VICTOR SUVOROV

POLIROM

ZIUA „M"

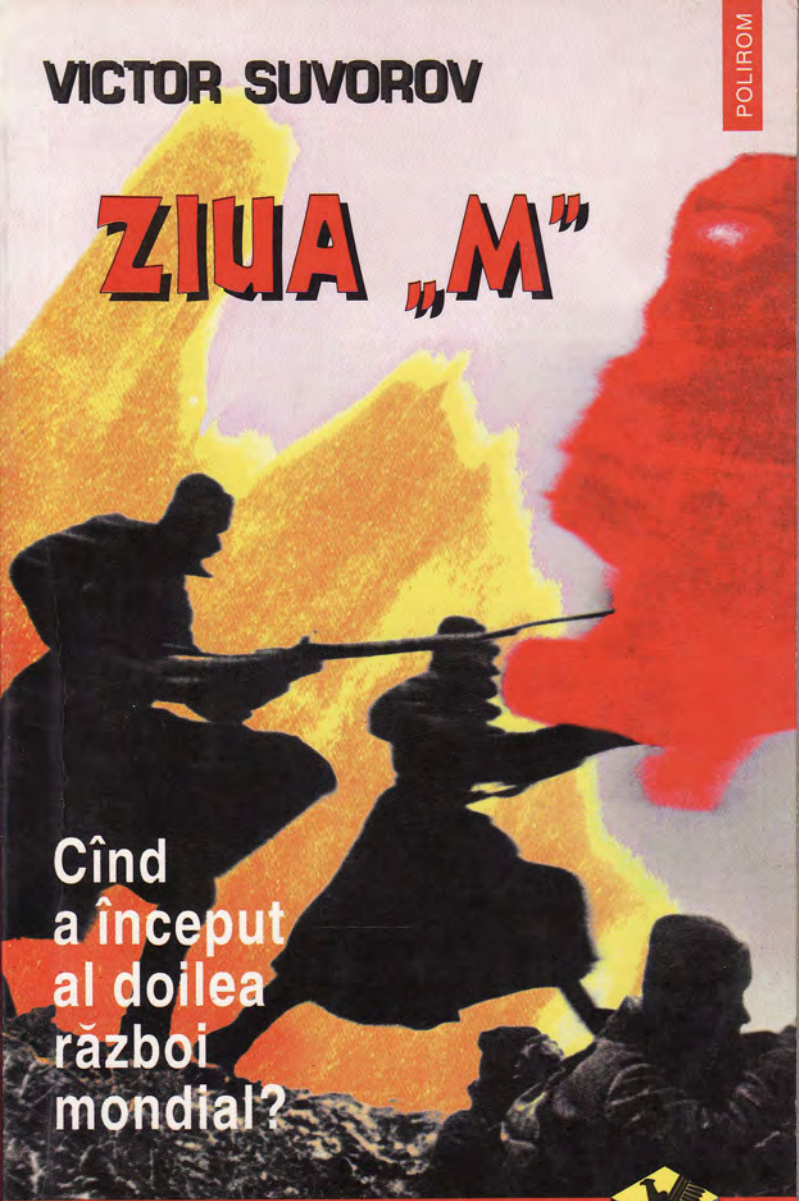

Cînd a început al doilea război mondial?

19 august 1939 – Stalin decide soarta omenirii

La 19 august 1939 în Europa era încă pace, dar Stalin luase deja o hotărîre şi pusese în mişcare maşina mobilizării într-o direcţie *fără întoarcere*, care în orice situaţie internaţională făcea inevitabil cel de-al doilea război mondial.

Mulţi istorici cred că la început Stalin s-a hotărît să semneze un acord de pace cu Hitler, iar apoi s-a decis să pregătească un atac prin surprindere asupra Germaniei. Însă eu am descoperit că nu au existat două hotărîri. A semna pacea cu Germania şi a te hotărî în final asupra invaziei inevitabile în Germania înseamnă una şi aceeaşi decizie – sînt două părţi ale unui singur plan.

La 1 septembrie 1939 Hitler a atacat Polonia, iar această dată este socotită începutul celui de-al doilea război mondial. Să rămînă această zi tragică drept ziua *oficială* a începerii celui de-al doilea război mondial. Hitler e un monstru. *Dar haideţi să nu uităm că în lume a existat şi un monstru mai viclean, pe nume Stalin.*

(Victor Suvorov)

❖

De ce şi-a distrus Stalin aviaţia strategică • Despre Molotov cel rău şi Litvinov cel bun • Un Genghis-Han înaripat • Despre mobilizarea permanentă • Despre cuceririle lui Octombrie • L-a crezut Stalin pe Hitler?

EDITURA POLIROM
ISBN 973-683-108-6

Consultant ştiinţific: col. (r) Marin Pîrvulescu

© V. Suvorov, 1994
Suvorov V., *Den' „M". Kogda nacialas' Vtoraia mirovaia voina?* Cerkassî, izd. Inles, 1994

© by POLIROM Co SA Iaşi, 1998
pentru prezenta traducere

Editura POLIROM
B-dul Copou nr. 3, P.O.Box 266, 6600 Iaşi
Tel. & Fax (032) 214100; (032) 214111
(032) 217440 (distribuţie)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale:
SUVOROV, VICTOR
Ziua „M": cînd a început al doilea
războiu mondial?/Victor Suvorov;
trad. de Radu Părpăuţă – Iaşi: Polirom, 1998
300 p., 18 cm – (HEXAGON. Istorie contemporană)
ISBN: 973-683-108-6
I. Părpăuţă, Radu (trad.)
CIP: 93(100) „1939/1945"

Printed in Romania

VICTOR SUVOROV

ZIUA „M"

Cînd a început al doilea război mondial?

Traducere de Radu Părpăuţă

POLIROM
1998

Mobilizarea înseamnă război.
Mareşalul Uniunii Sovietice
B.M. Şapoşnikov

Se dedică lui Bogdan Vasilievici Rezun

Către cititor

După apariţia *Spărgătorului de gheaţă* în Germania, am primit trei metri cubi de corespondenţă de la foşti soldaţi şi ofiţeri germani: scrisori, cărţi, jurnale, documente de front, fotografii. După apariţia *Spărgătorului* în Rusia, am primit şi mai mult.

Pe ordinea de zi era întrebarea leninistă: ce-i de făcut?

Să scriu răspunsuri? Mi-ar ajunge o viaţă?

Dar am oare dreptul să nu răspund?

Aici nu este vorba de o datorie de onoare. Fiecare scrisoare este interesantă în felul ei, iar toate împreună se constituie într-un tezaur. Este aici un strat al istoriei pe care nimeni nu l-a studiat. *Sînt mii de mărturii, şi fiecare contrazice versiunea oficială privind războiul.*

Se poate ca nu ştiu ce instituţie ştiinţifică să aibă un corpus mai voluminos de documente, însă hotărît că această colecţie a mea este mai interesantă.

Cei care au fost pe front, după o viaţă grea, ajunşi la sfîrşitul ei, au început să-mi scrie dintr-o dată, deschizîndu-şi sufletul şi povestind ceea ce n-au povestit niciodată nimănui.

O mare parte a corespondenţei nu este de la cei care au fost pe front, ci de la urmaşii lor – fii şi nepoţi. Şi totul a fost tăinuit: „Tatăl meu povestea în cercul prietenilor săi...".

Este cutremurător că *TOATE mărturiile*, atît ale participanţilor la război, cît şi cele transmise prin alţii, *nu se potrivesc cu acel tablou al începutului războiului, care ne-a fost zugrăvit vreme de jumătate de veac de ştiinţa istorică oficială.*

Poate că participanţii la război şi urmaşii lor să fi denaturat adevărul?

O astfel de presupunere ar putea fi exprimată dacă ar fi existat doar o sută de kilograme de corespondenţă. Pentru atîta fleac ai putea să ai îndoieli. Sînt însă multe scrisori. Vă închipuiţi ce înseamnă cuvîntul MULTE?

Şi toată corespondenţa spune acelaşi lucru. Nu se putea ca toţi expeditorii să se înţeleagă între ei. Nu se putea ca autorii a mii de scrisori din Rusia să fie înţeleşi cu autorii a mii de scrisori din Germania, Polonia, Canada, Australia.

Un exemplu. Din versiunea oficială ştiam că a izbucnit războiul şi pictorul Iraclie Toidze, prins de avîntul unei stări de spirit nobile, a pictat Patria Mamă, chemînd la luptă. Panoul cu reproducerea picturii a apărut în chiar primele zile ale războiului; curînd a fost cunoscut în toată lumea şi a devenit simbolul războiului pe care comuniştii îl numesc „Marele Război pentru apărarea patriei".

Însă mie mulţi îmi scriu că *panoul a apărut pe străzile oraşelor sovietice nu în primele zile de război, ci în chiar prima zi.*

Pe străzile oraşului Iaroslavl – în seara de 22 iunie. La Saratov – „în a doua jumătate a zilei". Pe 22 iunie acest afiş a fost lipit la Kuibîşev pe vagoanele eşaloanelor militare. La Novosibirsk şi Habarovsk, panoul a apărut cel tîrziu pe 23 iunie. Pe atunci avioanele făceau o mulţime de escale intermediare, neputînd să ajungă la Habarovsk mai devreme de 24 de ore. Dar dacă presupunem că avionul a fost încărcat cu panouri pe 22 iunie, iar noaptea a zburat la Habarovsk, atunci se pune întrebarea: Cînd au fost făcute aceste panouri? Pe 22 iunie? Să admitem. În acest caz, cînd a creat Iraclie Toidze capodopera sa? Oricum am suci-o, rezultă că *înainte* de 22 iunie. Rezultă că n-a creat sub imperiul mîniei sfinte, ci înainte ca această mînie să înceapă a clocoti în el. De unde putea şti el despre invazia germană, dacă însuşi Stalin nu se aştepta la invazie? O enigmă a istoriei...

Iată însă şi dezlegarea enigmei. O scrisoare din Argentina. Autor: Nikolai Ivanovici Kadîgrov. Înainte de război a fost locotenent-major la un punct de înrolare la Minsk. Fiecare punct de înrolare păstra un anumit număr

de documente secrete în pachete sigilate, cu însemnarea: „Se va deschide în Ziua M". La sfîrşitul anului 1940, astfel de documente au început să vină tot mai multe. Şi iată că în decembrie s-au primit trei pachete mari, fiecare avînd cîte cinci sigilii din ceară roşie. Pachetele erau secrete şi trebuiau păstrate în seif. Mare necaz însă: nu încăpeau. A trebuit să se comande o ladă din oţel, care să fie folosită în locul seifului.

Au trecut şase luni: e 22 iunie, război. Ce-i de făcut cu documentele? Molotov a spus la radio că războiul a început, dar nu s-a dat semnalul de deschidere a pachetelor. Dacă le deschizi de capul tău, te împuşcă. Ofiţerii stau, aşteaptă. Semnalul ioc! Acest semnal nici n-a mai ajuns. Spre seară a venit un ordin prin telefon: să se distrugă pachetele cu următoarele numere, fără a se deschide; iar pachetele cu următoarele numere să se deschidă.

S-au distrus imediat o mulţime, printre care şi două dintre cele trei pachete mari. Dar cum să le distrugi, dacă în fiecare se aflau cîte 5.000 de pagini de hîrtie broşată? Le-au ars într-un butoi de metal şi au întocmit un act: noi, subsemnaţii, am ars pachetele, ocazie cu care am fost obligaţi să răscolim cu vătraiul hîrtiile, însă în acest timp nimeni nu s-a uitat în foc... Şi urmau semnăturile. Sigur că în mintea cuiva ar putea apărea îndoiala: nu s-au interesat de conţinut, dîndu-le foc! Tocmai de aceea s-a întocmit actul: nu s-au interesat.

Iar pentru unul din cele trei pachete mari s-a ordonat să se elimine ştampila „strict secret" şi pachetele să se deschidă, folosindu-se conţinutul conform indicaţiilor. Le-au deschis. În interior erau afişe: „Patria Mamă vă cheamă!". Pachetele au fost deschise în noaptea de 23 iunie.

Însă au fost trimise *în decembrie 1940.*

Ne apare în faţă următorul tablou: au pregătit afişele din vreme, le-au tipărit într-un tiraj suficient pentru întreaga ţară şi le-au răspîndit în pachete secrete la toate instituţiile corespunzătoare. Ceva i-a mînat în acest sens. Dar la 22 iunie

Hitler a dat o lovitură de preîntîmpinare şi, într-o clipă, multe din aceste afişe şi-au pierdut actualitatea.

Uniunea Sovietică a fost nevoită să ducă *un război defensiv pe teritoriul ei*, iar afişele pregătite în celelalte două pachete *chemau la un cu totul alt război*. Conţinutul materialului agitatoric pregătit nu corespundea spiritului războiului de apărare. De aceea a venit ordinul: să se distrugă fără a se deschide. Poate că erau nişte capodopere măreţe, poate că ar fi devenit şi ele cunoscute în întreaga lume. Dar artiştii, care le-au creat, n-au avut noroc.

Însă Iraclie Toidze a avut... Afişul său (poate că în ciuda planului autorului) a devenit universal: „Patria Mamă vă cheamă!". Dar unde anume îi cheamă, nu scrie. De aceea afişul său s-a potrivit şi cu războiul defensiv. De aceea s-a ordonat ca afişul lui Toidze să fie lipit peste tot.

Povestea a fost aceeaşi pentru toate simbolurile „Marelui Război...": au fost pregătite din vreme. *Cîntecul* Războiul Sfînt *a fost scris ÎNAINTE de invazia germană*. Există un simbol monumental al „Marelui Război...": un „luptător-eliberator" cu un copil în braţe. Acest chip *a apărut în ziarul* Pravda, *în septembrie 1939*, a treia zi de la începerea „campaniei eliberatoare" sovietice din Polonia. Chiar dacă Hitler n-ar fi atacat, noi tot am fi ajuns „eliberatori". Simboluri sculpturale, grafice şi muzicale ale războiului „eliberator" fuseseră deja create, iar unele din ele, precum afişul lui Toidze, au fost reproduse în tiraj de masă...

Se poate replica: e de crezut un ofiţer care a căzut prizonier, iar după război, din anume cauze, a trăit în Argentina, iar nu în patria proletariatului mondial?

Eu ce să zic?! Bine, să nu-l credem. Însă şi cei care s-au întors după război în patria proletariatului mondial povestesc aceleaşi istorii uimitoare.

După apariţia *Spărgătorului*, istoricii de la Kremlin au încercat prin multe articole să respingă ideea pregătirii lui Stalin pentru „eliberarea" Europei.

S-a ajuns la tot felul de lucruri curioase. Un critic literar a descoperit că versurile cîntecului *Războiul sfînt* au fost scrise încă din timpul primului război mondial. Lebedev-Kumaci a furat pur şi simplu versurile şi le-a dat drept ale lui. Criticii mei s-au agăţat de acest argument şi repetă mereu: versurile au fost scrise cu un sfert de secol înainte de invazia germană!

Însă oare eu cu asta polemizez? Oare asta este important?

În FEBRUARIE 1941, Stalin avea nevoie de un cîntec despre măreţul război împotriva Germaniei. Stalin a comandat un astfel de cîntec – iată ce este important. Cît despre cum au recurs la vicleşuguri executanţii ordinului lui Stalin, că au tradus versurile din japoneză sau din mongolă, că le-au furat, nu ne interesează aici. Răspunsul la această problemă nu schimbă nimic, nu demonstrează şi nu respinge nimic. Nici nu este aici vorba despre Lebedev-Kumaci. Cîntecul este o creaţie muzicală. De aceea, *în februarie*, Stalin nu a dat însărcinare lui Lebedev-Kumaci, ci compozitorului Alexandr Vasilievici Alexandrov.

În scrisorile pe care le-am primit sînt mărturii că nu numai Alexandrov a scris cîntece de război. Şi nu numai compozitorii şi poeţii se pregăteau de războiul „eliberator", ci şi medicii, profesorii, cîntăreţii, dansatorii, acrobaţii, prestidigitatorii. Fapt uimitor, dar presa oficială spune acelaşi lucru.

Iată mărturisirea scriitorului Konstantin Simonov în ziarul *Krasnaia zvezda* din 7 noiembrie 1992. Simonov este un favorit al lui Stalin, Hruşciov, Brejnev, erou, cavaler a şapte ordine, laureat a patru premii „Stalin"; în timpul lui Stalin a fost membru supleant al CC. El mărturiseşte că *în vara lui 1940 scriitorii civili s-au adunat şi au început să se pregătească de război*. Însuşi Konstantin Simonov a fost *în plutonul poeţilor din compania scriitorilor*. S-au pregătit un an, iar *pe 15 iunie 1941 au primit titluri militare*. Simonov era intendent de rangul doi, ceea ce corespundea gradului de locotenent-colonel.

Mulţimea de pe stradă nu putea înţelege în acele zile sensul comunicatului TASS din 13 iunie, însă prozatorii şi poeţii sovietici purtau deja uniforma ofiţerească şi cizmele.

Simonov continuă: „Pe 22 iunie a început războiul, dar noi toţi *primisem deja ordine*, care şi unde să ne prezentăm: de la ziarele centrale, pînă la cele de divizie...". Fiecare din cele 303 divizii staliniste îşi avea gazeta sa. Dacă în redacţia fiecărei gazete de divizie era trimis cîte un scriitor, atunci cîţi au fost pregătiţi? În plus, era nevoie de scriitori şi în ziarele de corp de armată, în cele de armată, de flotă, de regiune militară, de front.

La Academia GRU am fost învăţat: acordă atenţie amănuntelor mărunte, celor mai mărunte dintre cele mărunte. Numai din acestea îţi poţi face o imagine a celor petrecute. Îmi urmez profesorii. Sînt atent la amănunte.

Iar amănuntele sînt stridente: Stalin nu se prea grăbea cu gradele militare. Piloţii militari aveau gradul de sergent, comandanţii de patrulă aviatică şi chiar locţiitorii comandanţilor de escadrilă erau sergenţi. Iar în cazul nostru, civilul Konstantin Simonov, scriitor, de 25 de ani, fără să aibă armata făcută, face un an de pregătire şi primul grad primit este egal cu cel de locotenent-colonel.

Lucrurile erau serioase. Şi Simonov nu era singurul în această situaţie. Şi-au făcut valizele şi au executat ordinele comisarul de regiment Mihail Şolohov, locotenent-colonelul Alexandr Tvardovski, comisarul de batalion Alexei Surkov, comisarul de brigadă Alexandr Fadeev, intendentul de rangul trei Leonid Pervomaiski, comisarul de brigadă (grad corespunzînd celui de general) Vsevolod Vişnevski şi întreaga Uniune a scriitorilor. Excepţie făceau doar cei inapţi să poarte o armă.

Imaginaţi-vă un analist sovietic de la şcoala de spionaj. Are pe masă o informaţie de trei parale: Hitler i-a adunat în 1940 pe toţi scriitorii germani, i-a alergat un an prin poligoane şi cîmpuri de tragere, i-a ridicat în grad, inclusiv în cel de general, şi acum îi pregăteşte ca să-i trimită peste frontiera sovietică. Acţiunea este secretă, cu elemente de

mascaradă: unii dintre scriitori se dau drept intendenţi, specialişti în aprovizionarea cu mantale şi cizme.

Cum ar reacţiona analistul sovietic la această informaţie? Ce ar raporta superiorilor săi? *Însă în Germania nu s-a petrecut aşa ceva – s-a petrecut în Uniunea Sovietică.* Iar dacă astfel de informaţii ajung la spionajul german, cum va trebui să reacţioneze acesta? Ce vor raporta la comandament? Pe de o parte, comunicatul liniştitor TASS, pe de alta...

După atacul de preîntîmpinare al lui Hitler n-a mai fost nevoie de mascaradă şi toţi scriitorii şi-au preschimbat rangurile de intendent în grade militare standard. Dar a existat *un motiv* pentru care s-a întreprins această mascaradă înainte de război.

Încă o problemă: dacă Hitler n-ar fi atacat, ce ar fi intenţionat să facă Stalin cu scriitorii săi? Le-ar fi permis să se împăuneze în uniforma de ofiţer un an-doi şi pe urmă i-ar fi degradat şi trimis la Moscova?

În vara lui 1939, acelaşi Konstantin Simonov a fost corespondent militar la comandamentul lui Jukov de la Halhin-Gol. Atunci s-a descurcat de minune fără nici o pregătire militară şi fără grad de ofiţer. Dar în vara lui 1940, cineva a cerut să se înceapă pregătirea de război a ziariştilor, scriitorilor, artiştilor. În vara lui 1940, Hitler *nu avea încă* planul „Barbarossa". Dar tovarăşul Stalin *avea deja* ceva planuri.

Scriitorii au întîrziat puţin de tot: au terminat cursul de pregătire militară, au primit grade, au primit ordine de dispunere în dispozitiv, şi-au pregătit valizele şi, cînd să se împrăştie pe la redacţiile lor de front, Hitler a atacat.

În momentul cînd se făceau ultimele pregătiri, Hitler i-a surprins nu numai pe Konstantin Simonov şi pe confraţii săi, dar şi *întreaga Armata Roşie*: la îmbarcare, pe cale, la debarcare.

Stalin avea totul gîndit şi pregătit pentru invazie – totul, pînă la afişele victoriei şi redacţiile de front, gata să proslăvească măreaţa faptă de pe cîmpurile de luptă. Şi

dacă nu vreţi să credem în fostul ofiţer din Argentina, haideţi să credem în *Krasnaia zvezda* şi în eroul-laureat-cavaler-intendent.

Scrisorile pe care le-am primit de la cititori nu constituie proprietatea mea exclusivă – ele sînt memoria noastră, istoria noastră, trecutul şi viitorul nostru. Necunoscîndu-ne trecutul, nu vom putea să scăpăm de el în viitor. De aceea promit că voi publica odată scrisorile despre război. Nu ştiu cîte volume vor fi, dar ştiu că va fi lucrul cel mai interesant care s-a scris vreodată despre război.

Îi rog să mă ierte pe cei cărora nu am reuşit încă să le răspund. Rog să luaţi în considerare situaţia în care mă aflu. Rămîn recunoscător tuturor celor care mi-au scris. Au fost şi scrisori injurioase. Autorilor acestor scrisori le mulţumesc şi mai mult. Mi-a venit deodată în minte ideea să devin principalul critic al cărţilor mele. Fiecare dintre noi este supus greşelii. Cu ajutorul dumneavoastră vreau să îndrept greşelile, vreau să-mi „şlefuiesc" cărţile, astfel încît sensul lor să fie înţeles de oricine.

Sînt gata să ascult orice critică din scrisori şi din presă. Într-un singur an am strîns peste trei mii de recenzii la *Spărgător*. Uneori, acestea se întindeau pe multe pagini. Cîteodată îmi venea să-mi arăt colţii, dar la GRU am învăţat să mă stăpînesc: respectă adversarul, străduieşte-te să-i înţelegi argumentele, străduieşte-te să tragi un folos chiar şi din mînia duşmanilor tăi.

Victor Suvorov
13 septembrie 1993
Oxford

Capitolul 1

CU SCÎRŢ

În istorie n-a existat nici un război care să nu fie prezentat denaturat şi fals, în cauzele şi scopurile sale, de cei care l-au declanşat şi de lacheii lor savanţi.

***Enciclopedia militară sovietică*, vol. 6, p. 554**

1

Soldatul rus avea cizme din piele.

Însă comuniştii au introdus un înlocuitor. Şi soldatul sovietic a început să mărşăluiască în *kirzovîie*[1], nu în cizme din piele. Fireşte, în garnizoanele din capitală, regimentele şi diviziile de frunte purtau încălţăminte din piele, ca străinii să creadă că soldatul sovietic trăieşte bine. Şi trupele sovietice de ocupaţie din lagărul socialist, din RDG, Polonia, Ungaria purtau cizme din piele: să creadă toţi că Uniunea Sovietică este o supraputere. Însă supraputerea nu putea să asigure pe toţi soldaţii săi cu cizme din piele şi de aceea soldatul sovietic din Uniune mărşăluia cu *kirzovîie*. Aceste cizme sînt foarte incomode la propriu, dar şi la figurat. Sînt incomode îndeosebi cînd trebuie să îndeplineşti o sarcină internaţională de onoare.

În vara lui 1968, destinul m-a prins, pe mine, un tînăr ofiţeraş, în Carpaţi, la graniţa cu republica socialistă frăţească Cehoslovacia. Contrarevoluţia bîntuia în această ţară, iar biruitoarea noastră Armată Sovietică trebuia să intervină şi să ajute poporul frate – dar... era incomod în cizme din

1. *Kirzovîie* = cizme făcute din *kirza*, un înlocuitor de piele format dintr-o pînză multistratificată impregnată cu o soluţie chimică specială împotriva umidităţi (n.t.).

înlocuitor. Pur şi simplu soldatul eliberator nu se simte bine în astfel de cizme. Nu e în apele lui. Se înţelege, noi, ofiţerii, aveam cizme „a-ntîia" : cu scîrţ şi glanţ. Dar săracii soldaţi erau încălţaţi ca vai de ei.

Aşteptarea a durat peste măsură de mult. Am stat o săptămînă în păduri, apoi alta... Am aşteptat o lună, apoi alta. Iar „chestiunea" se terminase din august. Ne-am plictisit în păduri. Măcar să se fi hotărît într-un fel : ori să se întoarcă diviziile noastre în cazărmi şi în oraşele militare, ori să se trimită ordin de a da ajutor internaţionalist poporului frate... Însă nu se primea nici un ordin, iar noi aşteptam. Toată ziua şmotru, de te trec năduşelile, seara – masa la foc de tabără şi iar ne apucam de ghicit : mergem în Cehoslovacia, nu mergem. Şi iar... Şi iar...

Apoi, într-o seară, pe drumul forestier de-a lungul căruia se afla batalionul nostru, au apărut camioanele uriaşe „Ural-375". În fiecare erau tone de cizme din piele de foarte bună calitate : luaţi-le ! Aceste cizme sînt aruncate chiar în drum, la fel cum basculantele de mare tonaj aruncă bolovani în apele furioase ale fluviului Enisei. Multe cizme. Nenumărate. Fireşte că există un număr, dar fără prea mare exactitate : luaţi-le, ajunge la toţi ! Plutonier, cîţi oameni ai ? O sută douăzeci şi nouă ? Na o sută douăzeci şi nouă ! Ce mărimi ? Descurcaţi-vă ! Faceţi schimb cu vecinii. Da' tu cîţi ai ? Două sute cincizeci şi şapte ? Na şi ţie !

Şi pe toată lungimea drumului zboară mii de perechi de cizme, zeci de mii. Sute de mii. Toţi să se încalţe într-o singură noapte ! Aruncaţi-le pe cele din înlocuitor, încălţaţi-le pe cele din piele. În pădure nu eram numai noi. La dreapta era un batalion, la stînga – alt batalion. În faţa noastră erau nişte artilerişti, mai departe, în brădet, încă un batalion, şi încă unul, şi tot aşa la nesfîrşit. Şi toate pădurile vecine şi mai depărtate gemeau de trupe. Nu erau batalioane, nici regimente şi nici divizii, ci armate întregi : armata 8 tancuri îşi schimbă încălţămintea, şi armata 13, şi încă una din spatele nostru. Tuturor li s-au adus dintr-o dată cizme în număr îndestulător. Ba şi de rezervă. Şi pe

alese. Şi pe toate drumurile, prin toate poienile scîrţîie noile cizme ale soldaţilor noştri. E plăcut să le priveşti : piele de bovină, calitatea întîi, arătoase ! Din rezerva de stat.

Deodată pădurile noastre de frontieră s-au umplut de scîrţîitul cizmelor de piele, ca de ciripitul păsărelelor primăvara. Iar acest scîrţîit a dat de gîndit.

Comandantul batalionului nostru a adunat corpul ofiţeresc. Ce lup bătrîn era comandantul nostru, locotenent-colonel Protasov ! Nu-i plăceau vorbele de prisos : „Tovarăşi ofiţeri – zice – să bem şi să luăm cîte-o gustărică. Cine ştie ce ne-aşteaptă la prima cotitură...".

Aşa că suim într-un transportor blindat şi... tunde-o în sătucul vecin. Cînd colo, în cîrciumă, ofiţerii de artilerie s-au şi pus pe băut, şi geniştii, şi politicii. Toţi laolaltă, cot la cot.

Pentru toţi era clar că scumpa noastră Patrie nu şi-a corcolit degeaba fiii. Iar dacă e aşa, trebuie să bem. Poate că bem pentru ultima dată. Poate că va trebui să luptăm pentru eliberarea poporului frate cehoslovac şi să ne jertfim în lupta sîngeroasă împotriva capitaliştilor. Vom ridica atunci drapelele pentru Cehoslovacia, pentru poporul ei iubitor de libertate, care cere cu ardoare ajutorul nostru pe care îl vom da. Îl vom acorda dezinteresat. Noi sîntem buni. Şi-i ajutăm pe toţi. Cînd ni se cere. Şi cînd nu ni se cere, tot ajutăm. Aşa că acum stăm şi bem. Ordinul n-a venit încă, dar pentru toţi este clar : şi nouă ne este clar, şi soldaţilor noştri, şi fetei de la bufet, care ne toarnă în pahare, şi moşului din colţ cu halba de bere în mînă. Ar vrea el să se bage în vorbă şi să ne spună vorbe înţelepte, însă în astfel de situaţii nu este voie să se comunice cu civilii pentru a nu se dezvălui secretele militare, intenţiile comandamentului nostru.

A stat moşul în colţ, s-a sucit, s-a răsucit. Tare mult ar fi vrut să vorbească cu noi. Nu i-a mers. Însă cînd să plecăm, a zis în treacăt, parcă vorbind cu sine, în aşa fel ca să-l audă toţi :

– Exact ca în '41...

2

Nu ne-am aşteptat la aşa ceva şi nu l-am putut pricepe. Însă vorbele fuseseră aruncate ca o provocare, aşa că trebuia să-i răspundem.

– Despre ce vorbeşti, moşule?

– Despre scîrţîit. *În iunie '41, prin locurile astea, Armata Roşie scîrţîia tot aşa cu cizmele noi din piele.*

Din acel moment mi-am pierdut liniştea.

După „campania eliberatoare" din Cehoslovacia, mi-a fost dat să lucrez pe aceleaşi meleaguri, în Carpaţi. Şi mi-a fost dat să mărşăluiesc, să colind şi în Prikarpatie, şi în Zakarpatie. Cînd aveam ocazia, întrebam pe cei mai în etate, pe martorii în viaţă: cum a fost de fapt. Şi mi s-a confirmat în multe mărturii: *în 1941, înaintea ofensivei germane, Armata Roşie din raioanele de frontieră a primit cizme din piele*. Dar nu numai în Ucraina, ci şi în Moldova, şi în Bielorusia, şi în Lituania, şi în Karelia. În afară de aceasta, în 1941 au început să fie aduse în raioanele de frontieră cizme din piele pentru milioane de soldaţi, cizme ce se intenţiona a fi repartizate din raioanele din interiorul ţării.

Sub acoperirea comunicatului TASS din 13 iunie 1941, milioane de soldaţi din raioanele de interior s-au deplasat spre frontieră, iar cizmele din piele se adunau deja pentru ei în staţiile de cale ferată din apropierea graniţei.

De pildă, la staţia Jmerinka au fost descărcate din vagoane, la începutul lui iunie 1941, cizme din piele şi aşezate în stive lîngă calea ferată, sub cerul liber. „Era mare grămada?" am întrebat. „Oho, pînă la cer", mi-a răspuns o ţărancă în vîrstă. „Cît piramida lui Keops", mi-a zis un învăţător. La Slavuta grămada de cizme nu se înălţa cît piramida lui Keops, dar era mare, cît jumătate din piramida lui Keops. În mai 1941, la Zaleşciki, aproape întreaga populaţie aptă de muncă a alergat să descarce cizmele, bineînţeles, respectînd disciplina muncii comuniste voluntare. Mulţi îşi amintesc de munţii de la Kovel, Baranovici, Grodno...

Am început discuţia pe ocolite: chipurile, ce s-a descărcat în staţii înainte de război? „Tancuri – mi se răspunde – tunuri, soldaţi au debarcat, chesoane verzi şi... cizme." Dacă un om trăieşte toată viaţa lîngă staţia de cale ferată, poate vedea de toate pe platforme, în spaţiile de depozitare. Nu le mai ţii minte pe toate. Însă, totuşi, a fost ceva deosebit, chiar mistic în însuşi faptul descărcării cizmelor, ceva ce i-a făcut pe oameni să-i acorde atenţie şi să-l ţină minte toată viaţa.

În principal, oamenii au ţinut minte cizmele din trei motive. În primul rînd, erau multe cizme. Neobişnuit de multe. În al doilea rînd, au fost clădite direct pe sol. Uneori s-a aşternut mai întîi pînză de cort, uneori nici atît. A fost ceva neobişnuit. În al treilea rînd, tot acest avut a căzut în mîna nemţilor. Iar acest fapt se ţine minte.

Nimeni dintre localnici nu ştia şi nu putea să ştie de ce în 1941 au fost aduse atîtea cizme chiar la graniţă. Nici mie nu-mi era clar motivul pentru care în 1941 soldaţilor li s-au dat cizme bune din piele în locul celor din înlocuitor. După 1968 m-am lămurit: mergeam să eliberăm Cehoslovacia frăţească. Dar în 1941 părinţii noştri ce intenţionau să facă?

Apropo, tatăl meu a făcut războiul din prima pînă în ultima zi, apoi a făcut, tot din prima pînă în ultima zi, scurtul, dar furibundul război împotriva armatei japoneze din China. L-am întrebat cum a intrat în război, unde, cînd, în ce divizie şi corp de armată? Cu ce cizme? Mi-a povestit. După aceea am verificat povestea lui consultînd arhivele.

După serviciul din Carpaţi, am studiat la academia militară şi am avut posibilitatea (şi dorinţa) să mă afund în arhive. Materialele privind producerea de cizme, livrarea către Armata Roşie, amplasarea rezervelor de cizme erau secrete pe atunci. Am avut acces la materialele secrete, dar dintre milioanele de hîrtii n-am reuşit s-o găsesc pe cea necesară. A trebuit să adun informaţii bob cu bob. Am adunat şi nu am încetat să mă mir: *războiul s-a încheiat demult – de la terminarea lui au trecut aproape 30 de ani,*

dar informaţiile privind păstrarea, transportul şi pierderile cizmelor soldăţeşti din anii de dinainte de război au fost şi au rămas secrete. De ce?

În Anglia se spune: „Curiosity killed the cat". Pe atunci nu cunoşteam cugetarea aceasta. Şi chiar dacă aş fi cunoscut-o, tot n-aş fi renunţat: o fi curiozitatea motanului păgubitoare, dar eu nu sînt motan. Mulţi ani după aceea am înţeles că curiozitatea îl pierde nu numai pe motan...

3

Rezultă că, din ordinul conducerii sovietice, au fost aduse la graniţă nu numai milioane de perechi de cizme din piele, dar şi milioane de vestoane, zeci de tone de piese de schimb pentru tancuri, sute de mii de tone de combustibil pentru avioane, tancuri şi maşini, milioane de lăzi de cartuşe şi obuze. Toate acestea au fost lăsate la graniţă cînd au atacat nemţii.

Se pune iarăşi întrebarea: *cu ce scop au fost cărate la graniţă, căci pînă în 1939 toate aceste rezerve au fost păstrate departe de graniţă.* Aşadar, puteau să stea acolo şi pe mai departe. Dacă va începe războiul, armata noastră se va aşeza în apărare, iar de la o distanţă lipsită de primejdii vor fi aduse rezervele, exact cît trebuie, fără să se acumuleze în zonele nesigure.

Întrebări erau multe, răspunsuri – puţine. Am continuat să caut. Rezultatele căutărilor le-am expus în *Spărgătorul de gheaţă. Ziua „M"* este altă carte. Pentru cei care au citit *Spărgătorul*, *Ziua „M"* este o continuare. Dar *Ziua „M"* se poate citi şi ca o lucrare independentă. Intenţionat, în *Spărgătorul* aproape că nu am folosit materialele de arhivă. Mi se putea reproşa: tu citezi, dar noi cum verificăm dacă citezi corect sau dacă există cu adevărat în arhivă acel document? Acum se poate merge la arhivă şi verifica. De aceea folosesc în această carte materiale de arhivă şi publicate. Totuşi, cartea se sprijină în principal pe materiale la care are acces oricine (vezi lista lucrărilor citate la

sfîrşitul volumului). Vreau să arăt: *vedeţi, ascultaţi, nu eu am născocit toate acestea. Comuniştii înşişi afirmă aceste lucruri. Trebuie doar să-i ascultăm cu atenţie.*

Studiind materialele de arhivă şi publicaţiile aflate la îndemîna tuturor, am tras concluzia că transportul a milioane de perechi de cizme la graniţă, ca şi transferul a milioane de soldaţi, de piese de schimb, de proiectile, a mii de tancuri şi avioane – toate acestea nu sînt greşeli, calcule prost făcute, ci constituie o politică lucidă, un proces în care au fost implicaţi zeci de milioane de oameni.

Acest proces a pornit ca urmare a hotărîrii conducerii sovietice, la recomandarea Mareşalului Uniunii Sovietice, B.M. Şapoşnikov.

Acest proces avea drept scop *să pregătească* industria, transportul, agricultura, teritoriul ţării, *poporul sovietic şi Armata Roşie pentru ducerea războiului „eliberator" pe teritoriul Europei centrale şi occidentale.*

Acest proces s-a numit într-un singur cuvînt MOBILIZAREA. A fost o mobilizare în secret. Conducerea sovietică a pregătit Armata Roşie şi întreaga ţară pentru cucerirea Germaniei şi a Europei occidentale în întregul ei.

Cucerirea Europei occidentale a fost principalul scop pentru care Uniunea Sovietică a declanşat al doilea război mondial.

Stalin a luat hotărîrea definitivă de a începe războiul la *19 august 1939.*

Capitolul 2

DE CE ŞI-A DISTRUS STALIN AVIAŢIA STRATEGICĂ

O dată ce se pune problema unei ofensive de masă, principala sarcină a forţelor aeriene este ajutarea în scopul deplasării înainte a armatei. Pentru aceasta trebuie concentrate toate forţele.

Comandant de brigadă Alexandr Lapcinski,
***Armata aeriană*, Moscova, 1939, p. 144**

1

Stalin putea să prevină războiul.

Dintr-o singură trăsătură de condei.

Au fost multe posibilităţi. Iată una dintre ele.

În 1936, în Uniunea Sovietică s-a construit bombardierul de mare viteză şi înălţime TB-7. Ascultaţi cîteva opinii despre acesta.

General-maior de aviaţie *P. Stefanovski*, pilot de încercare pe TB-7: „Nava de multe tone depăşea prin caracteristicile sale de zbor la înălţime de zece kilometri cele mai bune avioane de vînătoare de atunci" (*Trei sute de necunoscuţi*, p. 83).

General-maior de aviaţie *V. Şumihin*: „La înălţimi de peste zece mii de metri, TB-7 era de neatins pentru majoritatea avioanelor de vînătoare existente la acea dată, iar plafonul de 12 mii de metri îl făcea de neatins şi de artileria antiaeriană" (*Aviaţia militară sovietică, 1917-1941*, p. 218).

Constructorul de avioane *V. Şavrov*: „Remarcabil avion... Pentru prima dată pe TB-7, înainte de SUA şi Anglia, au fost încărcate bombe de cinci tone" (*Istoria construcţiei de avioane în URSS, 1938-1950*, p. 162).

Profesorul *L. Kerber*: „Avionul era dotat cu un puternic armament defensiv format din tunuri de 20 mm şi mitraliere grele de 12,7 mm. În chepengul pentru bombe puteau fi suspendate bombe de orice calibru... La plafonul maxim al zborului său era inaccesibil tunurilor antiaeriene şi avioanelor de vînătoare ale timpului. Era cel mai puternic bombardier din lume" (*Tu - omul şi avionul*, p. 143). „Un avion epocal... Acum avem toate temeiurile să afirmăm că TB-7 era considerabil mai puternic decît vestita fortăreaţă zburătoare americană B-17" (*Urmă în cer*, p. 202).

Istoricii străini sînt de acord cu aceste aprecieri.

John W.R. Taylor: „La înălţimi de 26.250-29.500 de picioare viteza sa depăşea viteza avioanelor de vînătoare germane Me-109 şi He-112 (*Combat Aircraft of the World*, London, 1969, p. 592).

Vaclav Nemecek: „Acest aparat a avut o viaţă uimitor de lungă. În anii cincizeci putea fi încă întîlnit pe traseele polare, unde era folosit ca avion de transport" (*History of Soviet Aircraft from 1918*, London, 1986, p. 134). Nu mai trebuie demonstrat că sînt în funcţiune şi zboară numai avioanele bune...

Calităţile deosebite ale lui TB-7 au fost probate de experţii occidentali în toamna lui 1941. Se aştepta sosirea unei delegaţii guvernamentale sovietice, în frunte cu V.M. Molotov, în Marea Britanie şi în SUA. Se considera că singura cale posibilă este prin Siberia şi Alaska. Dar Molotov a zburat pe un TB-7, de la Moscova în Marea Britanie, drept pe deasupra Europei ocupate. Trebuie să ne amintim cine domina cerul Europei în toamna lui '41 ca să apreciem corect gradul de încredere pe care-l avea conducerea sovietică faţă de acest avion. Să fi nimerit Molotov în ghearele lui Hitler, n-ar fi scăpat de un proces răsunător undeva, de exemplu la Nürnberg. Şi ar fi ieşit la iveală crimele socialismului internaţionalist, care ar fi uluit lumea multe veacuri de-acum încolo. S-ar fi descoperit că socialismul internaţionalist n-a înfăptuit mai puţine fărădelegi

decît fratele său de cruce, naţional-socialismul, că şi unul şi celălalt merită banca acuzaţilor la Nürnberg.

Dar Molotov nu s-a temut că va ajunge pe banca acuzaţilor. Iar Stalin, lăsîndu-l să plece pe Molotov, nu s-a temut de un proces în care să fie implicat regimul său. Doar Molotov nu zboară cu orice avion, ci cu TB-7 – de ce s-ar teme? Iar TB-7 nu l-a făcut de rîs. A străbătut toată Europa, a poposit în Marea Britanie, a zburat apoi în America şi s-a întors pe aceeaşi cale, străbătînd încă o dată teritoriul german.

În 1942, Molotov a zburat din nou cu avionul pe deasupra Europei şi apoi s-a întors iar nevătămat.

După război, o comisie guvernamentală sovietică a făcut o analiză a activităţii sistemului german de apărare antiaeriană în momentul zborului lui Molotov. A rezultat că în cursul zborului avioanele de vînătoare n-au interceptat bombardierul, n-a fost declanşată alarma aeriană pentru bateriile antiaeriene, posturile de observaţie n-au înregistrat zborul avionului TB-7. Pe scurt: mijloacele germane de apărare antiaeriană n-au interceptat avionul TB-7, dar nici măcar n-au putut să-i descopere prezenţa în spaţiul aerian german.

Colonelul (pe atunci căpitanul) E. Pussep, care a condus de multe ori avionul TB-7 deasupra Germaniei (nu numai cu nepreţuitul corp al lui Molotov, dar şi cu alte mărfuri), spunea: „Tunul antiaerian aproape că nu ajunge la o asemenea înălţime, iar avionul de vînătoare te deranjează ca o muscă adormită. Cine-mi poate face ceva?" (M. Gallai, *A treia dimensiune*, Moscova, Sovietskii pisatel', 1979, p. 330).

Aşadar, cu mult înainte de începerea războiului, în Uniunea Sovietică s-a construit un bombardier INVULNERABIL şi s-a dat ordin de fabricare a mii de TB-7 în luna noiembrie 1940. Ce rămînea de făcut?

Rămînea să se noteze sub ordin şapte litere: I. STALIN.

2

Cînd primele TB-7 zburau la înălţimi inaccesibile, constructorii altor puteri aviatice se împotmoleau în bariera nevăzută a înălţimii. În aerul rarefiat, din cauza lipsei oxigenului motoarele pierdeau din putere. Se înecau pur şi simplu ca alpiniştii urcînd Everestul. Exista o cale de perspectivă în ridicarea puterii motoarelor: să se folosească gaze de eşapament pentru rotaţia turbocompresorului care aduce în motor aer suplimentar. Este simplu în teorie, dar complicat în practică. Aşa ceva s-a obţinut pe avioane experimentale. Pe cele de serie – nu.

Piesele turbocompresorului funcţionează într-un jet încins de gaz toxic la o temperatură de peste 1.000 de grade, aerul înconjurător are -600, iar apoi urmează întoarcerea pe solul cald. Încălzirea inegală, căderea bruscă a presiunii şi temperaturii corodau piesele, iar scrîşnetul turbocompresorului acoperea duduitul motorului; lacurile şi vopselele de protecţie luau foc la primul zbor, la sol umezeala făcea condens peste piesele aflate în răcire, iar coroziunea ataca mecanismele. Cel mai rău o păţeau rulmenţii – se topeau ca lumînările. Bine era pentru un avion de probă: din zece încercări la nici una nu s-a defectat turbocompresorul. Ăsta da record! Dar cum va fi cu avioanele de serie?

Au căutat toţi şi a găsit Vladimir Petliakov, inventatorul avionului TB-7. Invenţia lui Petliakov era păstrată ca un mare secret de stat. Iar soluţia era genial de simplă. TB-7 avea patru elice şi din exterior părea un avion cu patru motoare. Dar înăuntrul corpului avionului, în spatele cabinei echipajului, Petliakov a instalat un al cincilea motor suplimentar, care nu învîrtea elicele. La înălţimi joase şi medii funcţionează cele patru motoare de bază, la mare înălţime se conectează al cincilea, care pune în funcţiune un sistem de admisie centralizată de aer suplimentar. Cu acest aer motorul al cincilea se alimentează pe sine şi alimentează şi cele patru motoare de bază. Iată de ce TB-7 reuşea să pătrundă acolo unde nimeni nu-l putea ajunge:

zbori deasupra Europei, bombardezi pe cine vrei fără să te temi că securitatea îţi va fi ameninţată.

Avînd o mie de avioane invulnerabile TB-7, orice invazie poate fi preîntîmpinată. În acest scop trebuie pur şi simplu să fie invitate delegaţiile militare ale anumitor state şi, în prezenţa lor, undeva în stepa de dincolo de Volga, să se arunce de la înălţimi ameţitoare CINCI MII DE TONE DE BOMBE. Şi să explici: chestiunea nu vă priveşte pe dumneavoastră direct, noi doar pregătim o surpriză pentru capitala acelui stat care va intenţiona să ne atace. Precizia? Nici un fel de precizie. De unde precizie? Aruncăm bombele de la înălţimi ameţitoare. Lipsa de precizie poate fi suplinită prin zboruri repetate. În fiecare zi se aruncă în jur de cinci mii de tone de bombe asupra capitalei agresorului, pînă se atinge rezultatul dorit. Şi pentru alte oraşe, la fel. Pînă să ajungă inamicul la Moscova, ştiţi ce se va întîmpla cu oraşele sale? TB-7 este aproape invulnerabil în aer, iar inamicul nu-l poate distruge nici la sol: bazele noastre sînt departe de frontieră şi camuflate, iar potenţialii noştri inamici n-au aviaţie strategică... Iar acum, domnilor, să bem pentru pace...

Aşa ar fi putut vorbi diplomaţii lui Stalin, dacă Uniunea Sovietică ar fi avut o mie de TB-7. Dar Stalin a renunţat la cele o mie de TB-7.

Putem înţelege motivele lui Stalin?

Putem.

3

Dacă „traducem" cele o mie de TB-7 în limba şahiştilor, ar însemna că putem declara şah regelui adversarului încă înainte de începerea partidei, iar dacă partenerul se hotărăşte să înceapă jocul, îi putem da mat după prima mutare.

Dacă traducem cele cinci mii de tone de bombe, pe care TB-7 le putea cără la un singur raid, în limba strategiei moderne, obţinem CINCI KILOTONE. Avem de-a face deja cu terminologia secolului atomic. Dacă nu ajung cinci

kilotone, în două raiduri se pot realiza zece. Iar douăzeci de kilotone au fost aruncate (fără cine ştie ce precizie) asupra Hiroshimei.

O mie de TB-7 se constituie într-o adevărată rachetă atomică trimisă asupra capitalei inamicului. Puterea este atît de mare, că războiul îşi pierde orice noimă pentru agresorul potenţial.

Aşadar, *printr-o singură trăsătură de condei a lui Stalin, prin care să se ordone producerea în serie a avionului TB-7, se putea preîntîmpina invazia germană asupra teritoriului sovietic.*

Voi spune mai mult: Stalin ar fi putut preîntîmpina declanşarea întregului război mondial. Se înţelege, în august 1939 nu putea să aibă toate cele o mie de TB-7. Dar putea să aibă două, trei, patru şi chiar cinci sute. Un zbor a două sute de TB-7 înseamnă o kilotonă. Avînd numai două sute de TB-7, şi tot puteai să nu mai iei în considerare poziţia Marii Britanii şi a Franţei.

Foarte simplu, putea fi invitat Ribbentrop (sau chiar Hitler însuşi), să i se demonstreze ceea ce există deja, să i se spună ce va fi, apoi să i se enunţe clar poziţia proprie: domnule ministru (sau domnule cancelar), relaţiile noastre cu Polonia nu sînt dintre cele mai bune, dar deplasarea germană spre Răsărit ne îngrijorează. Nu ne interesează divergenţele dintre Germania şi Polonia, rezolvaţi-vă singuri problemele, numai să nu porniţi un mare război împotriva Poloniei. Dacă începeţi, noi aruncăm asupra Poloniei cinci milioane de voluntari sovietici. Vom da Poloniei tot ce ne va cere, vom desfăşura în Polonia un război de partizani şi vom proceda la mobilizarea Armatei Roşii. Apoi urmează TB-7... În fiecare zi. Deocamdată nu putem asigura cîte cinci kilotone pe zi, dar garantăm o kilotonă pe zi.

Aşa s-ar fi putut discuta cu Hitler în august 1939, dacă Stalin ar fi ordonat la timp să se treacă la producţia de serie...

Păstrînd spiritul adevărului, trebuie să spunem că Stalin a dat acest ordin...

Dar apoi: „la loc comanda".

Iar a ordonat. Iar a schimbat ordinul.

Şi iar.

TB-7 a început să fie produs în serie de patru ori la rînd şi de patru ori ordinul s-a schimbat (G. Ozerov, *Hangarul lui Tupolev*, Frankfurt am Main, 1971, p. 47). După fiecare ordin industria reuşea să fabrice trei-patru TB-7, apoi ordinul era schimbat. Ziua se lucra, noaptea se surpa... La 22 iunie 1941, avionul TB-7 nu s-a mai produs în serie. După patru încercări industria de avioane a reuşit să fabrice şi să trimită aviaţiei strategice unsprezece avioane TB-7, nu o mie. Mai mult, aproape toate din cele unsprezece nu aveau ceea ce era mai important: al cincilea motor suplimentar. Fără acesta, cel mai bun bombardier din lume devenea un avion mediocru.

După atacul lui Hitler, TB-7 s-a produs în serie. Dar era tîrziu...

4

Se pune întrebarea: dacă Stalin ar fi dat ordin de fabricare a o mie de TB-7 şi nu l-ar fi schimbat, ar fi putut cu adevărat industria sovietică să execute ordinul lui Stalin? Ar fi putut ca la sfîrşitul lui 1940 să fabrice o mie de astfel de avioane?

Constructorul avionului TB-7, Vladimir Petliakov (după moartea tragică a lui Petliakov, avionul TB-7 a fost rebotezat Pe-8), nu se îndoia nici o clipă de acest lucru.

Alexandr Mikulin, proiectantul motoarelor pentru TB-7, era pe deplin convins că industria sovietică poate duce la îndeplinire ordinul. Locţiitorul constructorului de avioane A. Tupolev, profesorul L. Kerber, renumiţii experţi din industria aviatică S. Eger, S. Leşcenko, E. Stoman, directorul uzinei de fabricare a avioanelor TB-7, I. Nezval', tehnologul principal al uzinei, E. Şekunov, şi mulţi alţii, de care depindea producerea avionului TB-7, considerau că sarcina este realizabilă în termenul propus.

Constructorii de avioane V.B. Şavrov şi A.N. Tupolev considerau că cele o mie de avioane TB-7 vor putea fi gata în noiembrie 1940.

Încrederea constructorilor şi a celor din industrie este pe deplin justificată: TB-7 nu s-a născut din senin. Rusia este patria bombardierelor strategice. Spun asta cu mîndrie, deloc ironic.

La începutul secolului, cînd toată lumea zbura pe avioane cu un singur motor, Rusia a început să construiască pentru prima dată avioane bimotoare. Lumea nu reuşise încă să aprecieze la adevărata valoare acest pas, iar marele inginer rus Igor Ivanovici Sikorski a construit în 1913, primul în lume, bombardierul greu cvadrimotor „Ilia Muromeţ". Încă din timpul încercărilor, „Muromeţ" a bătut recordul mondial de distanţă. În decurs de cîţiva ani, „Muromeţ" nu a avut termen de comparaţie în lume la distanţă, ca utilare de foc şi ca sarcină la bord. Avea cea mai modernă aparatură de navigaţie pentru acele timpuri, înălţător de bombardier şi primul aruncător electric de bombe din lume. „Muromeţ" avea opt mitraliere de autoapărare şi a existat şi o încercare de a se instala pe el un tun de campanie de 76 mm. În 1914, Rusia a devenit PRIMA ţară din lume care a înfiinţat o subunitate de bombardiere grele – o escadrilă de nave aeriene.

Preluînd puterea în ţară, comuniştii au frînat brusc dezvoltarea tehnică a Rusiei, ucigînd şi exilînd milioane de oameni: cei mai inteligenţi, cei mai harnici, cei mai talentaţi. Printre exilaţi a fost şi Igor Sikorski.

Şi totuşi potenţialul tehnic al Rusiei era uriaş, aşa că dezvoltarea a continuat. În ciuda tăcerii, în ciuda jugului comunist, Rusia a continuat să rămînă lider în domeniul bombardierelor grele. În 1925, în atelierele de proiectare ale lui A.N. Tupolev a luat fiinţă avionul TB-1, primul bombardier din lume construit integral din metal. Acesta este şi întîiul bombardier monoplan cu aripă de susţinere liberă. Pe atunci, în restul lumii se construiau numai bombardiere biplane, din lemn. Chiar din timpul încercărilor,

TB-1 a bătut două recorduri mondiale. În scurt timp au fost construite 218 avioane TB-1, deja un record, în sine: sînt de cîteva ori mai multe bombardiere grele decît ale tuturor ţărilor luate la un loc. Pe măsura producerii avioanelor se formau escadrile, regimente, brigăzi.

Dar Tupolev scoate la iveală în 1930 un bombardier greu şi mai puternic: TB-3, primul cvadrimotor monoplan din lume cu aripă de susţinere liberă. TB-3 era cel mai mare dintre avioanele lumii, fie ele militare sau civile. Nimeni, nicăieri nu avea astfel de avioane în producţie, şi nici măcar în fază de proiectare. Iar Tupolev începe încă din 1933 zborurile de pregătire cu TB-3. Cu TB-3 au fost stabilite cîteva recorduri mondiale, inclusiv zboruri de înălţime cu sarcină de 5, 10 şi 12 tone. Schema avionului TB-3 va deveni clasică pentru această clasă de avioane încă multe decenii de acum înainte. Uimitoare este viteza de executare a comenzii: fabricarea a ajuns pînă la trei avioane TB-3 pe zi (E. Riabcikov, A. Maghid, *Formarea*, Moscova, Znanie, 1978, p. 132).

Industria sovietică îşi bate propriul record. În scurt timp produce 818 avioane TB-3. În acest caz nu-ţi mai ajung regimentele şi brigăzile. La 23 martie 1932, Uniunea Sovietică începe să înfiinţeze (pentru prima dată în lume) corpuri de bombardiere grele. În ianuarie 1936 se creează prima armată aviatică din lume, în martie – a doua, puţin mai tîrziu – a treia. Pe atunci nimeni altcineva nu avea armate aviatice, nici măcar corpuri de aviaţie strategică.

O flotă de o mie de bombardiere grele – iată visul strategilor. Iar acest vis a căpătat formă pentru prima oară în Uniunea Sovietică.

Şi asta nu e totul. Se planificase reutilarea a trei armate de aviaţie cu cele mai noi bombardiere şi desfăşurarea suplimentară a încă trei armate în Regiunile militare bielorusă, kieveană şi leningrădeană (V. Şumihin, *Aviaţia militară sovietică, 1917-1941*, p. 185).

În timp ce TB-3 abia învăţa să zboare, circa zece birouri de construcţie se angajau într-o luptă febrilă pentru crearea

unui nou bombardier strategic, care trebuia să înlocuiască mia de avioane TB-1 şi TB-3 ale lui Tupolev.

Tupolev însuşi propune avionul cu opt motoare „Maxim Gorki". Avionul apare la parade, uimind mulţimea prin dimensiunile sale, dar puţini cunosc adevărata sa denumire – TB-4.

Pavel Suhoi propune bombardierul DB-1, cu un singur motor, de mare distanţă, cu o anvergură incredibil de mare a aripilor. Avionul (sub o altă denumire) a executat cîteva zboruri în America, survolînd Polul Nord. America a întîmpinat cu emoţie pe aviatorii-eroi sovietici fără să priceapă că se fac încercări cu un bombardier experimental.

Iar Serghei Kozlov propune avionul cu douăsprezece motoare „Gigant", capabil să transporte cîteva zeci de tone de bombe sau să desanteze în spatele inamicului subunităţi cu orice fel de armament greu, inclusiv tancuri.

Uimitoare sînt proiectele lui K.A. Kalinin.

Viktor Bolhovitinov prezintă bombardierul greu DB-A. Ca înfăţişare şi caracteristici tehnice, este un avion nou – dar, de fapt, este o remodelare radicală a avionului TB-3. Acesta este un exemplu clasic pentru modul cum se creează un avion nou, cu pierderi minime, pe baza vechiului avion. DB-A bate imediat patru recorduri mondiale. Acesta este un avion nou, dar poate fi fabricat de aceleaşi uzine care fabrică TB-3, fără modificarea ciclului productiv, fără schimbarea utilajelor, fără încălcarea proceselor tehnologice deja stabilite, fără recalificarea muncitorilor şi inginerilor, fără scăderea numărului de avioane produse, care are loc de obicei în astfel de cazuri, chiar fără recalificarea aviatorilor, tehnicienilor şi inginerilor din aviaţia strategică. Sub presiunea timpului, se putea produce în serie avionul DB-A, iar flota aviaţiei strategice putea fi schimbată cu totul pînă la începutul celui de-al doilea război mondial.

Însă acum a apărut o adevărată minune: TB-7 al lui Petliakov. TB-7 a eclipsat toate celelalte avioane.

În momentul apariţiei lui TB-7, fabricarea de bombardiere grele în Uniunea Sovietică a fost amînată, ca şi

fabricarea de automobile la Henry Ford. Schimbarea modelului este un proces greoi, dar mai simplu decît să creezi un lucru nou pe un loc gol. *În anii crînceni cînd milioane de oameni mureau de foame, ţara era lider în domeniul bombardierelor grele, iar cînd situaţia economică s-a îmbunătăţit brusc, aceeaşi ţară renunţă de bună voie la întîietate.* Cînd nimeni nu ameninţa ţara, aceasta rupea pîinea de la gura copiilor ca să construiască bombardiere grele. Şi – iată! – apare prin preajmă Hitler, miroase a praf de puşcă, dar nu se mai construiesc bombardiere grele.

Problema nu constă în faptul dacă s-ar fi reuşit ori nu să se construiască o mie de TB-7 pînă la începutul războiului. Problema este alta: de ce nu s-a încercat?

În momentul apariţiei lui TB-7, în Uniunea Sovietică existau birouri de proiectare capabile să creeze avioane ce întreceau standardele timpului, o industrie capabilă să producă un număr care să depăşească necesitatea în timp de pace. Au fost deschise academii, şcoli tehnice şi de aviaţie, a fost elaborată o teorie de luptă şi s-a obţinut o anume experienţă de luptă în războaie locale şi în manevre grandioase, au fost construite aerodromuri, baze, centre de pregătire, poligoane, s-au înfiinţat formaţiuni de luptă, s-au pregătit cadre de la comandant de armată pînă la trăgător de bord, de la inginerii aparaturii de navigaţie pînă la fotodescifratori de la statele-majore de aviaţie, au fost instruiţi aviatori, ofiţeri navigatori, ingineri de bord, tehnicieni, mecanici, meteorologi, radiotelegrafişti, medici de aviaţie etc. S-au format colective şi au luat naştere tradiţii, s-au pregătit teoreticieni şi practicieni.

Şi, după toate acestea, *ţara care a fost lider în domeniul aviaţiei strategice a intrat în al doilea război mondial fără aviaţie strategică*. Prin ordinul lui Stalin din noiembrie 1940, armatele aviatice au trecut în refacere. La 22 iunie 1941, aviaţia strategică sovietică nu mai avea armate. Au rămas numai cinci corpuri de armată şi trei divizii izolate. Principalul avion folosit era DB-Zf. Era un bombardier admirabil, dar nu unul *strategic*. Mai rămăseseră în dotare

şi avioanele TB-3. Ele se puteau folosi ca avioane de transport, dar ca bombardiere erau depăşite. În ceea ce priveşte TB-7, după cum ştim, erau numai unsprezece. Un număr insuficient să completeze chiar şi numai o escadrilă.

Fără TB-7 aviaţia strategică a încetat să mai fie strategică. În plus, în primăvara lui '41, Stalin a creat un adevărat haos. Pînă atunci, corpul superior de comandă al aviaţiei strategice era format numai din cei care se distingeau în bătălii, din cei care îşi cîştigau dreptul de a comanda în luptele de pe cerul Chinei, Spaniei, Mongoliei. Toţi comandanţii armatelor aeriene erau Eroi ai Uniunii Sovietice. Pe atunci, acest titlu cîntărea mult mai mult ca după război. Comandantul armatei a doua S.P. Denisov nu avea una, ci două Stele de aur. Pe atunci, astfel de comandanţi se puteau număra pe degetele de la o singură mînă. În primăvara lui 1940 Stalin introduce gradele de general, dar nu se dispensează de steluţe: şeful Direcţiei generale a VVS[1] este general-locotenent de aviaţie, şeful Marelui Stat-Major al VVS este general-maior de aviaţie. Stalin nu stă pe gînduri. Înmînează titlul de general-maior de aviaţie. Comandanţii de armate de aviaţie erau egali ca grad militar cu însuşi şeful trupelor de aviaţie şi depăşeau pe unii dintre locţiitorii acestuia, inclusiv pe şeful Marelui Stat-Major al VVS. Stalin are încredere în liderii aviaţiei strategice. Comandantul armatei 3, general-locotenent de aviaţie I.I. Proskurov, devine şef al GRU înainte de a prelua comanda întregii aviaţii strategice.

Dar iată că lui Stalin i-a venit ceva în minte şi a început s-o distrugă. Faptul merită o cercetare separată. Iar acum încă două exemple pentru ilustrare: general-locotenent de aviaţie S.P. Denisov este trimis de Stalin în Zabaikalie să comande o regiune de rangul al doilea. Mai departe va îndeplini funcţii care nu corespund titlului său: nu va ajunge mai sus de comandant de divizie. General-locotenent de aviaţie I.I. Proskurov a fost arestat în aprilie '41, supus la

1. *Voenno-Vozdušnîie Sili* = Forţele Armate Aeriene (n.t.).

chinuri groaznice şi lichidat în octombrie. Iar colonelul L.A. Gorbaţevici a fost numit comandant al aviaţiei strategice (M.N. Kojevnikov, *Comandamentul şi statul-major al Forţelor Armate Aeriene ale Armatei Sovietice*, Moscova, Nauka, 1977, p. 26). Colonelul nu se distinsese mai înainte prin nimic (nu s-a distins nici după aceea), dar Stalin nu avea nevoie nici de TB-7 şi nici de comandanţii care dovediseră ştiinţa de a folosi bombardierele grele.

5

Pare-se că nu există situaţie în care TB-7 să fie de prisos.

Dacă Stalin intenţiona să prevină cel de-al doilea război mondial, avea nevoie de TB-7.

Dacă Stalin intenţiona să-i permită lui Hitler să declanşeze războiul mondial, iar el avea de gînd să rămînă neutru, avioanele TB-7 ar fi fost mai mult decît necesare, drept garante ale neutralităţii.

Dacă Stalin plănuia un război defensiv, trebuia să nu distrugă raioanele fortificate de pe *Linia Stalin*, ci să le întărească. Trebuia să se dea ordin trupelor să se ascundă în fundul pămîntului, cum s-a făcut la Kursk. Trebuia ca totul să fie înconjurat cu impenetrabile cîmpuri de mine, de la o mare pînă la cealaltă, iar în timp ce inamicul macină apărarea noastră, TB-7 să zboare la înălţimi inaccesibile şi să distrugă puterea economică germană.

TB-7 sînt necesare în războiul defensiv.

Resursele lui Stalin sînt nelimitate, iar cele ale lui Hitler sînt limitate. De aceea, dacă va începe războiul, lui Stalin îi convine să-l prelungească: un război de uzură este nimicitor pentru Germania. Iar, ca să se epuizeze mai repede resursele, trebuie ca bombardierele strategice să diminueze potenţialul militaro-economic. Iar TB-7 este cel mai bun instrument în acest sens.

Dacă Stalin hotăra să aştepte invazia germană, iar apoi să contraatace (istoricilor le place mult această versiune,

aşa şi scriu: a plănuit să stea cu mîinile încrucişate şi să aştepte răbdător pînă ce Hitler va lovi, abia apoi intenţionînd să răspundă), pentru contralovitură nu se poate închipui ceva mai folositor ca o mie de TB-7.

Istoria avioanelor TB-7 contrazice nu numai legenda contraloviturilor pregătite, zice-se, de Stalin, dar şi legenda că Stalin s-ar fi temut de Hitler. Dacă se temea, de ce nu a comandat TB-7? Cu cît se temea mai mult, cu atît mai repede trebuia să comande. Cititorule, fii de acord cu mine: cînd ne temem noaptea să mergem prin pădure, luăm o bîtă în mînă. Cu cît ne temem mai mult, cu atît alegem o bîtă mai groasă. Şi o agităm gata de luptă. Nu-i aşa? Dar Stalin rupe bîta. Consilierul personal al lui Stalin, constructor de avioane, general-colonel de aviaţie A.S. Iakovlev, aduce mărturie că şeful NII VVS[1], general-maior de aviaţie A.I. Filin, nu se sfia ca în prezenţa multora să-i demonstreze lui Stalin necesitatea producerii în serie a avioanelor TB-7.

A polemiza cu Stalin era un risc la limita sinuciderii. Filin insista, alţi cîţiva îl susţineau. În final, Stalin a cedat spunînd: „Ei, fie după voi, deşi nu m-aţi convins" (A.S. Iakovlev, *Scopul vieţii*, Moscova, IPL, 1968, p. 182). Acesta este unul din acele cazuri în care Stalin a dat permisiunea să se producă TB-7. Curînd se va răzgîndi, îşi va schimba hotărîrea şi iar se vor găsi îndrăzneţi care să-i riposteze şi să-i dovedească...

Iată o întrebare: de ce era nevoie să i se demonstreze lui Stalin? Dacă noi toţi înţelegem calităţile indiscutabile ale lui TB-7 şi necesitatea producerii sale în serie, de ce Stalin nu poate pricepe lucruri atît de simple? Pînă şi cel mai sărac dintre săracii cu duhul înţelege că în pădure e mai bine cu bîtă decît fără. Dacă totul se reduce la prostia lui Stalin, atunci TB-7 ar fi fost interzis dintr-o mişcare, Stalin nemairevenind la această problemă. Dar Stalin şi-a schimbat de opt ori decizia. Cîtă nehotărîre, deloc pe măsura lui Stalin!

1. Institutul de Cercetare Ştiinţifică al Forţelor Armate Aeriene (n.t.).

Să nimiceşti milioane de ţărani, cei care întreţin Rusia? Nici o problemă: a semnat fără ezitare o hîrtie şi a urmat anul marii zdrobiri. Să nimiceşti corpul de comandă al armatei? Nu există nehotărîre. Să semnezi un pact cu Hitler? Nici o problemă: trei zile de întrevedere şi... gata parafarea. S-a îndoit Stalin, a avut ezitări?! Rog să fiu corectat. Refuzul de a construi TB-7 a constituit cea mai grea dintre deciziile pe care Stalin le-a luat în viaţa sa. A fost cea mai importantă decizie din viaţa sa. Voi spune mai mult: renunţarea la TB-7 este în general cea mai importantă decizie pe care cineva a luat-o în secolul XX.

Problema lui TB-7 este dacă va fi sau nu va fi război mondial. Cînd s-a decis problema lui TB-7, s-a decis în acelaşi timp şi soarta a zeci de milioane de oameni... Sînt de înţeles considerentele lui Stalin cînd de patru ori la rînd a luat hotărîrea de producere în serie a avionului TB-7. Dar atunci cînd a renunţat de patru ori la rînd înseamnă că a fost ghidat de ceva! De ce nici un istoric nu încearcă măcar să-şi explice motivele lui Stalin?

6

TB-7 avea adversari puternici şi e timpul să-i numim. Statul-Major General al RKKA[1] a fost format în 1936. Pînă la invazia germană s-au schimbat patru şefi ai Statului-Major General: Mareşalii Uniunii Sovietice A.I. Egorov şi B.M. Şapoşnikov, generalii de armată K.A. Mereţkov şi G.K. Jukov. Toţi au fost adversarii lui TB-7. Au fost adversari nu numai ai lui TB-7, dar şi în general ai tuturor bombardierelor strategice şi mulţi generali de aviaţie renumiţi, precum P.V. Rîciagov, F.K. Arjanuhin, F.P. Polînin. Adversar al lui TB-7 a fost şi narkom-ul[2] de apărare, Mareşalul Uniunii Sovietice, S.K. Timoşenko. Un adversar furibund a fost şi consilierul pe probleme de aviaţie al lui

1. Armata Roşie a Muncitorilor şi Ţăranilor; a funcţionat cu acest nume între 1918-1946 (n.t.).
2. *Narodnîi komissar* = Comisarul poporului (n.t.).

Stalin, constructorul de avioane A.S. Iakovlev. În sfîrşit, se înţelege, adversari ai bombardierelor strategice au fost aproape toţi teoreticienii militari sovietici, începînd cu V.K. Triandafillov.

Cele mai bune argumente împotriva bombardierelor grele le-a enunţat celebrul teoretician sovietic al războiului aviatic, kombrig[1] Alexandr Nikolaevici Lapcinski. El a scris cîteva lucrări strălucite de teoria utilizării în luptă a aviaţiei. Ideile lui Lapcinski sînt simple şi uşor de înţeles. E bine să bombardezi oraşe, uzine, resursele şi depozitele de material strategic. Dar şi mai bine este să le cucereşti în întregime şi să le foloseşti pentru întărirea propriei forţe. Sigur că poţi transforma ţara inamicului într-o ruină fumegîndă, dar oare chiar trebuie s-o faci?

A bombarda străzi şi poduri este folositor în orice situaţie, cu o excepţie: cînd pregătim o invazie pe teritoriul inamic. În această situaţie, podurile şi străzile nu trebuie bombardate, ci cucerite, nepermiţînd inamicului în retragere să le folosească sau să le distrugă. Bombardarea oraşelor scade simţitor moralul populaţiei. Corect. Cine pune la îndoială acest lucru? Dar o pătrundere impetuoasă a trupelor noastre spre oraşele inamice demoralizează mai mult populaţia decît oricare bombardament. Aşa că Lapcinski recomandă lui Stalin să îndrepte toate forţele Armatei Roşii nu înspre *distrugerea* puterii militaro-economice a inamicului, ci înspre *cucerirea* ei. Sarcina Armatei Roşii este înfrîngerea armatelor inamicului. Sarcina aviaţiei este să deschidă calea armatelor noastre şi să le susţină într-o mişcare decisă înainte.

Lapcinski *recomandă să nu se declare război, ci să se înceapă printr-o lovitură distrugătoare, pe neaşteptate,* a aviaţiei sovietice asupra aerodromurilor inamice. Surpriza şi puterea loviturii trebuie să fie de natură să nimicească din primele ore întreaga aviaţie a inamicului, fără a i se permite să se ridice de la sol. Nimicind aviaţia inamicului

1. Comandant de brigadă (n.t.).

pe aerodromuri, deschidem calea tancurilor, iar tancurile în atac, la rîndul lor, „dau peste cap aerodromurile inamicului". Ţelul aviaţiei nu-l constituie cartierele de locuinţe, centralele electrice sau uzinele, ci avionul inamic, care nu trebuie să se poată ridica de la sol, apoi cuibul de foc, care împiedică înaintarea infanteriei noastre, coloana de maşini cu combustibil pentru trupele inamice şi tunul antitanc camuflat.

Cu alte cuvinte, nu trebuie să se bombardeze pe suprafeţe întinse, ci *ţinte* precise, dintre care multe sînt mobile. Nu trebuie să se bombardeze în spatele strategic, ci în spaţiul tactic apropiat, ba chiar drept în zona din faţă. Însă pentru o asemenea treabă nu trebuie bombardier greu, ci un avion uşor manevrabil, care să vină foarte aproape de ţintă, ca să o repereze şi s-o anihileze precis, fără să-i lovească pe ai săi, care sînt în preajmă. Trebuie ori un avion care să zboare în picaj de la înălţime, ori unul care să se apropie de ţintă în zbor razant, gata să atingă cu elicea vîrful copacilor.

Dacă intenţionăm să aruncăm în aer casa vecinului, ne trebuie o cutie cu dinamită. Dar dacă dorim să-l ucidem pe vecin şi să-i cotropim casa, atunci nu avem nevoie de cutia cu dinamită, ci de un instrument mai ieftin, mai uşor şi mai precis. Aşadar, Lapcinski recomandă lui Stalin un alt instrument: un bombardier uşor de picaj sau un avion de asalt de manevră. Bombardierul strategic îşi ia zborul de pe aerodromuri staţionare depărtate, dar noi avem nevoie de un avion care să fie tot timpul în apropiere, care să staţioneze temporar pe orice aerodrom de ţară, care să-şi schimbe uşor aerodromul în urma diviziilor şi corpurilor în ofensivă, care să îndeplinească imediat cererile tanchiştilor. Este necesar un avion uşor, din care piloţii observă ei înşişi situaţia şi reacţionează pe dată la orice schimbare, avînd şi ei un rol în succesul acţiunii.

Vladimir Petliakov a creat, în afară de avionul greu cu patru motoare (mai corect cinci) TB-7, şi un altul mic, de viteză, cu două motoare, bombardierul manevrier de picaj

Pe-2. Era exact ceea ce-i trebuia lui Stalin. Iar Stalin a hotărît: „Să se construiască avioane cu două motoare în număr şi mai mare" (A.S. Iakovlev, *Scopul vieţii*, Moscova, IPL, 1968, p. 182).

Însă nu se puteau oare construi în acelaşi timp bombardiere uşoare şi grele? „Nu – a spus Lapcinski – nu se putea." TOATE FORŢELE, TOATE RESURSELE trebuie concentrate în rezolvarea sarcinii principale: cîştigarea dominării depline în aer, adică posibilitatea lovirii prin surprindere a aerodromurilor inamicului. Dacă lovim în acest mod, nu mai avem de ce bombarda oraşele şi uzinele.

Mult timp, Stalin şi-a permis să construiască ba unele, ba altele, apoi a înţeles: trebuie să aleagă un singur lucru.

Şi a ales.

7

Dacă nu înţelegem logica de fier stalinistă, ne e mai la îndemînă să-l declarăm nebun pe Stalin. Dar haideţi să aruncăm o privire asupra lui Hitler. Şi el este agresor, de aceea nu are aviaţie strategică. Hitler pregăteşte cucerirea fulger a Franţei, de aceea podurile nu trebuie bombardate, ci cucerite şi păzite. Podurile erau necesare diviziilor de tancuri germane pentru ofensiva decisivă. Nici Parisul nu trebuia bombardat. Parisul, cu toate comorile sale, va ajunge în mîna învingătorului. Hitler nu trebuie să distrugă şantierele navale de la Brest, uzinele de tancuri şi de artilerie din Cherbourg, Chamonix şi Bourges, uzinele de avioane de la Amsterdam şi Toulouse. Acestea vor lucra pentru întărirea puterii militare a celui de Al Treilea Reich!

Pentru „blitzkrieg" Hitler avea nevoie de aviaţie – însă nu de aceea care distruge oraşe şi uzine, ci de aceea care dintr-o singură lovitură anihilează aviaţia franceză pe aerodromuri, care prin lovituri surprinzătoare paralizează întreg sistemul de conducere militar. Este nevoie de aviaţie ca să deschidă calea tancurilor şi să asigure incisivitatea

acţiunilor spre ocean. Este nevoie de aviaţie care să stea deasupra cîmpului de luptă, îndeplinind comenzile tanchiştilor, de aviaţie care să nu bombardeze *spaţii* gigantice, ci *ţinte* precise. Pentru „blitzkrieg" este nevoie de un bombardier mic de picaj, care are o încărcătură neglijabilă, dar bombardează cu precizie: Ju-88 cu două motoare şi Ju-87 cu un motor...

Mai tîrziu, cursul războiului şi-a schimbat albia: dintr-unul rapid s-a transformat într-unul stătut. Au apărut oraşele inaccesibile tancurilor germane: Londra şi Celiabinsk, Bristol şi Kuibîşev, Sheffield şi Magnitogorsk. Aici lui Hitler nu i-ar fi stricat aviaţia strategică. Dar nu avea...

***

Iar ideile lui Lapcinski, enunţate cu mult înainte de venirea lui Hitler la putere, au fost folosite de Stalin. E drept că nu în '41, cum s-a gîndit, ci în '45. Bombardierele de picaj staliniste Pe-2 şi avioanele de asalt Il-2 au anihilat aerodromurile japoneze, iar tancurile sovietice au spintecat în vîrf de lance Manciuria. Ţara s-a predat. Subunităţile de desant sovietice nu au fost trimise în oraşele chineze ca să distrugă poduri, străzi şi uzine, ci pentru a împiedica distrugerea lor. Şi într-un asemenea război, aviaţia strategică nu şi-a găsit de lucru!

În anii '20 şi la începutul anilor '30, Stalin avea nevoie de aviaţie strategică pentru ca nimeni să nu-l stinghereacă în dezvoltarea puterii militaro-economice. Începînd cu a doua jumătate a anilor '30, Stalin a tins tot mai mult spre scenariul unui război care să nu aibă drept rezultat nimicirea potenţialului economic al Germaniei, ci cucerirea lui.

În noiembrie 1940, Stalin a hotărît, definitiv, să întreprindă asupra Germaniei acelaşi lucru pe care peste cîţiva ani îl va face şi împotriva Japoniei.

Capitolul 3

DESPRE IVANOV

Burjuilor aţîţăm val
Focul mondial
Sînge şi ardoare sfîntă
Doamne, binecuvîntă.

Alexandr Blok

1

Uneori, cercetătorul îşi dă viaţa pentru cercetarea ştiinţifică. Şi iată că, la un moment dat, soarta îl aduce faţă în faţă cu succesul: îi aduce la cunoştinţă numele unui faraon neştiut pînă atunci. Tocmai un astfel de succes a căzut pe capul meu. Am găsit în arhive prăfuite mărturii despre un conducător atotputernic, dar prea puţin cunoscut, a cărui putere nu cunoştea limite pe o şesime a uscatului. E drept, faronul meu nu e din vremuri uitate, ci din secolul XX. Pe faraon îl cheamă tovarăşul Ivanov. Cine îşi aminteşte de el? Cine îl cunoaşte? Însă mai sus-numitul tovarăş, dacă judecăm după documente, a adunat în mîinile sale o putere fără margini.

Iată un exemplu. La 25 septembrie 1943, Mareşalul Uniunii Sovietice G. Jukov şi A. Vasilevski, generalii de armată K. Rokossovski, N. Vatunin, I. Konev şi R. Malinovski au primit o directivă strict secretă privind forţarea Niprului. Documentul începe sec: „Tovarăşul IVANOV a ordonat...".

Tovarăşul Ivanov avea suficientă putere ca să introducă în luptă, în acelaşi timp, cinci armate. Sau zece. Sau douăzeci. Directiva din 25 septembrie 1943 s-a dat simultan în patru fronturi, care aveau în componenţă treizeci şi una de armate, inclusiv patru armate de tancuri şi patru de aviaţie. Şi încă nu am ajuns la fundul sacului.

În timpul războiului, la dispoziţia tovarăşului Ivanov se aflau 70 de armate obişnuite, 18 de aviaţie, 5 de şoc, 11 de gardă, 6 tancuri de gardă. Pe lîngă acestea mai erau armatele NKVD, armatele PVO[1], o armată izolată de gardă desant aerian, 10 de geniu ş.a.m.d., iar corpuri de armată izolate erau cu zecile şi divizii izolate cu sutele. Şi trebuie spus că ordinele tovarăşului Ivanov erau executate fără crîcnire de toţi mareşalii şi generalii - imediat şi cu orice preţ.

Paradoxal, dar, cu toată puterea sa, tovarăşul Ivanov era puţin cunoscut chiar şi în sferele cele mai înalte. Un exemplu: înainte de război, V. Dekanozov era oficial ambasador rus la Berlin şi locţiitor al Narkom-ului afacerilor externe, iar neoficial era cekist, din anturajul cel mai apropiat al lui Lavrenti Pavlovici (Beria - n.t.). Aşadar, mulţi ani la rînd, Dekanozov nu ştia nici cu spatele de existenţa tovarăşului Ivanov. Şi o dată a ieşit ca dracu.

În 1940 a venit în Germania o delegaţie aviatică sovietică. Tovarăşii sovietici au vizitat uzinele secrete, inclusiv cele subterane, birourile de proiectare, au examinat cele mai noi prototipuri de tehnică aviatică germană, au cumpărat ce le-a plăcut şi au rugat ambasada şi reprezentanţa de comerţ să plătească respectivele cumpărături. (Aici se pune întrebarea cine în cine credea mai mult: domnii germani vindeau tovarăşilor sovietici prototipuri ale tuturor avioanelor, submarinelor, armelor antiaeriene şi antitanc, toate ultimul răcnet, iar tovarăşii sovietici nu vindeau Il-2, Pe-2, T-34, KV, BM-13 şi nici măcar nu arătau asemenea lucruri prietenilor germani.) Aşadar, delegaţia sovietică a ales Me-108, Me-109e, Me-110g, Me-209, Do-215, Ju-88, He-100 şi altele. Nemţii nu au ţinut ascunse secretele, iar ruşii nu s-au zgîrcit: au ales douăsprezece tipuri, luau cîte două-trei exemplare, ba chiar şi cîte cinci-şase. În afară de avioane, tovarăşii sovietici au luat şi prototipuri de motoare, diverse dispozitive, aparatură şi multe altele.

1. *Protivozdušnaia Oborona* = Apărare Antiaeriană (n.t.).

Iar ambasada şi reprezentanţa comercială trebuie să plătească. „Nu - spun tovarăşii diplomaţi [illegible], treburile nu se fac aşa: trebuie să scrieţi la Moscova, să accepte Narkomat-ul de apărare şi Narkomat-ul industriei aviatice, aceştia vor trimite comandă la Narkomat-ul de comerţ, problema va fi analizată de experţi, vor cădea de acord cu Narkomat-ul afacerilor externe, facem legătura cu finanţiştii..."

Atunci, unul mai nerăbdător din delegaţia aviatică zice: „Ne-ar trebui mai repede, lăsaţi că trimit un mesaj cifrat la Moscova". A scris textul, l-a codificat şi a rugat să fie trimis pe adresa: „Moscova, lui Ivanov". În acest moment toată ambasada s-a revoltat, însuşi tovarăşul Dekanozov s-a enervat: dar nu poate exista o asemenea adresă, e ca şi aia cu „în sat, la bunicul" (replică din povestirea *Vanka* de Cehov - n.t.). „Vă rog s-o trimiteţi", se încăpăţînează delegatul.

S-au certat mult timp. În sfîrşit, au trimis mesajul.

Lucru de mirare, dar la Moscova mesajul şi-a găsit destinatarul. Şi încă repede. Iar răspunsul a venit neîntîrziat. Parcă a căzut un fulger pe ambasadă. Răspunsul era scurt şi simplu ca şi condamnarea la moarte a unui tribunal revoluţionar. Destinatarul de la Moscova, tovarăşul Ivanov, a urlat ca avioanele să fie cumpărate imediat, conturile să fie achitate în întregime, iar preţiosul transport să fie trimis prin poşta rapidă acolo unde trebuie.

Tovarăşul Dekanozov şi ceilalţi tovarăşi de răspundere şi-au închipuit atunci cine se află ascuns la Moscova sub acest nume. Fireşte, fireşte, era EL. Dincolo de zidurile Kremlinului, sub *pseudonimul Ivanov, trăia şi lucra însuşi tovarăşul Ivanovici. El e şi Vasiliev. El e şi Cijikov, el e şi Koba, el e şi Besoşvili şi Djugaşvili, el e şi Salin şi Stalin.*

Stalin a avut multe pseudonime. Unele au dispărut şi au fost uitate, altele au rămas. Pseudonimul „Ivanov" a rămas pînă la sfîrşit şi a fost folosit în situaţii extraordinare.

Iată de ce povestesc toate acestea. O dată, în 1936, Stalin a adunat pe constructorii de avioane la o vilă a sa, i-a servit cu tot felul de bunătăţi caucaziene, iar apoi le-a

dat sarcina: să construiască un avion (cel mai bun din lume, nici nu trebuie să mai spun acest lucru) numit „Ivanov".

2

Lucrările la proiectul avionului Ivanov au fost executate concomitent de mai multe colective, printre care şi cele conduse de Tupolev, Neman, Polikarpov, Grigorovici. Pe atunci, sub conducerea generală a lui Tupolev lucrau grupele lui Petliakov, Suhoi, Arhanghelski, Miasişcev, sub conducerea lui Polikarpov lucrau Mikoian şi Gurevici, la Grigorovici lucrau Lavocikin şi Gruşin. Ceea ce Stalin a ordonat lui Tupolev, Grigorovici sau Polikarpov s-a răsfrînt automat şi asupra grupelor vasale de constructori.

Într-un cuvînt, gîndirea aviatică creatoare sovietică era concentrată asupra îndeplinirii acelei sarcini unice. Şi să nu vă gîndiţi la cooperare. Dimpotrivă: exista o concurenţă cruntă. Va învinge cel mai tare – tovarăşul Ivanov avea destule cnuturi, dar avea şi turtă dulce. Inutil să mai spunem că „Ivanov" este avion de luptă. Nu putea Stalin să-şi mobilizeze aproape toate forţele creatoare pentru elaborarea unui avion civil. În orice îndreptar de istorie a aviaţiei se dă material exhaustiv privind faptul că în final proiectul „Ivanov" a reuşit, iar istoricii comunişti insistă pe rezultatul său final. Dar eu îi rog pe cititori să lămurim împreună altă problemă: nu ce s-a reuşit, ci CE S-A PLĂNUIT.

În istoria aviaţiei sovietice a existat doar un avion, elaborat sub pseudonimul lui Stalin, căci denumirea proiectului s-a dat la iniţiativa lui Stalin, nu a unor subordonaţi ai săi. Creatorul de avioane V. Şavrov declară: „Numele «Ivanov» s-a dat la indicaţia lui Stalin (a dat un ordin telegrafic)" (*Istoria construcţiei de avioane în URSS. 1938-1950*, Moscova, Maşinostroienie, 1988, p. 45). Avionul încă nu există, constructorii încă nu au creioanele în mînă, dar Stalin a dat avionului numele său. Pentru că în acest avion Stalin îşi va organiza Cartierul General în timpul viitorului război mondial. Război despre ale cărui

necesitate şi inevitabilitate Stalin a vorbit mereu şi deschis. Să fie oare vorba despre alt avion, la elaborarea căruia Stalin să angajeze atîtea forţe creatoare?

Ce-i trebuie beneficiarului?

Poate că „Ivanov" este un bombardier strategic care se creează pentru a descuraja dorinţa unor potenţiali agresori de a ataca? Nu. Nu este aşa. Bombardierul strategic este deja creat. Să ne amintim: este acelaşi an 1936 în care Petliakov a terminat lucrarea la TB-7. Dacă Stalin intenţiona să prevină războiul, nu trebuia să adune constructorii, nu trebuia să le dea sarcina de a elabora un nou avion, ci trebuia pur şi simplu să dea drumul la producerea în serie a lui TB-7. Acesta ar putea fi numit „Ivanov" sau, simplu şi pe faţă, „Stalin". Vai! ce simboluri: zborul dincolo de nori, la înălţimi inaccesibile, puterea imbatabilă şi forţa loviturii, ce avertisment pentru duşmani! Cîte n-ar mai fi putut născoci poeţii şi propagandiştii? Dar nu! Tovarăşul Stalin nu are nevoie de un avion pentru prevenirea războiului.

Dar poate că tovarăşul Stalin consideră că viitorul război va fi un sfînt război defensiv, în apărarea Patriei, şi de aceea a poruncit să se creeze cel mai bun distrugător din lume, care să apere cerul nostru paşnic? Nu. Tovarăşul Stalin nu gîndeşte aşa ceva, nu pregăteşte ţara şi armata pentru un război de apărare. N-am să mai consum hîrtie ca să dovedesc faptul că „marele război pentru apărarea patriei" s-a declarat dintr-o neînţelegere, dintr-o greşeală, în ciuda planurilor şi ideilor lui Stalin. Dar nu voi pregeta să cheltui timp, forţe, hîrtie ca să demonstrez simplul fapt că Stalin s-a pregătit de război. S-a pregătit cum nu s-a pregătit nimeni. Întreg poporul celei mai bogate ţări din lume s-a aciuat vreme de douăzeci de ani în barăci, a flămînzit, s-a îmbulzit la cozi, a ajuns pînă la canibalism şi necrofagie pentru ca armata să se pregătească de război. Ce-i drept, nu pentru marele război, pentru un război de apărare.

Uitaţi-vă, printre invitaţii de la vila lui Stalin se afla Nikolai Polikarpov. În anul precedent, 1935, la expoziţia aviatică de la Milano, avionul lui Polikarpov I-15bis este recunoscut oficial drept cel mai bun avion de vînătoare din lume, dar Polikarpov are deja în serie I-16 şi încă ceva în lucru. Polikarpov este liderul mondial în cursa pentru cel mai bun avion de vînătoare. Lăsaţi-l pe Polikarpov în pace, nu-l deranjaţi, el ştie cum să facă avioane de vînătoare, numai nu-l întrerupeţi din lucru. Este o adevărată cursă, şi fiecare ceas, fiecare clipă cîntăresc enorm. Şi totuşi a fost exact invers: întrerupeţi pe tovarăşul Polikarpov. Există o lucrare mai importantă decît crearea unui avion de vînătoare. Pe tovarăşul Stalin nu-l interesează avionul de vînătoare pentru războiul defensiv.

Aşadar, cum a conturat Stalin avionul de luptă ideal la elaborarea căruia a strîns pe toţi constructorii de seamă, fie ei de bombardiere sau de avioane de vînătoare? Chiar Stalin şi-a lămurit cererea în trei cuvinte: un avion al cerului curat. Dacă tot n-aţi înţeles, vă voi lămuri eu, în două cuvinte: un şacal înaripat.

3

Ca să înţelegem mai profund gîndul lui Stalin trebuie să ne ducem cu amintirile din 1936 în decembrie 1941, pe ţărmul de mărgăritar al insulelor hawaiene. O dimineaţă însorită. Flota americană este în radă. La ora 7.55, în port, la catargul de semnalizare se înalţă un semnal albastru „preventiv", care este dublat de toate navele flotei. După aceste semnale, simultan, pe toate navele încep să răsune, să se reverse în toate părţile sirenele boţmanilor, goarnele de pe contratorpiloare şi crucişătoare, bubuie orchestrele de pe navele de linie şi fix la 8 încep să alunece în sus pavilioanele de ancoră şi steagurile naţionale de la cîrmă.

Aşa se întîmplă întotdeauna, dar noi am ajuns aici cînd ceremonia n-a mai avut loc: la 7.55 steguleţele „preventive" alunecă în sus, cînd dinspre soare-răsare se apropie

primul val de bombardiere, avioane-torpilor şi de vînătoare japoneze. În primul val sînt 183 de avioane. Dintre acestea mai puţin de un sfert sînt avioane de vînătoare de acoperire. Nu este nevoie în această situaţie de o forţă mare de avioane de vînătoare de acoperire. Armata aeriană japoneză este formată în principal din avioane de şoc: bombardiere şi torpiloare „Nikagima" B-5N1 şi B-5N2.

Aceste avioane ne interesează. Construcţia şi caracteristicile lor tehnice n-au nimic deosebit, dar la o lovitură prin surprindere se dovedesc perfecte. La înfăţişare, dimensiuni şi caracteristici de zbor, „Nikagima" B-5N seamănă mai mult cu un avion de vînătoare decît cu un bombardier. Acest fapt îi dă posibilitatea să se apropie de ţintă atît de jos, încît de pe vas şi de pe pămînt se văd feţele piloţilor, încît ratarea la aruncarea încărcăturii ucigătoare este practic exclusă. „Nikagima" B-5N este un monoplan de joasă înălţime, cu un motor radial, avînd răcire cu aer. La unele avioane, echipajul este format din trei oameni: pilotul, ofiţerul navigator şi un trăgător. Însă la majoritatea avioanelor sînt numai doi oameni: avioanele vin în grupuri compacte, ca nişte viespi furioase, de aceea nu este absolut necesar ca fiecare avion să aibă ofiţer navigator. Încărcătura avionului are sub o tonă, dar fiecare lovitură este o reuşită. Armamentul defensiv al avionului B-5N este relativ slab: una-două mitraliere pentru apărarea semisferei-spate. Nu trebuie mult armament pe avioanele de şoc din aceeaşi cauză pentru care nu se cer nici avioane de vînătoare de acoperire: avioanele americane n-au timp şi posibilitate să se ridice în aer şi să riposteze atacului japonez. B-5N este un avion al cerului curat, unde avioanele inamicului sînt foarte rare sau lipsesc cu totul.

Bombardierele „Nikagima" B-5N au acţionat strălucit la Pearl Harbour, dar o dată cu acest atac se închide o pagină eroică. Lovitura prin surprindere n-a fost suficient de puternică încît să scoată din luptă pentru mult timp flota şi aviaţia americană. În următoarele lupte, cînd americanii şi-au venit în fire, cînd a început un război obişnuit, fără

lovituri pe la spate, B-5N nu s-a evidenţiat cine ştie ce. Producerea de astfel de avioane a mai continuat o vreme. Au fost fabricate cu puţin peste 1.200 şi, astfel, istoria lor s-a încheiat.

B-5N a fost creat pentru situaţia cînd nimeni nu-l împiedică să acţioneze în aer. B-5N este îngrozitor de slab şi neputincios, dar e grozav în grup, e grozav în atacul prin surprindere. E înfricoşător ca o haită de hiene turbate şi însetate de sînge, care nu impresionează prin cine ştie ce forţă, nici prin viteză, dar au canini puternici şi acţionează în bandă împotriva celui slab, împotriva celui care nu se aşteaptă la atac şi nu este gata să-l respingă.

Dar ce treabă are aici „Ivanov"?

Are, pentru că este aproape leit o copie a agresorului aerian japonez.

4

În vara lui '36, nimeni nu bănuia ce se va petrece la Pearl Harbour peste cinci ani. În vara lui '36 nu existau încă avioane „Nikagima" B-5N. Era doar un proiect pe care japonezii nu-l afişau. De aceea nu se poate presupune că vestiţii constructori sovietici i-au copiat pe japonezi. Asta cere timp. Chiar dacă ar fi reuşit să fure documentaţia tehnică (ceea ce înseamnă munţi de hîrtie), traducerea (din japoneză!) ar fi luat cîţiva ani. „Nikagima" B-5N – în Japonia – şi imediat cîteva variante de „Ivanov" – în URSS – au fost create aproape paralel: primul zbor al lui B-5N – în ianuarie 1937, primul zbor al lui „Ivanov" – 25 august acelaşi an.

De aceea *nu vorbim despre copiere, ci despre două procese evolutive independente*, care sînt foarte asemănătoare.

Dar asta nu e totul: au fost construite „Ivanov" al lui Neman, „Ivanov" al lui Polikarpov, „Ivanov" al lui Suhoi. Fiecare constructor îşi păzea cu gelozie secretele faţă de concurenţi, dar la fiecare constructor se contura acelaşi

şacal înaripat: un bombardier uşor, arătînd după dimensiune şi caracteristicile de zbor ca un avion de vînătoare.

Fiecare constructor sovietic, independent de concurenţii săi, a ales aceeaşi schemă: un monoplan de zbor jos, cu un singur motor, radial, avînd răcire cu aer. Fiecare constructor a propus varianta sa la „Ivanov", dar fiecare variantă este uimitor de asemănătoare în spirit şi idee cu surorile ei necunoscute şi cu depărtata ei soră din Japonia. Şi nu e nici o minune aici. Pur şi simplu, tuturor constructorilor li s-a dat o sarcină: să creeze un instrument pentru un anume fel de muncă, pentru acea muncă pe care o vor face peste cîţiva ani avioanele japoneze pe cerul Pearl Harbour-ului. O dată ce munca este aceeaşi, şi instrumentul pentru executarea ei va fi creat de constructor aproximativ la fel.

Dacă tuturor elevilor dintr-o clasă li se pune o întrebare, răspunsurile corecte vor fi toate la fel.

În afară de aceasta, pe parcursul lucrărilor la proiectul „Ivanov", o mînă nevăzută, dar fermă, direcţiona pe cei care se abăteau de la cursul general. La prima vedere amestecul la nivel înalt în lucrul constructorilor este pur şi simplu un capriciu de boier răsfăţat. De exemplu, unii constructori au instalat pe prototipul experimental cîte două guri de foc: una pentru apărarea semisferei superioare spate, alta pentru apărarea semisferei inferioare spate. Au fost corectaţi: ne descurcăm cu o singură gură de foc, nu avem de ce apăra semisfera inferioară spate. Unii au protejat echipajul şi subansamblele cele mai importante cu plăci blindate pe toate părţile. Au fost corectaţi: să fie protejate numai partea inferioară şi de la borduri. În prima variantă, Pavel Suhoi a făcut un „Ivanov" în întregime din metal. Mai simplu – i-a cerut un glas înfricoşător. Mai simplu. Aripile să rămînă metalice, dar corpul avionului se poate face din furnir. Scade viteza? Nu-i nimic. Să scadă.

Sînt ciudate gusturile tovarăşului Stalin? Nu. E vorba de o logică de fier: vom da o lovitură prin surprindere şi vom nimici aviaţia inamicului la pămînt, după aceea vom

zbura dincolo de nori. Avionul inamicului este sub nori, rareori ajunge mai sus. Pilotul este protejat din față de un motor frontal cu răcire cu aer, motor care nu se resimte nici măcar la găuri în cilindri. Rămîne să fie protejat echipajul dinspre partea de jos şi de la borduri. Rareori avioanele noastre vor fi atacate de sus şi din spate, ne vom descurca doar cu o mitralieră. Plus de asta nu are rost să ne încărcăm cu blindaj inutil: noi ne apropiem la înălţimi joase, avionul de vînătoare al inamicului nu poate să ajungă mai jos de noi. Unii constructori au propus un echipaj format din trei persoane: aviatorul, ofiţerul navigator şi un trăgător. Iar i-au corectat: ajung doi. Vom distruge la sol avioanele inamicului printr-o lovitură surprinzătoare, de aceea trăgătorul în aer nu va face mare lucru. Şi ofiţerul navigator are puţină treabă. Noi acţionăm în grupuri compacte, ca nişte viespi furioase. Uită-te la cel din faţă, urmează-l, acţionează – asta-i legea pe „Ivanov". Aşa încît vom asimila munca ofiţerului navigator şi a trăgătorului, punînd în loc mai multe bombe, atît de necesare. Scădem capacităţile defensive, le ridicăm pe cele ofensive.

5

Între prototipul sovietic „Ivanov" şi agresorul aerian japonez au existat şi deosebiri. Acestea au fost determinate de faptul că pentru Japonia era fundamental controlul asupra oceanului, pentru noi – controlul asupra continentului. De aceea „Ivanov" n-a fost elaborat deocamdată în varianta de torpilor. Cu toate acestea, posibilităţile sale de lovire prin surpindere a aerodromurilor depăşeau net tot ceea ce exista în dotarea oricărei alte ţări.

În 1941, Armata Roşie a folosit o armă absolut neobişnuită: dispozitivele mobile autopropulsate cu foc în salve BM-8 şi BM-13, care au intrat în istorie ca „Orgile lui Stalin" sau „Katiuşe". Acestea trăgeau cu proiectile M-8 (calibru 82 mm) şi M-13 (calibru 132 mm). O salvă a cîtorva arme din acestea la un loc însemna un torent de

foc cu scrîşnet, muget şi tunet. Mulţi soldaţi, ofiţeri şi generali germani declară că era o armă sinistră.

Proiectilele reactive M-8 şi M-13 se foloseau şi la multe tipuri de avioane, în special pe Il-2 şi Il-10. Dar puţini îşi amintesc că proiectilele reactive au fost destinate iniţial avioanelor „Ivanov", care, zburînd în grupuri, trebuiau să devină baterii înaripate. Proiectilele reactive constituiau o armă groaznică, îndeosebi dacă erau folosite dintr-o dată şi prin surprindere zeci de avioane la înălţime minimă.

***

În vara lui 1936, „Nikagima" B-5N nu zburase încă niciodată şi se ştiau prea puţine lucruri despre el. În construcţia avionului japonez nu era nimic de record senzaţional, ceea ce ar fi putut atrage atenţia lui Stalin. Dar încă din 1936, Stalin gîndea la fel ca amiralii japonezi. Încă din 1936, Stalin a ordonat constructorilor săi să creeze acel tip de avion care, într-o minunată dimineaţă, va apărea în razele răsăritului de soare.

Acesta era scenariul după care Stalin intenţiona să intre în război.

Capitolul 4

DESPRE MOLOTOV CEL RĂU ŞI LITVINOV CEL BUN

Hitler se pregăteşte de război... Într-un viitor mai mult sau mai puţin apropiat, lovitura împotriva Vestului se va putea înfăptui numai cu condiţia unei alianţe militare între Germania fascistă şi Stalin. Însă numai partea cea mai arierată a emigraţiei albe ruse poate crede în posibilitatea unei asemenea absurdităţi sau poate încerca să sperie cu aceasta.

L. Troţki, *Biulleten' oppoziţii*[1], nr. 35, p. 15

1

Ca să înceapă cel de-al doilea război mondial, Stalin trebuia să facă, pare-se, imposibilul: să încheie o alianţă cu Hitler şi, astfel, să-i dezlege acestuia mîinile.

Stalin i-a dezlegat mîinile lui Hitler. N-a făcut-o personal. Pentru asemenea afaceri avea un locţiitor. Pe locţiitor îl chema Molotov.

În piramida stalinistă a puterii, Viaceslav Molotov ocupa un solid loc doi, după Stalin însuşi. Pe atunci, la ceremoniile oficiale şi în presă, liderii nu erau enumeraţi după alfabet, ci după poziţia pe care o ocupau în sistemul puterii. Lista liderilor era un barometru extrem de precis: orice greşeală făcută îl ducea pe lider în coada listei, ba chiar era gonit cu totul din Olimpul comunist şi direcţionat spre labirinturile subterane de la Lubianka.

Luptele crunte pentru putere au ocolit mulţi ani locurile unu şi doi ale ierarhiei, ocupate ferm de Stalin şi Molotov.

1. Gazeta *Biulleten' oppoziţii* a apărut la Berlin şi la Paris (n.t.).

Lupta se purta pentru al treilea, al patrulea şi pentru toate celelalte locuri. Listele de conducători apăreau aproape în fiecare săptămînă; avea loc o paradă, conducătorii veneau la paradă, se publica lista; peste cîteva zile o recepţie – şi iar se publica lista.

Odată am adunat o sută de liste în ordinea în care au apărut în presă. Pe ecranul computerului listele s-au perindat repede. A apărut un caleidoscop uimitor: Stalin şi Molotov imobili, iar ceilalţi toţi din josul listei – într-o bătălie sălbatică şi permanentă. Liderii proletari sar pe treptele puterii, şi sar, şi sar, ca dracii în horă. De pe locul şapte pe trei, de pe trei pe cinci, de pe cinci pe opt, de pe opt iar în sus. Şi dispar atît de iute, fără să mai apară vreodată pe listă. Impresia este că o mînă puternică face cărţile: apar într-o fulguraţie şi Jdanov şi Malenkov, şi Kaganovici, dispare Ejov, apare Beria, mai dispare nu ştiu cine; iată-l pe Hruşciov, care-i dă pe toţi la o parte, dar o şterge şi el; iată-i împreună pe Voznesenski, Bulganin, Mikoian. Dansul acesta drăcesc poate fi receptat mai bine pe fondul *Dansului săbiilor*...

Însă în vîrful puterii, unde şed Stalin şi Molotov, este linişte şi pace.

2

Împărţirea obligaţiilor între Stalin şi Molotov a fost exact ca împărţirea obligaţiilor între anchetatorul superior şi cel inferior într-o cercetare NKVD. La început ancheta este condusă de anchetatorul inferior, care fără cuvinte de prisos scoate cravaşa şi-l bate măr pe cel cercetat, îi rupe dinţii, cu bastonul de cauciuc îl loveşte peste ficat, rinichi şi peste tot ce este acolo înăuntru. Anchetatorul inferior îşi termină ziua de lucru, pleacă, iar interogatoriul continuă cu anchetatorul superior. Acesta este bun, compătimitor şi chiar tandru. El află cu uimire că, în absenţa sa, între aceşti pereţi, s-au încălcat legile socialiste, etica şi echitatea. Anchetatorul superior promite că lucrurile se vor aranja...

Iar cercetatul, simţind bunătatea şi compătimirea, e gata să-şi povestească necazurile... Însă apare din nou anchetatorul inferior...

În tandemul Stalin-Molotov, Molotov juca rolul anchetatorului inferior, Stalin – al celui superior. Iată cuvîntările lui Stalin din pragul terorii, din toiul acesteia şi de după. Vom găsi urletul înfricoşător, vom găsi oare îndemnuri la vărsare de sînge şi la luarea scalpului? Da de unde. Găsim cu totul altceva. „Se vorbeşte de represiuni împotriva opoziţiei... În ceea ce priveşte represiunile, eu sînt ferm împotriva lor." Stalin spune acest lucru în 19 noiembrie 1924. Sau:

„Doriţi sîngele tovarăşului Buharin? N-o să vi-l dăm!" Tot tovarăşul Stalin spune acest lucru la Congresul al XIV-lea al partidului. Unii dintre cei răi vor sîngele tovarăşului Buharin, dar bunul Stalin îl va salva pe tovarăşul Buharin de aceşti ipochimeni însetaţi de sînge. Cît de bun este anchetatorul superior!

Nu ştiu care „răi" voiau sîngele lui Buharin, dar acesta a fost împuşcat din ordinul lui Stalin.

Împărţirea rolurilor între Stalin şi Molotov nu s-a păstrat numai în politica internă, ci şi în politica externă. În timpul conferinţelor internaţionale Molotov cere, insistă, strînge şurubul. Toate cererile vin de la Molotov, toate cedările – de la Stalin cel bun. Toţi au luat-o de bună. Diplomaţii occidentali credeau că toată răutatea vine de la Molotov: totul e din cauza acestui inimă-pestriţă, altfel totul ar fi minunat. Şi puţini au înţeles: va muri Molotov subit, de exemplu, înaintea Conferinţei de la Ialta, Stalin va rămîne dezolat mult timp, iar apoi oricum va numi pe altcineva în locul său, un nou anchetator inferior.

3

Înainte de război Stalin a supus ţara la trei încercări: industrializarea, colectivizarea, Marea epurare. De fiecare dată rolul lui Stalin a fost rolul Fiinţei supreme, care

priveşte de la înălţimi ameţitoare la cele ce se petrec, iar Molotov (din 1930 el a fost şef al guvernului) a înfăptuit conducerea directă, cotidiană. Stalin îi conduce pe toţi, iar Molotov e acolo unde la un moment dat se petrece evenimentul cel mai important. Exact aşa se împart sarcinile la război: comandantul ţine sub control toate trupele sale, iar locţiitorul său renunţă la alte chestiuni colaterale şi conduce acea parte a trupelor care execută cea mai importantă sarcină.

Planul de industrializare a fost adoptat de Congresul partidului în urma raportului lui Molotov (în caz de eşec Stalin nu răspundea). Colectivizarea a fost condusă de Comisia sătească a Biroului Politic, care îl avea în frunte pe Molotov. Tovarăşul Stalin nu răspunde nici de toate ameţelile de pe urma succeselor. Trebuie să-i acordăm anchetatorului superior toate aprecierile: s-a străduit să nu-l mînjească de noroi pe anchetatorul inferior. Noroiul a căzut pe Molotov numai într-o situaţie extremă, neaşteptată. În oricare altă situaţie responsabilitatea cădea pe eşaloanele inferioare ale puterii. Vina pentru devierile în colectivizare a căzut pe „cîţiva conducători de nivel raional".

Este incontestabil rolul lui Molotov în Marea epurare. Ejov era pur formal doar unul dintre comisarii poporului în guvernul lui Molotov. Dar dacă arunci o privire în culisele epurării, rolul lui Molotov într-o serie de cazuri este similar cu rolul lui Stalin însuşi. Mareşalul Uniunii Sovietice G.K. Jukov îl descrie pe Molotov în felul următor: „Era un om tare, principial, departe de orice înţelegere personală a lucrurilor, extrem de perseverent, extrem de crud, stînd conştient în spatele lui Stalin şi susţinîndu-l în acţiunile cele mai crude, printre care, în 1937-1938, fapte care au izvorît din propriul său punct de vedere. Îl însoţea din convingere pe Stalin, în vreme ce Malenkov şi Kaganovici făceau acest lucru pentru carieră" (*VIJ*, 1987, nr. 9, p. 49).

Marea epurare s-a încheiat. S-a dat vina pe Ejov, care a fost lichidat, iar epurarea a fost numită ejovşcina. Molotov e curat, Stalin cu atît mai mult.

Au trecut cele trei etape. Rezultatul: ţara este subordonată lui Stalin, Armata, NKVD-ul, scriitorii şi istoricii, ţăranii şi muzicienii, generalii şi geologii, diplomaţii – totul este sub control. Economia agrară este în mîna partidului: din sat se ia totul la preţul impus de la Kremlin, se poate chiar şi pe gratis. Industria dă producţia, armata e supusă, aparatul NKVD-ului epurat şi gata de noi ticăloşii. Ce urmează?

A treia etapă, Marea epurare s-a terminat la sfîrşitul lui 1938. Ţara intră într-o nouă etapă.

Ce gîndeşte acum Stalin, încotro va dirija el eforturile ţării? E lesne să definim direcţia principală. Trebuie pur şi simplu să ne uităm ce l-a pus Stalin să facă pe Molotov...

În mai 1939, Stalin îl numeşte pe Molotov Comisar al poporului pentru afacerile externe, păstrîndu-i funcţia de şef al guvernului...

4

Părea că, după Marea epurare, pe locul al doilea trebuia să stea Ideologul principal sau Inchizitorul principal, Planificatorul principal în cel mai rău caz. Dar nu. Pe locul al doilea este Comisarul pentru afacerile externe. Acest fapt nu poate să aibă decît o singură explicaţie: în cursul industrializării, colectivizării şi Marii epurări comuniştii au asigurat „egalitatea şi frăţia" în ţara lor, iar acum privirea li se îndreaptă spre vecini. Şi vecinilor le trebuie asigurată o viaţă fericită. În aceasta constă esenţa noii etape, aici se află sensul noii numiri a lui Molotov.

Se poate replica: dacă Stalin pregăteşte marele război eliberator, atunci de ce l-a pus pe Molotov la politica externă? Logic ar fi fost să-l pună pe Molotov în fruntea armatei sau a industriei militare.

Resping argumentul. Stalin a acţionat corect. Războiul este doar unul din instrumentele politicii externe. Războaiele sînt cîştigate în primul rînd de politică. Se pot găsi aliaţi buni, de nădejde, bogaţi, puternici şi generoşi, aliaţii pot fi puşi într-o situaţie, ca să te ajute în orice moment, indiferent dacă sînt sau nu semnate înţelegeri cu ei. Trebuie să apari în aşa fel ca toţi să te creadă: toţi se tem de Uniunea Sovietică, Uniunea Sovietică este o victimă nevinovată, Uniunea Sovietică vrea pace şi numai pace, dacă Uniunea Sovietică se apucă să cucerească teritorii străine cekiştii sovietici împuşcă oamenii cu miile, şi toate acestea sînt numai de dragul progresului. Diplomaţia trebuie să lucreze în aşa fel încît Stalin să semneze un pact cu Hitler, dar toţi să-l considere pe Hitler agresor şi cuceritor, iar pe Stalin – o victimă. Toţi să gîndească precum că Stalin face obligat acest pas, altă ieşire nu are.

Dacă diplomaţii cîştigă, generalilor nu le mai rămîne decît să desăvîrşească victoria. Dar dacă diplomaţii pierd, dacă lumea va vedea în ţara noastră numai agresorul care năzuieşte la subjugarea vecinilor, generalilor le va fi mai greu.

Molotov s-a dovedit a fi un mare diplomat. Şi-a îndeplinit sarcina, a învins pe frontul politic.

Fără victoria pe frontul politic, victoria în luptă ori este imposibilă, ori nu aduce nici un folos. Hitler a pierdut în sfera marii politici chiar înainte de a vorbi tunurile. Nu trebuiau ascunse lagărele de concentrare, ci arătate întregii lumi, declarînd că acestea au fost înfiinţate pentru progres. Trebuie cucerite teritoriile învecinate, dar acest lucru trebuie prezentat ca o necesitate crudă: n-am fi vrut, dar sîntem siliţi. Trebuiau căutaţi aliaţi dincolo de ocean, bogaţi, puternici şi generoşi...

Comedia trebuia să se joace în continuare: Hitler e om bun şi dacă ar fi depins de el... Păcat că alături de el se află un ordinar neînduplecat ca Ribbentrop.

În sfera marii politici, Hitler şi Ribbentrop au ce învăţa de la Stalin şi Molotov.

5

Cînd se vorbeşte de numirea lui Viaceslav Molotov ca narkom al afacerilor externe, se aminteşte obligatoriu de predecesorul său, Maxim Maximovici Litvinov.

Despre Litvinov se vorbeşte numai de bine, politica sa e amintită pozitiv: cică a fost un om bun Litvinov – era cu tot sufletul pentru Occident, iubea pacea, voia apropierea între oameni, a făcut tot posibilul... iar apoi a apărut răul de Molotov şi a dus o politică de apropiere faţă de Hitler. Na, răul ăsta de Molotov a stricat totul!

Unilateral lucrurile arată aşa. Dar dacă te dumireşti, se vădeşte că *politica lui Litvinov n-a existat şi nu putea să existe*. Litvinov era unul din comisarii din guvernul lui Molotov, iar *Litvinov n-a dus politica sa, ci politica lui Molotov, mai precis – politica lui Stalin. Litvinov nu vorbeşte în numele său, ci în numele guvernului sovietic, care era condus de Molotov*.

Însă în fapt politica externă nu era determinată de guvern, ci de hotărîrile Biroului Politic. Membrii conducători ai Biroului Politic erau Stalin şi acelaşi Molotov. Litvinov n-a fost nici membru, nici candidat la poziţia de membru al Biroului Politic şi de aceea n-a avut acces la rezolvarea problemelor de politică externă. Rolul său a fost acela de a executa ordinele lui Stalin şi Molotov.

E greu să acceptăm faptul că Molotov a apărut pe neaşteptate pe arena internaţională în locul lui Litvinov. Nu. Molotov a fost prezent permanent pe scenă, numai că nu se vedea din sală: el se afla puţin mai sus, acolo unde în teatrul de marionete se află păpuşarul, care trage sforile şi spune cuvinte ce din sală sînt receptate ca vorbe ale paiaţei din cîrpă.

Molotov s-a aflat întotdeauna deasupra lui Litvinov, ca atotputernic şef al Biroului Politic, ca şef al guvernului, deasupra ministrului său, ca prim locţiitor al Marelui mecanic al carnagiului. *Dacă Litvinov ar fi îndrăznit să*

facă măcar un pas alături de instrucţiunile lui Stalin-Molotov, ar fi ajuns acolo unde au ajuns mulţi dintre colegii săi diplomaţi.

Litvinov însuşi n-a pretins niciodată o politică independentă şi a subliniat mereu acest lucru. Unul dintre nenumăraţii martori, I.M. Maiski, în 1932 merge cu o misiune diplomatică la Londra. Maxim Litvinov îi dă lui Maiski ultimele instrucţiuni: „Înţelegeţi, desigur – îl lămurea Maxim Maximovici –, că acestea nu sînt directivele mele personale, ci directivele unor organe superioare" (I.M. Maiski, *Cine l-a ajutat pe Hitler*, p. 13).

Aşa vorbea Litvinov cu cîţiva ani înainte de Marea epurare. Cu atît mai mult, în timpul Marii epurări Litvinov n-a îndrăznit să iasă din front. Şi-a păstrat capul sub securea stalino-molotovistă pentru că a fost supus şi credincios, dar şi pentru că a avut suficientă viclenie ca să-şi demonstreze supuşenia şi credinţa.

Litvinov n-a fost ales degeaba. Cînd Ucraina se zvîrcolea în ghearele foametei organizate de Stalin-Molotov, fizionomia bine nutrită a lui Litvinov era cea mai grozavă mărturie că nu toţi sînt flămînzi în Uniunea Sovietică. Cînd Stalin-Molotov, jefuind ţara, cumpărau tehnologie militară din ţările Occidentului, era nevoie de relaţii corespunzătoare cu America, cu Marea Britanie, cu Franţa. Litvinov a reuşit acest lucru. Relaţiile cu Occidentul nu erau atît de minunate pentru că voia Litvinov, ci pentru că Stalin-Molotov aveau nevoie de tehnologie. Apropo, nici cu Hitler n-au fost rupte contactele.

Apoi a venit vremea ca ajutorul Occidentului să se întoarcă împotriva Occidentului. Nu mai era nevoie de Litvinov şi l-au dat afară. Iar atunci din culise a apărut Molotov cel rău şi a declarat că reprezentaţia – mai bine zis comedia – s-a terminat, e timpul să se tragă ponoasele, urmează tragedia.

Cu aceasta nu se termină istoria lui Litvinov cel bun. În 1941, după ofensiva lui Hitler, s-a cerut din nou ajutorul

Occidentului. L-au scos pe Litvinov de la naftalină şi l-au numit locţiitor al lui Molotov. Sarcina: să lege bune relaţii cu Marea Britanie şi SUA, să ceară ajutor.

Litvinov s-a achitat bine de sarcină.

Capitolul 5

PROLOG LA HALHIN-GOL

Învingător într-o ţară, socialismul nu exclude deloc toate războaiele deodată. Dimpotrivă, el le presupune.

V.I. Lenin, *Programul militar al revoluţiei proletare*

1

La 19 august 1939 Stalin a luat o hotărîre care a răsturnat istoria mondială. Cîndva se vor deschide arhivele şi vom găsi multe lucruri interesante. Dar principalul nu-l vom găsi. Şi iată de ce.

„De cîte ori v-am spus, faceţi ce vreţi, dar nu lăsaţi documente, nu lăsaţi urme." Acestea sînt chiar cuvintele lui Stalin. Le-a rostit în public de la tribuna Congresului al XVI-lea al partidului. În acest loc stenograma notează: „un hohot homeric al întregii ţări". Congresul a rîs straşnic. Tovarăşul Stalin a binevoit să glumească. Se înţelege, Stalin nu vorbea despre sine, ci despre inamicii săi, care, vezi Doamne, se conduc după principiul de a nu lăsa documente şi urme.

Dar congresul rîdea degeaba. Întotdeauna Stalin a atribuit inamicilor propriile sale intenţii, principii şi metode. Stalin îşi va împuşca puţin mai tîrziu inamicii. Va împuşca şi pe aproape toţi delegaţii la Congresul al XVI-lea. Iar documentele rămase despre participarea sa personală sînt extrem de puţine.

Nici un dictator nu se poate compara cu Stalin în ştiinţa de a şterge urmele participării personale la crime.

Cum se proceda, povesteşte Anastas Mikoian, care a bătut toate recordurile de supravieţuire. A fost în CC din

1923 pînă în 1976, adică 53 de ani. Dintre aceştia, 40 de ani a fost candidat sau membru în Biroul Politic. Mikoian descrie o întrunire cu Stalin: „Eram cel mai adesea cinci persoane. Ne întîlneam seara tîrziu sau noaptea şi rar în a doua parte a zilei, de obicei fără expedierea prealabilă a unei ordini de zi. Nu se făcea un protocol, nici înregistrări pe parcursul acestor şedinţe" (*VIJ*, 1976, nr. 6, p. 68).

Referentul lui Stalin, general-colonel de aviaţie *A.S. Iakovlev*: „La întrunirile în cerc restrîns de la Stalin nu existau stenografe, secretare, nu se făceau note pentru protocol" (*Scopul vieţii*, p. 498).

Mareşalul Uniunii Sovietice *D.F. Ustinov* a fost în timpul războiului narkom cu înarmarea: „La şedinţele şi întrunirile pe care le desfăşura Stalin, dezbaterea problemelor şi măsurile luate după acestea se petreceau deseori fără însemnări de protocol, iar de multe ori fără hotărîrea scrisă a celor decise" (*În numele victoriei*, p. 91).

Cu alte cuvinte, *hotărîrile nu se luau pe hîrtie, nu se fixau*. La fel ca Mafia.

Mareşalul Uniunii Sovietice *G.K. Jukov* a fost în timpul războiului locţiitor al Comandamentului Suprem, adică al lui Stalin: „Multe probleme politice, militare, de stat se dezbăteau şi se soluţionau nu numai la şedinţele oficiale ale Biroului Politic al CC şi la Secretariatul CC, dar şi seara, după luarea mesei în apartamentul sau la vila lui I.V. Stalin, unde de obicei participau cei mai apropiaţi membri ai Biroului Politic" (*Amintiri şi cugetări*, p. 296).

General-colonel *B.L. Vannikov* a fost narkom cu înarmarea, apoi narkom cu muniţiile: „La şedinţele şi întrunirile de la Stalin se instaurase practica de a examina problemele şi deseori de a lua hotărîri după ele fără note de protocol... De aici rezultă clar că lămurirea multor evenimente este insuficientă şi incompletă numai după documente, iar într-o serie de cazuri şi imprecisă" (*VIJ*, 1962, nr. 2).

Întrunirile de la Hitler erau celebre prin prezenţa multor persoane. Tot ce spunea Hitler era notat pentru istorie de

trei stenografe şi un istoric personal. *La Stalin întrunirile nu erau pur şi simplu asemănătoare cu adunările de complotişti şi de conspiratori. Ele chiar erau aşa în spirit şi în esenţă.* Aici nu rămîneau documente şi urme. De aceea, după cum ne-a învăţat Stalin, nu ne vom uita la cuvinte, care ascund, ci la fapte, care sînt la vedere.

2

Dacă un jucător neexperimentat vrea să joace cărţi cu un trişor, de obicei face o singură greşeală: ia cărţile în mînă.

În august 1939, la Moscova au venit delegaţii militare britanice şi franceze pentru negocieri privind acţiuni comune împotriva Germaniei. Guvernele Marii Britanii şi Franţei au repetat greşeala jucătorilor neexperimentaţi. Aşezîndu-se la aceeaşi masă cu trişorii stalinişti, Marea Britanie şi Franţa au pierdut negocierile.

Nici guvernul britanic, nici cel francez n-au înţeles intenţiile lui Stalin. Însă planul stalinist este simplu: să forţeze Franţa şi Marea Britanie să declare război Germaniei... sau să provoace Germania la anume acţiuni, care să oblige Franţa şi Marea Britanie să declare război Germaniei.

Germania şi Franţa aveau graniţă comună, iar Uniunea Sovietică era separată prin bariera unor state neutre. În orice repartizare sau combinare a forţelor, acţiunile fundamentale de luptă puteau să se desfăşoare între Germania şi Franţa, cu participarea activă a Marii Britanii, iar Uniunea Sovietică putea să fie formal de o anume parte, dar din punct de vedere real rămînea la o parte de carnagiul european şi putea să se limiteze la trimiterea de forţe expediţionare...

Pentru Franţa şi Marea Britanie tratativele cu Stalin erau păguboase în orice situaţie. Partea sovietică putea să folosească în scopurile sale politice totul, începînd cu lista membrilor delegaţiilor diplomatice. Dacă Franţa şi Marea

Britanie ar fi trimis la Moscova o delegaţie de rang înalt, atunci Stalin ar fi putut spune lui Hitler: uită-te, aici se acţionează împotriva ta, hai să facem un pact, altfel... Dacă Franţa şi Marea Britanie ar fi trimis la Moscova o delegaţie de rang mai mic, atunci Stalin putea să învinuiască Marea Britanie şi Franţa de lipsa dorinţei de a „îmblînzi agresorul": în componenţa delegaţiei sovietice se află însuşi narkom-ul de apărare, tovarăşul Voroşilov, dar voi pe cine aţi trimis?

Primind acceptul de negociere al guvernului britanic şi al celui francez, Stalin s-a trezit deodată în situaţia omului care nu poate pierde. În faţa lui s-au deschis două posibilităţi:

- sau delegaţia sovietică va înainta noi şi noi cereri şi va ajunge pînă acolo că Marea Britanie şi Franţa vor fi silite să înceapă războiul împotriva Germaniei;
- sau negocierile vor claca şi atunci Franţa şi Marea Britanie vor putea fi învinuite de toate păcatele capitale, iar Stalin va putea semna cu Hitler cel mai mişelesc pact.

Şi delegaţia sovietică a înaintat cereri: noi nu avem graniţă comună cu Germania, trupele noastre au nevoie de treceri prin Polonia.

Această cerere era inadmisibilă pentru Polonia şi inutilă pentru Uniunea Sovietică. Inadmisibilă pentru că guvernul şi poporul Poloniei ştiau ce înseamnă Armata Roşie şi NKVD. Puţin mai tîrziu Estonia, Lituania şi Letonia au permis să se amplaseze garnizoane sovietice pe teritoriul lor şi au ajuns în robia comunistă, care, oricum ar fi evoluat lucrurile, trebuia să devină eternă. Temerile părţii poloneze erau întemeiate şi mai tîrziu au fost confirmate de gropile comune ale ofiţerilor polonezi din pămîntul sovietic.

Dacă Stalin ar fi vrut pace, de ce mai avea nevoie de culoare de trecere în Polonia? K.E. Voroşilov, membru al Biroului Politic, narkom de apărare, Mareşal al Uniunii Sovietice, declară la negocieri: „Întrucît Uniunea Sovietică

nu are graniţă comună cu Germania, nu există căi de intrare în contact cu agresorul" (*Mejdunarodnaia jizn'*, 1959, nr. 3, p. 157).

Bucuraţi-vă! Oare Voroşilov şi Stalin au cinismul să nu înţeleagă că absenţa graniţelor comune cu Germania hitleristă este un bine pentru ţară? Dacă, desigur, intenţionăm să ne apărăm sau, şi mai bine, să rămînem în afara războiului.

Dar Stalin n-a intenţionat nici să se apere, şi cu atît mai puţin să rămînă în afara războiului. *Coridoarele prin teritoriul polonez îi erau necesare lui Stalin, pe de o parte, pentru sovietizarea Poloniei, iar pe de altă parte îi ofereau posibilitatea să dea o lovitură surprinzătoare în spatele Germaniei* în cazul în care aceasta slăbeşte în războiul împotriva Franţei, Marii Britanii şi, potenţial, împotriva Statelor Unite. Nu se poate născoci o altă trebuinţă a coridorului prin teritoriul polonez.

Au existat şi alte propuneri ale părţii sovietice: haideţi să începem războiul împotriva Germaniei nu numai în cazul unei agresiuni directe, dar şi în cazul unei „agresiuni indirecte". Ce înseamnă „agresiune indirectă" o ştiu numai tovarăşul Stalin şi diplomaţii săi. Dacă propunerile delegaţiei sovietice ar fi fost acceptate, Stalin (absolut îndreptăţit) putea cere de la Marea Britanie şi de la Franţa declanşarea războiului împotriva Germaniei ca răspuns la orice act de politică externă al Germaniei. Formularea este ambiguă - dacă doreşti, poţi denumi orice îţi convine prin „agresiune indirectă". Scenariul războiului în acest caz se simplifică la maximum. Ca răspuns la orice acţiuni ale Germaniei, la cererea lui Stalin, Franţa şi Marea Britanie erau obligate s-o atace. Ar fi atacat şi Uniunea Sovietică, dar nu pe teritoriul ei, ci de pe cel polonez, ceea ce este comod şi neprimejdios.

În orice situaţie, acţiunile de luptă principale se desfăşoară între Franţa şi Germania, iar apoi, prin teritoriul polonez, trupele sovietice, odihnite, vor da lovituri definitive în spatele Germaniei.

Marea Britanie şi Franţa sînt de acord cu o asemenea variantă? Nu? Atunci punem capăt negocierilor – dumneavoastră sînteţi vinovaţi de eşecul lor!

Delegaţiile Franţei şi Marii Britanii, dorind să demonstreze seriozitatea intenţiilor lor, au comunicat părţii ruse informaţii de o extremă importanţă, care nu urmau să fie comunicate lui Stalin: dacă Germania atacă Polonia, Marea Britanie şi Franţa vor declara război Germaniei.

Aceasta era o informaţie pe care Stalin o aştepta cu nerăbdare!

Hitler considera că atacarea Poloniei va trece nepedepsită, ca şi cotropirea Cehoslovaciei. Dar Stalin ştia acum că Hitler va fi pedepsit.

Astfel, cheia începutului celui de-al doilea război mondial a ajuns pe masa lui Stalin.

Lui Stalin nu-i mai rămînea decît să dea undă verde lui Hitler: atacă Polonia, n-am să te deranjez (dar Franţa şi Marea Britanie îţi vor declara război). *La 19 august 1939, Stalin l-a informat pe Hitler că în cazul atacării de către Germania a Poloniei, Uniunea Sovietică nu numai că va rămîne neutră, dar va şi ajuta Germania.*

La Moscova soseşte Ribbentrop şi la 23 august semnează pactul cu Molotov privind atacarea Poloniei...

3

Al doilea război mondial putea să nu aibă loc. Alegerea a stat în mîna lui Stalin.

Stalin avea două posibilităţi.

Prima. Independent de poziţiile Marii Britanii, Franţei şi Poloniei, să declare oficial că Uniunea Sovietică va apăra teritoriul polonez ca pe al său propriu. Guvernul polonez nu doreşte trupe sovietice pe teritoriul polonez, dar nu face nimic. Dacă Germania va zdrobi armata poloneză şi va răsturna guvernul, atunci Armata Roşie va intra pe teritoriul polonez şi va lupta împotriva Germaniei. Puţin mai înainte Uniunea Sovietică a declarat oficial: „Vom apăra graniţa

Republicii Populare Mongole ca pe a noastră proprie" (*Pravda*, 1 iunie 1939).

Zis şi făcut. Exact în aceeaşi zi, 1 iunie 1939, locţiitorul comandantului Regiunii militare bieloruse, komdiv [1] G.K. Jukov a fost chemat la Moscova. În dimineaţa de 2 iunie, pe Jukov l-a întîmpinat R.P. Hmelniţki, comandantul cu misiuni deosebit de importante pe lîngă narkom-ul de apărare, şi i-a comunicat că mareşalul K.E. Voroşilov îl aşteaptă. După un scurt instructaj Jukov a luat calea spre Mongolia, unde a apărat teritoriul Mongoliei de agresiunea japoneză, ca şi cum ar fi apărat teritoriul sovietic.

La fel putea să procedeze Stalin şi la graniţele sale vestice: să declare oficial şi ferm că atacul asupra Poloniei se va preface într-un război lung şi tenace pentru care Germania nu este pregătită...

În august 1939 Stalin a avut a doua posibilitate: să prelungească negocierile cu Marea Britanie şi Franţa, acest lucru fiind un avertisment pentru Hitler: atacă Polonia, dar ai în vedere că întreaga Europă este împotriva ta, vezi că la Moscova noi stăm şi negociem, e suficient să blocăm Germania...

Dar Stalin a ales a treia cale: Hitler, atacă Polonia, te voi ajuta. Hitler a atacat... şi a obţinut război din partea Marii Britanii şi Franţei...

Ceea ce-i trebuia lui Stalin.

4

La 19 august 1939 au fost luate şi alte hotărîri de importanţă istorică. În depărtata Mongolie, Jukov a pregătit o lovitură prin surprindere asupra armatei 6 japoneze. Stalin şi-a dat mai devreme acordul de principiu asupra loviturii prin surprindere, dar acum, cînd totul era pregătit, Jukov trebuia să primească decizia finală. În acel moment existau şi alte variante ale acţiunilor. De exemplu, trupele sovietice să stea în apărare pasivă, iar ofensiva pregătită să se anuleze.

1. Comandant de divizie (n.t.).

Ofensiva este un risc. În caz de succes, Japonia va primi o lecţie pentru mulţi ani. În caz de dezastru, toată lumea va spune că Stalin a decapitat armata şi aceasta nu mai este capabilă să lupte. În caz de dezastru, Jukov poate fi împuşcat, dar nu speli ruşinea militară cu sîngele lui.

Sîmbătă, 19 august 1939, Stalin îi transmite cifrat lui Jukov numai un singur cuvînt: BINE. Peste cîteva ore Jukov atacă.

Acolo, în Mongolia, în momentul atacului prin surprindere nu mai era seara tîrzie de 19 august, ci revărsatul zorilor zilei de 20.

La ora 5.45, 153 de bombardiere sovietice protejate de un număr corespunzător de avioane de vînătoare au atacat prin surprindere poziţiile trupelor japoneze. Artileria şi-a spus cuvîntul chiar acum. Pregătirea de artilerie a fost scurtă (2 ore şi 45 de minute), dar extraordinar de puternică. În acest timp aviaţia sovietică a atacat a doua oară, iar la ora 9 tancurile aşezate în vîrf de lance au spulberat apărarea japoneză. Planul lui Jukov era simplu. Jukov a desfăşurat o operaţie clasică de încercuire: un centru relativ slab şi două puternice grupări de flanc. Centrul doar îl reţine pe inamic, iar grupările de şoc de pe flancuri, fără să se implice în lupte de uzură şi ocolind focarele de rezistenţă, se deplasează ferm înainte şi se reunesc în spatele inamicului. Peste trei zile inelul încercuirii trupelor japoneze s-a strîns şi a început înfrîngerea.

Operaţiunea de la Halhin-Gol a fost strălucit plănuită şi executată. Jukov a riscat. Dar riscul i-a dat dreptate.

Jukov a ordonat să se aducă aerodromurile cît mai aproape de linia frontului. Acest lucru a permis avioanelor să ia mai puţin combustibil, dar mai multe bombe. Eficacitatea aviaţiei s-a ridicat net: avioanele zburau fără să mai ia înălţime, bombardau, se întorceau repede, luau bombele şi iar îşi luau zborul. Iar cînd tancurile sovietice au pornit înainte, aviaţia le-a putut sprijini fără schimbarea aerodromurilor de bazare.

Jukov a adus în zona cea mai înaintată spitalele şi bazele de aprovizionare. Aducerea muniţiilor, combustibilului şi a tot ceea ce este necesar pentru luptă s-a făcut neîntrerupt şi repede - evacuarea răniţilor nu cerea mult timp, iar la cîteva minute după rănire soldatul ajungea pe masa de operaţie.

Şi tot în zona cea mai înaintată Jukov a adus postul său de comandă, ca şi toate celelalte posturi de comandă, astfel încît să poată vedea panorama luptei - iar cînd trupele au plecat mult în faţă, n-a mai fost nevoie să-şi mute postul de comandă în urma trupelor. În cursul pregătirii ofensivei Jukov a interzis aproape în totalitate folosirea legăturii radio. Legătura se făcea prin cablu, numai prin ordine şi comenzi scurte, înţelese numai de cei doi vorbitori.

Operaţiunea s-a pregătit în secret. Fiecare executant primea indicaţii numai în cadrul obligaţiilor sale şi nu avea nici imaginea planului general, nici a anvergurii şi a termenelor de începere a atacului. De fapt, mulţi nici nu ştiau de atac. Jukov n-a minţit numai spionajul japonez, ci, în primul rînd, pe proprii soldaţi şi comandanţi. Ei au considerat pînă în ultimul moment că se pregăteşte apărarea pentru o perioadă îndelungată. Dacă soldaţii şi comandanţii săi l-au crezut, înseamnă că l-a crezut şi inamicul...

Dezinformarea a dat un rezultat excelent: *în întreaga istorie japoneză de pînă atunci n-a existat o asemenea înfrîngere zdrobitoare*. Nimicirea armatei 6 japoneze la Halhin-Gol a avut consecinţe strategice. Agresiunea japoneză asupra Uniunii Sovietice şi Mongoliei a încetat, luînd un alt curs. În 1941, în momente critice pentru Uniunea Sovietică, generalii japonezi, amintindu-şi lecţia de la Halhin-Gol, nu s-au hotărît să atace.

Halhin-Gol reprezintă primul război-fulger din secolul XX, un „blitzkrieg" în stare pură. Este prima folosire corectă din istorie a tancurilor grele pentru loviturile în adîncime. Este primul exemplu al unei concentrări enorme de artilerie pe porţiuni înguste de front. Este un model de surprindere absolută prin lovituri nimicitoare. În primele

ore de luptă, artileria japoneză n-a tras nici un singur foc şi nici un avion japonez nu s-a ridicat de la sol.

Halhin-Gol înseamnă începutul ascensiunii lui Jukov.

5

După întoarcerea lui Jukov din Mongolia, Stalin i-a încredinţat cea mai puternică regiune militară sovietică – Regiunea Kiev –, iar în februarie 1941 l-a numit şef al Marelui Stat-Major. În această funcţie Jukov a pregătit războiul împotriva Germaniei. La graniţa Germaniei (numai că la o scară incomensurabil mai mare) el a repetat tot ce aplicase împotriva armatei japoneze.

Jukov a creat două grupări de flanc şi de şoc, extrem de puternice şi mobile, în întrîndurile de la Lvov şi Belostok, iar în afară de acestea şi o grupare pentru lovitura asupra României.

Jukov a mutat aerodromurile aproape de graniţă şi a concentrat pe acestea cîte o sută, uneori şi două sute de avioane.

Spitalele, bazele de aprovizionare, posturile de comandă au fost mutate de Jukov chiar la graniţă.

Jukov a mutat la graniţe sute de mii de tone de muniţie, combustibil, piese de schimb pentru tancuri şi avioane.

Jukov a interzis aproape total folosirea legăturilor radio.

Jukov şi-a ţinut planul în secret absolut şi puţini din Armata Roşie ştiau ce se va întreprinde.

În cazul unui atac prin surprindere al inamicului toate acestea ar fi avut consecinţe catastrofale. Toată activitatea lui Jukov la începutul anului 1941 este percepută ca o serie de calcule greşite şi erori fatale. Dar în 1942 el repetă toate aceste „erori" în timpul pregătirii distrugătoarei lovituri prin surprindere a două grupări mobile de flanc la Stalingrad. Din nou va aduce mai aproape aerodromurile, posturile de comandă, bazele de aprovizionare şi spitalele.

Înfrîngerea armatei 6 japoneze la Halhin-Gol, „erorile" din 1941 şi înfrîngerea armatei 6 germane la Stalingrad

marchează stilul unic al lui Jukov. Astfel a acţionat şi mai departe, fiecare din operaţiuni însemnînd surpriză, concentrarea puterii, pătrunderi incisive în adîncime. Acesta este stilul său.

La începutul lui iunie 1941 el pregătea împotriva Germaniei ceea ce pregătise în august 1939 la Halhin-Gol.

6

La 19 august 1939, Stalin a dat undă verde lui Hitler: atacă Polonia; iar lui Jukov: loveşte armata japoneză. În această zi Stalin a luat şi alte hotărîri.

Totuşi, *istoricii sovietici au demonstrat că în această zi nu s-au luat nici un fel de hotărîri şi, în general, la 19 august 1939 nu s-a desfăşurat nici o şedinţă a Biroului Politic*. Fiecare carte sovietică despre începutul războiului subliniază în mod deosebit acest fapt: în acea zi nu a fost şedinţă. Mareşalul Uniunii Sovietice A.M. Vasilevski a repetat de cîteva ori în discursuri ţinute în faţa ofiţerilor Ministerului Apărării şi a Marelui Stat-Major: ţineţi minte, la 19 august 1939 nu a fost şedinţă. Şeful Institutului de istorie militară, general-locotenent P.A. Jilin, şi-a început lecţiile informînd că la 19 august 1939 nu a fost şedinţă. Acelaşi lucru l-au făcut şi alţi generali, mareşali, istorici, ideologi.

Dacă n-ar fi mărturii despre şedinţa Biroului Politic, s-ar putea spune şi aşa: nu cunoaştem nimic despre asta. Dacă la şedinţă nu s-ar fi petrecut nimic serios, s-ar fi spus: a fost şedinţă, dar s-au dezbătut probleme neimportante. Dar linia a fost alta: n-a fost şedinţă! Credeţi-mă: n-a fost! Am cercetat arhivele: n-a fost şedinţă!

Şi ca să creadă toţi, s-a editat *Istoria celui de-al doilea război mondial*, în douăsprezece volume. Şi se anunţă: „În această zi de sîmbătă, 19 august 1939, nu a fost nici o şedinţă la Biroul Politic" (vol. 2, p. 285). Semnează: Institutul de istorie militară al Ministerului Apărării al URSS, Institutul de marxism-leninism de pe lîngă CC al PCUS,

Institutul de istorie al AS al URSS şi personal: Mareşalii Uniunii Sovietice A.A. Greciko, V.G. Kulikov, S.K. Kurkotkin, Amiralul Flotei Uniunii Sovietice S.G. Gorşkov, membrul Biroului Politic A.A. Gromîko, primul locţiitor al preşedintelui KGB general de armată S.K. Ţvigun, generalii de armată KGB Epişev, S.P. Ivanov, E.E. Malţev, A.I. Radzievski, S.M. Ştemenko, general-colonel A.S. Jeltov, savanţii de renume mondial G.A. Arbatov, N.N. Inozenţev, P.N. Fedoseev şi încă mulţi, mulţi alţii. Volumul a fost consultat (şi nimeni nu a replicat) de membrii CC, de generali, profesori, membri corespondenţi şi academicieni... Printre aceştia: Mareşalii Uniunii Sovietice I.H. Bagramian, P.F. Batiţki, A.M. Vasilevski, K.S. Moskalenko, Mareşalul principal de aviaţie P.S. Kutahov, şeful GRU general de armată P.I. Ivaşutin şi mulţi alţii.

Liderii sovietici se împărţeau clar în două tabere: cei care admiteau în taină şi cei care nu admiteau. Cei care erau mai mici în rang se arătau indiferenţi: a fost sau n-a fost şedinţă în acea zi, parcă-i mare lucru? Pe mine m-a uimit furia cu care Mareşalul Uniunii Sovietice A.A. Greciko demonstra din înaltul tribunei că la 19 august 1939 nu s-a desfăşurat nici o şedinţă a Biroului Politic. Şi te gîndeşti: dar de ce vă enervaţi, tovarăşe Mareşal al Uniunii Sovietice, calmaţi-vă. Dar el a tunat şi fulgerat 20 de minute: n-a fost şedinţă, n-a fost, n-a fost! Atunci m-am îngrozit: la fel strigă ucigaşul la tribunal, că n-a fost la locul faptei, n-a fost, n-a fost!

Cincizeci de ani ne-au demonstrat că n-a fost şedinţă. Dar iată că general-colonel D.A. Volkogonov, la 16 ianuarie 1993, a publicat un articol în ziarul Izvestia*: a fost şedinţă în acea zi, iar el a avut protocolul în mînă.*

Multe lucruri mă despart de Dmitri Antonovici Volkogonov, dar îi mulţumesc din tot sufletul pentru ajutor. După părerea mea, general-colonel Volkogonov a săvîrşit o faptă de eroism ştiinţific comunicînd întregii lumi că *a fost şedinţă în acea zi.*

E drept, generalul Volkogonov spune că în protocol s-au păstrat numai probleme secundare. Să citim începutul acestui capitol încă o dată şi vom găsi răspunsul: îi plăcea tovarăşului Stalin să i se fixeze pe hîrtie planurile criminale?

Însă prea brusc s-a întors roata politicii externe în acea zi, prea repede s-a schimbat cursul istoriei mondiale, prea multe evenimente sîngeroase îşi au punctul de plecare tocmai în acea zi. De aceea sînt convins: *hotărîrile s-au luat în acea zi.* Şi dacă nu ne este dat să le vedem pe hîrtie, urmările acestor hotărîri sînt la vedere.

Într-un singur rînd de ziar generalul Volkogonov prinde cu minciuna pe conducătorii sovietici, inclusiv pe Stalin, pe membrii Biroului Politic, pe mareşali, generali, lideri din renumite instituţii. Generalul Volkogonov a dezvăluit că toţi aceşti arbatovi şi inozemţevi, ţviguni şi ivaşutini, malţevi şi kulikovi sînt mincinoşi şi complici în minciună. La şedinţele Biroului Politic nu minţeau fiecare de aiurea, ci în cor, adică înţeleşi dinainte.

Dacă, într-adevăr, la 19 august 1939, la şedinţa Biroului Politic, s-au dezbătut numai probleme secundare, a meritat oare ca mareşali şi oameni de ştiinţă să mintă în grup vreme de 50 de ani?

Capitolul 6

DESPRE MINISTERUL MUNIŢIILOR

Cîteva cuvinte, tovarăşi, despre relaţia scriitorilor sovietici cu războiul... Noi, scriitorii, sperînd în viitor în cantitatea şi calitatea producţiei, trecem cu vederea unele ramuri ale industriei, dar nu ne propunem nicidecum să trecem cu vederea o anumită ramură: industria de apărare. Întîi, că n-ai cum s-o treci cu vederea, al doilea, este o ramură atît de bună şi vital necesară, încît e incomod s-o treci cu vederea.

Mihail Şolohov, *Cuvîntare la Congresul al XVIII-lea al partidului*, 20 martie 1939

1

În Uniunea Sovietică nu existau miniştri şi ministere.

Revoluţia comunistă din 1917 s-a făcut pentru eliberarea pe veci de puterea statală, deci şi de miniştri şi ministere. Revoluţia s-a înfăptuit, miniştrii au fost desfiinţaţi, ministerele la fel, dar apoi şi-au dat seama că acţiunile oamenilor – fie ei şi absolut liberi – trebuie coordonate. În locul miniştrilor s-au numit comisari ai poporului, iar în locul ministerelor s-au organizat comisariate ale poporului (*narkomat*). În esenţă nu s-a schimbat nimic, doar că birocraţia a crescut.

În 1946, cînd pentru toţi a devenit clar că revoluţia mondială nu a avut loc, comisarii şi comisariatele poporului şi-au schimbat numele în miniştri şi ministere. Dar în 1939 speranţele într-o revoluţie mondială erau întemeiate şi de aceea se foloseau termenii revoluţionari: comisar, narkomat etc.

Mulţi ani producţia de armament a fost asigurată de Narkomat-ul de apărare. La 11 ianuarie 1939 acesta a fost

suprimat, în locul său fiind create patru noi comisariate: al industriei construcţiilor navale, al armamentului, al industriei aviatice, al muniţiilor.

Narkomat-ul de construcţii nave se numea neoficial al submarinelor. Teoretic, acest narkomat produce atît vase civile, cît şi militare. Practic, problema stătea în felul următor: „Cam prin 1935, toate uzinele principale de construcţii de nave au trecut la construirea de nave de război" (*VIJ*, 1982, nr. 7, p. 55). În 1939 Germania a intrat în al doilea război mondial avînd 57 de submarine.

Uniunea Sovietică ne asigură că n-a vrut să intre în război; dar în septembrie 1939 avea 165 de submarine.

Să fi fost submarine de proastă calitate? Nu, submarinele erau la nivelul standardelor mondiale. La comandă sovietică, unele submarine au fost proiectate în Germania fascistă de firma „Deschimag". (Se spune că Stalin s-a încrezut în Hitler. Ar trebui să ne lămurim *cine în cine a avut mai multă încredere.*)

Construirea de submarine în Uniunea Sovietică s-a făcut folosind tehnologia americană ultramodernă, cu participarea celor mai de seamă ingineri americani. Pe această temă există excelenta carte a lui Anthony Sutton, *National Suicide: Military Aid to the Soviet Union*. (Se zice că Stalin era credul, dar eu cred că Roosevelt suferea în mare măsură de această boală.)

În afară de realizările americane, germane, britanice, italiene, franceze, în construcţia de nave sovietică s-au folosit şi soluţii tehnice naţionale. Existau şi în ţară ingineri talentaţi. Să amintim măcar de submarinul mic M-400, care nu avea combinaţia obişnuită motoare Diesel şi baterii de acumulatori. Submarinul avea un singur motor. Nava îmbina în sine calităţile unui submarin obişnuit cu ale unui torpilor. Se putea apropia pe nesimţite de ţintă, putea ieşi pe neaşteptate la suprafaţă şi ataca la fel ca un torpilor. Dar se putea apropia în linişte de ţintă în submersie şi ataca din această stare, iar apoi putea să iasă la suprafaţă şi să se depărteze în forţă.

Merită să amintim şi submarinul M-401 (intrat în lucru la 28 noiembrie 1939, lansat la apă la 31 mai 1941). Acesta avea motor unic, funcţionînd în ciclu închis. Existau şi alte realizări la nivel mondial şi chiar peste.

Din momentul creării sale, Narkomat-ul de construcţii nave a lucrat numai pentru armată. Pe de altă parte, multe nave, care fuseseră construite mai înainte pentru necesităţi civile, au fost dotate cu armament şi au intrat în componenţa Flotei militare. Numai printr-o singură hotărîre a SNK[1] din 25 mai 1940 au intrat în componenţa flotelor militare următorul număr de nave civile: Flota baltică – 74; Flota Mării Negre – 76; Flota de nord – 65; Flota Oceanului Pacific – 101. În acelaşi timp, întreprinderile Narkomat-ului de construcţii nave au trecut la lucrul în două schimburi prelungite, ceea ce practic însemna trecerea la regim de război.

Rezultatul: la 22 iunie 1941, Uniunea Sovietică avea 218 submarine gata şi 91 în construcţie.

În afară de submarine, s-au construit nave de luptă de suprafaţă, plus că s-au cumpărat de peste hotare nave de luptă de suprafaţă. Exemplu: înainte de război, în Marea Neagră a apărut o navă de luptă care uimea prin eleganţa formei şi prin culoarea neobişnuită. Oamenii, care nu ştiau de care clasă de nave ţinea, o numeau „crucişătorul albastru". Dar nu era vorba de un crucişător, ci de o navă lider. Se numea „Taşkent". Despre navele demne a fi pomenite în *Enciclopedia militară sovietică* se spune de obicei: „construite într-una din uzinele naţionale". Despre liderul „Taşkent" nu se spune acest lucru, sînt indicaţi doar anii de construire şi anul lansării la apă – 1940. Cuvintele obişnuite sînt trecute cu vederea, pentru că frumuseţea şi mîndria Flotei Mării Negre, *liderul „Taşkent" a fost construit în Italia fascistă*. Iarăşi vine întrebarea: cine în cine avea mai multă încredere?

Se înţelege, liderul „Taşkent" a fost cumpărat fără armament. Mussolini i-ar fi vîndut lui Stalin şi armament,

1. *Soviet Narodnîh Komissarov* = Sovietul Comisarilor Poporului (n.t.).

dar pe atunci nu exista nimic în lume care să se poată compara, la date tehnice, cu tunul de bord sovietic de 130 mm. De aceea dotarea tehnică s-a desfăşurat la Nikolaev.

Italia nu era singura ţară care îi vindea lui Stalin nave de război. În mai 1940, la Leningrad a fost adus *crucişătorul german „Lützow"*, care nu era terminat, şi dus să fie terminat la Uzina baltică de construcţii de nave. Acum Stalin se grăbea. Crucişătorul e un ansamblu uriaş şi complex, îţi trebuie cîţiva ani să-l construieşti, nu era timp să se aducă modificări la proiect şi să se instaleze armament sovietic. S-a hotărît să se construiască în totalitate după proiectul german şi să se instaleze armament german. Iar Germania a livrat armamentul.

2

Citind asemenea lucruri, refuzi să crezi: mai 1940!

„Blitzkrieg"-ul german se desfăşoară în Europa occidentală. Flota britanică a blocat navigaţia germană. Lui Hitler i-a rămas ori să lupte împotriva Marii Britanii, iar pentru aceasta avea nevoie de o flotă puternică, ori să caute pacea cu Marea Britanie, avînd, deci, din nou, nevoie de o flotă puternică: furiosul Albion nu va sta la discuţii cu cei slabi, ci va cere retragerea din ţările ocupate. În domeniul vaselor de suprafaţă, Hitler se afla mult în urmă faţă de Marea Britanie. Dar, iată, în acest moment critic vinde nave neterminate, adică cele mai moderne nave ale sale!

Uimitoare este şi comportarea lui Stalin: s-a declarat neutru, dar construieşte singur o uriaşă flotă, ba şi cumpără nave de război de la puterile beligerante.

Dezlegarea acestor fapte uimitoare este simplă: deja în 1940 Germania trecea printr-o lipsă acută de materie primă strategică, iar căile maritime erau blocate. De aceea Hitler putea cumpăra materie primă strategică în cantitate şi asortiment suficiente numai de la Stalin. În schimb, Hitler a fost forţat să vîndă tehnologie şi tehnică de luptă, inclusiv cele mai noi avioane, tunuri, nave, aparatură de transmisiuni etc.

Stalin ştia despre situaţia critică a economiei germane şi putea să nu-i vîndă lui Hitler materie primă strategică. În acest caz, războiul s-ar fi stins rapid în Europa. Dar Stalin voia ca războiul să se întețească tot mai mult, astfel încît Franţa, Marea Britanie, Germania şi toate celelalte ţări să fie istovite de război. Stalin intenţiona să se folosească de slăbiciunea lor şi să instaleze în Europa vlăguită ordinea sa. De aceea îşi construia flota, de aceea cumpăra tehnică de luptă de pretutindeni de unde se putea, de aceea îl alimenta pe Hitler cu materie primă strategică.

Se poate întreba de ce două sute de submarine staliniste şi întreaga putere navală nu au dat rezultatele aşteptate din partea celei mai puternice flote de submarine a lumii? Răspunsul este simplu: aceasta era o putere ofensivă. Era un instrument creat pentru un război *agresiv*. Într-un război defensiv era greu sau aproape imposibil de folosit. La Congresul al XVIII-lea al partidului, comandantul Flotei Oceanului Pacific, amiralul de rangul 2 N.G. Kuzneţov a spus: „Flota trebuie să se transforme şi se va transforma, ca şi întreaga Armată Roşie a Muncitorilor şi Ţăranilor, în flota cea mai ofensivă".

Kuzneţov a vorbit la congres imediat după Mihail Şolohov. Apoi Şolohov a primit pentru marele său umanism premiul Nobel. Dar atunci, la congres, pentru atitudinea corectă faţă de industria militară şi pentru alte servicii, l-au introdus în componenţa CC împreună cu Kuzneţov. În afară de aceasta, Kuzneţov a fost numit narkom al Flotei maritime militare. Era cel mai talentat dintre toţi conducătorii de marină sovietici. După război a primit titlul de Amiral al Flotei Uniunii Sovietice. În istoria sovietică numai trei oameni au avut acest titlu.

Kuzneţov şi-a dus la capăt făgăduiala făcută Congresului. El a transformat flota sovietică în cea mai ofensivă flotă din lume. Dar pentru războiul defensiv trebuiau altfel de nave, cu alte caracteristici: vase antisubmarin, trailere, nave de pază, nave de baraj. Din ordinul lui Kuzneţov, rezervele de proiectile, torpile, mine, de combustibil pentru

nave au fost transferate la frontiera germană, la cea română, la Liepai, în porturile fluviale ale Dunării. Acolo aceste rezerve au şi fost capturate de nemţi.

Liepai se afla atît de aproape de graniţă încît bătălia pentru oraş a început încă din 22 iunie. Nimeni n-a pregătit apărarea oraşului Liepai de atacul dinspre uscat. La Liepai – în afară de toate celelalte – au fost concentrate (şi pierdute) trei sferturi din rezerva de combustibil a Flotei baltice.

Nu numai sistemul de bazare al flotei sovietice era orientat spre un război *agresiv*, nu numai corpul de comandă al flotei s-a format pe baza unor planuri *agresive*, dar şi dotarea navelor corespundea ideii de participare la un război *agresiv*. Vasele sovietice, avînd o dotare puternică de artilerie şi torpile, erau înzestrate cu totul necorespunzător în ceea ce priveşte armamentul antiaerian. Într-un război *agresiv* nu era nevoie de o dotare puternică a navelor pur şi simplu pentru că generalii şi amiralii sovietici se gîndiseră să înceapă războiul printr-o lovitură surpriză nimicitoare asupra aerodromurilor inamicului şi prin zdrobirea aviaţiei sale.

În ciuda planurilor, războiul a devenit defensiv – nu noi am dat prima lovitură, ci am fost loviţi. Inamicul a dominat în aer, iar trupele şi navele sovietice nu aveau armament antiaerian corespunzător. De pe urma loviturii din august 1941 a avut de suferit, de exemplu, liderul „Taşkent". Acesta a fost remontat, în iunie 1942 a fost iarăşi avariat grav de aviaţia inamicului, iar în iulie a fost scufundat tot de aviaţie. Şi nu este decît unul dintre exemple. Vom vorbi mai încolo despre flotă, dar acum să spunem că Narkomat-ul construcţiilor navale era un narkomat al construcţiilor navale militare şi avea sarcina să construiască nave *cu maximă putere ofensivă* şi *minimă putere defensivă*, pentru a face flota sovietică cea mai ofensivă...

3

Narkomat-ul industriei aviatice producea şi el numai teoretic avioane militare şi civile. Dar poţi aminti zeci de

denumiri de bombardiere excelente, avioane de vînătoare, avioane de asalt, care au fost produse cu miile, dar nu vei reuşi să-ţi aminteşti denumirea unui avion civil.

A existat un avion care ar putea fi considerat într-o anumită măsură civil, însă nici acela nu a fost creat la noi, ci în America: C-47, cel mai bun avion de transport din lume. A fost construit la noi după licenţă atît ca avion de pasageri, cît şi ca avion de desant. Aşa a şi fost folosit: şi în varianta militară, şi în cea civilă – însă, din comoditate, toate avioanele fabricate la uzină erau imediat vopsite în verde, ca să nu le mai revopsească după aceea.

Narkomat-ul de apărare a fost comentat destul – însă Narkomat-ul muniţiilor reprezintă ceva original. Este original pentru că, chiar şi în timp de război, statele cele mai agresive, cum ne-am obişnuit să le considerăm, n-au avut un minister separat al muniţiilor. În Germania, de pildă, chiar şi după intrarea în cel de-al doilea război mondial, producţia de armament şi de muniţii era coordonată de un singur ministru, nu de doi. Dar *Uniunea Sovietică, în timp de pace, a înfiinţat un minister care se ocupa exclusiv cu o singură problemă: producerea de muniţie.*

4

În momentul înfiinţării Narkomat-ului muniţiilor nimeni nu ameninţa Uniunea Sovietică. Japonia avea o aviaţie şi o flotă puternică, dar armata terestră a Japoniei era relativ mică. În plus, armata japoneză ducea un război lipsit de perspectivă în China. Japonia avea rezerve de materie primă strategică limitate. Spionajul sovietic raporta încă de pe atunci guvernului că Japonia se poate hotărî asupra unui mare război pentru cucerirea unor surse de materie primă, dar pe japonezi îi interesează în primul rînd acele raioane unde sînt puse la punct obţinerea şi prelucrarea acestei materii prime, căci Japonia are nevoie de ea neîntîrziat. Cu alte cuvinte, Japonia se va bate pentru controlul asupra

teritoriilor din sud, nu se va băga în Siberia, unde resursele sînt inepuizabile, dar căutarea, obţinerea şi prelucrarea lor cer mulţi ani şi cheltuieli enorme.

Încă din 1936 spionajul militar sovietic a tras concluzia că înainte de cotropirea teritoriilor sudice, Japonia va fi silită ca prin cele mai convenabile mijloace să neutralizeze Flota din Oceanul Pacific a Statelor Unite, care reprezintă singura ameninţare pentru expansiunea japoneză în mările Sudului. Pe scurt, spionajul sovietic şi Marele Stat-Major al Armatei Roşii nu credeau în posibilitatea unei agresiuni japoneze serioase în Siberia şi nu se temeau de ea.

Marele Stat-Major sovietic, guvernul şi însuşi Stalin nu se temeau foarte mult nici de agresiunea germană de la începutul anului 1939. Nu exista graniţă comună cu Germania şi de aceea Germania nu putea să atace. Înfiinţarea Narkomat-ului muniţiilor în ianuarie 1939 n-a fost un răspuns la pregătirea germană de război. Spionajul sovietic ştia că în acel moment industria germană lucra în regim de pace. În iulie 1939, şeful GRU Ivan Proskurov a raportat lui Stalin că Germania nu este pregătită pentru un mare război: în cazul în care Germania atacă numai Polonia, rezerva de bombe de avion a Germaniei se va consuma în zece zile de război. Germania nu mai are nici un fel de alte rezerve.

După război, în Germania a apărut cartea *Bilanţul celui de-al doilea război mondial*. Printre autori: general-feldmareşal A. Kesselring, general-colonel G. Guderian, general-colonel L. Rendulici, general-locotenent E. Schneider, contraamiral E. Godt şi alţii. Comparînd evaluarea spionajului militar sovietic şi situaţia reală a lucrurilor, trebuie să recunoaştem că spionajul militar sovietic a greşit: rezerva de bombe de avion a Germaniei nu se termina în zece zile, ci în paisprezece zile de război.

Se pare că cea mai bună cercetare privind dezvoltarea armatei germane în timpul celui de Al Treilea Reich a făcut-o general-maior B. Müller-Hillebrand (*Das Heer, 1933-1945*, Frankfurt/Main, 1954-1956). Generalul informează (vol. 1, p. 161) că în 1939 Comandamentul german

al forţelor terestre a cerut crearea unei rezerve de muniţii care ar fi ajuns pe o perioadă de patru luni de război. Totuşi nu s-au făcut astfel de rezerve. Dacă luăm patru luni ca fiind 100%, pentru cartuşele de pistol exista o rezervă de 30%, adică pentru 26 de zile, pentru proiectilele de tunuri de munte - 15%, pentru minele de aruncătoare uşoare - 12%, iar pentru cele de aruncătoare grele - 10%. Cea mai bună situaţie se înregistra la proiectilele pentru obuziere grele de campanie : rezerva era de două luni de război. Cea mai rea - la proiectilele pentru tancuri. În septembrie 1939, tancul de bază al Wehrmacht-ului era T-II, cu tun de 20 mm. Rezerva de proiectile pentru aceste tancuri era de 5% din rezerva cerută de patru luni, adică pentru 6 zile de război.

Cu toate acestea, Hitler nu s-a grăbit să treacă la mobilizarea de război a industriei. Armata germană participă la război, care la început a fost doar european, apoi şi mondial, dar industria germană lucrează încă în regim de pace.

Spionajul militar sovietic poate că nu a cunoscut întreg tabloul situaţiei muniţiei în Germania, dar în arhivele GRU am găsit dări de seamă privind rezervele şi cerinţele de metale neferoase în industria germană pentru toată perioada interbelică. Aceste informaţii creează o imagine destul de clară a situaţiei în industria germană.

Comuniştii ne-au intoxicat vreme de 50 de ani, spunînd că în 1939 războiul era iminent, că lumea aluneca în război, iar lui Stalin nu i-a mai rămas nimic altceva de făcut decît să semneze pactul de începere a războiului. *Analiza situaţiei din industria germană în general şi din domeniul producţiei de muniţie în special ne permite să afirmăm că situaţia nu era deloc atît de critică. Lumea nu glisa nicăieri, iar războiul putea fi evitat. Dacă ar fi voit Stalin.* Mai mult : dacă în septembrie 1939 Armata Roşie ar fi trecut de partea Poloniei, nimic nu-l ameninţa pe Stalin (şi el ştia acest lucru), iar Hitler putea suferi o înfrîngere cruntă pur şi simplu din cauza lipsei muniţiei.

Dar Stalin nu s-a folosit de slăbiciunea germană din acel moment şi jocul straniu al lui Hitler a continuat. După trecerea iernii, situaţia muniţiei în Germania s-a îmbunătăţit uşor, iar în mai 1940 Hitler a zdrobit Franţa. Proiectilele au ajuns, dar dacă Stalin ar fi lovit Germania în 1940, Germania nu s-ar fi putut descurca, deoarece industria sa încă nu fusese mobilizată. A urmat apoi „Bătălia pentru Anglia" : aviaţia germană era în război, industria germană nu. Apoi Hitler a atacat Uniunea Sovietică. Şi în acest caz lucrurile i-au ieşit bine : chiar la graniţă a capturat uriaşele rezerve sovietice. Fără acestea n-ar fi putut ajunge la Moscova.

Ştim deja de ce Jukov a transferat rezervele strategice la frontiera vestică.

Capturarea rezervelor staliniste a fost un mare succes pentru Hitler, dar trebuia să se gîndească şi la orientarea propriei industrii pe făgaş de război. Dar Hitler nu s-a grăbit în acest sens. Războiul din Rusia era o afacere serioasă, iar armata germană a consumat proiectile într-o cantitate nemaiîntîlnită pînă atunci. Producţia de proiectile nu corespundea nicidecum cererilor armatei. General-maior B. Müller-Hillebrand redă pagini întregi de statistică relevantă. Iată, luate la întîmplare, cîteva cifre din multele, foarte multele similare. În octombrie 1941, în cruntele lupte împotriva Armatei Roşii, armata germană a consumat 561 mii de proiectile de 75 mm, iar industria pe această perioadă a produs 76 de mii de asemenea proiectile. În decembrie a consumat 494 de mii şi a primit de la industrie 18 mii.

Nu se mai putea continua mult timp aşa. Armata germană a fost salvată doar de faptul că în acel moment Armata Roşie era înfometată. Stalin a înfiinţat repede o nouă industrie, iar generalii germani i-au spus lui Hitler să înceapă mobilizarea industriei germane. Hitler a fost partizanul lozincii „tunuri în loc de unt" doar în cuvinte.

La 29 noiembrie 1941, ministrul armamentului şi muniţiilor al Germaniei, F. Todt, i-a declarat lui Hitler că „războiul în plan militar şi economic este pierdut". F. Todt

nu ştia încă faptul că peste o săptămînă Stalin va începe grandioasa ofensivă de iarnă. Se considera că forţele lui Stalin sînt epuizate. Dar chiar şi fără să ştie gravitatea situaţiei, încă înainte de începerea iernii ruseşti, ministrul trage alarma şi cere de la Hitler găsirea unei căi de încetare a războiului, război care nu promitea nimic bun pentru Germania.

Dar Hitler nu se grăbea.

În decembrie Stalin a atacat puternic. Tot în decembrie Hitler declară război Statelor Unite. Părea că acum va începe trecerea industriei la regim de război. Dar Hitler mai aşteaptă.

De-abia în ianuarie 1942 ia hotărîrea de începere a transformării industriei germane pentru nevoile războiului.

***

Deosebirea dintre Stalin şi Hitler constă în aceea că Hitler mai întîi s-a încurcat în războiul împotriva întregii lumi, a cîştigat vreme de peste doi ani, iar apoi a început mobilizarea industriei pentru necesităţile războiului.

Stalin a procedat exact invers. Stalin s-a străduit din toate puterile să prelungească momentul intrării Uniunii Sovietice în război, dar *a început mobilizarea industriei şi trecerea sa în regim militar încă din ianuarie 1939.*

Capitolul 7

PARTIDUL ÎN CIZME

Nimeni dintre ei nu a văzut anvergura reală a pregătirii organizatorice, desfăşurată de secretarul general prin aparatul său.

A. Antonov-Ovseenko, *Portretul tiranului*, p. 46

1

Stalin era încălţat cu cizme şi îmbrăcat în haine semimilitare – iar Partidul său îşi imita cîrmaciul: încălţa cizme, se îmbrăca în haine semimilitare. Să privim fotografiile lui Kirov, Malenkov, Kaganovici...

Nu numai prin înfăţişarea exterioară partidul amintea de o armată. Stalin a explicat structura lui în felul următor: „În componenţa partidului nostru, dacă avem în vedere pătura conducătoare, există în jur de 3-4 mii de conducători de rang superior. Acesta este, aş spune, corpul de generali al partidului nostru.

Mai departe urmează 30-40 de mii de conducători de rang mediu. Aceasta este ofiţerimea noastră de partid.

Apoi urmează 100-150 de mii ce formează corpul de comandă inferior al partidului. Este, ca să spunem aşa, subofiţerimea noastră de partid" (*Pravda*, 29 martie 1937).

Partidul a răspuns prin reciprocitate: „Mareşalul revoluţiei mondiale, tovarăşul Stalin".

În anii treizeci partidul înflorea: căderea capetelor îi prinde bine – fără ea partidul ar fi mucezit. La sfîrşitul anului 1938 a avut loc marea cădere a capetelor de partid şi înfloritorul partid a intrat într-o nouă etapă a existenţei sale.

Noua etapă începe o dată cu Congresul al XVIII-lea. Unii istorici occidentali îl numesc direct Congresul pregătirii de război. Este corect, numai că trebuie făcută o precizare: pregătirea de războiul „eliberator". *Oricine a răsfoit ziarul* Pravda *din acele zile va confirma: totul este despre război, dar nici un cuvînt nu se spune despre războiul defensiv*. Chiar dacă s-a vorbit de apărare, acest lucru s-a făcut numai în sensul unei lovituri de preîntîmpinare şi de mutare fulgerătoare a războiului pe teritoriul inamicului.

Trecerea de la vorbele din congres la fapte s-a făcut direct şi din scurt. Structura partidului - comitetele raionale, orăşeneşti, regionale, CC-urile republicilor sovietice - a fost structura conducerii prin stat. La începutul lui 1939, în toate unităţile structurii de partid, de la comitetele raionale pînă la cele de sus, s-au format secţii militare. Prin secţiile militare partidul ţine sub control procesul de pregătire de război. Secţiile militare dirijează şi controlează procesele de acumulare a rezervelor, trecerea industriei, agriculturii şi transportului în regim militar. Prin secţiile militare partidul conduce procesul extrem de complicat al pregătirii populaţiei de război.

Partidul comunist scîrţîia acum din cizmele ofiţereşti şi centiroanele de general mai ceva ca înainte. Legiuitorii modei de partid recomandau culoarea verde-cenuşie, *ghimnastiorcile*[1], stofa de manta.

S-a accentuat pătrunderea militarilor în munca comitetelor de partid şi a liderilor de partid în Armata Roşie. La vîrf, în Comitetul Central al partidului, militarilor li s-au acordat neobişnuit de multe locuri.

La începutul lui ianuarie 1939, în componenţa CC au intrat o droaie de lideri din armată, din flotă şi industria militară. Puţin mai tîrziu, la începutul anului 1941, se înregistrează o nouă afluenţă de generali şi amirali în CC. Limita dintre partid şi armată se distingea cu greu: partidul conduce printr-o structură militară, generalii ţin şedinţe la CC-ul partidului.

1. Un fel de bluză rusească (n.t.).

La 7 mai 1939, printr-un ordin al narkom-ului de apărare al URSS, la Academia politico-militară a RKKA a fost introdusă şi răspunderea (pe lîngă activitatea ei principală) privind pregătirea militară a conducătorilor de partid cu rang înalt. Pentru tovarăşii membri de partid de calibru mai mic au fost organizate cursuri de pregătire militară pe lîngă statele-majore ale regiunilor militare, ale armatelor, corpurilor de armată şi ale diviziilor.

La 29 august 1939, Biroul Politic a luat hotărîrea: „Despre alegerea a 4.000 de comunişti pentru munca politică la RKKA".

Tovarăşii din Biroul Politic au început mobilizarea comuniştilor încă înainte ca mobilizarea să fie declarată oficial de Sovietul Suprem al URSS. Interesant: la 23 august au semnat cu Hitler *pactul de neagresiune* şi ar fi fost logic ca în conformitate cu pactul *nu să se desfăşoare mobilizarea comuniştilor în armată, ci demobilizarea*, nu să se cheme în armată mii de oameni, ci să fie lăsaţi la vatră...

2

Cifra de patru mii de comunişti ne lasă perplecşi: doar nu sînt mulţi. Totuşi, dincolo de această modestă cifră se ascund evenimente cu totul înfricoşătoare. Nu vorbim aici de comuniştii de rînd! Muncitorul care a intrat de prost în partid este chemat la armată printr-un ordin de încorporare al Centrului militar. În 1939 în armată erau în jur de 180 de mii de comunişti, iar în vara lui 1941 - 560.000. Timp de doi ani în armată au fost chemaţi minimum 380 de mii de comunişti obişnuiţi. Decizia Biroului Politic nu se referă la aceştia. Prin decizia Biroului Politic nu sînt chemaţi comuniştii de rînd, ci aşa-numiţii tovarăşi cu răspundere, adică nomenclatura partidului.

Dar ce pot face în armată burduhănoşii ăştia? Ca profesie ei sînt administratori-birocraţi. Merită oare să li se acorde atenţie acestor tîrîie-sabie? După părerea mea, merită. Ei nu sînt trimişi să lupte cu arma în mînă, ci la munca politică. Nivelul cel mai de jos la care pe atunci exista

funcţia de ofiţer lucrător politic era compania. Dacă patru mii de comunişti ar fi trimişi la munca de partid numai la nivelul companiilor, atunci ar urma să se formeze patru mii de noi companii. Totuşi, încă din 1939 s-a făcut propunerea să se lichideze funcţia de ofiţer lucrător politic la nivel de companie. Această propunere a fost aprobată, iar în 1940 funcţia de lucrător politic la nivel de companie a început să fie restrînsă. Funcţiile de ofiţeri lucrători politici au rămas numai la nivelul batalioanelor şi mai sus. Să examinăm consecinţele unei asemenea restrîngeri a personalului urmărind cîteva exemple.

General-colonel L.M. Sandalov descrie un detaliu mic de tot din tabloul general al mobilizării secrete a Armatei Roşii. Este vorba de o insignifiantă porţiune de la graniţa sovieto-germană, în apropierea căreia fac de serviciu patru batalioane de artilerie, înzestrate cu mitraliere, de cîte 350-400 soldaţi de fiecare batalion. Se iau nişte măsuri pe nesimţite şi, curînd, pe această porţiune nu mai sînt patru, dar cinci batalioane, fiecare cu cîte 1.500 de soldaţi (*VIJ*, 1988, nr. 11, p. 7). În această porţiune existau aproximativ 1.400-1.600 de soldaţi şi s-a ajuns (doar prin adăugarea unui singur batalion) la 7.500.

Ca ofiţeri lucrători politici erau 20 (4 la nivel de batalion şi 16 la nivel de companie); s-a ajuns la 5. După reorganizarea secretă, numărul soldaţilor s-a mărit de cinci ori, iar numărul ofiţerilor lucrători politici s-a micşorat de 4 ori, în fiecare batalion rămînînd un singur ofiţer lucrător politic. Restul de 15 înseamnă economie. Aceştia pot fi folosiţi acum pentru formarea a 15 noi batalioane cu un număr de 22.500 de soldaţi. Procesul este caracteristic pentru întreaga Armată Roşie: numărul trupelor creşte brusc, iar ofiţerii lucrători politici sînt eliberaţi cu această ocazie. Sînt folosiţi imediat pentru completarea unor noi batalioane, regimente, divizii, corpuri de armată, armate.

În afară de aceasta, institutele de învăţămînt politic pregătesc mii de noi lucrători politici după programe accelerate. Corpul politic superior pregăteşte Academia politico-militară. Dar creşterea efectivelor armatei este atît de impetuoasă că, oricum, lucrătorii politici nu ajung şi atunci sînt chemaţi din rezervă mii de lucrători politici pregătiţi mai înainte. De exemplu, la începutul lui 1941 - 11 mii (*Istoria Marelui Război al Patriei. Calea militară a armatei 18. 1941-1945*, vol. 1, p. 461). Dar au fost chemaţi lucrători politici rezervişti şi în ceilalţi doi ani precedenţi. (Cîte batalioane se pot completa cu aceştia?) Se înţelege, lucrătorii politici rezervişti au fost chemaţi fără decizia Biroului Politic. Dar în completarea acestora Biroul Politic ia hotărîrea de a trimite în armată mii de lucrători din nomenclatură. Şi dacă luăm seama la toate acestea, tabloul se conturează ca fiind foarte serios.

3

Se înţelege că nomenclatura chemată în armată a fost folosită la nivel de batalion şi, mai puţin probabil, la nivel de regiment. Toate acestea au însemnat o consolidare a organelor politice existente şi nou create la divizii, corpuri de armată, armate, fronturi.

Dar aceasta nu este unică şi nici cea mai importantă destinaţie a administratorilor nomenclaturişti chemaţi în armată. Nu este atît de prost partidul, ca să facă din ei conducători de oşti. Ei aveau altă destinaţie: pe lîngă sovietele armatelor şi fronturilor se formează grupe cu destinaţie specială, Osnaz (*Osobogo Naznacenia* - n.t.). Ştim deja că diviziile de infanterie motorizată Osnaz ale NKVD-ului s-au înfiinţat pentru sovietizarea noilor raioane. O divizie Osnaz NKVD poate stabili ordinea revoluţionară în orice raion, dar numai administratorii profesionişti pot conduce raionul. Tocmai de aceea s-au înfiinţat grupele cu destinaţie specială.

Decizia Biroului Politic de chemare în armată a 4.000 de comunişti a fost luată la 29 august 1939, iar peste 19 zile Armata Roşie a intrat în Polonia. În teritoriile poloneze „eliberate", noua adminstraţie comunistă a lucrat ca un

mecanism perfect, făcut de mîna unui meşter talentat. Nici la „eliberarea" Estoniei, Lituaniei, Letoniei n-au fost probleme. În Finlanda au fost probleme şi de aceea n-a fost nevoie de grupe cu destinaţie specială formată din activişti ai partidului - mai precis, a fost nevoie, dar nu în componenţă deplină.

4

Nu numai tovarăşii cu funcţii de răspundere de la nivel raional şi regional scîrţîie cu cizme de general. Scîrţîie cu cizme de general înşişi membrii Biroului Politic.

Există o excelentă fotografie: la 29 septembrie 1939, Hruşciov, în uniformă de general, dar fără grade, aflat în teritoriile poloneze „eliberate", pe malul răsăritean al rîului San, priveşte cealaltă parte „eliberată" de Hitler. În jurul lui Hruşciov mişună prevenitori comisarii. Funcţia lui Hruşciov era aceea de membru al sovietului militar al Frontului ucrainean. Tocmai lui i se subordonau grupele cu destinaţie specială. Frontul era comandat de I. Tiulenev. Obligaţiile lui Hruşciov: supravegherea lui Tiulenev, comandarea comisarilor din subordine, asigurarea unei vieţi fericite pentru pămîntul „eliberat". Iar în ceea ce priveşte malul german, Hruşciov se uită acolo vesel şi fără teamă.

Generalul de armată Tiulenev îşi aminteşte ce a spus Hruşciov în acel moment istoric. A spus lucruri simple şi lămuritoare: „Armata noastră este armată eliberatoare, iar acest fapt trebuie să pătrundă în conştiinţa fiecărui luptător şi a fiecărui comandant, acest fapt trebuie să dicteze comportamentul armatei pe teritoriul polonez. Cît despre nemţi... - Nichita Sergheevici miji vesel ochii - n-o să le ordonăm noi cum să se comporte. Dacă la vîrf nu vor avea destulă înţelepciune, să şi-o reproşeze lor înşişi..." (*Prin trei războaie*, Moscova, Voenizdat, 1960, p. 132). Cuvintele au fost publicate în timpul vieţii lui Hruşciov, cînd acesta era la putere. Hruşciov nu le-a dezminţit, iar cenzura nu s-a oprit asupra lor.

Cum s-a purtat armata eliberatoare în teritoriile poloneze putem vedea din exemplele înhumărilor în masă ale ofiţerilor polonezi. Totul s-a petrecut la ordinele Partidului comunist, „forţa conducătoare şi directoare de bază", încălţată în cizme ofiţereşti. *Veselul Hruşciov nu vorbeşte deloc de apărare la noua graniţă sovieto-germană, ci despre războinarea viitoare împotriva fascismului*: lasă-i să facă crime, judecătorii vom fi noi... Nu e nimic original în vorbele lui. E marxism-leninism-troţkism-stalinism curat.

Nu-l voi mai cita pe Marx. Întreaga lui corespondenţă cu Engels este impregnată de o idee: lasă-i să săvîrşească cele mai abominabile crime - cu cît mai multe, cu atît mai bine. Şi Lenin a luat în braţe acest motiv: „Lasă ca burghezia să comită atrocităţi... Cu cît mai multe vor fi cruzimile şi atrocităţile din partea lor, cu atît mai aproape va fi ziua victorioasei revoluţii proletare" (*Pravda*, 22 august 1918).

Această idee marxist-leninistă a fost repetată permanent de Troţki, care n-o mai afirma în legătură cu duşmanii în general, ci concret, cu privire la fascismul german: „STATELE UNITE SOVIETICE ALE EUROPEI" este unica lozincă justă, care indică ieşirea din fărîmiţarea europeană ce ameninţă nu numai Germania, ci şi întreaga Europă în totală decădere economică şi culturală. Cu cît fasciştii vor avea în ochii muncitorilor social-democraţi şi, în general, ai maselor truditoare înfăţişarea unei forţe ofensive, iar noi a uneia defensive, cu atît mai mari vor fi şansele noastre" (*Biulleten' oppoziţii*, noiembrie-decembrie 1930, nr. 17-18, p. 53).

Ideea este clară: dacă nu vom face o Europă unică şi sovietică, ne aşteaptă sărăcia şi degenerarea - dar să-i lăsăm pe fascişti să atace primii... Aceste lucruri s-au spus înainte de venirea lui Hitler la putere şi s-au spus despre fascismul german. Troţki s-a detaşat de Stalin şi acoliţii săi, dar numai în detalii. Ideea centrală din *Spărgătorul Revoluţiei* este exprimată la fel de clar ca şi la Lenin, ca şi la Stalin.

Partidul comunist n-a încălţat degeaba cizmele în august 1939, iar peste o lună, pe malul rîului San, nu intenţiona

să le scoată. În septembrie 1939, Hruşciov a spus ceea ce spuseseră înaintea sa fondatorii. Deosebirea constă în faptul că Hruşciov nu vorbeşte din liniştea cabinetului, ci de pe graniţa germană.

5

La 13 martie 1940, Biroul Politic a luat hotărîrea: „Despre pregătirea şi reatestarea militară a lucrătorilor din comitetele de partid şi despre ordinea mobilizării lor în RKKA". Se înţelege, hotărîrea era în acel moment secretă. A fost publicată parţial abia în 1969 (*PCUS despre Forţele Armate ale Uniunii Sovietice*. Documente, Moscova, 1969, pp. 296-297).

În conformitate cu această hotărîre, „lucrătorii cu răspunderi ai aparatului CC al VKP(b)[1] se află în evidenţa personală a Narkomat-ului de apărare şi a Narkomat-ului Flotei maritime militare - şi sînt mobilizaţi pentru munca la RKKA şi RKKF prin decizia CC a VKP(b)". Punctul patru al hotărîrii prescria Narkomat-ului de apărare „să desfăşoare reatestarea şi însuşirea de cunoştinţe militare de către lucrătorii comitetelor de partid". Generalul de armată Epişev informează că într-un an de pregătire au fost reatestaţi 40 de mii de lucrători de partid (*Partidul şi armata*, Moscova, IPL, 1980, p. 163).

Totul s-a făcut pe tăcute, fără publicitate. Rezultatul: TOT corpul de conducere al partidului a desfăşurat pregătirea, reatestarea privind însuşirea cunoştinţelor militare; întreaga nomenclatură a fost pusă la dispoziţia personalului militar. Orice conducător de partid, începînd cu „lucrătorii cu răspunderi ai CC", oricînd, putea fi luat în Armata Roşie - ce-i drept, cerînd permisiunea tovarăşului Stalin.

Tovarăşul Stalin nu refuza.

1. Partidul Comunist Unional al bolşevicilor (n.t.).

6

Nomenclaturiştii din grupa medie şi din cea inferioară au intrat pînă la unul în armată. Analizînd faptele doar din bucăţi nu înţelegi mare lucru: unul este luat colo, altul dincolo. Apoi apare deodată hotărîrea Biroului Politic din 17 iunie 1941: „Despre selectarea a 3.700 de comunişti la munca politică în RKKA". Are loc concentrarea trupelor sovietice la graniţele Germaniei şi României, exact ca în august 1939 la graniţa Poloniei. În 1939, la 19 zile după hotărîrea privind chemarea nomenclaturii în RKKA, Armata Roşie a atacat.

Scenariul se repetă. Dacă de la data noii decizii numărăm 19 zile, ajungem pe 6 iulie 1941. Am numit această dată mai înainte[1]. În această zi Armata Roşie trebuia să atace Germania şi România. Cele 19 zile nu înseamnă o simplă coincidenţă. Planurile sînt alcătuite din timp pentru toate zilele anterioare şi posterioare. Timpul este numărat ca înaintea startului unei rachete. După un grafic elaborat din vreme se desfăşoară sute de acţiuni şi operaţii diverse, iar pentru fiecare acţiune timpul este stabilit precis. După aceste planuri, în ziua „M-19" (adică 17 iunie 1941) trebuie ca nomenclatura să intre în armată. Acest mecanism al zilelor a fost elaborat pornind de la experienţa „eliberărilor" precedente. În iunie 1941 mecanismul intră din nou în funcţie. Detonatorul de mine, aşezat la temelia Europei, aştepta ziua de declanşare.

Hotărîrea, ca toate celelalte asemănătoare ei, era secretă. Existenţa ei a fost făcută publică la mulţi ani după încheierea războiului - şi nici atunci pe de-a-ntregul: denumirea a fost publicată, dar textul a fost trecut sub tăcere. Dar despre această recrutare se cunosc mai multe lucruri decît despre recrutarea a patru mii de comunişti în august 1939. De exemplu, se ştie că în acest contingent a intrat şi Secretarul Comitetului regional de partid Dnepropetrovsk în probleme de industrie militară, Leonid Brejnev.

1. Vezi primul volum, *Spărgătorul de gheaţă* (n.t.).

Brejnev a solicitat înrolarea în armată în dimineaţa zilei de 22 iunie 1941. Cererea sa a fost satisfăcută imediat. Pentru satisfacerea unei asemenea cereri trebuia cel puţin hotărîrea CC. Este îndoielnic faptul că CC-ul, într-o dimineaţă de duminică, 22 iunie, a luat hotărîrea repede şi operativ. Viteza cu care s-a hotărît destinul lui Brejnev se explică prin aceea că problema fusese rezolvată dinainte. La 22 iunie lui Brejnev doar i s-a confirmat: acţionează conform indicaţiilor primite înainte. Brejnev ajunge la dispoziţia sovietului militar al Frontului sudic.

Hotărîrea de înfiinţare a Frontului sudic este afirmată de Stalin la 21 iunie 1941, dar întreaga pregătire necesară s-a desfăşurat mai înainte. M-a interesat în mod deosebit Frontul sudic. Acesta s-a înfiinţat pentru atacarea României, pentru cucerirea zăcămintelor de petrol de la Ploieşti. Stalin l-a numit drept comandant al frontului pe acelaşi Ivan Tiulenev, căruia Hruşciov, în septembrie 1939, la noua graniţă germană îi împărtăşea gîndurile despre viitorul Europei. În vara lui '41, Tiulenev avea deja cinci stele de general. În Polonia, în timpul „campaniei eliberatoare", arăta bine – şi iată o nouă sarcină pentru el: România.

Pregătirea Armatei Roşii pentru „campaniile eliberatoare" din 1939 şi 1941 s-a desfăşurat după un program unic. Ce-i drept, în 1941 Hitler a dat lovitura de preîntîmpinare şi campania n-a mai avut loc. În 1941, ca şi în 1939, pe lîngă sovietele militare ale fronturilor au fost formate, din birocraţi de partid, grupe cu destinaţie specială – Osnaz. Sarcina: sovietizarea. După ofensiva germană grupele cu destinaţie specială n-au mai avut de lucru cîteva luni (pe teritoriul lor, în război defensiv, nu era nevoie de ele). Cînd a devenit clar că războiul „eliberator" nu mai are loc, grupele cu destinaţie specială au fost desfiinţate. Administratorilor de partid li s-a găsit altă muncă în armată.

Grupele de sovietizare m-au interesat în mod deosebit – şi în arhivă am găsit lista grupei cu destinaţie specială de pe lîngă sovietul militar al Frontului sudic. Printre alţii, în grupă era şi Leonid Ilici Brejnev, viitorul Secretar general

şi Mareşal al Uniunii Sovietice. Sufeream amarnic: nu aveam voie să scot o copie din arhivă, căci ceea ce găsisem nu făcea parte din tema cercetării mele, pe care o înaintasem pentru devierea atenţiei ochilor vigilenţi. Voiam să rup pagina. Conştiinţa mea nu protesta în acea situaţie: oricum, în colbul arhivei, documentul ar fi rămas fără să fie reclamat o sută de ani, iar după aceea nu i-ar mai fi trebuit nimănui. Dar poate că eu îl pot aduce în faţa oamenilor. Însă nu am rupt acea pagină şi regret pînă în ziua de azi, învinuindu-mă de laşitate şi nehotărîre. Dar dacă spui că Brejnev a fost în grupa de lucrători politici cu răspundere care trebuiau să instaureze viaţa fericită în România şi nu aduci dovezi, cine te va crede? La începutul anilor '70 Brejnev, zice-se, ar fi intenţionat să scrie nişte memorii, dar chiar dacă le-ar fi scris, nu e de sperat că ar fi amintit de grupa Osnaz.

Apoi memoriile lui Brejnev au apărut. Am luat cartea cu o speranţă: poate că va aminti de grupa cu destinaţie specială? Nu. Nu aminteşte.

Au trecut 4 ani şi a apărut cartea *Armata 18 în luptele pentru Patrie. Calea militară a armatei 18.* Cartea este pregătită de Institutul de istorie militară cu intenţia vădită de a plăcea lui Brejnev, în timpul vieţii căruia a şi apărut. Ea a trecut şi de cenzura militară şi de cenzura CC. Iar la pagina 11 scrie negru pe alb: „Pînă la începutul lui septembrie 1941, Leonid Ilici *a intrat în grupa cu destinaţie specială* de pe lîngă sovietul militar al Frontului sudic".

Curînd Brejnev a plecat în altă lume. Puţini au citit pagina 11. Nici cartea în sine nu e un *best-seller*: şi fără ea te plictisea biografia scumpului Leonid Ilici. Dar după părerea mea, chiar şi în această biografie cenuşie poţi găsi lucruri de mirare.

***

În limba engleză este o expresie: „a te îmbrăca pentru omor". Se foloseşte în sens figurat. Pentru descrierea Partidului comunist al Uniunii Sovietice în anii antebelici această sintagmă se poate folosi în sens propriu.

Partidul comunist a fost transformat dintr-o organizaţie semimilitară în una pur militară. Conducătorii partidului de rang superior sau inferior, inclusiv Stalin şi Hruşciov şi puţin cunoscutul pe atunci Brejnev, toţi erau mobilizaţi pentru războiul „eliberator".

Capitolul 8

PÎNĂ LA SFÎRŞIT

Stalin s-a dovedit a fi un strateg rar, care a planificat istoria, un tehnician fenomenal, care a organizat victoria sub drapel străin şi cu mîini străine.

A. Avtorhanov, *Originea partocraţiei*, p. 356

1

Exista un singur om căruia Stalin îi spunea pe numele mic şi pe numele după tată. Acest om se numea Boris Mihailovici Şaposnikov ; titlul militar – Mareşal al Uniunii Sovietice, funcţia – Şef al Marelui Stat-Major.

Toţi ceilalţi erau numiţi : tovarăşul Ejov, tovarăşul Beria, tovarăşul Malenkov, tovarăşul Jdanov.

Excepţia situaţiei lui Şaposnikov era subliniată de Stalin şi înainte, cînd Şaposnikov nu avea titlul de mareşal, cînd nu era încă Şef al Marelui Stat-Major. Stalin îi numea pe mareşali : tovarăşe Tuhacevski, tovarăşe Blüher, tovarăşe Egorov. Dar lui Şaposnikov, care încă nu se afla la un asemenea rang, i se adresa prieteneşte, omeneşte.

Amiralul Flotei Uniunii Sovietice, N.G. Kuznetov, descrie acest lucru în felul următor : „Stalin nu spunea nimănui pe numele mic şi pe numele după tată. Chiar şi într-o situaţie mai familiară îşi numea oaspeţii cu numele de familie şi adăuga neapărat cuvîntul «tovarăş». Iar lui i se adresau toţi cu : «Tovarăşe Stalin». Dacă o persoană, neştiind acest obicei, se referea, să presupunem, la A.A. Jdanov, şi spunea :

– Andrei Alexandrovici are următoarea părere...

I.V. Stalin, firesţe, ghicind despre cine este vorba, întreba imediat :

– Dar cine este Andrei Alexandrovici?

Excepţie făcea numai B.M. Şapoşnikov. Pe acesta îl numea întotdeauna Boris Mihailovici" (*În ajun*, p. 280).

Excepţia în cazul lui Şapoşnikov are o explicaţie simplă. El era autorul cărţii *Creierul armatei*, care tratează tema funcţionării Marelui Stat-Major. Ultima parte, cea de a treia, a apărut în 1929 şi, cît a existat Armata Roşie, această carte a constituit manualul de bază pentru fiecare ofiţer şi general. Pe masa lui Lenin se afla întotdeauna cartea *Psihologia mulţimilor*, iar pe masa lui Stalin se afla macheta unui mic avion din argint cu însemnarea „Itinerarul stalinist" şi alături, cartea lui Şapoşnikov, *Creierul armatei*.

Succesul cărţii lui Şapoşnikov vine din acurateţea expunerii materialului, din claritatea de cristal a dovezilor, din ştiinţa de a explica cele mai complexe probleme într-o limbă pe înţelesul fiecăruia. Partea cea mai tare a cărţii este a treia, cea concluzivă. Aici, Şapoşnikov studiază problemele mobilizării.

Ingrată ocupaţie: să repovesteşti lucrări străine, cu atît mai mult ale unui celebru teoretician militar. Dar sînt nevoit să fac acest lucru, fiindcă în teoria lui Şapoşnikov se află cheia înţelegerii viitoarelor evenimente, inclusiv a celui de-al doilea război mondial şi a consecinţelor sale.

Teoria era simplă, uşor de înţeles, logică şi, neîndoios, corectă. Stalin a înţeles-o, a apreciat-o şi a aşezat-o la baza strategiei sale. Iată de ce, citind lucrările lui Şapoşnikov, ale adepţilor şi oponenţilor săi, înţelegînd direcţia gîndirii sale începem să înţelegem mişcările lui Stalin, care la prima vedere par lipsite de înţeles şi inexplicabile.

2

Dacă scoatem din teoria mobilizării ce este mai important ca să o explicăm omului de pe stradă, iată în ce constă esenţa ei:

1. Pentru victoria în război nu sînt necesare numai eforturile întregii armate, ci şi ale întregii ţări, ale populaţiei, industriei, transportului, agriculturii etc.

2. Ţara nu se poate afla într-o perpetuă şi totală stare de război, după cum omul nu poate să ţină tot timpul cîte un pistol în fiecare mînă. Dacă le ţine permanent, înseamnă că nu poate face nimic altceva. La fel, nici ţara nu se poate afla într-o permanentă stare de război, cheltuindu-şi toate forţele pentru pregătirea războiului. Concentrarea permanentă a forţelor societăţii pentru pregătirea războiului ruinează ţara. De aceea, în timp de pace armata şi industria militară trebuie să consume cît mai puţin. Totuşi trebuie pregătită ţara, poporul ei, aparatul de conducere, industria, transportul, agricultura, sistemele de informaţii, aparatul ideologic etc. pentru o trecere extrem de rapidă şi totală de la regimul vieţii paşnice la regimul de război.

3. Mobilizarea înseamnă trecerea întregii ţări de la starea de pace la cea de război. Mobilizarea este ireversibilă. Ca să ne exprimăm plastic, mobilizarea este acelaşi lucru cu a lăsa mîna brusc în jos, a deschide tocul, a lua pistolul şi a-l îndrepta împotriva inamicului, în acelaşi timp trăgînd cocoşul armei.

4. Mobilizarea şi războiul sînt indisolubile. Dacă aţi scos pistolul, l-aţi îndreptat împotriva inamicului şi aţi ridicat cocoşul, trebuie să trageţi. Căci, imediat ce aţi început mobilizarea, inamicul începe şi el mobilizarea. Scoateţi pistolul şi îl îndreptaţi asupra lui, şi el scoate pistolul şi îl îndreaptă asupra dumneavoastră, străduindu-se să vă întreacă măcar cu o fracţiune de secundă. Dacă întîrziaţi cu acea fracţiune de secundă, vă ucide.

5. Nu te poţi juca cu mobilizarea: dacă veţi pune des mîna pe pistol şi îl veţi îndrepta spre vecini ridicînd cocoşul armei, lucrurile se vor termina prost pentru dumneavoastră.

6. *Hotărîndu-te pentru mobilizare, trebuie să mergi ferm pînă la capăt: să începi războiul.*

7. Mobilizarea nu poate fi parţială. Mobilizarea este un proces asemănător sarcinii. Femeia nu poate să fie numai puţin însărcinată. Problema se pune: da sau ba. Exact la fel se pune problema şi în cazul statului: trecem sau nu trecem întreg aparatul de stat, industria, transportul, forţele armate, populaţia şi toate resursele statului în regim de război.

Aceste idei au fost exprimate şi de alţi autori. B.M. Şaposnikov se deosebeşte de toţi predecesorii săi prin faptul că a exprimat toate acestea extrem de clar, concis şi categoric: „Mobilizarea nu este numai un indiciu al războiului, înseamnă chiar război. Ordinul guvernului de declanşare a mobilizării înseamnă practic o declaraţie de război". „În condiţiile actuale, statul care mobilizează trebuie să ia din timp hotărîrea fermă de intrare în război." „Prin mobilizare generală se înţelege o situaţie în care nu mai există întoarcere la starea de pace." „Considerăm că singurul nod oportun de mobilizare este cea generală, încordarea tuturor forţelor şi mijloacelor necesare pentru dobîndirea victoriei."

Cartea se încheie cu o declaraţie fermă: *„Mobilizare înseamnă război - nu ne putem gîndi la altă înţelegere".*

3

Stalin nu numai că împărtăşea opiniile lui Şaposnikov. Pur şi simplu Stalin avea aceleaşi opinii. Stalin nu făcea deosebirea între procesul luării puterii în ţara sa şi în ţara vecină. Ştia cum trebuie să ia puterea în ţara lui şi se pregătea s-o ia şi în ţările vecine. Stalin nu ţinea secret iscusinţa sa. Dimpotrivă: a făcut din arta sa un apanaj al maselor.

În cartea *Despre bazele leninismului*, Stalin arată că în problema luării puterii jocurile nu sînt admise. Sau cucerim, sau nu. *Dacă te-ai apucat de o treabă, trebuie să o duci pînă la capăt.* Ideea se potriveşte cu cea a lui Niccolo Machiavelli: sau lovim mortal, sau nu lovim pe nimeni,

adică să mergem pînă la capăt - în politică şi strategie nu pot exista hotărîri intermediare.

La fel sună şi ideile lui Şaposnikov: *sau nu facem mobilizarea, sau facem mobilizarea totală şi intrăm în război; nu pot exista situaţii parţiale, intermediare.*

Un om din Vestul Sălbatic, care nu l-a citit pe Machiavelli, ştie şi el că nu pui mîna pe pistol în glumă: ori este în toc, ori îl scoţi şi tragi ca să ucizi. Iată de ce Stalin spune că, hotărîndu-te pentru o cauză mare, trebuie să mergi pînă la capăt. În text sînt subliniate aceste cuvinte.

Stalin a mers întotdeauna pînă la capăt nu numai în cuvinte, ci şi în orice fapte. Multă vreme, Stalin a privit parcă indiferent la înflorirea satului rus, care se îmbogăţea şi ieşea de sub control. Bogat - deci, independent. Stalin nu avea nici o treabă cu asta. Apoi s-a hotărît pentru o cauză mare: să pună satul în genunchi, chiar dacă pentru aceasta va trebui să-i rupă şira spinării. L-a pus în genunchi. I-a rupt şira spinării. Iar acel an s-a numit oficial anul marii cotituri.

Multă vreme se pare că Stalin nu s-a interesat de problemele armatei. Apoi a hotărît să supună armata. A mers şi în această chestiune pînă la capăt. Mai departe nici nu se putea merge.

Dacă Stalin a hotărît să stîrpească opoziţia, a ajuns pînă la capăt, terminînd distrugerea inamicilor politici prin uciderea lui Troţki.

După Marea epurare principalul interes al lui Stalin s-a îndreptat spre exterior.

În august 1939 Stalin a luat o hotărîre.

Capitolul 9

VARIANTA CEA MAI AVANTAJOASĂ

Trebuie ca efectul surprizei să fie atît de uluitor, încît inamicul să fie lipsit de posibilitatea materială de a-şi organiza apărarea. Cu alte cuvinte, intrarea în război trebuie să capete caracterul unei lovituri zdrobitoare.

Comandant de brigadă G.S. Isserson, 1940

1

În timp de pace efectivul armatei oricărui stat nu trebuie să depăşească un procent din efectivul total al populaţiei. Dacă ne apropiem de acest hotar fatal sau îl depăşim, economia începe să dea rateuri, ritmul de dezvoltare scade, statul va sărăci, va slăbi şi, în final, va pierde rolul conducător în problemele mondiale.

Înainte de începerea primului război mondial, populaţia Imperiului rus număra 180 milioane de oameni. Efectivul armatei în timp de pace era de 1.423.000 de oameni. Era cea mai mare armată din lume în timp de pace. Trebuie să recunoaştem meritele guvernului: a înţeles pericolul sporirii în continuare a armatei.

Armata nu numai că scoate din circuitul economic un milion şi jumătate de oameni sănătoşi şi puternici, dar, în plus, îi transformă din muncitori în consumatori – fenomen foarte important. Pe soldat trebuie să-l hrăneşti şi să-l îmbraci, soldatului trebuie să-i dai bani, trebuie să-i îngrijeşti sănătatea şi să-l distrezi, pentru el trebuie să construieşti cazărmi, dar în principal – să-l înarmezi. Pentru fiecare mie de soldaţi sînt multe mii de făuritori de armament, de oameni de ştiinţă, constructori, tehnologi, metalurgi,

mineri, lucrători în transporturi şi transmisiuni, agricultori de toate felurile. La un milion de oameni din armată lucrează multe milioane de oameni în afara armatei. Toţi aceştia sînt excluşi din procesul de construcţie şi lucrează pentru destrucţie. Dar pe toţi trebuie să-i hrăneşti şi să-i îmbraci, trebuie să le asiguri transportul şi locuinţa, trebuie să le plăteşti salariul şi pensia!

Prin urmare, avînd în armată un milion de soldaţi, aşezăm în spinarea societăţii multe milioane de suflete care muncesc pentru necesităţile războiului.

2

Varianta cea mai avantajoasă a intrării în război este o lovitură nimicitoare dată prin surprindere. Dar pentru lovirea puternică a inamicului este insuficientă puterea armatei din timp de pace, chiar dacă efectivul ei are un milion şi jumătate de soldaţi şi ofiţeri. Lovitura poate fi surprinzătoare, dar nu nimicitoare. Dacă facem mobilizarea înainte de război şi sporim efectivele armatei, se sperie inamicul. Lovitura poate fi puternică, dar caracterul surprinzător dispare. Iar dacă în timp de pace vom întreţine o armată de patru-cinci milioane, vom ruina statul şi ne vom înfrînge pe noi înşine.

Înainte de începerea primului război mondial, generalii tuturor armatelor şi-au bătut capul cum să împace aceste lucruri: să aibă o armată mare fără să ruineze statul şi fără să sperie inamicul.

În final, nimeni n-a reuşit să însumeze pozitiv cei trei factori. Intrarea în război a principalelor ţări europene s-a produs după o schemă unică:

1. Guvernul declara mobilizarea şi starea de război.

2. Armata din timp de pace se desfăşura la graniţe şi, prin prezenţa ei, acoperea mobilizarea (uneori acoperirea mobilizării se făcea prin ofensiva cu scopuri limitate sau cu raiduri de cavalerie în spatele frontului inamic).

3. După declararea mobilizării generale armatele creşteau monstruos, efectivul lor se mărea de cîteva ori, iar după două-trei săptămîni forţele principale ale armatelor mobilizate participau la primele lupte de frontieră.

La fel a intrat în primul război mondial şi armata rusă. La trei săptămîni după declararea mobilizării generale efectivul ei a atins 5.338.000 soldaţi şi ofiţeri. Dar momentul surprinderii s-a pierdut. În cursul războiului au fost chemate sub drapel alte noi milioane, iar efectivul armatei a crescut treptat.

În Germania, Austro-Ungaria, Marea Britanie, Franţa, procesul mobilizării s-a deosebit în detalii, dar în principiu nici o ţară nu a reuşit să atace prin surprindere, nimicitor: mobilizarea a consumat săptămîni preţioase la începutul perioadei războiului şi, o dată cu acestea, surpriza.

3

Acum să ne imaginăm că ne aflăm pe coridoarele zgomotoase ale statului-major al RKKA, cîndva, prin 1925. În faţa strategilor se pune sarcina pregătirii unui nou război mondial cu scopul – aşa cum s-a exprimat tovarăşul Frunze – „desăvîrşirii sarcinilor revoluţiei mondiale". Sarcina pusă în faţa strategilor nu e simplă: să ţină cont de greşelile tuturor armatelor în perioada iniţială a primului război mondial şi *să pregătească un nou război în aşa fel încît statul să nu se ruineze, inamicul să nu se sperie şi armata să fie capabilă de o asemenea lovitură surprinzătoare şi nimicitoare.*

S-a elaborat un plan nou, pe alte principii, de intrare în război. Iată conţinutul său pe scurt:

1. Procesul de mobilizare să se împartă în două etape: secretă şi la vedere.

2. Prima etapă, secretă, are loc înainte de începerea războiului. În această etapă se vor trece în regim de război aparatul de stat, organele de represiune, industria, sistemele

de comunicaţii militare, de stat şi guvernamentale, transportul. Armata se va mări pînă la 5 milioane de soldaţi.

3. Pentru mascarea primei etape secrete, mobilizarea se va prelungi timp de doi ani. În afară de aceasta, mobilizarea secretă se va masca prin conflicte locale. Prezentînd întreaga situaţie ca fiind urmarea unui conflict local, avem motivul de bază şi unicul pentru trecerea ţării în regim de război.

4. Etapa mobilizării secrete se va încheia prin atacul surpriză cu urmări zdrobitoare asupra inamicului. În acelaşi timp va începe a doua etapă de mobilizare la vedere. Acum, în cîteva zile, vor fi chemaţi în Armata Roşie încă 6 milioane de oameni pentru completarea pierderilor şi formarea de noi divizii, corpuri de armată şi armate care vor intra în luptă pe măsură ce se pregătesc. Apoi, în cursul războiului, vor fi chemate alte noi milioane.

5. Acoperirea mobilizării eşaloanelor strategice numărul doi, numărul trei şi a următoarelor *se va înfăptui nu prin staţionarea pasivă la graniţă, ci prin atacuri nimicitoare ale primului eşalon strategic şi pătrunderea hotărîtă în teritoriul inamicului.*

4

În această schemă totul este clar şi simplu.

Cu excepţia unui singur lucru. Cum să începi mobilizarea secretă cu doi ani înainte de intrarea în război, dacă nu cunoşti momentul intrării în război?

Strategii sovietici au găsit un răspuns şi la această problemă: *nu trebuie să ne ghidăm după cursul evenimentelor, nici să aşteptăm pînă cînd războiul va izbucni ca o furtună, de capul său, într-un moment necunoscut nouă, ci trebuie să-l planificăm, să STABILIM momentul începerii sale.*

Dacă noi ştim cînd va începe războiul, iar inamicul nu ştie, vom putea să facem mobilizarea nu la începutul perioadei de război, ci în ajunul acestuia. În secret. Putem lua maximum de măsuri mobilizatorice în perioada de

dinaintea războiului, în aşa fel încît după începerea acţiunilor de luptă mobilizarea să se termine, nu să înceapă.

O adevărată forjă a cadrelor de comandă ale Armatei Roşii este Academia militară M.V. Frunze. Este interesant să amintim opiniile celui care a dat numele Academiei: „Eu consider că ofensiva are întotdeauna impact asupra psihologiei inamicului, fiindcă astfel iese la iveală voinţa mai puternică". „Partea care are iniţiativa, care are la dispoziţia sa factorul surpriză, sfîşie adesea voinţa inamicului şi prin acest fapt îşi creează condiţii mai bune pentru sine." „Prin ea însăşi ofensiva întăreşte latura atacantă şi îi dă mai multe şanse de succes" (M.V. Frunze, *Opere alese*, vol. 2, pp. 47-49). Am luat aceste citate doar din trei pagini ale unei lucrări voluminoase. Dacă doreşte, oricine poate găsi un raft întreg cu astfel de declaraţii ale lui Frunze, dar şi ale lui Lenin, Troţki, Stalin, Zinoviev, Kamenev, Buharin, Voroşilov, Şapoşnikov... Iar dacă în aceste lucrări se discută despre apărare, reţineţi că este vorba de o apărare de un tip deosebit: să zdrobeşti prin surprindere inamicul pe propriul său teritoriu şi, astfel, să te aperi pe tine şi cauza revoluţiei mondiale.

Capitolul 10

UNDE SĂ CONSTRUIEŞTI DEPOZITELE DE MUNIŢII?

Pierderile totale de muniţie erau, la sfîrşitul lui 1941, de circa 25.000 de vagoane.

Desfăşurarea spatelui frontului Forţelor Armate Sovietice

1

Narkomat-ul muniţiilor, înfiinţat de Stalin, a început lucrul imediat şi în forţă. Iată cifrele. Pentru anul 1939 s-au fabricat 936 milioane cartuşe de armă, 2.240.000 detonatoare de mină de calibru mic, 5.208.000 proiectile de calibru mic, 6.034.000 proiectile de calibru mare.

Nu ne vom grăbi să tragem concluziile şi vom spune că este puţin: anul 1939 este un an de stagnare. Toate aceste proiectile şi cartuşe au fost fabricate la vechile uzine, care existau dinainte. Ideea înfiinţării Narkomat-ului tocmai în asta consta: în termen scurt, pe lîngă capacităţile deja existente, să se înfiinţeze altele, care nu numai să completeze pe cele existente, ci şi să le depăşească de mai multe ori.

Atunci s-a pus problema: unde să se construiască – unde să se construiască pulberăriile, uzinele de cartuşe, de proiectile?

Problema amplasării industriei muniţiilor ţine de caracterul viitorului război.

Dacă Stalin intenţiona să ducă sacrul război de apărare, dacă intenţiona să-şi menţină hotarele, în acest caz noile uzine de muniţie trebuiau amplasate pe Volga, unde ar fi fost în deplină siguranţă: tancurile inamicului nu ajung pînă acolo, avioanele nu zboară pînă acolo.

Dacă Stalin n-are încredere în forţele sale, dacă Stalin, cum sîntem asiguraţi, se teme de Hitler, dacă există gîndul că Armata Roşie nu va putea să-şi apere graniţele şi se va retrage, în acest caz noile uzine ale Narkomat-ului muniţiilor nu trebuie construite pe Volga, ci şi mai departe, în Urali. Acolo există materie primă, există o bază energetică şi industrială suficientă, acolo uzinele vor fi în siguranţă absolută. E posibil ca inamicul să cucerească teritorii uriaşe, dar baza noastră industrială va rămîne întreagă. Atunci va afla Hitler ce înseamnă să te pui cu un urs rănit.

Dar n-au fost discutate nici prima, nici a doua variantă. Nu a fost nevoie. Armata Roşie nu avea de gînd să se retragă, cum n-avea de gînd nici să păstreze graniţele patriei.

Dacă interesele lui Stalin s-ar fi redus numai la apărarea teritoriului său, al doilea război mondial ar fi putut pur şi simplu să nu înceapă.

2

Conform planului lui Stalin, Armata Roşie trebuia să intre într-o Europă slăbită şi însîngerată de război. Armata Roşie va porni înainte peste graniţă, iar uzinele de muniţii, asemeni cu toate celelalte uzine de tancuri, de artilerie, de armament uşor, vor rămîne tot mai mult şi mai mult în spatele frontului. Să ne închipuim: Armatei Roşii îi trebuie o cantitate mică de muniţie, de exemplu, o mie de tone sau, să spunem, două mii de tone. Cum să le transporţi din Urali la graniţa vestică? Un eşalon militar standard ia 900 de tone. Să ne închipuim cîte eşaloane, cîte vagoane, cîte locomotive trebuie. Să adăugăm zilele de muncă pe care le pierd mecanicii şi tot personalul căii ferate, să ne imaginăm cît cărbune se arde. Să luăm în calcul şi cîtă pază trebuie pentru atîtea zile.

În afară de aceasta, nici un proiectil nu se va trimite cu trenul. Căile ferate vor fi inundate de trupe, de trenurile de reparaţii şi sanitare, de cisterne etc. Într-un cuvînt, dacă pregătim ofensiva, transferul de sute de tone de muniţie şi

toate celelalte trebuie făcut în secret, iar acest lucru ţine, între altele, de scurtimea transportului. Situaţia ideală este ca uzinele să se afle la graniţă. Astfel eşalonul nu va cutreiera zile în şir întreaga ţară, ci va parcurge o distanţă scurtă în doar cîteva ore. În acest caz cererea de transport scade simţitor: un singur eşalon face drumul dus-întors de cîteva ori, ceea ce eliberează căile ferate interne în favoarea altor transporturi.

Aşadar, s-a hotărît ca noile uzine de proiectile să se construiască *aproape de graniţă*, nu pe Volga, nici în Urali. S-au construit atît de aproape pe cît a permis baza metalurgică. Au fost amplasate: în Zaporojie, la Dnepropetrovsk, Dneprodzerjinsk, Harkov, Krivoi Rog, Leningrad.

3

Uzinele de muniţie produceau tot mai mult, iacomul Narkomat al muniţiilor înghiţea rezerva de stat de metale neferoase: plumb, aramă, nichel, crom, staniu, mercur. Cu cît mergeau mai multe metale neferoase pentru muniţie, cu atît mai puţine rămîneau pentru celelalte ramuri industriale. A apărut întrebarea: cît se mai poate continua aşa?

Încă o problemă: ce-i de făcut cu muniţiile? Fiecare dintre noi a rezolvat la şcoală probleme de tipul: „într-un volum anume, printr-un tub, curge lichid, în acelaşi timp, prin alt tub, lichidul se scurge etc. etc.". Astfel de probleme se întîlnesc şi în manualele de matematică din secolele trecute. Ele există chiar şi în vestitul manual al lui Magniţki, după care au învăţat copiii în vremea Ecaterinei. Stalin, liderii militari, politicienii şi economiştii au fost la vremea lor şcolari şi au rezolvat aceleaşi probleme: „printr-un tub curge, prin alt tub se scurge".

În 1939 a apărut aceeaşi problemă: Armata Roşie necesită o anume cantitate de muniţie pentru pregătirea de luptă, pentru campaniile „eliberatoare"; în afară de aceasta, muniţia se dă pentru „ajutorul internaţional" în Spania, Mongolia, China. Dacă fabricarea muniţiei este

egală cu consumul ei, nu sînt probleme – dar dacă fabricarea va fi mai mare decît consumul, atunci cît de curînd volumul se va umple. Volumul depozitelor de artilerie este cunoscut, consumul este cunoscut. Printr-un calcul aritmetic simplu se determină lesne cînd se va umple volumul. Ce-i de făcut? Să construieşti noi volume pentru depozitare? Nu e atît de uşor.

Imaginaţi-vă că vi se dă sarcina să construiţi un volum pentru păstrarea, de pildă, a unui milion de tone de proiectile. Dacă în depozite umiditatea este puţin mai mare decît era stabilit, se produce coroziunea, iar pulberea se umezeşte. Ce va face cu dumneavoastră în acest caz tovarăşul Stalin şi ucenicul său credincios, tovarăşul Beria? Iar dacă temperatura este prea ridicată, aerul este prea uscat. E suficientă o scînteie de la blacheurile soldăţeşti şi... Nu e voie ca depozitele să fie amplasate grupat, nu e voie să fie amplasate lîngă oraşe şi uzine, şosele, ci cît mai departe – însă nu există drumuri. Într-un cuvînt, depozitele nu reprezintă o soluţie. Şi oricît ai construi, acestea se umplu cînd curge mai mult decît se scurge.

Şi iată că de curs curge tot mai mult: pe lîngă întreprinderile Narkomat-ului muniţiilor, la fabricarea elementelor de foc au fost atrase şi 235 uzine ale altor narkomat-uri (*Istoria celui de-al doilea război modial*, Moscova, vol. 2, p. 190). Pe lîngă toate acestea şi independent de Narkomat-ul muniţiilor (şi aşa era enorm), în ianuarie 1941 a fost înfiinţată Direcţia generală de construcţie a uzinelor de pulbere, cartuşe şi proiectile – Glavboepripasstroi. Această ciudăţenie a adunat sub controlul său 23 de trusturi de construcţie. Să remarcăm: Direcţia nu era orientată către construirea de depozite, ci de noi întreprinderi.

Într-un ritm rapid, Glavboepripasstroi a ridicat noi şi noi unităţi şi le-a predat Narkomat-ului muniţiilor. Trebuia meditat la desfacerea producţiei.

4

În aprilie 1941, de la Direcţia generală de artilerie a Armatei Roşii a venit o dispoziţie: să se transporte producţia Narkomat-ului muniţiilor la graniţa de stat vestică şi să se clădească *pe pămînt*.

Întrebaţi-i pe cei care au cunoscut frontul ce înseamnă asta.

Istoricii ce ţin de Kremlin şi Lubianka sînt obligaţi să recunoască că Stalin pregătea o agresiune, că Stalin pregătea subjugarea Europei. Dar, spun ei, Stalin putea să săvîrşească o agresiune numai în 1942. Haideţi să-i întrebăm pe aceşti istorici dacă se poate lăsa sub cer deschis, în ploile toamnei, sub zăpezile iernii şi în mocirlele primăverii o anume cantitate de muniţie, să spunem cinci sute de mii de tone?

Nu se poate face aşa. Noi pricepem acest lucru. Aşadar, Stalin era mai prost ca noi?

Depozitarea muniţiilor pe sol, în 1941, a însemnat hotărîrea de a începe războiul în 1941. Nu se poate născoci o altă interpretare la acest fapt.

Mai mult: proiectilele erau ţinute la graniţă în eşaloanele feroviare. Foarte scump procedeu de păstrare şi foarte vulnerabil: cum să păstrezi temperatura şi umiditatea într-un vagon de marfă? Dacă generalii sovietici intenţionau să păstreze graniţele, trebuiau să descarce vagoanele şi să distribuie rezerva la trupe. Dacă se făceau planuri de retragere, atunci trebuiau agăţate locomotivele şi retrase eşaloanele cu muniţie mai departe de graniţă. Iar la graniţă să rămînă minimul necesar. Dar dacă se plănuia înaintarea, atunci trebuia acţionat în felul următor: proiectilele trebuiau ţinute în vagoane, iar la graniţă trebuia să ai 170 de mii de soldaţi-feroviari şi tehnica necesară refacerii ecartamentului occidental conform standardului sovietic, mai lat.

Toate acestea au existat la graniţă: şi soldaţii feroviari, şi tehnica adecvată pentru refacere.

5

În timpul războiului, Armata Roşie avea cea mai puternică artilerie din lume. Artileria a fost întrebuinţată corect, adică a fost concentrată în secret în proporţii de masă pe porţiuni restrînse pentru străpungerea frontului inamic şi a executat prin surprindere pregătirea de luptă. În operaţiunea de la Stalingrad, Frontul Donului – aflat sub comanda generalului-locotenent K.K. Rokossovski – a spart apărarea într-o porţiune strîmtă de doar 12 kilometri. Pe lîngă tancuri, au rupt apărarea 24 regimente de infanterie. Acestea au fost susţinute de 36 regimente de artilerie. Rokossovski a concentrat cîte 135 de tunuri la fiecare kilometru, iar pe direcţia loviturii principale densitatea era de 167 de tunuri.

În cursul războiului, concentrarea de artilerie, tancuri, infanterie, aviaţie a sporit permanent. Spre sfîrşitul războiului, pentru a calcula puterea loviturii de artilerie la statele-majore sovietice, a început să se folosească kilotona ca unitate de măsură. Artileria sovietică a început să vorbească limba secolului nuclear.

În operaţiunea Vistula-Oder, comandamentul sovietic a folosit 34.500 de guri de foc şi aruncătoare de mine. Acestea n-au fost împărţite în mod egal pe lungimea frontului, ci concentrate pe porţiuni de străpungere. În zona armatei 3 de gardă, de exemplu, s-a ajuns la o densitate de 420 guri de foc pe kilometru. Durata pregătirii de artilerie s-a scurtat permanent, dar puterea a crescut. În aceeaşi operaţiune, în zona armatei 5 de şoc, durata pregătirii de artilerie se fixa la 55 de minute. Aceasta a început bine, dar peste 25 de minute s-a oprit. În 25 de minute au fost consumate 23 mii tone de muniţie. La fiecare kilometru de front rupt au fost folosite cîte 15.200 proiectile de calibru mediu şi mare. În ruptură au intrat batalioanele de pedeapsă, fără să întîmpine vreo rezistenţă. Activitatea lor a convins comandamentul: nu mai aveau de ce să continue pregătirea de artilerie, nu se mai opunea nimeni. Din punct de vedere economic, 30

de minute (timpul se măsoară altfel în război) înseamnă 30 mii tone de proiectile.

În operaţiunea de la Berlin s-a întrebuinţat şi mai multă artilerie: peste 42 mii de guri de foc şi aruncătoare de mine. Pe mici porţiuni, mareşalii G.K. Jukov şi I.S. Konev au concentrat nu numai o monstruoasă cantitate de artilerie, dar şi o cantitate de muniţie la fel de monstruoasă. Konev a rupt frontul pe o porţiune de 36 de kilometri, unde a concentrat 8.626 tunuri şi aruncătoare de mine. Jukov a concentrat mai puţine tunuri – 7.318 – dar a rupt frontul pe o porţiune de 30 de kilometri, de aceea densitatea artileriei folosite aici a fost superioară. În aceste zone au fost concentrate forţele principale de tancuri şi de aviaţie, precum şi un număr corespunzător de infanterişti.

Recordul a fost stabilit în zona diviziei 381 infanterie din armata 2 de şoc, în cursul operaţiunii Prusia Orientală: 468 tunuri şi aruncătoare de mine pe kilometru de front, fără a mai pune la socoteală „Katiuşa".

În cursul războiului, Armata Roşie a consumat 427 milioane de proiectile şi mine de artilerie, precum şi 17 miliarde de cartuşe. Pasionaţi ai matematicii, împărţiţi aceste cifre la numărul soldaţilor germani şi determinaţi cîte revin pentru unul singur. Mai adăugaţi grenadele de mînă, minele de genistică, bombele de avioane. Cine putea ţine piept unei asemenea puteri?

6

Trebuie să amintim acum că, *în război, Uniunea Sovietică a folosit numai 15% din capacităţile antebelice ale Narkomat-ului muniţiilor. Restul s-a pierdut în perioada de început a războiului*. Printr-un atac suprinzător, Hitler nu numai că a nimicit diviziile active ale Armatei Roşii şi aviaţia, nu numai că a capturat rezervele strategice, dar a cucerit şi teritoriile unde se aflau cele mai noi uzine ale Narkomat-ului muniţiilor. În timpul retragerii, Armata Roşie şi-a distrus propriile uzine sau pur şi simplu le-a

părăsit. Cîte ceva a mai fost transportat, dar încercaţi să transportaţi pe distanţa de o mie de kilometri măcar un cuptor înalt. Încercaţi să tîrîiţi dintr-o pădure de frontieră pînă la staţia de cale ferată măcar o mie de tone de proiectile, să le încărcaţi în vagoane şi să le transportaţi sub focul inamicului.

Armata Roşie n-a pierdut în perioada iniţială a războiului numai 500 mii tone de proiectile, dar şi industria care putea produce noi proiectile.

Din august pînă în noiembrie 1941, trupele germane au capturat 303 uzine de pulbere, de cartuşe şi proiectile, cu o producţie anuală de 101 milioane proiectile, 32 milioane mine de artilerie, 24 milioane bombe de avion, 61 milioane patroane, 30 milioane grenade de mînă, 93.600 tone de pulbere, 3.600 tone de trotil. *Acestea formau 85% din toate unităţile Narkomat-ului muniţiilor* (N.A. Voznesenski, *Economia de război a URSS în perioada Marelui Război pentru Apărarea Patriei*, Moscova, 1947, p. 42). În plus, la uzinele de proiectile erau concentrate rezervele din cele mai preţioase materii prime: plumb, alamă, oţel. Toate acestea au fost capturate de Germania şi folosite împotriva Armatei Roşii.

Dar potenţialul antebelic al lui Stalin era atît de uriaş, încît a reuşit să construiască în cursul războiului o nouă industrie de muniţii dincolo de Volga, în Urali, în Siberia, fabricînd tot ceea ce va fi folosit mai apoi împotriva armatei germane.

Hitler l-a atacat pe Stalin prin surprindere, iar Stalin s-a apărat bizuindu-se pe 15% din capacităţile Narkomat-ului muniţiilor. Rezultatele războiului se cunosc. Să încercăm să ne imaginăm ce putea să se întîmple dacă Hitler ar fi întîrziat atacul şi ar fi căzut el însuşi sub forţa loviturii staliniste. În acest caz, Stalin n-ar fi folosit 15% din capacităţile Narkomat-ului muniţiilor, ci toate cele 100 de procente. Care ar fi fost atunci destinul celui de-al doilea război mondial?

7

În 1942, Armata Roşie a pregătit în secret şi a desfăşurat o contraofensivă la Stalingrad. Se spune că de atunci Uniunea Sovietică a devenit o supraputere. Aşa poate vorbi numai cel care nu ştie anvergura reală a pregătirii staliniste de război. Da, Stalingradul este o operaţiune însemnată, la ea au luat parte trupele de infanterie, aviaţie, artilerie şi tancuri. Operaţiunea a fost condusă de adevăraţi mareşali ai strategiei. Dar Stalingradul e palid în comparaţie cu ceea ce se pregătise în 1941.

Stalingradul înseamnă în principal rezervişti. Este o improvizaţie. Însă în 1941 s-a pregătit de ofensivă Armata Roşie *activă*, plus milioane de rezervişti.

Contraofensiva de la Stalingrad înseamnă o mie cinci sute de tancuri. Însă în 1941, numai în primul eşalon erau de zece ori mai multe. Dar calitatea? În 1941 trupele sovietice aveau mai multe tancuri T-34 şi KV decît la Stalingrad.

Stalingradul înseamnă lovirea prin surprindere a două grupări de flanc. Dar în 1941 asupra Berlinului se pregătea acelaşi lucru, însă grupările de flanc erau incomparabil mai puternice şi mai ameninţătoare. Stalin înseamnă Jukov, Rokossovski, Vasilevski, Malinovski, Vatunin. În 1941, aceiaşi generali pregăteau ceea ce au făcut mai apoi la Stalingrad.

După părerea mea, Uniunea Sovietică era o supraputere în 1941. Prin atacul suprinzător, Hitler a desfiinţat această supraputere. Tot ceea ce Stalin a folosit după aceea în război constituie numai rămăşiţe din puterea sovietică iniţială.

Capitolul 11

UN GENGHIS-HAN ÎNARIPAT

Logica ne-a sugerat că nu trebuie să aşteptăm pînă cînd inamicul pune în acţiune întreaga aviaţie, ci trebuie să luăm noi înşine iniţiativa în aer şi să lovim primii, masiv, aerodromurile acestuia.

Mareşal de aviaţie A. Novikov, *VIJ*, 1969, nr. 1. p. 62

1

Denumirea avionului „Ivanov" mai avea o semnificaţie.

„Stalin a formulat sarcina astfel: avionul trebuie să fie foarte simplu în execuţie, ca să putem face atîtea exemplare cîte familii Ivanov sînt la noi în ţară" (L.M. Kuzmina, *Constructor principal Pavel Suhoi*, Moscova, Molodoia gvardia, 1983, p. 57).

Anii treizeci constituie epoca recordurilor aviatice sovietice. Să ne amintim cîte eforturi şi mijloace au fost cheltuite pentru stabilirea acestora. Aviatorii care băteau recorduri mondiale erau eroi naţionali. Recordurile erau de tot felul: de înălţime, de viteză, de durată, de sarcină utilă (de bombe). În toiul psihozei recordurilor aviatice, Stalin dă sarcină să se construiască „Ivanov", avionul de bază pentru viitorul război. Dar uimire: Stalin nu cere de la creatorii avionului „Ivanov" nici viteză record, nici înălţime record, nici durată record, nici măcar o sarcină de bombe nemaiauzită. Nu se cer caracteristici tehnice ieşite din comun. Stalin cere numai simplitate şi fiabilitate.

Ideea lui Stalin: să facă un avion care să poată fi produs în cantităţi suficiente, mai mari decît toate avioanele de luptă, de toate tipurile, din toate ţările lumii luate la un

loc. Seria de bază a avionului „Ivanov" se prevedea a fi de 100-150 de mii.

Iată că ne apropiem de esenţial.

Stalin plănuieşte să fabrice avionul cu seria cea mai mare din istoria omenirii. Dar acesta nu este avion de vînătoare. Nu este avion pentru război defensiv. Acesta este un *avion agresor*.

Apare întrebarea: dacă vom produce 100-150 de mii de bombardiere uşoare, nu cumva o să speriem pe toţi vecinii? Haideţi să nu punem astfel de întrebări. Haideţi să nu ne considerăm mai deştepţi decît Stalin. Să dăm cele cuvenite perfidiei lui Stalin.

Stalin nu şi-a propus deloc să pornească producţia de masă a lui „Ivanov" pe timp de pace. Deloc. Mobilizarea s-a făcut în două perioade: secretă şi făţişă. În timpul mobilizării secrete s-au făcut planuri de fabricare a unei serii mici (conform proporţiilor sovietice): cîteva sute de astfel de avioane. Destinaţia acestei serii: a asimila tehnologia, a căpăta experienţă, a încerca avioanele în conflicte mai mici. Aceste prime sute de avioane pot fi folosite pentru primul atac, îndeosebi pe direcţii secundare sau în urma avioanelor mai bine dotate tehnic.

Iar după primul atac va începe producţia de masă a lui „Ivanov" în zeci de mii de exemplare. „Ivanov" este un fel de rezervă de mobilizare invizibilă. E la fel ca şi cu automatul PPŞ. Automatul lui Şpaghin – PPŞ – a fost proiectat înainte de război, încercat, aprobat. A început războiul, şi imediat, fiecare atelier, fiecare cooperativă de articole de fierărie, fiecare uzină cît de mică începe producerea celei mai simple, mai durabile şi mai puternice arme în cantităţi greu de conceput.

2

Un avion cu calităţi de zbor relativ scăzute poate fi o armă îngrozitoare. Să ne uităm la Hitler. Şi el avea un şacal înaripat – Ju-87.

Acest avion cu un singur motor seamănă mai mult cu un avion de vînătoare decît cu un bombardier. Echipajul este format din doi oameni. Dotarea defensivă este precară: o mitralieră pentru securitatea semisferei-spate. Sarcina de bombe: mai puţin de o tonă. Ju-87 era mai bătrîn decît „Nikagima" B-5N şi „Ivanov", şi de aceea caracteristicile sale de zbor erau inferioare. Aparţinea generaţiei de avioane care nu-şi ridica şasiul în zbor. DAR!

Dar grupe de zeci de Ju-87 au atacat prin surprindere aerodromurile şi prin acest atac au dobîndit calea liberă în aer. După prima lovitură asupra aerodromurilor au zburat deasupra teritoriului inamicului absolut liniştit, fără să aibă nevoie de viteză record: de cine să se ferească în aer, după cine să gonească? Ju-87 a dominat cerul Poloniei, Norvegiei, Franţei. Dar în Marea Britanie au întîmpinat rezistenţă. Era imposibil să distrugă aerodromurile britanice prin atacuri surprinzătoare: nu erau condiţii pentru atac prin surprindere. După participarea în cîteva raiduri, pierderile de Ju-87 erau atît de mari, încît s-a dat ordinul să nu se mai folosească pentru insulele britanice.

În primăvara lui 1941 vin la rînd Iugoslavia şi Grecia. Ju-87 loveşte prin surprindere, şi din nou cu succes. Iar este iubit. În mai urmează atacul asupra insulei Creta. Aici sînt trupe britanice, dar atacul este surprinzător şi Ju-87 este din nou simbolul „blitzkrieg"-ului, al succesului şi victoriei. În iunie urmează atacul prin surprindere asupra aerodromurilor sovietice. Într-o minunată dimineaţă însorită, aviaţia germană şi-a asigurat cerul liber şi a putut folosi avioane de diverse tipuri: nu avea de cine se teme.

Generalii sovietici recunosc faptul că au apreciat greşit avionul Ju-87 ca fiind învechit, deoarece acesta le-a adus nenumărate necazuri. Dominaţia avionului Ju-87 a continuat pînă ce aviaţia sovietică a căpătat puteri. În a doua perioadă a războiului Ju-87 a fost folosit tot mai rar pe frontul sovieto-german, pînă ce a dispărut cu totul. „În cursul campaniei din Răsărit, pierderea superiorităţii în aer a pus curînd problema oportunităţii folosirii bombardierelor Ju-87 de viteză mică şi greoaie în picaj" (Middeldorf E., *Tactica în campania rusă*, p. 225).

„Ivanov" a fost construit mai tîrziu decît Ju-87. De aceea caracteristicile tehnice erau superioare, iar din punct de vedere constructiv cele două avioane se deosebeau net. Însă ca idee, ca procedeu de folosire şi după rolul care li s-a dat, „Ivanov" şi Ju-87 sînt fraţi de cruce. La fel şi avionul „Nikagima" B-5N: nu numai ca idee, dar şi după caracteristicile de bază.

Un avion cu o viteză relativ mică poate fi periculos – pentru că într-un duel cinstit îţi trebuie spadă lungă, dar ca să ucizi un om care doarme îţi ajunge un cuţit. Avioanele pentru atac prin surprindere n-au nevoie de caracteristici record. Logica stalinistă este simplă şi uşor de înţeles: dacă prin lovitura neaşteptată distrugem aerodromurile duşmanului şi eliberăm astfel cerul de avioanele lui, atunci avem nevoie de un avion simplu şi în număr mare, bine dotat cu armament. Esenţială este destinaţia sa: susţinerea grupărilor de tancuri în ofensivă şi a desanturilor aeriene, teroarea aeriană asupra teritoriilor rămase fără apărare. Un asemenea avion a comandat Stalin constructorilor.

Din momentul apariţiei aviaţiei, rolul ei în război creşte permanent, în special în operaţiunile trupelor terestre. La sfîrşitul secolului, în cursul războiului din Golful Persic, aviaţia a îndeplinit 80% din sarcina de foc. Stalin a înţeles această tendinţă încă din anii treizeci.

3

Cererea lui Stalin a fost îndeplinită cu brio de constructorul de avioane Pavel Osipovici Suhoi. El a fost cîştigătorul concursului. În august 1938, „Ivanov"-ul lui Suhoi, sub marca BB-1 (bombardier de aproape, numărul unu), a intrat în serie la două uzine deodată. Apoi a început să se producă şi la a treia. S-a construit şi o a patra uzină gigantică, iar cele care fabricau alte tipuri de avioane erau pregătite ca, la ordin, să se reprofileze pe fabricarea lui

„Ivanov". În 1939, drept recompensă, grupa lui Suhoi a format un birou de proiectare independent. În 1940, după introducerea noului sistem de indexare, „Ivanov"-ul lui Suhoi a primit indexul Su-2, în cinstea creatorului său. Acesta a fost primul avion de serie al unuia dintre cei mai mari constructori de avioane din secolul XX. La 22 iunie, treisprezece regimente au fost utilate cu Su-2, fiecare cu cîte 64 de avioane.

Su-2, ca şi „Ivanovii" altor constructori, a avut destinaţii multiple: bombardier uşor, avion tactic de recunoaştere, avion de asalt. Construcţia era extrem de simplă şi raţională. Su-2 era bun pentru fabricarea de masă mai mult ca oricare avion din lume. Avea o sarcină de 400-600 kg bombe, 5 mitraliere ŞKAS cu o viteză de tragere record pentru acele vremuri şi pînă la zece proiectile reactive cu calibrul de 82 mm şi 132 mm. Viteza - 375 km/oră la sol, 460 - în aer. Comanda lui Su-2 era dublă: şi pentru aviator, şi pentru ofiţerul navigator - trăgătorul de lîngă aviator. De aceea nu era nevoie să se fabrice o variantă pentru antrenament: fiecare avion de luptă Su-2 putea fi de antrenament, iar cel de antrenament - de luptă. Faptul a simplificat pregătirea de masă a aviatorilor. Su-2 era accesibil oricărui pilot, cu orice calificare: atît unui pilot civil din GVF[1], cît şi unei fetişcane de la aeroclub. Aviatorului nu i se cerea cine ştie ce artă a pilotajului, nici ştiinţa de a zbura noaptea, nici de a se orienta bine în spaţiu. Trebuia să facă o treabă uşoară: să zboare la răsăritul soarelui, să se încoloneze într-un grup puternic, să zboare drept, direct la ţintă.

4

Apare o problemă privitoare la acoperirea avioanelor de vînătoare. În luptă, bombardierul - îndeosebi bombardierul de aproape, care acţionează deasupra cîmpului de luptă şi imediat în spatele frontului inamicului - trebuie

1. *Grajdanskii vozdušnîi flot* = Flota aeriană civilă (n.t.).

să fie acoperit de avioane de vînătoare. Dacă o dată cu Su-2 era comandat şi un număr corespunzător de avioane de vînătoare pentru acoperire, atunci Su-2 putea fi folosit în orice situaţii, de exemplu pentru contralovituri asupra unui agresor care atacă Uniunea Sovietică. Dar n-au fost comandate avioane de vînătoare într-o asemenea cantitate. De aceea era o singură posibilitate de a folosi Su-2 în război: a ataca primii pe inamic şi a-i neutraliza aviaţia. Altfel era imposibil să utilizezi avioanele Su-2, lipsite de apărare. De aceea, hotărîrea privind producerea a cel puţin O SUTĂ DE MII de bombardiere uşoare Su-2 este echivalentă cu hotărîrea de A ÎNCEPE RĂZBOIUL PRINTR-UN ATAC SURPRINZĂTOR ASUPRA AERODROMURILOR INAMICULUI.

La începutul lui 1941 Stalin a pregătit toate cele necesare unui atac prin surprindere, în vederea zdrobirii aviaţiei germane pe aerodromuri. *Pentru asemenea acţiuni Stalin avea o superioritate cantitativă şi calitativă covîrşitoare.*

Stalin avea un avion de asalt blindat unic: Il-2. Nu este vorba de plăcile blindate care se adaugă la carcasa avionului, ci de un corp din blindaj. Acesta a fost *unicul* avion blindat din istorie, un adevărat tanc zburător.[1] În afară de protecţia blindată, unică pentru un avion rezistent şi cu caracteristici de zbor minunate, Il-2 avea o dotare de război extrem de puternică: tunuri automate, bombe, proiectile cu reacţie RC-82 şi RC-132.

Comuniştii sînt de acord că Il-2 era un avion minunat, dar declară că existau numai 249 de exemplare. Aşa este. Dar Hitler nu avea *nici un* avion de asemenea tip. Nici în întreaga lume nu existau avioane similare. Stalin avea „numai" 249, dar industria sovietică era gata să le producă în ORICE cantitate. Chiar şi după pierderea celei mai mari părţi de uzine de avioane şi de motoare de avioane din a doua jumătate a lui 1941, Il-2 a fost fabricat în serii foarte mari. Avionul n-a îmbătrînit pînă la sfîrşitul războiului şi

1. Pentru amănunte, vezi *Spărgătorul de gheaţă* (n.t.).

a intrat în istorie ca avionul de luptă cu cea mai mare producţie de masă din toate timpurile.

Pentru atacarea aerodromurilor Stalin avea bombardierul în picaj Pe-2. Hitler avea avioane bune, dar Pe-2 depăşea pe oricare dintre acestea la principalele date tehnice. De exemplu, viteza lui Pe-2 era cu 30 km/oră mai mare decît a celui mai bun bombardier german (Ju-88) şi cu 100 km/oră mai mare decît a avionului He-111. Dar propaganda comunistă declară din nou că Stalin avea numai 460 de bombardiere în picaj Pe-2. Într-adevăr, e puţin. Dar acestea reprezintă mai mult decît toate avioanele Ju-88 de pe frontul sovieto-german la data de 22 iunie 1941.

Pentru atacul aerodromurilor Hitler avea Ju-87, simbolul „blitzkrieg"-ului. Analogul sovietic este Su-2. Acesta a fost construit mai tîrziu şi de aceea a depăşit la toate caracteristicile pe Ju-87, în primul rînd la viteză şi la puterea de foc. În afară de aceasta avea protecţie blindată, deşi nu la fel ca Il-2. La 22 iunie, Hitler avea pe frontul răsăritean 290 de Ju-87, iar Stalin – 249 Il-2 şi peste 800 de Su-2. Mai mult, avioanele de vînătoare sovietice de toate tipurile, de la I-15 pînă la Mig-3, erau dotate cu proiectile cu reacţie pentru a participa la atacul asupra aerodromurilor. Pentru prima lovitură s-au apropiat şi acele avioane pe care comuniştii le considerau îmbătrînite, de exemplu avionul de vînătoare I-16, care în privinţa puterii de foc depăşea de două-trei ori orice avion de vînătoare al inamicului şi era blindat. Avea manevrabilitate superioară, iar pentru atacarea aerodromurilor nu avea nevoie de viteză record. Numai numărul de I-16 de pe aerodromurile sovietice de la frontiera vestică era mai mare decît al avioanelor germane de toate tipurile luate la un loc.

Imediat după prima lovitură, industria aviatică sovietică trebuia să înceapă producerea în masă a lui Su-2. *Stalin avea de gînd să construiască literalmente tot atîtea bombardiere uşoare cîţi călăreţi mici, dar mobili, existau în hoardele lui Genghis-Han.*

5

La începutul lui 1941, constructorii sovietici au proiectat o întreagă constelaţie de avioane admirabile – dar lui Stalin îi place Su-2.

În 1940, în prima jumătate a lui 1941 s-a desfăşurat o muncă mai greu observabilă, dar susţinută, de pregătire a producţiei de masă. La uzinele de avioane care se pregăteau să producă Su-2, muncitorilor li se pun comisari militari, ca soldaţilor pe front (L. Kuzmin, p. 66). Iar primele treisprezece regimente au fost deja dotate cu avionul respectiv. Aviaţia civilă şi aerocluburile trimit piloţi. General-locotenent de aviaţie Anatoli Puşkin (pe atunci maior, comandant al regimentului 52 de aviaţie): „Bun mai era Su-2. Mai ales că nu avea nevoie de aerodromuri. Decola şi ateriza pe orice cîmp neted".

Mareşal de aviaţie Ivan Pstîgo: „În toamna lui 1940, în Basarabia, la Kotovski, s-a format regimentul nostru 211 de bombardiere din apropiere, dotat cu avioane Su-2... Avionul a produs o puternică impresie. Bombardier, dar la înfăţişare era ca un avion de vînătoare: mic, compact, frumos". În acest citat trebuie să acordăm atenţie timpului şi locului formării regimentului: faţă în faţă cu România. Şacalul nostru înaripat se pregăteşte să sară la gîtul celui mai slab.

Iată un alt regiment, în aceeaşi zonă. Povesteşte dublul Erou al Uniunii Sovietice, colonel G.F. Sivkov: „La sfîrşitul lui decembrie 1940 s-a încheiat formarea regimentului 210 de bombardiere din apropiere". Colonelul lămureşte de unde este luat corpul de aviatori: „Aviatorii au venit de la flota aeriană civilă" (*Lecţia numărul unu*, p. 42). Mobilizarea în secret a cuprins şi aviaţia civilă.

6

Trist destin are Su-2. Ju-87 şi „Nikagima" B-5N au avut posibilitatea să se manifeste prin atacuri surprinzătoare şi

să fie glorificate. Dar Hitler nu i-a dat voie lui „Ivanov" să se manifeste conform destinaţiei sale, dînd o lovitură de preîntîmpinare asupra aerodromurilor sovietice - iar Su-2 a rămas fără funcţia pentru care a fost creat. Producţia de Su-2 s-a prăbuşit rapid. Nu era nevoie de el în războiul defensiv. Uzinele care pregăteau fabricarea sa de masă (de exemplu, uzina de avioane de la Harkov) au căzut în mîna duşmanului. Avioanele Su-2 produse mai înainte au suferit pierderi grele: nu aveau avioane de vînătoare pentru acoperire.

Eroul Uniunii Sovietice M. Laşin: „Am zburat pe Su-2... avion uşor... manevrabil, incredibil de trainic, impecabil. Su-2 ardea greu şi mult timp. Nu ardea niciodată în flăcări".

Eroul Uniunii Sovietice V.I. Strelcenko: „Su-2 nu ardea nici chiar în caz de avariere a rezervorului de benzină. Îl ajuta protecţia cu bioxid de carbon".

Constructorul de avioane V.B. Şavrov a scris, după părerea mea, *cea mai completă şi mai obiectivă istorie a dezvoltării aviaţiei sovietice*. Ceilalţi constructori de avioane sînt concurenţii săi, aşa încît Şavrov nu se zgîrceşte în privinţa criticii. Dar pe creatorii avionului Su-2 nu-i critică: „Deşi lui Su-2 i s-a luat totul, iar autorilor săi nu ai ce să le reproşezi, avionul a corespuns cerinţelor apărute numai înainte de război" (*Istoria construcţiei de avioane în URSS. 1938-1950*, p. 50). Cu alte cuvinte, totul era bine, cu constructorii săi nu te poţi bate. Pînă la 21 iunie 1941 Su-2 corespundea cerinţelor, iar în zorii lui 22 iunie a încetat să mai corespundă.

„Ivanov" a luat elemente şi de la avioanele străine, şi de la cele naţionale. Pînă la război Su-2 a fost ţinut secret şi nu era planificat să fie folosit împreună cu avioanele de vînătoare. La începutul războiului, avioanele de vînătoare sovietice au luat silueta necunoscută a lui „Ivanov" drept avion duşman. De trei ori Erou al Uniunii Sovietice, Mareşalul de aviaţie A. Pokrîşkin a doborît 59 de avioane ale inamicului. Oficial. În realitate au fost exact 60. Primul

a fost Su-2. Printr-o ironie a soartei, după război Pokrîşkin a învăţat la Academie în aceeaşi grupă cu pilotul doborît de el. Este vorba de Ivan Pstîgo, şi el viitor mareşal de aviaţie.

Su-2 a trebuit să fie folosit pentru altceva decît pentru ceea ce fusese destinat. De exemplu: în iulie 1941, 50 de avioane Su-2 atacă un pod peste Nipru, la Rogacev. Dacă ne-am fi pregătit de război defensiv, aruncarea în aer a unui pod era o chestiune de un minut pentru doi genişti. Dar noi nu ne pregăteam de război defensiv şi, iată, în loc de doi genişti, Su-2 a trebuit să facă o treabă improprie. Un întreg regiment de aviaţie. Dar în condiţiile dominaţiei inamicului în aer, regimentul de bombardiere din apropiere trebuia acoperit de cel puţin un regiment de avioane de vînătoare. Dar acestea nu existau. Atunci ce înseamnă 50 de avioane Su-2 care zboară în grup compact fără acoperire? Nici podul nu e avariat, iar regimentul e pierdut. Atunci s-a ordonat ca Su-2 să nu mai zboare în grupuri compacte, deşi a fost gîndit şi creat numai pentru zboruri în grupuri compacte.

Pentru războiul defensiv erau necesare avioane de vînătoare. S-a încercat folosirea lui Su-2 în calitate de avion de vînătoare. Dar nu era avion de vînătoare - semăna doar cu un asemenea avion. Aviatorii au dat dovadă de un eroism sinucigaş, dar nimeni nu i-a învăţat să desfăşoare o luptă aeriană, cu atît mai mult pe un avion care nu era destinat luptelor aeriene.

Prima şi singura femeie din istoria aviaţiei mondiale care a realizat o lovitură de berbec aeriană a fost Ecaterina Zelenko, din regimentul 135 de bombardiere din apropiere. Acest lucru s-a petrecut la 12 septembrie 1941. Cu un Su-2, ea a lovit în aer un Me-109 - l-a doborît, iar în încercarea de a ateriza, avionul ei a fost doborît de un alt Me-109. Aviatori din aviaţia civilă, tineri sportivi, fetişcane de la cluburile sportive au făcut minuni de vitejie - dar Su-2 s-a încăpăţînat să nu se înscrie în „marele război pentru apărarea patriei" pentru că a fost creat pentru un cu totul alt război.

Hitler a zădărnicit atacul, dar nici măcar nu a bănuit care era forţa reală a lui Stalin, cît de serioase erau intenţiile sale, cît de bine se pregătise acesta pentru un război ofensiv. Su-2 nu s-a manifestat în război, dar în oricare alte condiţii ar fi fost un inamic înfricoşător. Există suficiente indicii că industria sovietică era pregătită pentru producerea în masă a avionului „Ivanov". De exemplu, într-un război de apărare trebuie în primul rînd avioane de vînătoare. Pentru modernizarea avionului de vînătoare LaGG-3, constructorul de avioane S.A. Lavocikin avea nevoie urgentă de un motor puternic, în număr mare. Nici un fel de probleme: industria este gata să producă în orice cantitate motorul M-82, destinat pentru Su-2 – şi nu numai că este gata să le producă, dar şi are mii de astfel de motoare în rezervă. Aşa încît Lavocikin le-a folosit, obţinînd gloriosul avion de vînătoare La-5, foarte îndrăgit de aviatori.

Industria sovietică era pregătită pentru producerea în masă a mitralierelor ŞKAS, destinate multor tipuri de avioane, dar în primul rînd pentru Su-2. Nu s-a mai fabricat Su-2, dar pregătirea industriei nu a fost inutilă: n-au existat probleme privind dotarea cu armament a avioanelor. Industria sovietică era pregătită pentru fabricarea în masă a bombelor pentru Su-2, şi le-a fabricat. Însă numai pentru Il-2 şi alte tipuri de avioane. Industria sovietică era pregătită pentru fabricarea în masă a proiectilelor reactive de calibru 82 mm şi 132 mm, şi le-a fabricat. Acestea nu au fost folosite numai de aviaţie, dar şi de artileria terestră.

Statistica este următoarea: la 1 iulie 1941, în Armata Roşie erau 7 dispozitive pentru foc în salve BM-13. Peste o lună erau 17. Unele au fost distruse în luptă, s-au produs altele, iar la 1 septembrie erau 49. Concomitent a început fabricarea unui nou tip – BM-8. Cu toate pierderile suferite, la 1 octombrie 1941, Armata Roşie avea 406 BM-8 şi BM-13. Mai departe creşterea a fost la fel de impetuoasă şi curînd arma a ajuns să fie produsă în masă. General-feldmareşal Kesselring mărturiseşte: „Grozava influenţă psihică a «Orgilor lui Stalin» este o amintire extrem de neplăcută pentru orice soldat german care a fost pe frontul de Răsărit" (*Gedanken zum Zweiten Weltkrieg*, Bonn, 1955, p. 78).

În condiţiile retragerii şi pierderii bazei industriale şi de materie primă s-a reuşit o înzestrare rapidă a armatei printr-un sistem principial nou de înarmare, care nu a existat în nici o armată din lume şi care nu şi-a găsit egal pînă la sfîrşitul războiului. Un miracol economic, spun comuniştii. Dar nu a fost nici un miracol.

Pur şi simplu, în perioada mobilizării secrete industria sovietică a fost pregătită pentru producerea proiectilelor cu reacţie necesare avionului „Ivanov". Pentru avionul „Ivanov" această armă ar fi fost mult mai eficientă, deoarece artileriştii trebuie mai întîi să primească informaţii despre ţintă, în vreme ce piloţii pot căuta ei singuri ţinta. Artileriştii îşi trimit proiectilele la cîţiva kilometri fără să vadă ţinta, în vreme ce piloţii zboară la sute de kilometri, văd ţinta şi văd rezultatele tragerii; următorul val de avioane are întotdeauna posibilitatea să corecteze ceea ce a început precedentul. Fabricarea avionului „Ivanov" a încetat, dar industria a produs proiectile cu milioanele. Pur şi simplu au fost adaptate pentru tragerea de pe dispozitive terestre.

La întrebarea dacă industria sovietică ar fi reuşit să fabrice 100-150 de mii de avioane Su-2 trebuie răspuns afirmativ. Fabricarea acestora era plănuită în condiţiile în care noi dădeam prima lovitură şi nimeni n-ar fi împiedicat bunul mers al industriei. Însă Hitler a dat peste cap planul stalinist. Dar chiar şi după pierderea TUTUROR uzinelor de aluminiu, a majorităţii uzinelor de avioane şi de motoare, Uniunea Sovietică a produs în timpul războiului 41.989 de avioane Il-2 şi Il-10. În afară de acestea, s-au fabricat zeci de mii de avioane de alte tipuri decît „Ivanov".

Dacă Stalin ar fi atacat România, paralizînd astfel armata şi industria germană, atunci întreaga industrie sovietică ar fi putut lucra fără piedici, construind de cîteva ori mai multe avioane decît a construit într-o situaţie nefavorabilă.

Şi încă o întrebare: de unde atîţia piloţi? Stalin a pregătit aviatori din belşug. Ce-i drept, erau aviatori care

au învăţat să zboare în cerul liber. Erau atît de mulţi aviatori, încît în 1942 au fost trimişi mii cu arma în mînă să întărească infanteria la Stalingrad. (*Krasnaia zvezda*, 15 decembrie, 1992). N-a fost nevoie de piloţi cu asemenea calificare într-un război defensiv, după cum nu a fost nevoie nici de avionul „Ivanov", pe care se pregătiseră. Vom mai vorbi despre asta.

7

Dar ideea unui Genghis-Han înaripat nu a murit. Constructorii sovietici nu voiau nicidecum să renunţe la ea. În 1943, constructorul Dmitri Tomaşevici a dat avionul de asalt „Pegas", care era început de mult, dar a fost terminat mai tîrziu din cauza invaziei germane şi a evacuării. Avionul avea două motoare de 140 CP fiecare. Viteza la sol – 172 km/oră, iar în aer şi mai mică. Un singur aviator. Avionul nu avea nici trăgător, nici armament defensiv. Era construit din materiale *neaviatice*: furnir de construcţii, grinzi de pin, tablă de acoperiş, oţel blindat pentru tancuri. Contururile avionului erau formate numai din linii drepte. Simplitatea şi reducerea costurilor erau duse pînă la limita maximă. Avionul putea fi construit de orice fabrică de mobilă în producţie de masă.

„Pegas" avea două tunuri automate de 23 mm, o mitralieră de calibru mare şi 500 kg bombe. Aviatorul era protejat de un blindaj care-l apăra de glonţul unei mitraliere de calibru mare şi chiar de un proiectil de 20 mm. Cu blindaj erau acoperite şi rezervoarele de benzină, precum şi alte repere vitale. În caz de necesitate, rezervoarele de benzină erau aruncate. *Puterea de foc şi protecţia sigură faţă de tragerile de la sol au făcut din acest avion, cu adevărat cel mai ieftin şi mai simplu, un inamic de temut.*

Pilotul de încercare general-maior de aviaţie Piotr Stefanovski a zburat în viaţa sa pe trei sute şaisprezece aparate de zbor. Printre acestea se numără atît diversele variante ale avionului „Ivanov", cît şi „Pegas". Stefanovski

a zburat în principal pe avioane care la momentul primului zbor păreau că sînt la limita fantasticului. „Pegas" nu e fantastic, dar Stefanovski îl apreciază în mod deosebit. După spusele sale, avionul putea fi fabricat „în serii colosale". Însă nu în războiul defensiv. „Ivanov" şi „Pegas" ar putea cutreiera cerul Europei, Africii, Indiei, însă numai cu condiţia unui atac prin surprindere asupra Germaniei şi a distrugerii puterii aviatice a acesteia sau neutralizării exploatărilor petroliere din România. În orice altă situaţie „Ivanov" şi „Pegas" sînt inutili. Timpul lor n-a venit niciodată.

***

În martie 1939, la Congresul al XVIII-lea al partidului, Stalin a declarat: „Goana turbată a înarmărilor aviatice din ţările capitaliste continuă de un şir de ani şi, neîndoios, reprezintă unul din cele mai caracteristice şi mai determinante elemente ale unui inerent conflict militar general". Stalin are dreptate: în ţările Occidentului a continuat cu adevărat goana turbată a înarmării aviatice. Aviaţia militară din cele mai mari ţări occidentale a ajuns să aibă mii de avioane de luptă şi chiar să treacă de această limită. Iar Germania a luat-o mult înainte. Aviaţia de luptă germană atingea 3.600 avioane de luptă. Încă din martie 1939, lui Stalin îi era clar că un asemenea număr de avioane dovedea inerenţa războiului. Ceea ce s-a şi întîmplat: în acelaşi an Hitler a început lupta pentru dominaţia mondială.

Dacă apreciem 3.600 de avioane de luptă cu termenul de „goană turbată a înarmărilor aviatice", cum am putea numi seria avionului „Ivanov"? Dacă 3.600 de avioane de luptă hitleriste sînt o mărturie suficientă a „inerentului conflict militar general", în acest caz ce poate dovedi pregătirea pentru fabricarea a O SUTĂ DE MII de avioane de luptă numai de un singur tip?

Capitolul 12

INCUBATORUL

Rusia centrală este focarul revoluţiei mondiale.

I. Stalin, *Pravda*, 10 noiembrie 1920

1

La 25 ianuarie 1931, Congresul al IX-lea al comsomolului a răspîndit în rîndul maselor lozinca: „Comsomolistul pe avion!". Nu ne gîndim deloc că cineva a sugerat congresului comsomolist această lozincă. Reprezentanţii generaţiei tinere au hotărît ei înşişi să înveţe să zboare cu planoare şi avioane. Erau timpuri glorioase, în ţară bîntuia foamea organizată de tovarăşul Stalin şi de alţi tovarăşi; în ţara capabilă să se hrănească pe sine şi o jumătate din lume se instăpînise canibalismul. În acele timpuri grele, dar eroice, s-au găsit posibilităţi pentru deschiderea a zeci de noi aerocluburi cu sute de avioane de antrenament, s-au găsit mijloace pentru instructori şi mecanici, s-au găsit *rezerve valutare* pentru mătasea de paraşută şi pentru tot felul de instalaţii complicate.

Se muncea cu ardoare. În timpul liber, entuziaştii comsomolişti îşi însuşeau la cluburi şi la secţiile societăţii Osoaviahim profesiunile aviatice (şi nu numai aviatice). *Pregătirea aviatorilor începea pe planoare*. Cei care terminau cu planorul treceau la avion, iar cei mai buni dintre absolvenţii aerocluburilor, la recomandarea *comsomolului*, mergeau în instituţiile de învăţămînt ale Forţelor militare aeriene, avînd deja cunoştinţe tehnice şi un stagiu de zbor.

Dar nu erau suficienţi aviatori. Osoaviahim a mărit tempoul, iar comsomolul trimitea la cluburile aviatice noi

şi noi mii de tineri entuziaşti. Ţara era stăpînită de o psihoză planorist-aviatică ce bîntuia în paralel cu psihoza paraşutistă, completînd-o şi accelerînd-o.

La 22 februarie 1935, gazeta *Na straje* a publicat raportul lui Stalin: 138.416 persoane ştiu să zboare cu planoarele. Partidul comunist - şi personal tovarăşul Stalin - şi-a exprimat satisfacţia pentru realizările Osoaviahim-ului, fiind în schimb exprimată şi dorinţa că ar fi timpul să se treacă la pregătirea în masă a planoriştilor.

Observaţia a fost însuşită. A urmat un an de lucrări pregătitoare, iar la 31 martie 1936, CC al comsomolului şi Osoaviahim au luat hotărîrea iniţierii „planorismului în masă". Curioasă decizie. Oricine doreşte, o poate citi în gazeta *Na straje* din 16 aprilie 1936. Pregătirea planoriştilor a devenit într-adevăr de masă. Dar planoristul nu constituie decît materia primă din care se plămădesc aviatorii. La 9 decembrie 1936, *Komsomolskaia pravda* publică chemarea de a pregăti 150 de mii de aviatori şi un număr corespunzător de personal tehnic.

Este, firește, o coincidenţă - dar pur sovietică: în 1936 Stalin a dat un ordin *secret* de elaborare a avionului „Ivanov", care s-ar fi putut produce într-o serie de 100-150 de mii, şi tot în 1936 tînăra generaţie hotărăşte să pregătească 150 de mii de piloţi.

2

Osoaviahim creşte şi ajunge la maturitate. La sfîrşitul lui 1939, în componenţa sa erau 4 şcoli de pregătire a instructorilor, 12 cluburi de tehnică aviatică, 36 cluburi de planorişti şi 182 aerocluburi.

Nu ştiu cîte avioane erau la Osoaviahim. Dar un aeroclub înseamnă înainte de toate un aerodrom. Nu cred ca pe aerodrom să fi fost un singur avion. Nu cred să fi fost numai două. Să construieşti un aerodrom numai pentru două avioane? Dar chiar şi aşa, şi se adună destule. Putem privi lucrurile şi din alt unghi: cîte avioane de antrenament se

cer, să spunem, pentru pregătirea a o mie de studenţi? Dar a 150 de mii?

Este timpul să amintim că Uniunea Sovietică este ţara socialismului biruitor, în ţară proprietatea particulară este lichidată şi de aceea nu poate exista iniţiativă particulară. În ţară totul este naţionalizat, totul este subordonat statului şi de aceea numai printr-o hotărîre de stat se poate aloca pămînt pentru aerodromuri. Iar avioanele sînt construite numai de întreprinderile de stat, distribuirea lor se face numai de către stat, ca de altfel şi benzina de avion, resursele umane şi restul. Cu generozitate, cineva a oferit Osoaviahim-ului tot ce dorea acest copil lacom. Iar Osoaviahim-ul, conştiincios, a dat rezultate: la începutul lui 1941 era pregătit un număr de 121 de mii de aviatori (*VIJ*, 1984, nr. 6, p. 5).

Adică planul nu a fost îndeplinit?

Planul a fost îndeplinit. Pur şi simplu Osoaviahim-ul nu este singura organizaţie care a pregătit aviatori, şi nici măcar cea mai importantă. În afară de Osoaviahim se pregăteau aviatori şi la institutele de învăţămînt ale RKKA, RKKF, GVF.

Pe atunci aviaţia civilă era o organizaţie modestă ca proporţii. GVF avea ca sarcină principală deservirea nevoilor conducerii de partid şi ale altor cîtorva instituţii. Nu exista transportul de pasageri şi nu se prevedea în perspectivă apropiată. La începutul războiului, întregul sistem GVF avea, ca personal de zbor, un efectiv de 3.927 de persoane (inclusiv stewardesele). Cu toate acestea, mica dar bogata organizaţie avea potenţial: putea pregăti aviatori, chiar şi militari. Şi i-a pregătit.

La 2 septembrie 1935 s-a luat o hotărîre guvernamentală de selectare şi primire a cursanţilor în institutele de învăţămînt tehnic şi aviatic ale GVF, în aceleaşi condiţii stabilite pentru institutele de învăţămînt ale VVS. Cu alte cuvinte, în caz de necesitate, tot ce era pregătit pentru GVF putea fi folosit în aviaţia militară.

La 5 noiembrie 1940 s-a luat o hotărîre guvernamentală care în esenţă a transformat GVF într-o organizaţie auxiliară a VVS. „Direcţia generală a GVF a primit sarcina să pregătească în cursul lui 1941 mii de piloţi pentru completarea ulterioară a şcolilor VVS. În acest scop, Direcţia generală a GVF a desfăşurat – în februarie-aprilie 1941 – zeci de escadrile de antrenament în care învăţau mii de cursanţi. Aceştia au primit suplimentar 1.048 avioane de antrenament" (Mareşalul Uniunii Sovietice S.K. Kurkotkin, *Spatele frontului Forţelor armate sovietice în Marele Război al Patriei*, p. 43). Escadrilele de antrenament din cadrul GVF erau în număr de 47, fiecare avînd 250 de cursanţi. Este impunătoare şi cifra de 1.048 de avioane de antrenament primite suplimentar. Încă ceva: mii de cursanţi înseamnă o singură promoţie. Dar ce se planifica după prima promoţie?

Săracul tovarăşul Stalin! În 47 de escadrile de antrenament pregăteşte mii de piloţi pentru VVS, dar totul se face sub masca flotei aeriene civile. Tinerii aveau toate drumurile deschise. Alege ce-ţi place: ori într-o şcoală de aviaţie militară, ori, dacă nu vrei să fii pilot militar, într-o şcoală de aviaţie civilă... Oricum ajungi militar.

Într-un cuvînt, prin eforturile diverselor organizaţii s-a rezolvat problema pregătirii numărului necesar de piloţi: „Mii de comsomolişti au intrat voluntar şi prin diferite recrutări comsomoliste în şcolile de aviaţie şi tehnice ale Forţelor aeriene militare şi ale Flotei aeriene civile. Comsomolul a dat tineretului misiunea: dezvoltînd sportul aviatic de masă, să pregătim 150 de mii de aviatori sportivi. Sarcina era pe măsura băieţilor şi fetelor" (*Salut, cerule*, p. 5).

3

Este timpul să ne punem nişte întrebări: cine avea nevoie de 150 de mii de piloţi? Şi pentru ce? Şi doar pregătirea piloţilor nu este singura preocupare a Osoaviahim-ului şi a altor instituţii asemănătoare. Pe lîngă piloţi se desfăşura pregătirea de masă a ofiţerilor navigatori,

a tehnicienilor de aviaţie, a mecanicilor, radiştilor, meteorologilor, a specialiştilor în multe alte profile. A fost pregătit, după cum ştim deja, *un milion* de paraşutişti. E drept, cu paraşutiştii e mai simplu: există o explicaţie a pregătirii lor.[1] Doi autori britanici – B. Gregory şi D. Butchelor – au scos în 1978 cartea *Airborne Warfare 1918-1941* şi au explicat că un milion de paraşutişti sovietici reprezintă pur şi simplu o distracţie, un hobby naţional – oamenii săreau cu paraşuta din plăcere. Foarte convingător.

Dar se poate obiecta: dacă partidul comunist ar fi dat copiilor flămînzi o bucată de pîine neagră, plăcerea ar fi fost mai mare şi ar fi costat mai puţin.

Aşadar, experţii au explicat milionul de paraşutişti – dar deocamdată nimeni n-a încercat să explice de ce pregăteau comuniştii 150 de mii de piloţi. Este clar, nu pentru aviaţia civilă. Institutele GVF, după cum am văzut deja, nu aveau un necesar mare de piloţi, iar capacităţile GVF erau folosite nu numai pentru satisfacerea necesităţilor interne, dar şi pentru pregătirea a mii de piloţi „pentru export", adică pentru Armata Roşie.

Este clar, de asemenea, că pregătirea în masă a piloţilor nu se explică printr-un hobby naţional şi prin alte invenţii comuniste. Şi iată de ce.

Aerocluburile şi şcolile de aviaţie se puteau completa numai pe principiul selecţiei voluntare sau pe baza unor multe alte principii ce au o trăsătură comună: *nu* sînt voluntare. Dacă citim orice *raport triumfalist despre măreţele realizări ale tineretului nostru din acele vremuri glorioase*, vom descoperi că *în afara principiului selecţiei voluntare s-au folosit şi altele: recrutări comsomoliste, mobilizări etc.* Fără să ne depărtăm prea mult, să vedem încă o dată citatul din *Salut, cerule*: „Mii de comsomolişti au intrat voluntar şi...".

Atunci despre ce fel de plăcere poate fi vorba, cînd comsomoliştii sînt băgaţi în avioane ca batogul afumat?

1. O explicaţie amănunţită se dă în *Spărgătorul...* (n.t.).

4

Cum-necum, 150 de mii de piloţi s-au pregătit nu pentru plăcerea lor şi nu pentru dezvoltarea aviaţiei civile, ci pentru şcolile aviatice ale Forţelor militare aeriene. În final, în VVS destinul i-a pus laolaltă pe cei care căutau romantismul cu cei care nu căutau romantismul, pe cei care voiau să devină piloţi militari cu cei care voiau să devină piloţi civili, şi chiar cu cei care voiau să stea deoparte.

Statistica pregătirii aviatorilor militari în URSS sperie pe cel care face cunoştinţă cu ea. În primele două cincinale (din 1927 pînă în 1937) în URSS au fost pregătiţi 50 de mii de piloţi şi ofiţeri navigatori militari (General-maior de aviaţie V.S. Şumihin, *Aviaţia militară sovietică*, p. 177). Aceasta înseamnă mai mult decît în orice altă putere aviatică. Se înţelege că în timp ce unii se pregăteau, alţii părăseau pregătirile, dar forţele noi depăşeau net pierderile. Pregătirea aviatorilor militari nu se făcea în tranşe egale în fiecare an, ci în tranşe crescătoare.

Pregătirea celor 50 de mii de aviatori în zece ani s-a făcut de către şcolile de aviaţie ale VVS, care s-au înmulţit ca număr – iar în 1937 erau 12 (deocamdată nu luăm în calcul şcolile militare aviatice ale flotei). În afară de şcolile de aviaţie, în componenţa VVS exista şi o Academie pentru pregătirea corpului superior de comandă.

La *1 ianuarie* 1940 existau *18* şcoli aviatice ale VVS.

La *1 septembrie* 1940 – *28*, iar Academia s-a despărţit în două academii separate.

Peste trei luni, numărul şcolilor şi institutelor de aviaţie a ajuns la *41*.

Să fi fost cumva şcoli mici?

Mareşalul de aviaţie S. Krasovski era general-maior de aviaţie şi comanda o astfel de şcoală: 2.000 de cursanţi (*Viaţa în aviaţie*, p. 111).

Să fi comandat Krasovski o şcoală mai specială? Da de unde! La sfîrşitul lui decembrie 1940 în instituţiile

şcolare ale VVS erau 6.053 de avioane (ŢGASA[1], fondul 29, opis 31, dosar 107, p. 28). Rezultă că în medie sînt cîte 147 de avioane de antrenament pentru fiecare şcoală de aviaţie. Conform standardelor actuale, 120 de avioane reprezintă o divizie aviatică. Conform standardelor de atunci, 120 de avioane reprezintă două regimente de aviaţie, iar şase mii de avioane înseamnă o sută de regimente aviatice şcolare. Şi dacă suma avioanelor de antrenament din fiecare şcoală aviatică este de peste o sută, înseamnă că suma cursanţilor este de peste o mie. Şase mii de avioane de antrenament sînt numai în şcolile VVS. Dar flota avea aviaţia ei şi propriile ei şcoli cu propriile lor avioane de antrenament. Bineînţeles, nu vorbim aici de avioanele de antrenament ale unităţilor active ale VVS şi flotei, ale GVF, ale Osoaviahim-ului şi NKVD-ului etc.

Istoricilor de la Kremlin le place să accentueze lipsa presantă a avioanelor de antrenament. A existat într-adevăr o insuficienţă: se cereau avioane de antrenament şi de luptă tot mai multe şi mai multe. Dar dacă luăm în calcul numărul avioanelor de antrenament sovietice şi îl comparăm cu numărul avioanelor germane, rezultă că avioanele de antrenament din Uniunea Sovietică sînt mai multe decît avioanele germane de antrenament, de luptă şi de transport luate la un loc.

5

Aşadar, în 1941 Uniunea Sovietică avea 41 de unităţi şcolare de aviaţie. Pentru Stalin era puţin. Dar ce-i de făcut? Pînă în 1940 a putut spori numărul de cursanţi din fiecare şcoală de aviaţie. Această posibilitate a fost epuizată: fiecare şcoală de aviaţie era plină de elevi. Mareşalul de aviaţie S. Krasovski mărturiseşte: şcolile de aviaţie funcţionau la turaţie maximă, zi şi noapte se făceau zboruri, fără zile libere şi duminici. Krasovski nu e singurul care spune acest lucru.

1. Arhiva Centrală de Stat a Armatei Sovietice (n.t.).

Au rămas două posibilităţi de sporire a numărului de aviatori militari.

Prima: înfiinţarea de noi şcoli de aviaţie.

A doua: sporirea numărului de absolvenţi pe seama calităţii pregătirii şi a scurtării timpului de instruire. Una este să ţii un cursant timp de trei ani între zidurile şcolii, şi alta este să-l ţii numai un an. Într-o singură instituţie, cu aceleaşi cheltuieli, nu pregătim un singur aviator, ci trei. Iar dacă se scurtează termenul pînă la şase luni, în loc de un aviator se pot pregăti şase!

Ce cale să alegi?

La 7 decembrie 1940, la şedinţa Sovietului militar general, şeful VVS – general-locotenent de aviaţie Pavel Rîciagov – a propus folosirea concomitentă a ambelor posibilităţi.

De la 1 ianuarie 1941 pînă la 1 mai, numărul de şcoli aviatice ale VVS a crescut mereu. La 1 mai, în componenţa VVS erau trei academii militare, două şcoli superioare de ofiţeri navigatori, cursuri de reciclare a corpului de comandă, 16 şcoli tehnice şi 88 de institute şi şcoli de aviaţie. În plus, la 6 noiembrie 1940 au fost înfiinţate şcoli speciale ale VVS în sistemul Narkomat-ului de învăţămînt. Este vorba de pregătirea copiilor pentru admiterea în şcolile de aviaţie ale VVS. Însă nu luăm în calcul aceste şcoli speciale, deoarece nu reprezintă armata, ci o instituţie civilă.

Adunînd mărturii despre numărul şcolilor de aviaţie ale VVS şi numărul de cursanţi, personal am început să am îndoieli. Cum să poţi crede toate acestea?! Şi cred că nu sînt singurul. De aceea, dacă nici cititorul meu nu crede, îi recomand un procedeu simplu de verificare. În timpul războiului şi al conflictelor de dinainte de război, peste 2.400 de aviatori sovietici au devenit eroi. Se pot aduna uşor mărturii de la fiecare dintre ei privind locul şi timpul de pregătire. Începeţi să-i adunaţi şi să-i repartizaţi pe regimente. Vă veţi putea convinge rapid că erau 50, 60, 70 de şcoli de aviaţie.

Al doilea procedeu: foştii combatanţi îşi caută camarazii de regiment şi de şcoală – de exemplu, prin intermediul

gazetei *Krasnaia zvezda*. Este un adevărat torent informaţional. Adunaţi şi prelucraţi aceste mărturii (care nu se referă numai la aviaţie). E teribil de pasionant, mai ales dacă mărturiile adunate sînt dintr-o perioadă de mai mulţi ani.

Se mai pot aduna biografiile unor renumiţi generali şi mareşali de aviaţie.

Numărul de şcoli militare de aviaţie şi numărul de cursanţi variază după imaginaţia fiecăruia – dar cel care adună mărturii despre anvergura pregătirii cadrelor de aviaţie pentru Armata Roşie va conchide: *erau multe şcoli şi institute de aviaţie, care funcţionau într-un ritm stahanovist*.

Totuşi, dînd crezare acestor cifre, nu e uşor să împrăştiem îndoiala. Este greu de înţeles cum se poate ca în trei luni să construieşti fie şi zece şcoli de aviaţie? Şcoala înseamnă aerodrom, hangare, ateliere, depozite, săli de studiu... Şcoala este un colectiv de instructori, mecanici, personal de întreţinere, specialişti de multe alte profile. Cum poţi să completezi atîta personal într-un timp atît de scurt?

Nu e nici un secret. Timp de zece ani Stalin s-a folosit de orice mijloace pentru dezvoltarea aerocluburilor Osoaviahim-ului. Organizaţia era voluntară (în sensul sovietic al termenului) dar semimilitară, iar conducerea superioară era pur militară, în frunte cu general-maior de aviaţie Pavel Kobelevîi. E simplu să transformi cluburile semimilitare voluntare în şcoli de aviaţie nu prea voluntare ale VVS, această metamorfoză fiind prevăzută în planul iniţial. Timp de zece ani totul a fost pregătit şi pus la cale: personalul transferat, aerodromurile, hangarele, atelierele, avioanele puse la punct. Nu existau clădiri pentru procesul de învăţămînt, dar s-au descurcat cu barăci. La construit barăci sîntem buni. Îngrămădim cîteva barăci într-o margine de şes, şi gata şcoala de aviaţie.

Şi o a treia Academie a VVS a fost înfiinţată după aceeaşi metodă. Ce-i drept, pentru academie au fost ridicate din timp clădiri pentru şcoală. Aşa povesteşte general-

-colonel de aviaţie A.N. Ponomarev. Înainte de război a fost general-maior de aviaţie. Este trimis la Leningrad. Acolo se construieşte complexul Institutului de ingineri al GVF. Tovarăşul Stalin nu se zgîrcea la bani cînd era vorba de aviaţia civilă: pentru şcoala propriu-zisă, pentru laboratoare, cămine... Trece generalul pe coridoare. Într-o academie militară toţi ar fi stat smirnă – dar aici nu-l bagă nimeni în seamă (în Memorii, generalul chiar aşa scrie: smirnă). Nu-i nimic. Toate la timpul lor. Generalul întîlneşte un fost profesor de-al său.

„– Alexandr Ponomarev! Ia te uită! Eşti general!

M-a îmbrăţişat.

– Cum o mai duci?

– Păi, vom lucra împreună.

– Aici? Da' eşti militar?

– Curînd aici totul o să fie milităresc" (*Ocrotitorii cerului*, p. 82).

Aşa a apărut, în componenţa VVS, a treia academie militară.

La fel au fost înfiinţate şi toate şcolile de aviaţie: la început băgăm bani în toate aerocluburile „voluntare", iar într-o bună zi schimbăm macazul.

6

Dar piloţii tot nu erau de ajuns. Atunci s-a hotărît să se scurteze perioada de pregătire. Istoria oficială afirmă: „prin hotărîrea partidului şi guvernului". Eu înţeleg astfel: prin hotărîrea lui Stalin şi a lui Molotov.

Înainte, aviatorii şi ofiţerii de navigaţie se pregăteau în institute militare după o programă de trei ani, fără a mai lua în calcul pregătirea preliminară la Osoaviahim. S-a hotărît să se lase numai patru institute cu durată întreagă de studiu, iar această durată s-a micşorat la doi ani pe timp de pace şi la un an pe timp de război.

S-a hotărît ca 55 de institute de aviaţie să se transforme în şcoli de aviaţie cu program redus: pe timp de pace – nouă luni, pe timp de război – şase luni.

Iar 29 de şcoli de aviaţie au fost transformate în şcoli cu program redus la maxim: patru luni pe timp de pace, trei pe timp de război.

Cine intra în aceste institute nu ştia aceste lucruri şi nu avea dreptul să aleagă. Totul ţinea de pura întîmplare: unde era trimis. Bineînţeles, existau ordine: cei mai buni – în institutele de aviaţie, cei medii – în şcolile de aviaţie cu program scurt, iar restul – în şcolile cu program redus la maxim. Dar îmi este greu să cred că aceste ordine erau îndeplinite cu stricteţe: dacă nu era timp pentru pregătirea aviatorului, cu atît mai mult nu era timp pentru selectarea piloţilor în devenire.

În cele patru institute de aviaţie se pregăteau piloţii, care puteau deveni – în perspectivă – comandanţi de escadrile, de regimente... În cele 55 de şcoli cu program redus se pregăteau coechipieri pentru aviaţia de vînătoare (care puteau deveni şefi de patrulă) şi copiloţi pentru aviaţia de bombardament, care puteau deveni piloţi. Iar în cele 29 de şcoli cu program redus la maxim se pregăteau coechipieri pentru aviaţia de vînătoare şi copiloţi pentru aviaţia de bombardament care, în perspectivă, nu puteau deveni nimic. Am examinat programa de studii a tuturor acestor institute şi şcoli, şi nu am nici o îndoială: aceşti lupi ai aerului erau trimişi la abator...

7

Se creează impresia că marea masă a aviatorilor se pregătea în cele 55 de şcoli cu program redus. Logic aşa e: 55 înseamnă mai mult decît 29. Dar tocmai cele 29 de şcoli cu program extrem de redus au devenit plămada cea mai importantă a cadrelor aviatice. Să calculăm puţin. Pentru simplificare, să socotim că fiecare şcoală de aviaţie are cîte o mie de cursanţi. În acest caz, cele 55 de şcoli cu program redus au pregătit, în 1941, 55 de mii de piloţi absolvenţi şi se începe un nou ciclu de pregătire. Dar cele 29 de şcoli cu program foarte redus sînt capabile să scoată

într-un an, pe timp de pace, trei promoţii a cîte 29 de mii fiecare. Trei promoţii înseamnă 87 de mii de piloţi. Însă şcolile de aviaţie nu aveau o mie de cursanţi, ci o mie şi jumătate, chiar şi două. Aşa că preponderenţa aviatorilor pregătiţi pe baza unui program foarte scurt este şi mai evidentă.

Şi să nu ne înşele vorbele: pe timp de război – trei luni, pe timp de pace – patru. Diferenţa nu e mare. Dacă majoritatea piloţilor se pregăteşte în termen de patru luni, asta nu înseamnă că mai e timp de pace. Faptul are o explicaţie: *de la 7 decembrie 1940 aviaţia sovietică lucra în regim de război*. Celor interesaţi le recomandăm să caute mărturiile privind pregătirea aviatorilor sinucigaşi japonezi din timpul războiului.

Nici cele nouă luni de pregătire conform programului scurt să nu ne înşele. Nu poţi pregăti, aşa cum trebuie, un pilot în nouă luni. Nu se poate. Dar unele şcoli de aviaţie care trebuiau să pregătească aviatori după programul de nouă luni au trecut imediat la programul pentru timp de război – şase luni. Şcoala de aviaţie de la Kirovabad este un exemplu grăitor. Chiar şi acele puţine institute de doi ani să nu ne înşele. S-a declarat: pe timp de pace – doi ani, pe timp de război – unul. Teoretic. Practic, însă, lucrurile stau altfel: „Toate institutele de aviaţie de doi ani s-au transformat în institute de un an" (V.S. Şumihin, *Aviaţia militară sovietică*, p. 233). Poţi să declari un program pentru timp de pace de şapte ani, căci, oricum, nimeni nu învaţă conform programului pentru timp de pace.

8

Acum să ne imaginăm că eu şi dumneavoastră am deschis o fermă de creştere a cocoşilor şi altor păsări de curte. Capacitatea incubatorului nostru este, să zicem, de 150 de mii de cocoşi pe an. Producem un an, al doilea an, al treilea... N-o să filosofăm pe tema dacă e mult sau puţin – totul este relativ –, dar să ne gîndim la o problemă pur

practică: ce vom face cu ei după aceea? Ne gîndim la realizarea producţiei, la beneficiu. Altfel vom avea excedent de marfă – vom avea supraproducţie, cum se întîmplă la capitalişti. Dar noi nu sîntem capitalişti. Noi avem economie planificată, iar beneficiul se planifică dinainte.

Să lăsăm glumele. *Dacă la 7 decembrie 1940 incubatorul aviatic a pornit la capacitatea maximă, înseamnă că Stalin a hotărît să înceapă războiul în 1941.* Dacă nu începea războiul, încă din toamna lui 1941 Stalin nu mai avea ce să facă cu piloţii pregătiţi pe jumătate. Cîndva se plănuiau 150 de mii de piloţi. Dar în 1940 s-a schimbat totul: numărul ANUAL era de 150 de mii.

Toţi istoricii comunişti sînt siliţi să recunoască faptul că Stalin a pregătit agresiunea – dar, zic ei, pentru 1942. Dacă ar fi fost aşa, conveierul pregătirii piloţilor trebuia să-şi încetinească ritmul, iar perioada de studiu trebuia să crească. Oricum, cantitatea era suficientă, iar calitatea ar fi crescut. Dar Stalin era cu gîndul la alt termen, avea nevoie de absolvenţi încă din 1941.

Dar poate – spun cu sfială unii istorici – Stalin se pregătea de prevenirea agresiunii. Poate că toţi aceşti piloţi se pregăteau pentru un război de apărare, pentru „marele război".

Să luăm aminte la dată. Hitler a luat hotărîrea definitivă de a ataca pe Stalin la 18 decembrie 1940. Dar industria germană nu trecuse la regim de război, iar aviatorii germani se pregăteau după un program absolut normal. Stalin a luat hotărîrea definitivă de a ataca Germania mai devreme. Trecerea incubatorului aviatic la regim de război pe data de 7 decembrie 1940 este o dovadă.

Dar dacă socotim în mare, *înfiinţarea incubatorului aviatic stalinist a început cu zece ani înainte de 1941, încă din 1931, cînd a fost lansată lozinca: „Comsomolistul pe avion!".* În acel moment Hitler nici nu venise la putere în Germania.

Încă de atunci Stalin pregătea lovitura mortală împotriva Germaniei, indiferent că la putere era Hitler sau altcineva.

Capitolul 13

DESPRE DIVIZIA 186 INFANTERIE

Acest război va aduce, cum credem cu tărie, revoluţia proletară.

L. Troţki, *Biulleten' oppoziţii*, august-septembrie 1939

1

În cursul războiului civil Armata Roşie a crescut mereu. Unele divizii au dispărut, altele s-au înfiinţat, însă numărul total a sporit. Armata Roşie a atins maximum de putere la începutul anului 1920: 64 divizii de infanterie şi 14 divizii de cavalerie (Mareşalul Uniunii Sovietice V.D. Sokolovski, *Strategia militară*, p. 163).

După războiul civil, Armata Roşie a scăzut brusc, deşi numărul diviziilor de infanterie a crescut. Nu e o minune, ci pur şi simplu soldaţii au fost lăsaţi la vatră, iar diviziile s-au transformat în teritoriale: state-majore şi comandanţi existau, dar soldaţi nu. Divizia teritorială este ca o carcasă, care, în caz de manevre, de catastrofe naturale sau război trebuie umplută cu soldaţi rezervişti chemaţi sub drapel. Înfiinţarea noilor divizii fără soldaţi nu necesita multe cheltuieli şi nu-l desprindea pe ţăran de pămînt.

În 1923 s-a format divizia de infanterie cu numărul 100. Pe atunci erau într-adevăr cam o sută de divizii de infanterie (fără soldaţi). De fapt nu erau chiar o sută – numerotarea cu 100 dovedeşte şi puţină fanfaronadă: uite, adică, ce mulţi sîntem...

Numărul de 100 de divizii de infanterie sublinia parcă o limită superioară: şi pe timp de pace, şi pe timp de război

(după cum a arătat experienţa războiului civil), acest număr de divizii era suficient. Pe lîngă diviziile de infanterie, Armata Roşie avea şi divizii de cavalerie, cu un sistem propriu de numerotare.

Divizia 100 infanterie şi divizia 1 infanterie proletară jalonează parcă, prin numere, întreaga Armată Roşie. Este evidentă dorinţa comandamentului superior de a arăta că în Armata Roşie este ordine revoluţionară: de la 1 pînă la 100. Şi dacă ordinea de fier nu s-a instaurat pretutindeni, cel puţin în diviziile 1 şi 100 exista. Nu e deloc întîmplător că în cursul războiului divizia 100 infanterie a fost prima încununată cu titlul „de gardă" şi a început să se numească divizia 1 infanterie de gardă. Iar la începutul războiului, divizia 1 proletară s-a transformat din divizie de infanterie în divizie de infanterie motorizată, devenind în cursul războiului divizia 1 infanterie motorizată de gardă.

În anii '20 şi '30 numărul diviziilor de infanterie din Armata Roşie ba a scăzut uşor, ba a crescut. În sistemul de numerotare al diviziilor ba apăreau noi numere, ba rămîneau goluri – dar divizia 100 infanterie a rămas ca limită superioară a Armatei Roşii. În Armata Roşie nu existau divizii cu număr mai mare.

De la începutul anilor '30 Armata Roşie a început – mai întîi imperceptibil, apoi tot mai rapid – „să pună carne" pe ea. Diviziile teritoriale fără soldaţi s-au transformat încet în divizii active cu soldaţi. Procesul a luat amploare.

La sfîrşitul lui 1937, o jumătate din diviziile de infanterie au fost transformate în divizii active, iar *la sfîrşitul lui 1938 toate diviziile au devenit active*. A rezultat că la începutul lui august 1939 Armata Roşie avea 96 divizii de infanterie şi o divizie de infanterie motorizată. Toate acestea nu erau teritoriale, ci active. Cele 96 de divizii de infanterie activă erau mai mult decît în iureşul războiului civil, cînd regimul lupta pentru propria-i existenţă.

2

La 1 septembrie 1939 armata germană a atacat Polonia, iar această dată a fost socotită oficial începutul celui de-al doilea război mondial. Această zi este atît de înfricoşătoare, încît orice altceva s-a întîmplat atunci a rămas în umbră.

Însă, în aceeaşi zi, la Moscova, a patra sesiune extraordinară a Sovietului Suprem al URSS a adoptat „Legea privind obligativitatea serviciului militar". Imediat a început desfăşurarea unor noi divizii de infanterie. Golurile dintre numerele 1 şi 100 au fost completate şi au apărut divizii de infanterie cu numerele 101, 102, 103..., iar apoi 110, 111... 120... 130...

Ca să nu mergem prea departe cu exemplele, să examinăm procesul de desfăşurare pe baza exemplului vestitei divizii 1 infanterie proletară (Moscova). În septembrie 1939, statul-major al diviziei s-a reformat în stat-major al corpului de armată infanterie. Două regimente din componenţa diviziei s-au transformat în diviziile 115 şi 126 infanterie. Noul corp de infanterie a fost transferat imediat la graniţa occidentală şi la 17 septembrie participa deja la campania „eliberatoare" din Polonia. Iar încă un regiment din componenţa diviziei 1 proletară a rămas în capitală şi, pe baza sa, s-a desfăşurat noua divizie 1 infanterie proletară.

A fost o singură divizie – au ajuns trei şi o conducere de corp de armată. La fel s-a făcut şi în alte locuri: regimentele s-au transformat în divizii, diviziile – în corpuri de armată.

Să analizăm „biografia" glorioaselor noastre divizii şi vom vedea că multe din ele s-au înfiinţat în acelaşi timp. Să nu luăm numere mari: Divizia 2 de gardă Taman. Titlul „de gardă" şi numărul corespunzător l-a primit în război, dar ea *a fost înfiinţată ca divizia 127 infanterie în septembrie 1939*, cînd numerele diviziilor au început să urce tot mai mult. Să luăm la întîmplare: 112, 123, 128, 136, 138, 144, 159, 163, 169, 170, 186. Toate au fost

înfiinţate în aceeaşi lună. Istoricii oficiali sovietici sînt zgîrciţi în această privinţă: „Din toamna lui 1939 a început desfăşurarea *tuturor trupelor terestre*, s-au format zeci de noi divizii (*Forţele Armate Sovietice*, p. 242).

3

Procesul înfiinţării noilor divizii n-a început lent, ci brusc. Numai în septembrie 1939 numărul diviziilor de infanterie a sărit de la 100 la 186. O precizare necesară: şirul numerelor de la 101 la 186 nu era deocamdată compact, existînd uneori goluri. Dar în iunie 1940 Hitler s-a îndreptat către Franţa, întorcîndu-i fără nici o grijă spatele lui Stalin. Iar Stalin a dat ordin de formare a unui nou val de divizii de infanterie. Şi toate golurile în numerotare au fost completate.

Încă un val de desfăşurare a diviziilor de infanterie s-a petrecut în februarie-martie 1941, cînd numerele au sărit peste cifra 200. Să vedem cum s-a înfiinţat divizia 200 infanterie. Să începem cu comandantul. Numele său era Ivan Ilici Liudnikov. S-a născut în 1902. A terminat şcoala de infanterie, a comandat un pluton, o campanie, a fost şeful statului-major al unui batalion. S-a afirmat în timpul Marii epurări. În 1938 a terminat Academia M.V. Frunze şi a fost trimis la Marele Stat-Major.

La 19 august 1939 s-a dat ordinul de înfiinţare a multor noi şcoli militare, printre acestea şi a şcolii de infanterie de la Jitomir, unde Liudnikov a fost numit comandant. Pe 22 februarie 1941, narkom-ul de apărare va da un ordin secret de absolvire înainte de termen a cursanţilor şcolilor militare. Absolvirea se va desfăşura şi fără comandanţi, iar comandanţii şcolilor sînt numiţi comandanţi ai noilor divizii formate. Comandantul şcolii de infanterie din Jitomir, colonelul Liudnikov, primeşte la 10 martie 1941 ordinul de a se prezenta la statul-major al Regiunii militare Kiev. Şeful statului-major al Regiunii, general-locotenent M.A. Purkaev, dă citire ordinului de numire în funcţia de comandant al

diviziei 200 infanterie, pe care trebuia s-o formeze. „Am înţeles că *a mai rămas puţin timp pînă la desfăşurarea unor evenimente importante şi m-am gîndit să merg la departamentul de organizare şi mobilizare*" (I.I. Liudnikov, *Prin vijelie*, p. 23). „La departamentul de mobilizare al statului-major al Regiunii mi s-a spus:

– Divizia dumneavoastră este acolo în colţ, strecuraţi-vă pînă acolo.

Ridic de pe podea un sac sigilat cu însemnele «*D.i. 200. Cutia poştală 1508*» – conţinutul sacului nu era deloc voluminos.

Termenul de formare a noii divizii era foarte drastic" (I.I. Liudnikov, *Drumul lung cît o viaţă*, p. 3).

Colonelul în vîrstă de 38 de ani va deveni peste patru ani general-colonel. S-a achitat cu bine de sarcina primită în 1941, după cum s-a achitat de toate sarcinile din cursul războiului. Începînd de la zero, de la un sac aproape gol, Liudnikov a format o divizie, a organizat subunităţile, unităţile, statele-majore şi organismele din spatele frontului, iar la începutul lui iunie divizia 200 infanterie „a fost completată cu personal conform standardelor regimului de război şi avea toată dotarea de foc necesară" (*VIJ*, 1966, nr. 9, pp. 66-67). Aceasta înseamnă că în divizia 200 erau 14.438 de soldaţi şi ofiţeri, sute de guri de foc şi aruncătoare de mine, 558 maşini, tancuri, blindate etc.

Istoria mobilizării uimeşte pe cel care a studiat-o prin precizia şi buna organizare a procesului de pregătire a Armatei Roşii pentru atac. La început, din august 1939, principalele forţe au vizat pregătirea cadrelor ofiţereşti, apoi a urmat absolvirea înainte de termen, formarea valurilor doi şi trei ale diviziilor de rezervă, transferarea trupelor din Extremul Orient, din Zabaikalie, Siberia, din Asia Mijlocie, Caucaz şi Zacaucaz.

În acest şuvoi era şi corpul 31 infanterie transferat din Extremul Orient, în componenţa căruia trebuia să intre şi divizia 200 infanterie. Dar comunicatul TASS din 8 mai 1941 afirmă sus şi tare că nu se transferă deloc trupe din

Extremul Orient. Totuşi acestea vin. Printre ele se află şi corpul 31 infanterie. Divizia 200 infanterie a colonelului Liudnikov intră în componenţa corpului, face ultimele exerciţii.

În sfîrşit, comunicatul TASS din 13 iunie. Divizia este în alarmă de război şi primeşte ordinul ca în cîteva marşuri de noapte, camuflîndu-se cu grijă în păduri pe timp de zi, să se deplaseze în oraşul de frontieră Kovel... „Toată populaţia orăşelului a ieşit să însoţească divizia. Cele mai fierbinţi asigurări că mergem la exerciţii de manevră nu puteau să aline pe mamele şi soţiile noastre. Presimţirea nenorocirii care se apropia nu le înşela.

Sărutînd soţia şi copilul, aproape că nu aveam nici o îndoială că plec la război" (I.I. Liudnikov, *Drumul lung cît o viaţă*, p. 4).

Apoi a urmat atacul prin surprindere.

Întotdeauna m-a uimit acest paradox: milioane de oameni ştiau că merg la război, şi soţiile lor ştiau, şi mamele, şi taţii, şi copiii, dar nimeni nu se aştepta la agresiunea germană. Pentru toţi, aceasta s-a produs pe neaşteptate.

General-colonel I.I. Liudnikov e un comandant inteligent. În 1945 va demonstra un real profesionalism în înfrîngerea diviziilor japoneze, care nu se aşteptau la un atac. Dar cum să corelezi faptele: în martie 1941 Liudnikov este chemat la departamentul de *mobilizări* de la statul-major al unei regiuni de frontieră şi i se ordonă să formeze o divizie de două ori mai mare decît cea mai mare divizie. El formează divizia „conform standardelor regimului de război", înţelegînd că „a mai rămas puţin timp pînă la desfăşurarea unor evenimente importante". Cînd divizia 200 pleacă spre graniţă, Liudnikov şi toţi cei din jurul său ştiu că merg la război şi nimeni nu se aştepta la agresiunea germană. Pentru toţi a fost surprinzătoare...

Deci lucrurile sînt clare: *toţi ştiau că va fi război, toţi se aşteptau la război, dar... fără agresiunea germană.* Merită să ne întoarcem la presentimentul misterios al războiului pe care l-au avut zeci de milioane de sovietici. O

vom face, dar acum să ne întoarcem la diviziile noastre. Mai bine zis la diviziile, corpurile de armată, armatele şi fronturile noastre.

Dacă se înfiinţează zeci (şi sute) de divizii, acestea trebuie conduse. Unele divizii au rămas *izolate*, adică se subordonau direct statelor-majore ale armatelor sau regiunilor militare – dar, în majoritatea cazurilor, două, trei, patru divizii alcătuiau un corp de infanterie. Iată de ce, o dată cu numărul de divizii a crescut şi numărul corpurilor de infanterie. În vara lui 1939 în Armata Roşie erau 25 de corpuri de infanterie – în toamnă acest număr s-a dublat. Numărul corpurilor de infanterie a crescut simţitor, trecînd rapid de 50, apoi şi de 60.

Dar şi corpurile trebuiau comandate. Aşa încît septembrie 1939 a fost bogat într-o recoltă de noi armate.

4

În toată această istorie pe mine m-a interesat un detaliu mărunt la prima vedere. Diviziile şi corpurile de armată sovietice au fost desfăşurate în proporţii de masă în septembrie 1939. În Armata Roşie, ziua de înmînare a drapelului de luptă se consideră ziua de naştere a regimentului, diviziei, corpului de armată. Dar drapelul nu poate fi înmînat pe un loc gol. E ca pe un vas de luptă: în istoria sa este înregistrată ziua cînd a fost ridicat pentru prima oară stindardul de luptă. Dar ca să-l înalţi, trebuie în prealabil să construieşti vasul. Iar construirea începe cu carcasa navei sau, ca să fim exacţi pînă la capăt, cu proiectul. La fel este şi cu divizia: înainte de a-i înmîna drapelul de luptă, trebuie formată – iar formarea începe cu numirea comandantului. Pe mine nu m-a interesat momentul înmînării drapelului de luptă, ci momentul cînd a apărut în divizie primul om – comandantul, căruia i s-a ordonat să facă din nimic o divizie.

Diviziile creşteau consistent, impetuos şi rapid, ca mlădiţele de bambus după o ploaie tropicală. Dintre toate

diviziile despre care se ştie că au fost formate în septembrie 1939 am ales una, cu cel mai mare număr: divizia 186. Am început să caut ziua primei sale datări în documente, ziua în care divizia nu exista încă, dar comandantul era numit, a primit săculeţul sigilat cu însemnele „D.i. 186" şi ordinul de formare.

Comandantul diviziei 186 infanterie era colonelul N.I. Biriukov, din 4 iunie 1940 - general-maior. A rămas să găsesc data cînd a fost numit comandant. Căutarea datei a durat trei ani. N-am pierdut timpul degeaba: am căutat ceva şi am găsit multe altele. Foarte interesante.

În final am găsit ceea ce căutam: *ordinul de formare a diviziei 186 infanterie şi de numire a comandantului a fost semnat la 19 august 1939.*

În noaptea aceea n-am dormit pînă la ziuă: am cîntat, am privit cerul, am citit versuri... Era bucuria unui alpinist singuratic, care a atins un vîrf important, necălcat de nimeni. Poate că cele găsite de mine nu folosesc nimănui, poate că nu voi fi înţeles - dar, după mine, am făcut o descoperire, fie ea şi mică.

5

A doua zi însă trebuia să încep o nouă muncă: să confirm sau să infirm ipoteze. Se putea ca Stalin să fi ordonat la 19 august 1939 să se înfiinţeze doar o singură divizie, sărind deodată de la numărul 100 la 186.

A trebuit să verific multe alte divizii şi note de serviciu ale mareşalilor şi generalilor, care în august 1939 nu erau încă generali şi mareşali, ci doar colonei cu perspectivă. De fapt, în 1939 nici nu existau generali ai Armatei Roşii - numai kombrig, komdiv, komkor [1].

Am verificat. S-a confirmat: *în septembrie 1939 au luat fiinţă zeci de noi divizii şi corpuri de armată, iar hotărîrea de înfiinţare şi de numire a comandanţilor a fost*

1. Abreviaţii la comandant de brigadă, comandant de divizie, comandant de corp de armată (n.t.).

luată la 19 august 1939. Iată cîteva exemple. Şi orice doritor poate găsi zeci de asemenea exemple.

Kombrig P.S. Pşennikov (ulterior general-locotenent) a devenit la 19 august 1939 comandant al diviziei 142 infanterie. Deocamdată divizia nu exista, dar comandantul a fost numit şi a trecut la formarea ei.

Colonel I.G. Kreizer (ulterior general de armată) a devenit în aceeaşi zi comandant al diviziei 172 infanterie.

Kombrig I.F. Daşicev (ulterior general-maior) a devenit comandant al corpului 47 infanterie.

Komkor F.I. Golikov (ulterior Mareşal al Uniunii Sovietice) a primit în august 1939 ordin să formeze şi să ia conducerea armatei 6.

Nu s-au format numai divizii şi corpuri de armată, ci şi armate.

Colonel S.S. Biriuzov (ulterior Mareşal al Uniunii Sovietice) a devenit, la 19 august 1939, comandant al diviziei 132 infanterie, care nu exista încă.

Kombrig A.D. Berezin (din 5 iunie 1940 general-maior) a fost numit în acea zi comandant al diviziei 119 infanterie. Data se poate afla uşor, de exemplu din *Voenno-istoriceskii jurnal* (1986, nr. 2, p. 86): 19 august 1939.

Lista poate continua chinuitor de mult. Cred că aceste exemple sînt suficiente ca să înţelegem următorul lucru: la 19 august 1939 Stalin a ordonat să se dubleze numărul diviziilor de infanterie. Şi aşa erau mai multe decît în oricare altă armată a lumii. Dublarea lor însemna că a trecut perioada de premobilizare şi a început mobilizarea.

Şi atunci, şi peste 50 de ani, faptul începerii mobilizării a fost ascuns, fiindcă a fost o mobilizare secretă. Pentru mascare, la 2 septembrie s-a declarat „mobilizarea parţială". Dacă a fost parţială, urma să se declare încheierea ei şi demobilizarea - dar nimeni nu a oprit mobilizarea „parţială" şi nu a anunţat demobilizarea. Aceasta a continuat cu forţă şi avînt. Mobilizarea secretă s-a desfăşurat sub conducerea şefului Marelui Stat-Major, Mareşalul Uniunii Sovietice B.M. Şapoşnikov, tocmai acela care a înţeles şi

l-a convins pe Stalin că nu poate fi mobilizare parţială, doar generală, şi că *mobilizarea nu reprezintă un pas spre război, ci chiar războiul.*

La 19 august 1939 în Europa era încă pace, dar Stalin luase deja o hotărîre şi pusese în mişcare maşina mobilizării într-o direcţie FĂRĂ ÎNTOARCERE, care în orice situaţie internaţională făcea inevitabil cel de-al doilea război mondial.

Mulţi istorici cred că la început Stalin s-a hotărît să semneze un acord de pace cu Hitler, iar apoi s-a hotărît să pregătească un atac prin surprindere asupra Germaniei. Însă eu am descoperit că nu au existat două hotărîri. A semna pacea cu Germania şi a te hotărî în final asupra invaziei inevitabile în Germania înseamnă una şi aceeaşi decizie – sînt două părţi ale unui singur plan.

6

La 1 septembrie 1939 Hitler a atacat Polonia, iar această dată este socotită începutul celui de-al doilea război mondial. Să rămînă această zi tragică drept ziua *oficială* a începerii celui de-al doilea război mondial. Hitler e un monstru. *Dar haideţi să nu uităm că în lume a existat şi un monstru mai viclean, pe nume Stalin.*

Nu ştiu cînd a intenţionat Hitler să înceapă cel de-al doilea război mondial. Dar în septembrie 1939 Germania nu putea ataca Polonia – şi asta pentru că putea atrage după sine războiul şi blocada maritimă din partea Marii Britanii şi Franţei. Ceea ce s-a şi întîmplat. Iar Hitler trebuia să prevadă şi să ia în calcul consecinţele acţiunilor sale. Pentru războiul pe mare Germania avea nevoie de o flotă puternică – or, în 1939 Germania nu avea aşa ceva. Programul german de construcţii navale prevedea lansarea la apă a 6 vase de linie în 1944, a 4 crucişătoare grele în 1944 şi a încă 13 în 1948, a 2 portavioane în 1941 şi a încă 2 în 1947. Cam aceleaşi termene erau prevăzute şi în privinţa construirii de submarine. În orice caz, Hitler trebuia să amîne atacarea Poloniei pentru 1944 sau 1945.

S-a demonstrat că *în 1939 Hitler nu avea intenţia să înceapă un război european, cu atît mai puţin unul mondial.* S-a demonstrat că în 1939 industria Germaniei lucra în regim de pace, că nu existau intenţii şi planuri de trecere la regim de război. S-a dovedit şi că la 3 septembrie 1939 Hitler a fost zguduit aflînd că Marea Britanie şi Franţa i-au declarat război. Hitler n-a prevăzut o asemenea întorsătură a evenimentelor.

Iar Stalin, la 19 august 1939, a luat hotărîri pe care nu le mai putea schimba, care nu lăsau Uniunii Sovietice decît o singură posibilitate: războiul.

De aceea consider ziua de 19 august ca linie de demarcaţie a războiului, care oricum avea să aibă loc. Iar dacă Hitler n-ar fi început la 1 septembrie 1939, Stalin ar fi trebuit să caute altă posibilitate sau chiar alt executant care să împingă Europa şi întreaga lume în război. În aceasta constă esenţa micii mele descoperiri.

7

La 23 august 1939 s-a semnat la Kremlin pactul Molotov-Ribbentrop. Era un eveniment emoţionant, savuros, iar participanţii nu puteau să prevadă că o cameră de filmat va surprinde mai mult decît ar fi vrut organizatorii. Iar camera a surprins următorul tablou: Molotov şi Ribbentrop semnează documentele, iar în spatele lor, ca doi complotişti, Stalin şi Şapoşnikov îşi şoptesc ceva.

Au ce să şoptească. Uniunea Sovietică realizase deja premobilizarea secretă şi intrase în perioada mobilizării secrete, care însemna război. Stalin şi Şapoşnikov ştiu că s-a creat situaţia în care, cum spunea Şapoşnikov, „nu poate să mai existe întoarcere la timp de pace".

În Uniunea Sovietică se formează deja diviziile de infanterie cu numere de peste o sută. În Uniunea Sovietică se pregătesc deja zeci de mii de piloţi pe avionul „Ivanov". Iar elaborarea avionului s-a încheiat, acesta fiind gata pentru producerea în serii masive. În Uniunea Sovietică se

formează deja zeci de noi şcoli militare pentru sute de mii de ofiţeri. În Uniunea Sovietică se construiesc uzine de proiectile şi pulberării care fac războiul iminent în următorii ani.

Stalin şi Şaposnikov şoptesc în spatele lui Ribbentrop, fiindcă ei *ştiu că Uniunea Sovietică este deja în stare de război, deşi tunurile încă nu trag.*

Capitolul 14

CÎND S-A FORMAT DIVIZIA 112 TANCURI?

În ajunul războiului A.L. Ghetman a fost numit comandant al diviziei 112 tancuri.

General de armată I.I. Gusakovski,
***VIJ*, 1973, nr. 10, p. 117**

1

În cărţile şi articolele sale, în cuvîntări, D.T. Iazov – ultimul ministru al apărării al URSS şi ultimul Mareşal al Uniunii Sovietice – afirmă că în mai puţin de doi ani antebelici în Uniunea Sovietică s-au format 125 de noi divizii. Pomenirea celor 125 de noi divizii o întîlnim, de pildă, în cartea sa *Credincioşi Patriei* (p. 178).

Să comparăm: în toiul „războiului rece", în armata Statelor Unite erau 16 divizii, în armata Marii Britanii – 4. Într-o ţară democratică, pentru formarea unei divizii se poartă dezbateri în parlament timp de un an. Dar Stalin, după spusele mareşalului Iazov, în mai puţin de doi ani a format 125 de divizii în plus faţă de cele deja existente.

Putem crede oare acest lucru?

Nu putem.

Oricine strînge mărturii despre diviziile sovietice poate afla că mareşalul Iazov, ca să ne exprimăm diplomatic, nu spune chiar adevărul. Şi de aceea am scris o scrisoare principalului istoric al Armatei sovietice, general-colonel Dmitri Volkogonov: vitejia soldatului constă în înfruntarea baionetelor duşmane, iar vitejia istoricului militar – în înfruntarea publică a şefului direct, dacă acesta se abate de la adevărul istoric. Nu ştiu dacă general-colonel

Volkogonov a primit scrisoarea mea, dar ar fi putut protesta şi fără ea. Însă nu a protestat!

Declaraţia lui Iazov a fost auzită de toţi istoricii militari sovietici, dar nici unul dintre ei nu a avut curajul să riposteze. Atunci am scris o scrisoare lui Iazov însuşi: tovarăşe Mareşal al Uniunii Sovietice, nu spuneţi totul sau... nu ştiţi totul.

2

Să ascultăm şi alte păreri despre numărul noilor divizii.

Mareşalul Uniunii Sovietice *K.S. Moskalenko*: „Din septembrie 1939 pînă în iunie 1941 au fost desfăşurate 125 de noi divizii de infanterie" (*Pe direcţia sud-vest*, p. 9).

Mareşalul Uniunii Sovietice *I.H. Bagramian*: „S-au format 125 de noi divizii de infanterie şi o mulţime de mari unităţi şi unităţi de la alte arme" (*Aşa am păşit spre Victorie*, p. 39).

Sesizaţi diferenţa? Iazov vorbeşte de 125 de divizii noi, iar Moskalenko şi Bagramian de 125 de divizii noi *de infanterie*. Mareşalul Iazov, conştient sau din neştiinţă, a sărit cuvîntul „de infanterie". Iar omiterea unui cuvînt schimbă sensul - căci, în afară de 125 de divizii de infanterie noi, Stalin a format şi alte divizii, de exemplu, motorizate şi infanterie motorizată. Din septembrie 1939 şi pînă în iunie 1941 s-au format 30 de noi divizii motorizate. Diviziile de infanterie, de infanterie motorizată şi motorizate aveau un sistem comun de numerotare. De aceea, încă din martie 1941 au apărut în acest sistem numerele 250, 251, 252... iar toate locurile goale din sistem au fost completate.

În afară de acestea s-au format divizii de tancuri. Numai într-un an - din iunie 1940 pînă în iunie 1941 - s-au format 61 de noi divizii de tancuri. Diviziile de tancuri aveau propriul lor sistem de numerotare, de la 1 la 69. Prezenţa golurilor indica faptul că procesul de formare a diviziilor continuă.

În mai puţin de un an - din iulie 1940 pînă în iunie 1941 - s-au format 79 de noi divizii de aviaţie. Dar pentru Stalin aceasta nu era o limită: numerele au crescut tot mai mult. În aprilie 1941, în raionul Smolensk-ului s-a format divizia 81 de bombardiere de cursă lungă...

Dar poate că diviziile sovietice erau mici?

Ba deloc. Diviziile germane de tancuri aveau o structură organizatorică diferită şi un număr diferit de tancuri: de la 147 divizia 13, pînă la 299 divizia 7. Tancurile erau uşoare şi medii. În Germania nu existau deloc tancuri grele. În 1941, o divizie de tancuri sovietică avea 375 de tancuri uşoare, medii şi grele. Uneori diviziile nu erau completate în totalitate - de exemplu, divizia 1 tancuri a intrat în război avînd 370 de tancuri şi 53 maşini blindate (General-locotenent V.I. Baranov, *VIJ*, 1988, nr. 9, p. 18).

În 1941, diviziile motorizate germane nu aveau tancuri în componenţa lor. În 1941, o divizie motorizată sovietică avea 275 de tancuri.

Singura divizie germană de cavalerie nu avea tancuri, în vreme ce diviziile sovietice de cavalerie aveau cîte 64 de tancuri fiecare.

Diviziile germane de infanterie nu aveau tancuri, pe cînd diviziile sovietice standard de infanterie aveau cîte 16 tancuri. Unele divizii sovietice de infanterie aveau 60-70 de tancuri. De exemplu, divizia 4 infanterie „Proletariatul german" a intrat în război cu 64 de tancuri (General-locotenent I.P. Roslii, *Ultima haltă la Berlin*, p. 32).

Diviziile aviatice sovietice aveau şi cîte 200 de avioane, şi cîte 300. Erau şi cu 400. Exemplu: la 21 iunie, divizia 9 mixtă de aviaţie avea 409 avioane de luptă.

Totalul general în mai puţin de doi ani: nu 125 de noi divizii, cum spune mareşalul Iazov, ci 295 de noi divizii...

Fireşte, dacă nu luăm în considerare noile divizii de infanterie motorizată ale NKVD-ului.

3

Dar nici 295 de noi divizii nu înseamnă totul. S-a întîmplat odată să merg la muzeul diviziei 8 de gardă infanterie motorizată, divizie de mai multe ori decorată şi care poartă numele Eroului Uniunii Sovietice general-maior I.V. Panfilov. Divizia este una dintre cele mai vestite. Am studiat în copilărie istoria ei. S-a format în iulie 1941 ca divizia 316 infanterie. Primul comandant a fost general--maior I.V. Panfilov. În octombrie a fost transferată la Moscova. A urmat celebra luptă a celor 28 de eroi... Acolo, la Moscova, divizia s-a distins şi a fost transformată în divizia 8 infanterie de gardă. Ştiam toate astea înainte de vizitarea muzeului, dar un instinct de cîine de vînătoare m-a făcut să miros fiecare tufă de două, de trei, de patru ori. Şi mi-a fost de folos.

Printre multele documente şi relicve am văzut o hîrtie îngălbenită, cu scris mărunt: ordinul de formare a diviziei. Acest ordin a fost citit înaintea mea de mii de vizitatori ai muzeului. Sau poate că s-au uitat şi n-au citit. S-au poate au citit, dar n-au fost atenţi la ce era mai important. La prima vedere e un ordin ca toate ordinele: se formează... se numeşte... etc. Dar data!

Data este 12 iunie 1941. A doua zi, pe 13 iunie, TASS trimite în eter un „ciudat" comunicat conform căruia Uniunea Sovietică nu intenţionează să atace Germania. În acest timp, numerele diviziilor sovietice de infanterie trecuseră deja de 300.

Şi nu puteai crede că mai înainte a fost înfiinţată divizia de infanterie cu numărul 252, iar deodată, după ea, urmează 316. Nu se putea. De aceea am început să verific şi alte numere - şi am ajuns la concluzia că diviziile 261, 272, 289, 291, 302 şi multe altele au fost formate în iulie 1941, dar ordinele de formare au fost date ÎNAINTE DE INVAZIA GERMANĂ.

De aceea trebuie să spunem că Stalin a format în mai puţin de doi ani 125 de noi divizii de infanterie, 30 de noi

divizii motorizate, 61 de divizii de tancuri, 79 de divizii de aviaţie, iar pe lîngă acestea, *înainte de invazia germană*, a trecut la formarea a încă 60 de divizii de infanterie, infanterie motorizată şi motorizate.

4

Am verificat şi diviziile de tancuri.

Stalin avea 61. Oficial.

De fapt, încă din martie 1941, numerele diviziilor de tancuri sovietice au trecut peste 100 şi continuau să crească. Nici măcar nu trebuie să scotocim prin arhive strict secrete ca să confirmăm acest lucru. E suficient să ne uităm în enciclopedia *Marele Război al Patriei* (p. 206). Această carte a trecut prin cenzura de stat şi militară. A fost redactată de generalul de armată M.M. Kozlov, de general-colonel G.V. Sredin, de general-locotenent P.A. Jilin şi mulţi alţi renumiţi generali, profesori universitari, doctori în ştiinţe, membri corespondenţi ai Academiei etc. Din această lucrare ştiinţifică aflăm că generalul de armată A.L. Ghetman (în 1941 era colonel) *a devenit comandant al diviziei 112 tancuri în martie 1941*. Există şi alte mărturii în acest sens.

Dacă vreun istoric militar se îndoieşte, e suficient să verifice pur şi simplu mărturiile privitoare la toate celelalte divizii de tancuri cu trei cifre - de exemplu, divizia 111 tancuri. Aceasta se afla în Zabaikalie. La 22 iunie, după comunicatul privind atacarea Germaniei, au avut loc peste tot mitinguri ale populaţiei şi militarilor din unităţile militare. Istoria Regiunii militare Zabaikalie (*Regiunea Zabaikalie „Ordinul Lenin"*, p. 96) informează că la 22 iunie 1941 „au avut loc mitinguri ale militarilor în diviziile de infanterie 36, 57 şi în diviziile 61 şi 111 tancuri". Nu puteau avea loc mitinguri ale militarilor în divizia 111 tancuri dacă aceasta n-ar fi existat.

Orice pasionat de istorie, dacă va răsfoi colecţia sa de materiale privind istoria diviziilor sovietice, îmi va da

dreptate: pe 21 iunie 1941 existau deja cel puţin următoarele divizii de tancuri – 101 a colonelului G.M. Mihailov, 102 a colonelului I.D. Illarionov, 104 a colonelului V.G. Burkov, 106 a colonelului A.N. Pervuşin, 107 a colonelului P.N. Domracev.

Se poate obiecta că nu toate erau complete. Mareşalul Uniunii Sovietice I.S. Konev, de exemplu, spune că în septembrie 1941 divizia 107 tancuri avea numai 153 de tancuri (*VIJ*, 1966, nr. 10, p. 56). Aşa este, dar avem de-a face numai cu o rămăşiţă după crunta bătălie de la Smolensk – totuşi, o rămăşiţă de 153 de tancuri nu e chiar atît de mică. La începutul lui septembrie 1941, dintre toate diviziile de tancuri germane de pe Frontul de Răsărit, numai două se puteau compara din punct de vedere al numărului de tancuri în bună stare: divizia 6 cu 188 de tancuri şi divizia 8 cu 155 de tancuri.

5

Acum să amintim că în septembrie 1939 Hitler a intrat în cel de-al doilea război mondial avînd ŞASE divizii de tancuri, în marea lor majoritate uşoare. La 31 august 1939, în toată armata germană existau 211 tancuri medii. Nu erau tancuri grele mici în dotarea armatei – nici măcar în faza de proiectare. Supunînd aceste date unei „amănunţite analize ştiinţifice", unii istorici au ajuns la următoarea concluzie: o dată ce Hitler are 6 divizii de tancuri uşoare, înseamnă că intenţionează să subjuge întreaga lume.

În primăvara lui 1941, „neutrul" Stalin a format mai multe divizii de tancuri decît au existat în TOATE TIMPURILE ŞI ÎN TOATE ŢĂRILE LUMII LUATE LA UN LOC. În 1941 Uniunea Sovietică era singura ţară din lume care avea tancuri grele în dotarea armatei.

Aşa încît se impune următoarea întrebare: dacă 6 divizii de tancuri uşoare reprezintă o dovadă de necontestat a năzuinţei de a începe războiul şi de a cuceri lumea, atunci ce dovedeşte înfiinţarea a 61 de divizii de tancuri într-un

singur an şi începerea desfăşurării a încă tot atîtea divizii de tancuri?

Nici o ţară din lume nu putea întreţine 60 de divizii de tancuri – nu mai vorbesc de o sută şi peste. În afară de diviziile de tancuri, Stalin avea şi divizii de infanterie şi de infanterie motorizată, în număr de 300. Şi acest număr de divizii nu putea fi întreţinut de nici o ţară din lume. Nu mai vorbesc de diviziile de aviaţie şi toate celelalte. Chiar dacă ar fi avut capacităţi reduse, tot n-ar fi putut fi întreţinute. Dar ele nu au avut capacităţi reduse: au fost completate repede cu soldaţi şi armament. Iar acest lucru însemna hotărîrea de a lupta. A lupta încă din 1941, cînd diviziile nu erau completate cu totul.

Dacă erau completate, economia ar fi fost imediat la pămînt.

Iată de ce genialul Karl von Clausewitz considera că „prin însăşi natura războiului este imposibil să reuşeşti pregătirea concomitentă şi totală a tuturor forţelor pentru intrarea lor neîntîrziată şi simultană în acţiune".

Iată de ce Stalin a pregătit o armată puternică. Dar, în afară de aceasta, a pregătit o rezervă inepuizabilă de divizii care au început să se formeze. În cursul războiului este mai uşor să termini formarea diviziilor, dacă aceasta nu începe de la zero.

Hitler nu avea aşa ceva. El a trimis împotriva lui Stalin 17 divizii de tancuri care nu erau complete şi pe care nu mai avea cu ce le întări. Toate tancurile germane de pe Frontul de Răsărit erau împărţite în patru mari grupări, fiecare avînd de la 8 pînă la 15 divizii cuprinzînd 3-5 divizii de tancuri, 2-3 motorizate, restul de infanterie. Pe 4 septembrie 1941, în gruparea 2 de tancuri a generalului-colonel G. Guderian au rămas 190 de tancuri în bună stare. Gruparea de tancuri s-a transformat într-o divizie incompletă, iar diviziile de tancuri din componenţa ei s-au transformat în batalioane de tancuri: divizia 3 tancuri are 41 de tancuri bune, divizia 4 – 49, divizia 17 – 38, divizia 18 – 62. În plus, era o lipsă catastrofală de piese de schimb şi

combustibil pentru tancuri. Şi toate acestea înainte de venirea toamnei, cu ploile şi noroaiele ei, şi înainte de venirea iernii, de zăpadă, ger, care trebuiau să-i fie amintite lui Hitler şi generalilor săi.

Istoricii polemizează pînă în ziua de azi pe această temă: ce trebuia să facă Hitler la începutul lui septembrie 1941? Să trimită gruparea de tancuri pentru încercuirea Kievului sau să o îndrepte direct spre Moscova. Aceste dispute mă uimesc: după ce gruparea a rămas doar cu un sfert din numărul iniţial de tancuri, nu trebuia s-o mai trimiţi nici împotriva Kievului, nici împotriva Moscovei, ci trebuia dusă la refacere şi recompletare. Iar în locul acesteia trebuiau introduse în luptă divizii, corpuri şi grupări proaspete.

Dar Hitler nu s-a îngrijit de acest lucru.

Stalin însă da.

În afara diviziilor de tancuri completate, el avea şi diviziile din al doilea val, incomplete, şi cele din al treilea val, şi din al patrulea. După primele lovituri şi declararea mobilizării diviziile de tancuri puteau fi completate şi, pe măsura pregătirii, puteau fi introduse în luptă.

Important era că uzinele din Leningrad şi Harkov produceau atîtea tancuri, încît ar fi ajuns din plin (în condiţiile în care *noi atacam*) şi pentru completarea pierderilor din diviziile existente şi diviziilor care se formau. Acest lucru ar fi dat lui Stalin posibilitatea să completeze pierderile diviziilor care purtau războiul şi să introducă treptat în luptă noi divizii de tancuri, ajungînd pe cîmpurile de luptă cu o sută şi peste o sută de divizii.

Prin agresiunea sa sinucigaşă, cu doar 17 divizii de tancuri, Hitler nu i-a permis lui Stalin să desfăşoare puterea sovietică de tancuri. Harkovul a fost pierdut, Leningradul a fost blocat.

Producerea de tancuri în Gorki, Celiabinsk, Nijni Taghil, Stalingrad a fost o improvizaţie. Dar chiar şi aşa, ea a permis Uniunii Sovietice să aibă un mare număr de tancuri de bună calitate şi să încheie războiul la Berlin.

Dacă Stalin ar fi lovit primul, producţia de tancuri în Uniunea Sovietică ar fi fost de proporţii monstruoase. Acest lucru se avea în vedere în martie 1941, cînd a fost dat ordinul de formare a diviziei de tancuri cu numărul 112.

Capitolul 15

DESPRE REGIMENTELE DE ARTILERIE

Artileria noastră este artileria unei acţiuni ofensive. Ca un uragan se va abate Armata Roşie asupra teritoriilor inamicului, şi prin foc de artilerie ucigaş va mătura duşmanul de pe faţa pămîntului.

T.I. Rostunov, *Cuvîntare la Congresul al XVIII-lea al partidului*, 18 martie 1939

1

În iunie 1939, în componenţa artileriei de cîmp a Armatei Roşii existau 144 de regimente de artilerie. În fiecare regiment erau 24-36 guri de foc. E mult. Subliniez: vorbim numai despre regimentele de artilerie şi numai din componenţa artileriei de cîmp. Nu mă refer la regimentele de artilerie antiaeriană, regimentele de artilerie ale raioanelor fortificate, artileria de coastă a flotei. Acum sărim peste subunităţile de artilerie, care intrau în componenţa batalioanelor şi regimentelor de infanterie, a marilor unităţi şi a unităţilor de cavalerie, a trupelor de desant aerian, a trupelor NKVD. Trecem şi peste bateriile izolate şi divizioanele de artilerie de putere mare şi specială.

Cele 144 de regimente de artilerie de cîmp s-au împărţit în felul următor:

– în subordonarea fiecărui comandant de divizie de infanterie (infanterie motorizată) cîte un regiment de artilerie (obuziere de 152 şi 122 mm); în total 95 de regimente.

– în subordonarea fiecărui comandant de corp de infanterie cîte un regiment de artilerie (tunuri-obuziere de 152 mm şi tunuri de 122 mm); în total 25 de regimente.

– în subordinea Comandamentului general al Armatei Roşii 24 de regimente de artilerie (obuziere de 203 mm, tunuri şi tunuri-obuziere de 152 mm); acestea constituiau Rezerva Comandamentului General.

La 19 august 1939 Stalin a luat hotărîrea de a mări numărul diviziilor de infanterie. Fiecare nouă divizie necesită un regiment de artilerie. Pentru conducerea diviziilor s-au înfiinţat conducerile corpurilor de infanterie. Fiecare comandant de corp de infanterie solicită, de asemenea, un regiment de artilerie propriu. Pentru întărirea cantitativă şi calitativă a diviziilor şi corpurilor de armată de pe direcţiile principale sînt necesare regimentele Rezervei Comandamentului General. Prin urmare, trebuie mărit şi numărul lor.

Într-un cuvînt, *la 19 august 1939 s-a luat hotărîrea sporirii numărului de regimente de artilerie de campanie de la 144 la 341.*

Şi acestea au devenit mai multe decît în toate armatele lumii luate la un loc.

2

Într-o divizie de infanterie obişnuită sînt: 1 regiment de artilerie şi 3 de infanterie. În vara lui 1939, special pentru trimiterea la Halhin-Gol, au fost formate două noi divizii de infanterie cu o structură neobişnuită: fiecare avea cîte 2 regimente de artilerie şi 3 de infanterie. Diviziile astfel structurate şi-au dovedit calităţile în atacul-surpriză. Iar Jukov a propus ca noutatea să fie aplicată în întreaga Armată Roşie: fiecărui comandant de divizie cîte două regimente de artilerie. Ba încă şi fiecărui comandant de corp de infanterie cîte două.

La 13 septembrie 1939 Stalin confirmă propunerea şi începe desfăşurarea unor noi regimente de artilerie. Numărul diviziilor şi corpurilor creşte, iar numărul regimentelor de artilerie din componenţa lor creşte de două ori mai repede: acum se cer 577.

Structura organizatorică a corpului de infanterie uimeşte. Înainte, în corpul standard (3 divizii) numărul total de regimente era: 9 de infanterie şi 4 de artilerie, iar din septembrie 1939 – 9 de infanterie şi 8 de artilerie. Un asemenea corp de armată era numai cu numele de infanterie, corpul ajungînd de fapt de infanterie-artilerie.

Dacă luăm în calcul toate companiile de infanterie şi bateriile de artilerie din corpul de armată, descoperim cu uimire că bateriile de artilerie sînt de aproape o dată şi jumătate mai multe decît companiile de infanterie. În comparaţie cu corpurile de infanterie ale armatelor străine, corpul de infanterie sovietic era cel mai mic ca număr de soldaţi (îndeosebi în unităţile din spatele frontului), dar depăşea net orice alt corp de armată străin din punctul de vedere al puterii de foc.

3

Pe lîngă mărirea numărului de regimente de artilerie erau şi alte căi prin care se făcea completarea trupelor de artilerie. Pînă în toamna lui 1939, în componenţa fiecărei divizii de infanterie erau 18 tunuri antitanc de 45 mm. După Halhin-Gol, numărul acestora a ajuns la 54. În exterior e aceeaşi divizie, dar tunurile antitanc sînt de trei ori mai multe.

Unii istorici zîmbesc pe sub mustaţă pe seama tunurilor antitanc de 45 mm. Totuşi, acest tun se evidenţia printr-o manevrabilitate uimitoare, căci era uşor. Tunul era de înălţime joasă, ceea ce permitea o camuflare uşoară în ambuscadele antitanc. Cea mai importantă cerinţă pentru un tun antitanc este capacitatea de a perfora orice tanc al inamicului.

În 1941, tunul sovietic de 45 mm avea această capacitate. În afară de acesta s-a proiectat şi un tun antitanc de 57 mm, dar care n-a intrat în fabricaţie pur şi simplu pentru că nu avea ţinte pe măsură. Însă imediat ce spionajul a aflat de apariţia tancurilor grele germane, tunul de 57 mm a început să fie produs – şi pînă la sfîrşitul războiului şi-a făcut din

plin datoria, mai ales că în ajutorul său a venit curînd şi tunul antitanc de mare putere, de 100 mm.

Trupele de infanterie au fost înzestrate şi cu aruncătoare de mine. În toamna lui 1939, numărul aruncătoarelor de mine din fiecare batalion de infanterie s-a mărit. Fiecare comandant de regiment a primit o baterie proprie de aruncătoare de mine.

Acum însă vorbim despre regimentele de artilerie. Pe lîngă diviziile de infanterie s-au format divizii motorizate şi de tancuri. Pentru fiecare dintre aceste divizii s-a format cîte un regiment de artilerie.

Iar apoi s-a hotărît mărirea numărului de divizii de infanterie pînă la 300 şi peste, iar a diviziilor de tancuri pînă la 100 şi peste, pentru care trebuiau formate regimente de artilerie. Au mai fost înfiinţate încă zece brigăzi de artilerie ale Rezervei Comandamentului General, care aveau fiecare cîte două regimente de artilerie (cîte 66 de guri de foc la fiecare regiment, inclusiv tunuri de 107 mm). Dar asta nu este totul.

Pe lîngă divizii au fost înfiinţate şi brigăzi de infanterie. Structura lor standard era: un batalion independent de tancuri, două regimente de infanterie şi un regiment de artilerie. Exemple: în componenţa brigăzii 3 infanterie (comandant – colonel P.M. Gavrilov) intrau un batalion de tancuri, regimentele 41 şi 156 infanterie şi regimentul 39 artilerie; în componenţa brigăzii 8 infanterie (comandant – colonel N.P. Simoniak) intrau un batalion de tancuri, regimentele 270 şi 335 infanterie şi regimentul 343 artilerie.

În afara corpurilor de infanterie au fost formate 29 de corpuri mecanizate. Ce-i drept, corpul de armată mecanizat nu avea artilerie proprie. Aceasta era regula. Dar regula are şi excepţii. În raionul Lvov, pe lîngă celelalte trupe, se pregătea de atacarea Germaniei corpul 4 mecanizat al generalului-maior A.A. Vlasov. Două divizii de tancuri şi una motorizată ale acestui corp aveau regimente de artilerie, iar în plus, în directa subordonare a comandantului corpului se aflau regimentele 441 şi 445 artilerie de corp de armată.

Încă un exemplu. La sfîrşitul lui mai şi începutul lui iunie, armata 16 a fost transferată din Zabaikalie în Ucraina. În componenţa ei intra corpul 5 mecanizat al generalului-maior I.P. Alekseenko. Fiecare comandant de divizie avea regimentul său de artilerie. În plus, însuşi comandantul de corp avea la dispoziţie regimentele 467 şi 578 artilerie de corp.

Dar asta nu e totul. Pe lîngă Armata Roşie s-au format diviziile de infanterie motorizată Osnaz ale NKVD-ului. Fiecare divizie de acest fel avea în componenţa sa un regiment de obuziere. Istoricii propun ca unităţile NKVD să nu fie luate în calcul, motivîndu-se că acestea erau divizii de elită care aveau armament de ultimul tip şi militari selecţionaţi pînă la ultimul soldat. O dată ce sînt cei mai buni, spun istoricii, înseamnă că nu trebuie luaţi în calcul. Fără comentarii. Dar chiar dacă nu luăm în calcul NKVD-ul, numărul de regimente de artilerie din componenţa Armatei Roşii urca – încă dinainte de invazia germană – undeva spre 900. Şi creşterea nu s-a oprit aici.

4

Îndoiala este pe deplin justificată: Stalin juca oare acelaşi joc ca şi Hitler? Hitler a format toate noile divizii de tancuri... pe seama reducerii numărului de tancuri din vechile divizii. În 1939 Hitler avea 6 divizii de tancuri, în 1940 – 10, în 1941 – 20. Dar numărul de tancuri nu s-a modificat esenţial.

Nu, Stalin nu se juca. Numărul marilor unităţi de tancuri a crescut, dar şi numărul de tancuri din aceste unităţi. La fel, a crescut numărul de regimente de artilerie, dar s-a mărit şi numărul gurilor de foc din fiecare regiment. De exemplu, în regimentele Rezervei Comandamentului General, dotate cu tunuri-obuziere de 152 mm, numărul gurilor de foc a crescut de la 36 la 48. Iar în regimentele antitanc – pînă la 66.

În acest timp, artileria de cîmp a crescut şi în Germania. Dar să luăm seama la denumirea tunurilor şi obuzierelor: în majoritatea cazurilor, în indexul lor sînt prezente cifrele *12* sau *18*. Acestea reprezintă anul fabricării. Germania avea suficientă artilerie, dar în marea majoritate a cazurilor, în dotarea artileriei de cîmp intrau arme fabricate în cursul primului război mondial. În afară de aceasta, artileria germană şi-a completat necesarul prin captură de război de la nouă state cotropite.

În total, în dotarea artileriei germane intrau tunuri şi obuziere fabricate în zece ţări diferite, se foloseau 28 de calibre diferite, ceea ce complica problema asigurării muniţiei. Multe din tunurile capturate erau fabricate în secolul precedent.

Formarea regimentelor de artilerie sovietice s-a făcut pe baza unui nou standard, cu arme proiectate în 1938 şi produse în 1940-1941.

Din 1939 pînă în iunie 1941, Armata Roşie a primit 82 de mii de tunuri şi aruncătoare de mine de cel mai nou tip. În 1941, aproape toate tunurile sovietice erau cele mai bune din lume din punct de vedere calitativ – şi au rămas aşa pînă la sfîrşitul războiului. Dintre acestea, obuzierul M-30 de 122 mm, proiectat în 1938, verificat la Halhin-Gol, intrat în dotarea armatei în septembrie 1939, face parte din dotarea unor armate şi la sfîrşitul secolului XX.

Nu se potrivesc deloc toate acestea cu imaginea obişnuită a unui Stalin care l-a crezut pe Hitler şi nu s-a pregătit de război.

5

Cei care au studiat istoria militară vor replica: regimentele de artilerie sovietice nu aveau suficiente forţe de tracţiune. Mai mult, în artilerie se folosea un tractor puternic, dar lent. Remarca este adevărată.

Totuşi, această circumstanţă nu este atît de îngrozitoare cum poate părea la prima vedere. Experienţa războiului a

arătat că atunci cînd s-a pus problema apărării şi trupele sovietice s-au băgat sub pămînt, adică au săpat tranşee, au amenajat cuiburi de foc pentru tancuri şi artilerie, s-au blindat, au împînzit zona cu şanţuri antitanc, cu cîmpuri de mine, cu îngrădituri de sîrmă etc., atunci inamicul n-a reuşit să spargă apărarea. Exemple: Leningrad, Moscova, Stalingrad, Kursk.

Toate rupturile strategice ale trupelor germane din timpul războiului au reuşit numai atunci cînd trupelor sovietice li s-a interzis să sape tranşee şi să pregătească apărarea. Exemple: iunie 1941 pe toată graniţa, Harkov în mai 1942, Frontul Crimeei în aceeaşi lună. În 1941 Armata Roşie a avut fericita posibilitate să realizeze o apărare impenetrabilă de la o mare la alta.

După semnarea pactului cu Hitler, Stalin a avut la dispoziţie doi ani. Putea să-şi construiască o apărare nu în cîmp deschis, ca la arcul de la Kursk, ci sprijinindu-se pe forturile din fier-beton ale *Liniei Stalin*[1]. Iar aici, în această apărare, urmau să se aşeze 500-600 regimente de artilerie, amenajînd pentru fiecare tun cîteva poziţii de foc şi camuflîndu-le cu grijă. Iar artileria Rezervei Comandamentului General trebuie ţinută în rezervă şi transferată acolo unde inamicul forţează mai mult. În acest caz, tractoarele şi automobilele ar fi fost arhisuficiente: muniţiile sînt pregătite dinainte şi ferite de blindaje în apropierea poziţiilor de foc, iar mijloacele de transport n-ar avea decît să care noaptea tun după tun, de la o poziţie de foc la alta.

Dar pe generalii şi mareşalii sovietici nu-i interesa varianta defensivă a războiului. Ei pregăteau ofensiva. Însă nici pentru ofensivă nu ai nevoie imediat de tractoare şi automobile. Să ne lămurim de ce.

La pregătirea operaţiunilor ofensive artileria nu se strămută niciodată cu întreaga masă: în primul rînd pentru că îl sperii pe inamic încă înainte de atac şi îi indici direcţia loviturii principale; în al doilea rînd pentru că este pur

1. Amănunte despre *Linia Stalin* în *Spărgătorul de gheaţă*.

şi simplu imposibil să concentrezi concomitent, să spunem, cîte 200 de guri de foc pe fiecare kilometru de ruptură a frontului, plus cantitatea corespunzătoare de muniţie. De aceea înainte de atacuri se pregătesc în timpul nopţii camuflaje pentru gurile de foc, iar artileria şi toată muniţia se mută încet-încet spre zonele viitoarei rupturi. Spre dimineaţă totul se camuflează cu grijă, iar a doua noapte totul se repetă. Pentru o astfel de treabă nu ai nevoie de mijloace de tracţiune pentru fiecare tun.

Ofensiva începe printr-o pregătire de artilerie, după care prin ruptură trec tancurile şi infanteria, iar baza artileriei rămîne pe loc. Marile unităţi mobile au pentru susţinere relativ puţină artilerie. Peste cîteva zile sau săptămîni, departe, în adîncimea apărării inamicului, atacul îşi pierde suflul, trupele se opresc, fortifică linia şi trec la apărare. Iar comandamentul alege o nouă porţiune de ruptură şi totul se ia de la început. Multe nopţi la rînd în această porţiune este transportată artileria, sînt cărate muniţiile. Într-un război ofensiv artileria sovietică nu se transferă toată o dată, ci în valuri.

În afară de aceasta, *în Ziua „M", după declararea mobilizării pe faţă, s-a planificat transferarea din economia naţională în armată a 240 de mii de automobile şi 43 de mii de tractoare*. Aceste mijloace de transport ar fi fost mult prea suficiente pentru completarea necesarului.

S-a ajuns la haos pentru că armata germană a atacat prin surprindere, exact în momentul în care artileria sovietică se muta pe timp de noapte la graniţă. O dată cu artileria era adusă o cantitate corespunzătoare de muniţie. Artileria nu s-a pregătit pentru un război defensiv, iar la 22 iunie nu putea să înceapă atacul: artileria era deja la graniţă, dar infanteria încă nu se apropiase. Trebuia ca TOATĂ masa artileriei sovietice să se retragă CONCOMITENT de la graniţă. Şi în această situaţie, lipsa tractoarelor şi ritmul lor lent au provocat o catastrofă: artileria a fost distrusă sau a căzut în mîna inamicului laolaltă cu muniţia...

6

Catastrofa putea fi evitată dacă artileria şi muniţia n-ar fi fost acumulate la graniţă. Chiar şi cu o săptămînă înainte de război (dacă Stalin s-ar fi temut cu adevărat de Hitler) artileria putea fi retrasă. Dar s-a întîmplat invers.

Mareşalul Uniunii Sovietice K.K. Rokossovski: „Trupelor li s-a ordonat să trimită artileria în poligoane aflate în zona de graniţă" (*Datorie soldăţească*, Moscova, Voenizdat, 1968, p. 8). Curios: de ce artileria a trebuit să facă pregătirea de luptă la graniţă? Oare Uniunea Sovietică e atît de mică, oare nu s-a putut găsi un alt loc mai potrivit? Te pomeneşti că vreun idiot de la Marele Stat-Major va fi dat acest ordin tîmpit. Să nu ne grăbim însă cu afirmaţiile. Ordinul n-a fost dat de un idiot, ci de marele şi invincibilul G.K. Jukov. Exact aşa a făcut el înaintea atacului suprinzător de la Halhin-Gol: grosul infanteriei şi tancurile au fost menţinute în adîncime, ca să nu apară indicii de pregătire a atacului şi să nu se trădeze direcţiile principale de atac. Infanteria şi tancurile se apropie de zona ostilităţilor în chiar ultima noapte – însă infanteria, care se mişcă mai lent, este împinsă în faţă din timp.

Aceasta este regula în cazul unui război agresiv. Dar dacă japonezii ar fi trecut ei la atac, toate pregătirile sovieticilor s-ar fi încheiat catastrofal. Acest lucru s-a întîmplat pe 22 iunie 1941: artileria sovietică se afla deja la graniţă, dar infanteria şi tancurile încă nu.

În raioanele de graniţă a fost transferată artileria trupelor angajate în luptă – dar, în afară de aceasta, în raioanele de graniţă s-au format noi subunităţi şi unităţi de artilerie. Cele 900 de regimente de artilerie nu reprezintă deloc limita. S-au format noi şi noi regimente, îndeosebi regimente grele ale Rezervei Comandamentului General. General-colonel L.M. Sandalov informează în trei fraze, ca un fapt absolut nesemnificativ, că în spatele armatei a 4-a au fost aduse 480 de guri de foc de 152 mm şi s-a început formarea a zece noi regimente de artilerie ale Rezervei.

Regimentele n-au mai apucat să se formeze, nemţii au atacat, iar tunurile nu aveau servanţi lîngă ele, aceştia fiind undeva departe, fără tunuri. Dincolo de Nipru şi de Volga există poligoane pentru pregătirea de luptă şi centre de instrucţie pentru formarea unor noi unităţi. Pare-se că era mai bine să formezi regimentele în Urali, să le instruieşti, să faci trageri, iar apoi să le îmbarci în eşaloane şi să le transporţi la graniţa vestică. De ce tunurile au fost aduse, iar oamenii nu? De ce regimentele se formează în raioanele de graniţă, unde pot fi atacate înainte de a fi completate cu soldaţi? Totul pare o imensă idioţenie. Dar dacă ne amintim că este vorba de o pregătire pentru atac, aceste acţiuni pot fi înţelese altfel. Totul capătă un sens.

Dacă formezi şi completezi un regiment de artilerie al Rezervei departe de graniţă, iar apoi îl transferi la graniţă, faptul nu trece neobservat. Chiar şi venirea unui singur regiment al Rezervei dă de bănuit. Venirea a zece regimente îi provoacă panică inamicului. De aceea tunurile se transportă la graniţă în partide mici, fără servanţi. Iar undeva, în alt loc, se pregătesc comandanţii şi soldaţii.

În ultimul moment, în raioanele de graniţă sosesc mii de soldaţi şi ofiţeri, însă fără autotractoare, fără tunuri, fără muniţie. Cînd vin nu li se acordă prea multă importanţă: mulţi oameni fără tunuri – seamănă cu infanteria. Însă tunurile, autotractoarele, muniţia sînt deja ascunse în pădurile din preajma frontierei. Soldaţii iau în primire tunurile, le degresează şi – gata! – zece regimente sînt pregătite de luptă.

7

Pot să-mi imaginez 480 de guri de foc pe un singur cîmp. General-colonel L.M. Sandalov nu precizează despre ce fel de guri de foc este vorba. Însă nu poate fi vorba decît de tunul-obuzier de 152 mm ML-20 sau tunul de 152 mm Br-2. Tunul-obuzier ML-20 cîntărea peste 7 tone, iar tunul Br-2 avea peste 18 tone. Cele 480 de astfel de tunuri se înşiruie pînă la orizont.

Mai greu este să ne imaginăm altceva în raioanele de graniţă. Fiecare tun avea o rezervă de 10 garnituri de proiectile. O garnitură avea 60 de proiectile, 10 garnituri – 600 de proiectile. Un proiectil de ML-20 cîntăreşte 43,6 kg, iar unul de Br-2 – 48,8 kg. Fiecare proiectil este ambalat într-un colet separat. Pentru 480 de tunuri trebuie 288 mii de colete. Însă coletarea se face în două colete. La început proiectilul, apoi, separat, tubul cu încărcătura explozivă. Ceea ce înseamnă încă un rînd de colete. Imaginaţi-vă.

Şi toate acestea numai pentru zece noi regimente ale Rezervei, care se formează în secret în spatele dispozitivului de luptă al armatei a patra. Dar armata 4 nu se află pe direcţia principală. Pe direcţiile principale se află armata a 10-a a Frontului de Vest – la intrîndul Belostok, armata a 6-a a Frontului de Sud-Vest – la intrîndul Lvov, iar armata a 9-a a Frontului de Sud – la graniţa română. Ne putem imagina ce s-a petrecut în spatele lor? Ne putem imagina toate cele 900 de regimente deja formate şi numărul necunoscut al celor care se formează în secret? Ne putem oare imagina munţii de colete verzi cu proiectile pentru toate aceste regimente?

Numai cine reuşeşte să-şi închipuie toate acestea (eu nu mă încumet) va putea înţelege pînă la capăt rostul cuvintelor Mareşalului B.M. Şapoşnikov: MOBILIZAREA ÎNSEAMNĂ RĂZBOI. Mai întîi Stalin a înfiinţat Narkomat-ul muniţiilor, apoi, ca o consecinţă logică, a urmat procesul alert al formării regimentelor de artilerie, capabile să îngurgiteze duiumul de proiectile.

Iar consecinţa înfiinţării regimentelor de artilerie putea fi numai războiul. Şi aceasta încă din 1941, căci generalii sovietici nu puteau ţine mult timp sub cerul liber cîte zece garnituri la fiecare tun al celor 900 de regimente de artilerie.

NU PUTEAU.

Capitolul 16

DESPRE ÎNŢELEPTUL SOVIET SUPREM

Trebuie folosite antagonismele şi contradicţiile între două sisteme ale statelor capitaliste, asmuţindu-le reciproc.

V.I. Lenin

1

Pînă în 1939 în Uniunea Sovietică n-a existat obligativitatea serviciului militar. În armată nu erau luaţi toţi, ci prin selecţie. E clar: sîntem doritori de pace.

Vîrsta de încorporare: 21 de ani. Aici nu e clar. N-ar fi fost mai bine ca tinerii să fie chemaţi după şcoală, la 18 sau 19 ani, iar după serviciul militar să fie liberi? La 21 de ani omul poate avea un serviciu, o familie, iar în faţă incertitudinea: îl iau sau nu-l iau?

Nimeni nu poate să-mi explice de ce trebuie să fii încorporat la 21 de ani şi nu mai devreme.

Există un rost important în acest sistem. A fost ca o punte peste apă: nu toţi trec peste ea, numai cîţiva – iar restul se strîng pe mal. La momentul necesar se poate introduce serviciul militar obligatoriu (trebuie doar căutat un motiv) şi toţi cei care n-au fost în armată vor fi chemaţi sub drapel. În atîţia ani s-au adunat destui.

Momentul a venit: 1 septembrie 1939. În această zi s-a introdus serviciul militar obligatoriu. Toţi care nu făcuseră armata au început să fie adunaţi.

În fiecare caz în parte, chemarea unui matur în armată nu trezea bănuieli că s-ar face pregătiri de război. Îl iau la armată, plînge familia, dar toţi înţeleg: Vania al nostru are 30 de ani, dar n-a făcut armata, i-a venit şi lui vremea...

Iar pentru ca chemarea să fie pe înţelesul tuturor, s-a spus că trebuie trupe mici dar regulate la graniţă. Bine ar fi să se termine totul cu bine, dar n-ar fi nici un necaz dacă ar fi rău.

Chemarea în cursul conflictelor şi micilor războaie nu necesită nici un fel de explicaţii. Iar conflictele au mers în şir, de parcă cineva le organiza la comandă: ba la Hasan, ba în Delta Dunării, ba în codrii seculari ai Finlandei... Tinerii şi nu foarte tinerii flăcăi erau recrutaţi să pregătească „eliberatoarea" campanie din Polonia. Iar după campanie n-au mai fost trimişi pe la casele lor. Apoi a urmat „eliberarea" Finlandei, şi iar au rămas în armată. Apoi „eliberarea" Estoniei, Letoniei, Lituaniei, Basarabiei... Iar recrutări: situaţia e – vai! – critică...

Dar Stalin mai avea încă rezerve: conform noii legi privind serviciul militar obligatoriu, vîrsta a fost coborîtă de la 21 la 19 ani – iar pentru unele categorii pînă la 18. Şi deodată au fost înrolaţi toţi: şi cei de 21, şi cei de 20, de 19, într-o serie de cazuri şi cei de 18. Printre aceştia a fost şi tatăl meu: avea 18 ani.

Dorinţa noastră de pace şi vîrsta de încorporare modificată artificial au permis să se adune ca într-un baraj energia a milioane de oameni. Atunci Stalin a deschis ecluzele şi energia acumulată a fost folosită deodată.

2

Orice mare efort este de scurtă durată. Cu cît intensitatea este mai mare, cu atît mai repede ne pierdem puterile. Haideţi să-l întrebăm pe cel mai puternic om din lume: poate să ţină mult timp deasupra capului o halteră de 200 kg? Vreau să spun că chemarea concomitentă a trei contingente (niciodată nu s-a întîmplat aşa ceva pînă atunci) şi, în plus, chemarea tuturor celor care nu făcuseră serviciul militar pînă atunci au aşezat pe umerii ţării o povară dublă. Pe de o parte economia era văduvită de toţi aceşti lucrători, iar pe de altă parte, trebuiau îmbrăcaţi, încălţaţi, hrăniţi,

întreţinuţi, încartiruiţi... – încercaţi să încartiruiţi măcar un milion de noi soldaţi.

Armata Roşie trecuse de curînd de limita a un milion de oameni, iar acum, deodată, a devenit o armată de mai multe milioane. Noile divizii aveau nevoie de cazărmi, state-majore, poligoane şi cîmpuri de tragere, depozite, cluburi, săli de mese! Şi cîte şi mai cîte. Încercaţi să organizaţi măcar o divizie cu un efectiv de 13 mii de soldaţi. Principalul lucru însă este altul: toate aceste divizii, corpuri de armată şi armate trebuiau înarmate.

Recrutarea din 1939 a fost uriaşă. Era imposibil să mai repeţi o dată un asemenea truc. În anii următori puteau avea loc numai recrutările obişnuite ale tinerilor de aceeaşi vîrstă. *Prin introducerea legii în toamna lui 1939 Stalin şi-a creat o situaţie bună pentru vara lui 1941: în doi ani, toţi cei încorporaţi vor deveni adevăraţi soldaţi. În afară de aceasta, se vor mai face încorporări în 1940 şi 1941.*

Această armată activă poate începe războiul. După intrarea în război, toate termenele vor fi anulate şi toţi cei încorporaţi vor fi ţinuţi în armată pînă la victorie, completîndu-se în acelaşi timp armata şi întărindu-se cu milioanele de rezervişti care au făcut armată în anii precedenţi şi cu cei tineri, pe măsura maturizării lor.

Nu se poate ca Stalin şi generalii săi să nu înţeleagă că în toamna lui 1941, recruţii din 1939 vor trebui lăsaţi la vatră. După legea din 1.09.1939, pentru cea mai mare parte a militarilor – soldaţi de rînd şi gradaţii trupelor terestre – durata serviciului era de doi ani. Prin urmare, recrutarea în masă din 1939 a întărit armata în curs de doi ani – dar în toamna lui 1941 această forţă îşi arată reversul. Recrutarea din 1939 şi-a încheiat termenul ca o apă ieşită din făgaş, iar locul ei este ocupat de o recrutare obişnuită. Nu se poate să ţii mai departe militarii în armată, fiindcă disciplina va avea de suferit. Numai războiul permite ţinerea în armată a milioane de militari care să se supună. Iar dacă Armata Roşie nu intră în război pînă în toamna lui 1941, chemarea militarilor din 1939 macină în gol – iar pentru

întreţinerea ei se vor face cheltuieli uriaşe. Iar dacă soldaţii vor fi trimişi la casele lor, va fi dificilă adunarea lor din nou fără trezirea suspiciunii şi neîncrederii oamenilor.

Prin urmare, *desfăşurînd recrutarea în masă din toamna lui 1939 Stalin a stabilit pentru sine un posibil termen maximal de intrare în război: vara lui 1941*. Dacă Stalin ar fi proiectat atacul în 1942, recrutarea în masă ar fi avut loc în 1940.

Stalin a folosit imediat şi în totalitate rezerva acumulată de ani de zile. Explicaţia este una singură: *înainte de 1 septembrie 1939 Stalin a luat hotărîrea de a lupta şi a stabilit termenul de intrare în război - pînă la 1 septembrie 1941*.

Legea a fost adoptată la 1 septembrie, dar sesiunea extraordinară pentru adoptarea legii a avut loc - la ordinul lui Stalin - în august, chiar în momentul în care Stalin strîngea mîna lui Ribbentrop la Kremlin şi toasta în sănătatea lui Adolf Hitler.

3

Sînt sigur că mulţi vor vocifera iritaţi. La 1 septembrie 1939 a început cel de-al doilea război mondial. Înţeleptul partid comunist şi guvernul sovietic încercau din toate puterile să prevină războiul, dar, pentru orice eventualitate, luau măsurile absolut necesare.

Sînt cu totul de acord în privinţa măsurilor înţelepte. Dar altceva îmi dă de gîndit. *Acum* ştim că în acea zi a început cel de-al doilea război mondial. Dar *atunci* nu ştia nimeni.

La 1 septembrie nici măcar Hitler n-avea habar că a început cel de-al doilea război mondial. La 3 septembrie Marea Britanie şi Franţa au declarat război lui Hitler. Însă atunci nici Hitler, nici guvernele Franţei şi Angliei nu se gîndeau la cel de-al doilea război mondial. Am citit ziarele britanice din vremea aceea începînd cu *Times*, am verificat şi gazetele americane, inclusiv *New York Times*. Rezultatul

este unul singur: lumea de atunci nu a perceput evenimentele din Polonia ca fiind începutul celui de-al doilea război mondial.

Mult mai tîrziu atacarea Poloniei a început să fie considerată drept începutul celui de-al doilea război mondial - dar atunci toate ziarele (inclusiv cele ruseşti) au scris despre războiul germano-polon. Declararea războiului de către Franţa şi Anglia a fost receptată de toţi ca o declaraţie politică. La 5 septembrie 1939, guvernul Statelor Unite a anunţat neutralitatea sa în ceea ce priveşte *războiul germano-polon*. Nici măcar după intrarea oficială în război a Franţei şi Angliei guvernul Statelor Unite nu a considerat războiul ca fiind mondial sau măcar european.

La 1 septembrie, în nici o capitală din lume, fie ea Varşovia, Berlin, Washington, Paris sau Londra nu se bănuia că a început al doilea război mondial.

Acest lucru se ştia numai la Moscova, şi se lua hotărîrea corespunzătoare momentului.

Capitolul 17

DESPRE MOBILIZAREA PERMANENTĂ

Statele Unite ale lumii (iar nu ale Europei) reprezintă acea formă statală a unificării şi libertăţii naţiunilor, pe care noi o legăm de socialism.

V.I. Lenin, 23 august 1915

1

Înainte de începerea celui de-al doilea război mondial, populaţia Uniunii Sovietice era mai mică decît populaţia Imperiului rus înainte de primul război mondial. Totuşi, potenţialul de mobilizare al ţării era incomparabil mai mare. Diferenţa dintre Rusia imperială şi URSS constă în faptul că în Rusia ţaristă neajunsurile materiale provocau nemulţumiri, presa liberală înjura guvernul, tineri impertinenţi aruncau manifeste de pe acoperişuri, demonstranţii cîntau melodii de „răzmeriţă" – şi totul s-a încheiat cu o revoluţie.

Însă în Uniunea Sovietică nu era nici presă liberală, nici tineri impertinenţi. Fuseseră stîrpiţi. De aceea, şi în timp de război, şi în timp de pace lipsa produselor de bază era cronică, dar nimeni nu cînta melodii de răzvrătire. Lipsa produselor în timp de pace s-a preschimbat nu o dată într-o foamete feroce cu milioane de victime. Dar trecuseră acele vremuri glorioase cînd puteai ieşi la o demonstraţie de protest.

Stalin pregătea ţara de război la modul cel mai serios şi ştia că în caz de foamete în timpul războiului protestul este exclus. Iată de ce *la începutul lui 1939 potenţialul de mobilizare al Uniunii Sovietice era de 20% din totalul populaţiei*. Luăm toţi mujicii din sate la război, iar poporul rămîne fără pîine – dar o scoate el la capăt. E învăţat.

Douăzeci la sută este nivelul maxim teoretic posibil de mobilizare. Douăzeci de procente înseamnă 34 de milioane de potenţiali soldaţi şi ofiţeri.

2

Se înţelege că pe timp de pace ţara nu putea întreţine o asemenea armată. Şi pe timp de război este imposibil, ba chiar nici *nu trebuie*. S-a hotărît ca în timp de război să se alcătuiască o armată de 10-12 milioane de soldaţi şi ofiţeri, dar să fie folosită intensiv, completînd neîntîrziat pierderile. O asemenea abordare a problemei se numea „mobilizare permanentă".

Se zice că diviziile, corpurile şi armatele erau mici. Aşa este. Însă trebuie să spunem că erau multe – iar în afară de aceasta, soldaţii şi ofiţerii nu erau cruţaţi deloc, fiind exploataţi pînă la limita posibilităţilor umane şi chiar mai mult. Apoi erau schimbaţi. La fel ca şi contul în bancă: dacă aveţi o sursă bună de completare a acestuia, puteţi cheltui fără probleme. La un moment dat pot să fie şi bani puţini – continuaţi să-i cheltuiţi, ştiind că mîine vor fi iarăşi suficienţi.

Tot aşa stă treaba şi cu diviziile, corpurile de armată şi armatele sovietice: la un moment dat pot fi puţini oameni, dar comandamentul îi foloseşte intens, avînd încredere că mîine, ba chiar azi, le vine schimbul. Efectivul Armatei Roşii în cursul războiului a fost relativ mic – dar în decurs de 4 ani au fost mobilizaţi 29,4 milioane de oameni, în plus faţă de cei existenţi la 22 iunie 1941 (General de armată M. Moiseev, *Pravda*, 19 iulie 1991).

Pe timp de pace Armata Roşie era chiar foarte mică: 500-600 de mii de oameni. Stalin a cheltuit fonduri pentru industria de război, dar a menţinut scăzut efectivul armatei – mai mic de limita de 1% – ca să nu împovăreze economia, să nu-i frîneze creşterea.

Apoi Armata Roşie a început să crească:

1923 - 550.000
1927 - 586.000
1933 - 885.000
1937 - 1.100.000
1938 - 1.513.400

La începutul anului 1939 efectivul Armatei Roşii atingea 1% din efectivul populaţiei. Acesta era Rubiconul. Stalin l-a trecut: *pe 19 august 1939 efectivul Armatei Roşii a ajuns la două milioane.*

Şi Stalin nu s-a oprit aici. Dimpotrivă, la 19 august dă un ordin secret de formare a zeci de noi divizii de infanterie şi a sute de regimente de artilerie. Procesul de mobilizare era mascat.

Viteza de mobilizare a crescut. La 1 ianuarie 1941 efectivul Armatei Roşii era de 4.207.000 de oameni. În februarie viteza de desfăşurare a sporit. La 21 iunie 1941 efectivul Armatei Roşii era de 5.500.000 de oameni. Numai Armata Roşie. Pe lîngă ea existau trupele NKVD: de pază, de escortă, de frontieră, operative. În componenţa NKVD-ului existau unităţi şi mari unităţi de diversiune. NKVD-ul avea flotă şi aviaţie proprie.

Pe timp de pace, fără să se aştepte la atacul Germaniei, Armata Roşie, *înainte de declararea oficială a mobilizării*, a depăşit ca efectiv armata Rusiei imperiale *pe timp de război, după săvîrşirea mobilizării*.

3

Dacă tigrul va alerga după cerb, nu-l va ajunge niciodată: cerbul este mai sprinten şi mai rapid. Dacă tigrul se va furişa tiptil, tot nu va obţine nimic: cerbul ascultă cu atenţie în liniştea pădurii, e suficient să trosnească un vreasc sub laba tigrului... De aceea tigrul combină ambele metode, atacul său desfăşurîndu-se clar în două etape: la început se furişează mult timp, neauzit, centimetru cu centimetru, apoi urmează un salt scurt şi furios.

Exact aşa a fost planul mobilizării Armatei Roşii şi a întregii Uniuni Sovietice pentru declanşarea celui de-al doilea război mondial. La început, cu grijă şi fereală, s-a mărit armata pînă la cinci milioane. Apoi urma să sară la gîtul adversarului. Sînt suficiente cinci milioane pentru un atac surprinzător şi nimicitor - celelalte vor veni după aceea. Iată de ce în perioada mobilizării secrete a Uniunii Sovietice în regim de război au fost adaptate sistemele guvernamentale, statale şi militare de informaţii, aparatul de stat, maşina ideologică, NKVD-ul şi lagărele de concentrare, comsomolul, industria şi transporturile. Au fost pregătite cadrele corpului de comandă şi ale specialiştilor din armată (peste zece milioane de oameni), dar creşterea efectivelor armatei a fost frînată artificial.

Cînd efectivul armatei a atins şi a depăşit 5 milioane, a devenit imposibilă ascunderea mişcărilor ulterioare. Mai departe, instinctul de fiară al lui Stalin impunea saltul final.

4

Puterea sovietică a instalat pe gratis, în fiecare apartament sovietic, un megafon mare, negru, iar pe fiecare stradă se afla un clopoţel argintiu. Cîndva toate aceste megafoane trebuiau să proclame în gura mare mobilizarea - Ziua „M".

Fiecare rezervist sovietic avea printre documentele sale *Foaia de mobilizare* de culoare roşie, pe care era notată cu negru litera *M* şi ordinul: ora şi locul unde să te prezinţi în ziua în care se va anunţa mobilizarea. În afară de Ziua „M", milioanelor de rezervişti le erau indicate în foaie şi zilele *M+1*, *M+2* ş.a.m.d. Acesta era un ordin de prezentare la un centru militar a doua, a treia zi etc. după anunţarea mobilizării.

Trebuie spus că mecanismul mobilizării a fost respectat şi a funcţionat perfect şi neîntrerupt, ca şi cuţitul ghilotinei ce cade pe gîtul nefericitului condamnat. Fiecare rezervist ştia că neprezentarea la timpul şi locul indicat era egală

cu sustragerea de la recrutare şi se pedepsea conform rigorilor de război, mergînd pînă la executarea pe loc. Unii experţi caută şi astăzi cauzele Marii epurări din 1937-1938. Dar ele sînt evidente: pregătirea de mobilizare şi război.

După 1937 toţi ştiau că Stalin nu glumeşte.

Hitler a tăiat mobilizarea stalinistă – dar chiar în situaţia critică, atunci cînd nu erau prevăzute planuri prealabile, chiar în absenţa lui Stalin de la cîrma statului, chiar în condiţiile neînţelegerii evenimentelor la toate nivelurile societăţii de la Biroul Politic pînă la ultimul birou de concentrare, maşina mobilizării a funcţionat. În primele şapte zile de război, în Uniunea Sovietică s-au format 96 de noi divizii în completare la cele existente (*Enciclopedia militară sovietică*, vol. 5, p. 343). În primele şapte zile de război au fost chemaţi în armată 5.300.000 de soldaţi şi ofiţeri în completarea milioanelor care erau deja la graniţă pe 22 iunie.

Mareşalul de aviaţie S.A. Krasovski descrie ziua de 22 iunie în Regiunea militară nord-caucaziană: imediat ce s-a anunţat începerea războiului, regiunea a trecut neîntîrziat la formarea armatei 56 (*Viaţa în aviaţie*, p. 117). Acelaşi lucru s-a petrecut şi în alte regiuni, unde s-a format cîte o armată, ba chiar şi cîteva armate simultan. La 22 iunie Stalin avea treizeci şi una de armate. Însă totul era pregătit pentru desfăşurarea imediată a încă douăzeci şi opt de armate – iar desfăşurarea a început fără întîrziere, chiar fără ordin.

5

Sistemul de mobilizare n-a cuprins numai milioanele de rezervişti care trebuiau să devină soldaţi şi ofiţeri, dar şi milioane de oameni ale căror profesii erau socotite esenţiale în timp de război. În rezervă existau 100 de mii de medici (*Spatele frontului Forţelor armate sovietice în Marele Război al Patriei, 1941-1945*, p. 69) şi fiecare dintre ei avea *Foaie de mobilizare*. În afară de aceştia, mobilizarea

cuprindea şi sute de mii de alte cadre medicale. La 9 iunie 1941 Armata Roşie avea 149 de spitale cu 35.540 de paturi. În Ziua „M+30" se planificase extinderea spitalelor de evacuare, care numai ele urmau să aibă o capacitate de 450 de mii de paturi. Şi să spunem că au fost extinse.

Foi de mobilizare aveau toţi lucrătorii din ministerul transmisiunilor, din ministerul căilor de comunicaţie, lucrătorii din mass-media, delatorii NKVD-ului şi multe alte categorii de cetăţeni. În Ziua „M" şi încă în trei zile după aceea se prevedea transferarea din economia naţională în Armata Roşie a unui sfert de milion de maşini grele şi a peste 40 de mii de tractoare.

Planificarea acţiunilor de luptă se face întotdeauna fără precizarea unei date concrete. Ziua începerii operaţiunii se notează cu litera *Z*, iar ofiţerii de stat-major planifică măsurile care trebuie luate în această zi. Apoi elaborează planul pentru următoarea zi, care este numită *Z+1*, apoi urmează *Z+2*... În afară de acestea se elaborează planurile care preced începutul operaţiunii: *Z–1* şi celelalte zile precedente.

O asemenea abordare a problemei permite, pe de o parte, să se ascundă data începerii operaţiunii chiar şi faţă de acei ofiţeri şi generali care o elaborează. Pe de altă parte, dacă din diferite motive termenul de începere a operaţiunii se amînă, nu trebuie schimbat nimic în documentele pregătite dinainte. Planul se adaptează uşor la orice dată.

Exact la fel s-au elaborat şi planurile sovietice de mobilizare. Fără să ştie data, planificatorii au alcătuit planuri detaliate ale măsurilor necesare de luat în Ziua „M", adică în ziua cînd guvernul va decreta mobilizarea, precum şi în zilele, săptămînile şi lunile precedente şi ulterioare.

Întîlnim multe menţionări despre Ziua „M", chiar şi în sursele sovietice nesecrete. Pregătirea a avut o amploare titanică şi a fost imposibil ca totul să intre în penumbra istoriei. Dar istoricii comunişti au inventat un truc. Vorbesc absolut deschis despre pregătire, dar în aşa fel de parcă Ziua „M" este pur şi simplu ziua începerii mobilizării:

dacă ne vor ataca, decretăm mobilizarea, mărim efectivul armatei şi ripostăm agresorului.

Însă eu scriu această carte cu scopul de a demonstra că *mobilizarea secretă a început la 19 august 1939.*

De aceea Ziua „M" nu înseamnă începerea mobilizării, ci doar momentul cînd mobilizarea secretă a fost anunţată public şi a devenit evidentă.

Ziua „M" nu este începutul mobilizării, ci numai începerea etapei sale finale.

Comuniştii afirmă că în Ziua „M" se planifica începerea mobilizării, dar eu demonstrez că în Armata Roşie existau deja peste cinci milioane de soldaţi. Or aceasta nu mai era o armată de timp de pace. Desfăşurînd o asemenea armată, Stalin era obligat ca în săptămînile următoare să o introducă în război indiferent de atitudinea lui Hitler.

În cursul mobilizării secrete s-a pus bază în principal pe trupele şi armele cele mai complexe din punct de vedere tehnic: tancuri, desant aerian, artilerie, aviaţie. În doi ani de mobilizare secretă, Armata Roşie s-a dublat ca mărime, iar efectivul trupelor de tancuri a crescut de opt ori. În perioada mobilizării secrete s-au creat structurile viitoarelor divizii, corpuri de armată şi armate. Acestea aveau corp de comandă, dar nu aveau deocamdată soldaţi. În Ziua „M" nu mai rămînea decît să completeze carnea de tun.

În luna iulie 1941 toate măsurile secrete de pregătire au fost încheiate. Urma ca peste întreaga ţară să răsune chemarea la arme. Rămînea să se facă pe faţă ceea ce cu nici un chip nu se putea face în secret.

A doua mare idee a cărţii mele este că *în Ziua „M", în momentul trecerii de la mobilizarea secretă la cea deschisă, diviziile active ale Armatei Roşii nu intenţionau să se constituie într-o barieră la graniţă şi să aştepte.* Acţiunea mobilizării (mai precis, partea ei finală) nu viza staţionarea la graniţă, ci un atac nimicitor dat prin surprindere. Iată cîteva consideraţii pe această temă ale unor cunoscuţi teoreticieni militari sovietici.

A.I. Egorov (mai tîrziu Mareşal al Uniunii Sovietice): „Nu era o perioadă de acoperire pasivă a mobilizaţilor, de concentrare strategică şi desfăşurare, ci o perioadă a acţiunilor ce vizau scopuri cu bătaie lungă... Sub acoperirea acestor acţiuni se va face mobilizarea şi desfăşurarea forţelor principale" (*Raportul Sovietului militar revoluţionar din 20 aprilie 1932*).

E.A. Şilovski (mai tîrziu general-locotenent): „După primul eşalon care invadează teritoriul inamicului se desfăşoară armata terestră - dar nu pe graniţa de stat ci pe hotarele cucerite" (*Voina i revoliuţia*, septembrie-octombrie 1933, p. 7).

S.N. Krasilnikov (mai tîrziu general-locotenent, profesor la Academia Marelui Stat-Major): „A pune pe picioare mobilizarea generală, mase uriaşe de oameni, e o chestiune riscantă. Dai dovadă de mai multă precauţie dacă aduci oameni în componenţa unor unităţi prin intermediul unor mici mobilizări... Mobilizarea trebuie să se facă pe unităţi, fără declararea ei oficială" (*Voina i revoliuţia*, martie-aprilie 1934, p. 35).

V.A. Melikov (mai tîrziu general-maior): „Armata de acoperire se transformă, din momentul hotărîrii de trecere la acţiuni viguroase, în armată de invazie" (*Desfăşurarea strategică*, 1939).

Kombrig *G.S. Isserson*: „Cînd această masă va intra în luptă, în adîncul ţării vor apărea siluetele trupelor mobilizate ale celui de-al doilea eşalon strategic, apoi ale celui de-al treilea etc. În final, ca rezultat al «mobilizării permanente», va fi distrus acela care nu-şi susţine ritmul mobilizărilor şi rămîne fără rezerve într-o economie sleită de puteri" (*Evoluţia artei operaţionale*, 1937, p. 79).

6

Diferenţa faţă de primul război mondial constă în aceea că în 1941, la graniţa vestică a statului nu se afla o armată pentru timp de pace, ca în 1914, ci 16 armate de invazie,

care în doi ani de mobilizare secretă au ajuns să fie armate obişnuite pentru timp de pace. În completare la acestea a fost împins în faţă, din adîncul ţării, al doilea eşalon strategic şi s-au format deja trei armate NKVD ale celui de-al treilea eşalon.

Ni se spune că nu toate diviziile, corpurile şi armatele staliniste au fost completate şi de aceea Stalin nu putea să atace. *Cei care susţin acest lucru nu cunosc teoria şi practica „mobilizării permanente"* : primul eşalon strategic atacă, al doilea coboară din garniturile de tren, al treilea e aproape gata format, al patrulea... Sînt ca dinţii rechinului – cresc permanent şiruri întregi, şirul care cade fiind înlocuit de alt şir, apoi de altul... În adîncul cavităţii bucale ies rînduri de dinţişori mici de tot, care pornesc înainte. Se poate spune, fireşte, că rechinul nu poate ataca pînă ce nu i-au crescut toţi dinţii... Stalin, într-adevăr, n-avea completate toate diviziile, corpurile şi armatele. Însă tocmai în asta constă planul său diavolesc. Nu are nevoie să fie toate completate – nu este nevoie ca tigrul să se furişeze prea mult timp.

Din 10 corpuri de desant aerian 5 erau complete, iar restul de abia începuseră recrutarea. Stalin avea 29 de corpuri de armată mecanizate. Fiecare dintre acestea trebuia să aibă cîte o mie de tancuri. Dar cîte o mie de tancuri nu aveau decît trei corpuri – alte patru corpuri aveau cîte 800-900 de tancuri, nouă corpuri aveau de la 500 la 800 de tancuri fiecare. Alte 13 corpuri izolate aveau de la 10 la 400 de tancuri fiecare. Şi istoricii trag concluzia: dacă nu toate sînt completate, înseamnă că Stalin nu-l putea ataca pe Hitler în 1941.

Dar să analizăm situaţia din alt punct de vedere. Da, Stalin avea numai 5 corpuri de desant aerian complete – dar Hitler nu avea nici unul. Nici în restul lumii nu exista vreun corp de armată. Cinci corpuri de desant aerian sînt arhisuficiente pentru desfăşurarea oricărei operaţii, pentru a ataca mortal Germania. Începînd războiul printr-o lovitură surprinzătoare şi anunţînd Ziua „M", Stalin putea ca în

următoarele zile şi săptămîni să completeze încă cinci corpuri de desant aerian şi să le pună la treabă – iar restul lumii nici nu putea visa aşa ceva. Dar dacă cineva doreşte să demonstreze că Stalin, avînd 5 corpuri de desant aerian, nu putea să atace, atunci aceste consideraţii trebuie extinse şi asupra lui Hitler: neavînd nici un corp, nu putea nicidecum să atace.

Stalin nu avea toate corpurile mecanizate completate. Să acceptăm că trei corpuri de cîte o mie de tancuri fiecare e îngrozitor de puţin. Dar Hitler nu avea nici un corp de armată de acest fel. Nici în restul lumii nu exista vreunul. Nici Hitler, nici alţii nu aveau corpuri de cîte 800-900 de tancuri. Nici măcar corpuri de 600 de tancuri nu mai existau în lume în 1941. Doar Stalin avea. Stalin se gîndea la viitor pregătind corpuri de desant şi mecanizate pentru viitoarele operaţiuni. Acele corpuri de desant şi mecanizate care la 22 iunie erau incomplete, puteau fi completate rapid: paraşutiştii, tanchiştii erau pregătiţi, paraşutele erau gata, industria militară lucra în regim de război.

Tot ce avea Hitler erau 4 grupări de tancuri care puteau fi folosite la prima lovitură – dar Hitler nu mai avea nimic în rezervă. Stalin însă pregătea rezervele.

Pe de altă parte, dacă Stalin ar fi completat toate cele 10 corpuri de desant aerian, toate cele 29 de corpuri mecanizate de cîte o mie de tancuri fiecare, toate cele 300 de divizii de infanterie pînă la ultimul soldat, atunci l-ar fi speriat pe Hitler, care ar fi fost silit să atace preventiv. Şi apropo: chiar şi pregătirile lui Stalin pentru primele lovituri erau suficiente ca să-l sperie pe Hitler.

7

Istoricilor militari le scapă un întreg filon istoric – cel mai important. Tot ce afirm a constituit secret de stat al Uniunii Sovietice. În anii '20 şi '30, conducerea militară şi politică sovietică a elaborat – la început teoretic, apoi a pus în practică – un plan nemaiîntîlnit în istorie de trecere

în secret a ţării la regim de război, plan din care rezultau logic şi indisolubil planurile unor atacuri nimicitoare date prin surprindere. Aceste planuri au luat naştere după aspre confruntări de opinii ale unor puternice grupări care încercau să-şi impună propriul punct de vedere în problema subjugării lumii. Incandescenţa pasiunilor era atît de mare, încît scînteile polemicii săreau dincolo de zidurile mute ale Marelui Stat-Major în presă, evidenţiind amploarea pregătirii.

Chiar şi cele publicate pe faţă dau o imagine a intenţiilor lui Stalin şi ale generalilor săi. S-au păstrat munţi de materiale despre ceea ce trebuia să cuprindă perioada de premobilizare, cum trebuia să se desfăşoare mobilizarea secretă, cum să se atace prin surprindere, cum să se facă mobilizarea sub acoperire a forţelor principale şi cum să fie trimise la luptă. A fost editată revista *Mobilizaţionnîi sbornik*. Celor interesaţi, le recomand insistent articolele lui I.S. Venţov, cărţile lui A.V. Kirpicinikov, E.A. Şilovski, V.A. Melikov, G.S. Isserson, V.K. Triandafillov şi, în sfîrşit, cartea lui Boris Mihailovici Şaposnikov, *Creierul armatei*.

Analiza evoluţiei structurilor statale, a industriei militare şi Armatei Roşii dovedeşte că toate aceste discuţii şi polemici n-au fost vorbe goale. Ele s-au constituit într-o teorie strictă, apoi au fost puse în practică aproape pînă la final.

Istoricii n-au explicat niciodată de ce Hitler l-a atacat pe Stalin. Se spune că avea nevoie de spaţiu vital. Spun aşa cei care n-au citit *Mein Kampf*, unde este vorba de perspectiva îndelungată. În 1941 Hitler avea suficiente teritorii, de la Brest din Răsărit pînă la Brest (este vorba de portul din nord-vestul Franţei) din Apus, de la Norvegia nordică pînă în Africa de Nord. Ca să asimilezi toate aceste teritorii îţi trebuie cîteva generaţii. În 1941 Hitler avea împotriva sa Imperiul britanic, toată Europa subjugată, potenţial Statele Unite. Pentru *a menţine* cele cucerite Hitler era forţat să se pregătească de cucerirea Gibraltarului şi subjugarea Marii Britanii fără a avea superioritate pe mare.

Într-o asemenea situaţie, Hitler n-avea altceva mai bun de făcut decît să-şi extindă spaţiul vital? Mulţi germani

de seamă atrăgeau atenţia asupra războiului pe două fronturi. Însuşi Hitler considera drept cauză a înfrîngerii în primul război mondial faptul că a trebuit să lupte pe două fronturi. Hitler însuşi convingea deputaţii din Reichstag că războiul pe două fronturi este inadmisibil. Iar el a atacat. De ce?

Contele von Bismarck atrăgea atenţia nu numai asupra războiului pe două fronturi, dar şi asupra războiului pe un singur front, dacă pe acest front se află Rusia. Iar Hitler a atacat. Şi, din cine ştie ce cauză, nici un istoric nu s-a interesat de motivele unei asemenea decizii. Hitler însuşi a spus contelui von der Schulenburg: „Conte, nu am altă ieşire".

Stalin nu i-a lăsat lui Hitler o altă ieşire. Mobilizarea secretă era atît de uriaşă, încît era greu să nu fie remarcată. Hitler a înţeles şi el ce trebuia să se întîmple în momentul cînd va fi anunţată mobilizarea...

***

Iar acum să ne imaginăm că ne aflăm la vila lui Stalin, într-o seară de vară, prin 1934. Am decis, teoretic, că trebuie să facem mobilizarea secretă pe o durată de doi ani. Înainte de aceasta trebuie să existe o perioadă de premobilizare de şase-opt luni, iar şi mai înainte trebuie înfăptuită Marea epurare. Într-un cuvînt, totul trebuie început din timp, cu cîţiva ani înainte de evenimentele principale. Cînd să începi mobilizarea secretă? În 1935? Sau poate în 1945? Dacă începem mai devreme, pustiim, ruinăm ţara, ne dezvăluim cărţile şi intenţiile. Dacă începem mai tîrziu, întîrziem. Ce-i de făcut?

Rămîne un singur lucru: STABILIREA TERMENULUI DE ÎNCEPERE A CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL. Aşa încît, în funcţie de termenul stabilit, să se desfăşoare Marea epurare, perioada de premobilizare, mobilizarea secretă, iar în Ziua „M" stabilită dinainte să se atace prin surprindere şi să se anunţe mobilizarea generală.

Marii istorici ai lumii parcă nu observă ce s-a petrecut în Uniunea Sovietică în 1937-1941 – de aceea, citind volumele lor ample, nu putem înţelege nicidecum cine a început al doilea război mondial. Rezultă că războiul s-a ivit de la sine şi nimeni nu e vinovat de declanşarea lui.

Domnilor istorici, vă recomand să comparaţi teoria sovietică a mobilizării cu practica, să comparaţi ceea ce se spunea în anii '20 în Uniunea Sovietică cu ceea ce s-a făcut în anii '30. Şi atunci veţi înceta să mai spuneţi că al doilea război mondial a venit de la sine, că nimeni nu este vinovat de declanşarea lui – atunci veţi vedea adevăratul vinovat.

Capitolul 18

SCLAVII AERULUI

Trebuie să mărturisesc că îi iubesc pe piloţi. Dacă aflu că un pilot este jignit, mă doare drept în inimă.

I. Stalin, *Pravda*, 25 ianuarie 1938

1

Zîmbetele din filme, cărţi, din ziare ne-au deprins cu ideea că în anii '30 tineretul mergea în masă la şcolile de aviaţie, că la comisiile de admitere doritorii veneau cu nemiluita. Aşa şi era. La început. Apoi cererile au scăzut. Apoi au dispărut, şi s-a ajuns la următoarea situaţie: pe de o parte era nevoie de cît mai multă lume pentru şcolile de aviaţie, pe de altă parte nu existau doritori. Ce poţi face?

Mai era o problemă: efectivul şcolilor de aviaţie creşte – în 1940 au absolvit toţi atîţia aviatori cîţi au fost în toţi anii precedenţi luaţi la un loc, iar în 1941 se preconiza să fie mai mulţi decît în toţi anii precedenţi, inclusiv anul record 1940. Pilotul este ofiţer. Să ne gîndim ce spaţii de locuit trebuie construite pentru piloţii absolvenţi din 1940! Dar pentru absolvenţii din 1941? Pilotul este un ofiţer, dar unul care primeşte de două ori mai mulţi bani decît confratele său infanterist de aceeaşi vîrstă şi cu acelaşi grad. De cîţi bani este nevoie pentru întreţinerea piloţilor absolvenţi în 1940-1941? Apoi uniforma ofiţerească. Prin tradiţie, ofiţerul-pilot trebuie îmbrăcat mai bine decît confratele său infanterist. De exemplu, ofiţerul de infanterie de pe atunci avea guler cu nasturi, aviatorul însă avea cravată. Cîte cravate trebuiau comandate? Cine va reuşi soluţionarea tuturor problemelor?

Tovarăşul Stalin a găsit rezolvarea la toate problemele. Iar dacă nu avea rezolvarea, avea consilieri care i-o sugerau. La 7 decembrie 1940, şeful direcţiei generale a VVS, general-locotenent de aviaţie Pavel Rîciagov, a sugerat o soluţie: toţi cei care au terminat institute şi şcoli de aviaţie să nu fie avansaţi ofiţeri. Prin urmare, nu mai trebuie construite locuinţe pentru noii piloţi, nu mai trebuie plătite imense sume de bani, nu mai trebuie uniforme elegante.

Există excepţii în cîteva ţări: aviatorul militar este sergent. Însă acest lucru se petrece acolo unde situaţia materială şi statutul social al sergentului sînt apropiate de ale unui ofiţer, nu de ale unui soldat. La noi, sergentul în termen este un recrut lipsit de drepturi. Doarme în cazarmă laolaltă cu soldaţii, mănîncă aceeaşi caşă, poartă aceleaşi cizme din înlocuitori de piele. Sergentul este învoit ca şi soldatul: cîteva ore, o dată sau de două ori pe lună – însă se poate să nu fie învoit deloc. N-are nici un sens să povestesc ce înseamnă o cazarmă militară. Cazarma sovietică trebuie s-o cunoşti.

Experienţa mea de viaţă în cazarme-model a fost de zece ani, din iulie 1958 pînă în iulie 1968. Cazarma-model este o clădire-dormitor pentru două-trei sute de oameni; înseamnă paturi cu cearşafuri întinse „la linie" şi parchetul dat cu ceară să strălucească; înseamnă echiparea pentru alarmă în treizeci de secunde; înseamnă plutonierul care zbiară neîntrerupt timp de zece ani (plutonierii s-au schimbat, dar zbieretul nu s-a întrerupt nici o clipă). Cazarma sovietică e o minunăţie – nici o carte întreagă nu ţi-ar ajunge ca s-o descrii. Se trăieşte uşor în cazarmă, căci pe fiecare soldat îl aşteaptă „liberarea". „Liberarea este iminentă, ca şi nimicirea capitalismului!" – scriau soldaţii pe pereţi. Şi mai uşor trăieşte în cazarmă un elev de şcoală militară, căci îl aşteaptă avansarea la rangul de ofiţer.

Şeful direcţiei generale a VVS, general-locotenent de aviaţie Pavel Rîciagov, a trecut el însuşi printr-o cazarmă sovietică, în 1931 absolvind şcoala de aviaţie. În 1940, general-locotenent de aviaţie Rîciagov avea 29 de ani. De

bună seamă că în urechile sale mai răsuna încă zbieretul superiorului. Dar iată că propune lui Stalin ca absolvenţii şcolilor de aviaţie şi tehnice să nu fie avansaţi ofiţeri, ci, după absolvire, să fie făcuţi sergenţi şi să rămînă în regim de cazarmă.

Cine n-a trăit într-o cazarmă-model nu poate aprecia dimensiunea acestei ticăloşii. Elevul sovietic reuşeşte să ajungă pînă la absolvire numai pentru că la capătul tunelului este lumină. Elevul sovietic merge spre absolvire ca măgăruşul după morcovul care atîrnă de o sfoară în faţa botului său – ce-i drept, cînd ajunge la capătul drumului i se dă morcovul să-l mănînce. Însă în cazul nostru termini o şcoală de ofiţeri, dar la sfîrşitul drumului nu primeşti morcovul.

Cei care au intrat la cursuri în 1940 nu erau atît de supăraţi: au învăţat după programul scurt şi nu li s-a făgăduit nimic de la bun început. Însă în 1940 multe mii de cursanţi au terminat şcoala cu program de trei ani. Şi chiar înainte de absolvirea la care visa fiecare elev, primesc o surpriză din partea lui Stalin (via Rîciagov): nu se vor mai face avansări la rang de ofiţer. Merge entuziastul la şcoala de ofiţeri, îşi sacrifică pe altarul Patriei tinereţea în schimbul cubuşoarelor de locotenent[1], dar vine Tătucul cel mustăcios şi-i spune: n-o să mai fie cubuşoare!

Întîlnim deseori această situaţie în memoriile piloţilor sovietici: „A venit schimbul tînăr. Erau piloţi care terminaseră institutele de aviaţie militară normale, de trei ani, dar care la absolvire primiseră gradul de «sergent»" (General-locotenent de aviaţie L.V. Joludev, *Escadrila de oţel*, p. 41).

Iar generalul-maior de aviaţie V.A. Kuznecov era printre cei care au ieşit de la şcoala de ofiţeri cu gradul de sergent. La începutul războiului a ajuns într-un regiment format în spatele frontului şi s-a întîlnit cu piloţi care mai înainte terminaseră şcoala ca locotenenţi, şi cu alţii care au absolvit

1. Denumirea uzuală a însemnelor de ofiţer – de formă pătrată – de pe petliţe, însemne practicate în Armata Roşie pînă în 1943 (n.t.).

puţin mai tîrziu, ca sergenţi. „Nu e prea comod într-o cazarmă uriaşă. Pe două rînduri stau paturile soldăţeşti suprapuse... În cazarmă e mare înghesuială... Sergenţii se uită cu iritare şi invidie făţişă la cubuşoarele vişinii şi la eleganta uniformă atît de bine croită...".

Urmează organizarea regimentului. Apar comandantul Nikolaev şi comisarul Şvedov.

„Colonelul a făcut cîţiva paşi, s-a oprit, s-a uitat oarecum uimit la trupă, apoi la Şvedov şi, arătînd cu mîna înspre noi, a întrebat:

– Ce-i cu ăştia?

Şvedov a răspuns ceva. Nikolaev a tăcut şi, întorcîndu-se, a pornit spre statul-major. Comisarul a luat-o după el. «Puii nevinovaţi!» – a ajuns pînă la noi...

Comisarul se întoarce:

– Comandantul regimentului este nemulţumit de ţinuta şi regimul vostru de soldaţi. Urîtă chestie..." (*Aripi de argint*, pp. 3-6).

Da, aviatorii aceştia nu sînt albatroşi. Mai degrabă cocoşei crescuţi în incubator.

2

Dacă este să spunem lucrurilor pe nume, Stalin şi Rîciagov au aplicat zecilor de mii de tineri piloţi tactica trişorilor de joasă speţă: au explicat începătorilor regulile jocului, au jucat mult, iar apoi, la sfîrşitul jocului, au declarat că regulile s-au schimbat...

Dar să lăsăm problemele de morală. Problema este juridică: pe ce bază se ţin sergenţii-piloţi în Armata Roşie? Absolvenţii anilor 1940-1941 au venit voluntar în institutele şi şcolile de aviaţie în anii 1937-1938, cînd nu exista obligativitatea serviciului militar. Pînă în septembrie 1939, în armată, aviaţie şi flotă au fost înrolaţi numai unii tineri. Termenul serviciului militar în aviaţie era de doi ani. În anii '37-'38, tinerii alegeau de bună voie trei ani de şcoală „la sînge" în loc de doi ani de instrucţie neobligatorie.

La 1 septembrie 1939 s-a introdus obligativitatea serviciului militar, iar durata serviciului s-a mărit: în aviaţie a crescut de la doi la trei ani. Anii de studiu se consideră ani de serviciu militar. Atunci avansaţi pe tineri la rangul de ofiţeri şi ţineţi-i pînă la pensie în aviaţie sau lăsaţi-i la vatră; vreme de trei ani şi-au făcut datoria. După lege, nu poţi să-i ţii mai mult. Nu există nici un motiv să-i reţii în aviaţia militară sau în regim de cazarmă, altfel spus, ca nişte robi în cuşcă.

Dar Rîciagov a născocit un motiv – şi Stalin l-a aprobat. O nouă lege: durata serviciului militar obligatoriu se măreşte pînă la patru ani. Sovietul Suprem a votat la unison şi totul era în regulă: termenul serviciului în aviaţie este de patru ani, iar voi n-aţi făcut decît trei. Încă un an, dragi tovarăşi.

3

Încă un an. Şi pe urmă?

Despre război s-au scris mii de monografii şi disertaţii, dar nu găsim nicăieri răspuns la întrebarea: ce gîndea să facă Stalin cu miile de piloţi, după ce va trece anul? Întrebarea nu a primit nici un răspuns – dar nici măcar nu a fost pusă. Problema este însă interesantă. Printr-o legiferare vicleană, zeci de mii de piloţi rămîneau în regim de cazarmă pînă în toamna lui 1941. În 1941 Hitler a atacat şi problema n-a mai fost de actualitate. Dar Stalin nu se aştepta la atacul lui Hitler şi nu credea în acest atac. Ce plănuia să facă Stalin cu cohortele de piloţi pînă în toamna lui 1941?

Stalin nu avea cum să-i avanseze ofiţeri. Şi aşa avea aproape 600 de mii de ofiţeri, fără a mai lua în consideraţie pe cei din NKVD. În afară de aceştia, în 1941 institutele militare pregătesc 233 de mii de noi ofiţeri, în principal pentru trupele de infanterie, artilerie şi de tancuri. Dacă se dădeau şi piloţilor grade de ofiţeri, plus cei din NKVD, Stalin ajungea la un milion de ofiţeri. Avea tot atîţia ofiţeri

cîţi soldaţi avea ţarul Nicoale – ceea ce însemna ruinare curată. Aşa că avansarea absolvenţilor la rangul de ofiţer era imposibilă din considerente economice.

De altfel Stalin nici nu plănuia nimic în acest sens: n-am găsit indicii că s-a planificat sau a început construcţia de locuinţe pentru o asemenea masă de piloţi, că s-au comandat uniforme pentru un asemenea număr de piloţi, n-am găsit în buget miliardele pentru plata absolvenţilor în cazul în care sînt făcuţi ofiţeri.

Aşadar, ce-i de făcut cu ei în toamna lui 1941? Vor fi lăsaţi la vatră? E prea costisitor. Să-i pregăteşti vreme de trei ani, să investeşti miliarde în pregătirea lor, să consumi milioane de tone de benzină de calitate, să scoţi din uz o mulţime de avioane cu instructorii şi cursanţii, iar acum să-i laşi la vatră? Peste cîteva luni piloţii îşi pierd deprinderile şi se alege praful de tot efortul.

Sau să se mai dea o lege şi să fie ţinuţi în cazărmi şi al cincilea an, şi al şaselea, şi al şaptelea, ca sclavii la galere, încătuşaţi cu lanţuri de vîsle, respectiv de avioane? Bună variantă, dar nu ţine. Aviatorul trebuie să zboare mereu. Să ne închipuim de cîte avioane de antrenament este nevoie pentru sumedenia de piloţi, de cîţi instructori, de cîtă benzină în fiecare an!

Lui Stalin nu i-a mai rămas decît o singură ieşire: să înceapă războiul PÎNĂ ÎN TOAMNA LUI 1941.

Planul lui Stalin era simplu: să intre în război ca sergenţi – unii vor supravieţui, ăştia vor deveni ofiţeri, vor deveni generali şi mareşali de aviaţie. Iar majoritatea vor cădea pe cîmpul de luptă ca sergenţi. Pentru un sergent ucis nu trebuie să plăteşti familiei. Economie.

Pregătirea piloţilor într-un asemenea număr înseamnă mobilizare. Totală. Începînd mobilizarea ajungem la crah economic sau la război. Stalin a înţeles foarte bine acest lucru. Iar crahul economic n-a intrat în planurile lui.

4

Acum să privim această situaţie cu ochii unui tînăr care a absolvit în toamna lui 1940 ca sergent. După terminarea şcolii n-a fost lăsat în concediu, nu i s-au dat bani, i s-a dat uniformă soldăţească, locuia în cazarmă, dormea într-un pat metalic de soldat, hăpăia obişnuita caşă, era încălţat cu cizme din înlocuitori de piele (cele din piele au fost încărcate în vagoane, trimise la graniţa de vest şi descărcate direct pe sol). Sergentul nostru nu se întrista – putea să zboare şi cu cizme din înlocuitori.

Altceva îl neliniştea: şi-a ales o profesie pentru toată viaţa, a hotărît să devină ofiţer-aviator, şi-a pierdut trei ani într-o şcoală, i s-a prelungit termenul cu încă un an pe care îl termină în toamna lui 1941, dar ce va fi după aceea? Colegii săi de şcoală intraseră în pîine, erau pe picioarele lor: unul era anchetator la NKVD şi pilea cu sîrg dinţii duşmanilor poporului, altul era inginer la uzina de tancuri – iar el a rămas prostul proştilor. A învăţat trei ani, un an a servit patria ca sergent, dar n-a rămas cu nimic. Pentru ce a luat lecţii de zbor? Pentru ce şi-a riscat viaţa? Pentru ce a tocit formule matematice? A dorit să-şi dea viaţa pentru aviaţie, dar bine ar fi fost dacă atunci, în 1937, l-ar fi respins. Nu s-ar fi chinuit patru ani – iar acum, în toamna lui '41, îl scot din aviaţie şi din armată. Cine are nevoie de profesia de pilot pe bombardier? Să meargă în aviaţia civilă? N-are ce face acolo.

Să ne gîndim: un sergent-absolvent îşi va mai sfătui fratele mai mic să îmbrăţişeze profesia de aviator? Se înţelege că nu: nu ai de ce să mergi la şcoala de aviaţie – nu cîştigi nimic, zbori, zbori, iar în final nu ştii ce se întîmplă.

Cine-i prostul care, după toate acestea, ar mai merge la şcoala de aviaţie? Cine vrea să înveţe la şcoala de ofiţeri şi să rămînă soldat? Cine vrea să înveţe şi să aibă un viitor nesigur? Însă Stalin şi Rîciagov merg mai departe. Acum nu numai pilotul este sergent, ci şi prim-pilotul, şi

comandantul de patrulă, şi locţiitorul comandantului de escadrilă este sergent. S-au desfăşurat atîtea escadrile şi regimente de aviaţie încît ţara a fost capabilă să acorde privilegii ofiţereşti numai de la comandanţii de escadrile în sus. Iar din primăvara lui 1941 toţi piloţii şi comandanţii de patrulă, chiar şi locţiitorii comandanţilor de escadrilă se află în regim de cazarmă. Sub zbieretul plutonierului.

Aşadar, după toate acestea, cine va mai merge voluntar la şcoala de aviaţie?

Cine mai e atît de romantic?

Tovarăşii Stalin şi Rîciagov au prevăzut şi acest lucru. De aceea ordinul din 7 decembrie 1940 n-a specificat numai ca piloţii să absolve cu gradul de sergenţi, ci şi anularea principiului voluntariatului în completarea şcolilor de aviaţie.

Aşa ceva nu s-a mai întîmplat nicăieri în istoria aviaţiei mondiale.

Şi sper să nu se mai repete.

La 7 decembrie 1940, în Uniunea Sovietică s-a introdus principiul completării coercitive a şcolilor de aviaţie.

ACEST LUCRU ÎNSEAMNĂ RĂZBOI.

Nici o ţară din lume n-a îndrăznit să facă un asemenea pas, nici măcar pe timp de război. Pretutindeni oamenii zboară cu avionul de bună voie.

Introducerea principiului completării coercitive a şcolilor de aviaţie nu înseamnă război pur şi simplu, ci un război total şi agresiv. Dacă într-un război defensiv constrîngem pe pilot să zboare, lucrurile nu se vor termina cu bine. El e ca pasărea cerului – zboară la inamic şi nimeni nu-l poate opri.

Poţi folosi piloţi fără voia lor numai într-un război biruitor, ofensiv, cînd se atacă prin surprindere avioanele şi aerodromurile inamicului şi cînd tancurile pătrund în vîrf de lance pe pămîntul duşmanului. În această situaţie pilotul-sclav nu are nici un rost să fugă: peste cîteva zile tot cade în labele NKVD-ului.

Este timpul să ne întrebăm: poate fi oare pilotul silit să înveţe să zboare dacă el nu vrea acest lucru? Poate acest

sclav să înveţe pilotajul de înaltă clasă în trei-patru luni, cît hotărîseră Stalin şi Rîciagov în decembrie 1940 că o să dureze pregătirea?

Nu poate.

Însă nu are nevoie de pilotaj de înaltă clasă. Nu se pregăteşte pentru război defensiv. Nu se pregăteşte pentru a riposta agresorului şi pentru lupte aeriene. Se pregăteşte pe avionul „Ivanov", special construit pentru altfel de situaţii: decolarea la răsăritul soarelui, zborul în grup compact urmînd liderul, la comanda acestuia se aruncă bombele asupra aerodromurilor „adormite", întoarcerea lină şi... înapoi acasă.

Toate acestea pot fi învăţate în trei-patru luni chiar şi de un pilot constrîns, cu atît mai mult cu cît „Ivanov" Su-2 a fost gîndit tocmai pentru asemenea piloţi. Iar dacă la aterizare pilotul îşi rupe gîtul izbindu-se de vreun copac, nu-i bai: tovarăşul Stalin are destui sergenţi-piloţi. Şi avioane „Ivanov" sînt destule. Aşa că s-a hotărît să renunţe la pilotajul de înaltă clasă şi la luptele aeriene.

Atunci a răsunat lozinca generalului-locotenent de aviaţie Pavel Rîciagov, cu care a intrat în istorie: „Nu vom face acrobaţie!".

Capitolul 19

DESPRE PAŞA ANGHELINA ŞI REZERVELE DE MUNCĂ

Pregătirea de mobilizare nu este necesară numai pentru uzinele militare, ci şi pentru toată industria: pe timp de război toată industria va fi militară.

I. Stalin, 1940

1

Toată ţara o cunoaşte pe Paşa Anghelina. Paşa Anghelina zîmbea de pe prima pagină a ziarelor şi revistelor. Nu, nu e actriţă. Paşa Anghelina este prima femeie-tractorist din ţară şi brigadieră a primei brigăzi feminine de tractoare. Nu era slăvită pentru hărnicie, ci pentru înţelepciunea ei. Ziariştii mergeau cu duiumul după tractorul ei şi deseori ideile Paşei deveneau titluri scrise cu majuscule în primele pagini ale gazetelor centrale: „Trebuie mai bine lucrat!", „Trebuie lucrat mai bine!", „Lucrat mai bine trebuie!"...

Însă adevărata slavă pentru Paşa Anghelina a venit în ajunul războiului, cînd tractorista nomenclaturistă a răspîndit în mase o nouă lozincă: „O sută de mii de prietene pe tractor!". Nu ştiu dacă Paşa însăşi a inventat-o sau i-a sugerat-o cineva, dar presa sovietică a luat-o în braţe, i-a dat forţă multiplicînd-o, iar chemarea răsuna peste ţară, de la tribunele cele mai înalte pînă la cele mai de jos, din coloanele ziarelor şi din milioanele de megafoane. Chemarea a fost auzită şi în scurt timp în Uniunea Sovietică n-au fost pregătite o sută de mii de femei-tractorist, ci DOUĂ SUTE DE MII (*Marele Război al Patriei. Enciclopedie*, p. 49).

Sîntem obligaţi să subliniem în mod special că este vorba de tractoarele paşnice care ară necuprinsele ogoare ale nemărginitei noastre Patrii. Să înflorească măreaţa noastră Patrie ca o grădină de primăvară, să duduie paşnic tractoarele pe ogoarele mănoase, tractoare conduse de mîini gingaşe de femeie.

Acum să ne amintim şi de bărbaţi. Dacă „două sute de mii de prietene" s-au urcat la volanul tractoarelor din agricultură înlăturînd două sute de mii de tractorişti bărbaţi, atunci ce-i de făcut cu sărmanii bărbaţi?

Nu vă faceţi griji în privinţa lor. A avut grijă de ei Marele Stat-Major. S-a întîmplat (pură întîmplare, desigur) că apelul către femei al Paşei Anghelina a coincis în timp cu începerea mobilizării secrete a Armatei Roşii, care în acel moment avea nevoie de o sută de mii, apoi de altă sută de mii de bărbaţi tractorişti cu experienţă la tancuri, la transportoare de artilerie, la maşini grele de genistică... „Campaniile eliberatoare" duse de Armata Roşie în anii 1939-1940 nu numai că au creat nişte baze de atac avantajoase pentru cucerirea Europei, nu numai că au însemnat verificarea teoriilor şi planurilor „într-o situaţie extrem de apropiată cu cea de război", dar au prilejuit şi acoperirea unei mari mobilizări. Azi, de exemplu, „eliberăm" Polonia: dintr-un sat luăm la armată trei tractorişti, din altul cinci. A fost chiar şi un film, *Tractoriştii*, cu demonstrarea puterii ofensive a tancurilor BT-7.

„Campania" se termină cu un triumf, dar tractoriştii nu se mai întorc în sat, rămîn în Armata Roşie. În locul lor tractoarele sînt conduse de „prietene". Mîine „eliberăm" Finlanda. Iar se încorporează zecile de tractorişti, iar locul lor e luat de gingaşele „prietene". Şi uite aşa, încetul cu încetul, pe nesimţite, cele „două sute de mii de prietene" se înrolează în cîmpul paşnic al muncii pentru ca bărbaţii tractorişti să plece pe alte cîmpuri (de luptă).

2

Paşa Anghelina a avut imitatori. Şi iată că lumea află cu mirare despre prima brigadă feminină pe locomotivă. S-a dovedit că femeia sovietică este capabilă să umple cu cărbuni focarul locomotivei mai abitir decît un bărbat. Femeile sovietice nu se făceau de ruşine nici la exploatările de turbă. Iar la construcţia de căi ferate (care – Dumnezeu ştie de ce – se îndreptau numai spre graniţa vestică) femeia sovietică era capabilă să tîrîie traverse, ba chiar şi şine. Ce-i drept, trăgeau vreo zece de-o singură şină. Dar nu-i nimic! Totul e că trag.

General-colonel de artilerie B.L. Vannikov (pe atunci narkom al industriei de apărare, membru al CC al partidului) mărturiseşte: „La începutul lui 1940 femeile reprezentau 41 de procente din muncitorii şi personalul auxiliar din industrie. Acestea s-au familiarizat repede cu producţia în sectoarele sale cele mai complexe şi de răspundere, iar multe operaţiuni erau executate cu mai multă iscusinţă decît de bărbaţi" (*Voprosî istorii*, 1969, nr. 1, p. 128).

Acelaşi lucru îl repetă şi Mareşalul Uniunii Sovietice D.F. Ustinov în cartea sa *În numele victoriei* (p. 107) şi Mareşalul Uniunii Sovietice S.K. Kurkotkin în cartea *Spatele frontului Forţelor armate sovietice în Marele Război al Patriei* (p. 23). Însă pe mine m-a mirat altceva: de ce aceşti generali şi mareşali vorbesc de începutul anului 1940?

Ar fi fost mai interesant despre începutul lui 1941, iar cel mai bine despre mijlocul lui 1941.

Însă ei tac în această privinţă. Procesul a avut o linie ascendentă. Dacă dăm publicităţii cifrele în momentul invaziei germane, apare inevitabil o întrebare: cu ce se ocupau bărbaţii, unde au dispărut ei?

3

Dar parcă poţi merge prea departe numai cu femeile şi cu entuziasmul lor? Nu cumva ar fi timpul ca tovarăşul Stalin să-i pună la treabă şi pe adolescenţi?

E timpul.

În muzeele sovietice am văzut fotografii din timpul războiului: un băieţandru subţirel manevrează un strung uriaş. Frezează proiectile. Face norme peste plan. Ca să ajungă cu mîna la manetă i s-au pus sub picioare două cutii pentru proiectile. Ah, ce entuziasm! Ah, ce patriotism!

Însă în muzee nu v-a spus nimeni că adolescenţii au fost mînaţi cu forţa în uzinele de armament ÎNAINTE de atacul lui Hitler.

Haideţi să deschidem ziarul *Pravda* din 3 octombrie 1940. Pe prima pagină citim un comunicat uimitor privind introducerea plăţii pentru studiu în clasele mari ale şcolilor obişnuite şi în instituţiile superioare de învăţămînt. Motivaţia: „luînd în consideraţie nivelul de creştere a bunăstării oamenilor muncii". Iar sumele cerute te seacă la inimă. Uite ce înseamnă puterea muncitorilor şi ţăranilor!

Rostul introducerii plăţii pentru studiile şcolare devine limpede dacă citim, pe aceeaşi pagină, decretul „Despre rezervele de muncă ale statului în URSS".

Conform decretului, în URSS se înfiinţează *Direcţia generală* a „rezervelor de muncă". Aceasta controlează 1.551 de „instituţii de învăţămînt" şi este subordonată nemijlocit şefului guvernului, adică lui Molotov, iar din mai 1941 personal lui Stalin.

Se intenţiona ca numărul „instituţiilor de învăţămînt" să crească. Recrutarea în aceste „instituţii" era coercitivă, ca şi mobilizarea în armată. Vîrsta: începînd cu 14 ani. Procesul de învăţămînt: „în concordanţă cu îndeplinirea normelor de producţie".

Fuga de la „rezervele de muncă" atrage după sine o perioadă substanţială petrecută în nişte locuri nu prea romantice. Regimul în „rezervele de muncă" este cazono-carceral. Durata de studiu: pînă la doi ani. Normele de producţie: aproape ca şi pentru maturi. Ce-i drept, pe toată perioada studiilor statul asigură gratis elevilor „hrana şi efectele". Faptul este prezentat ca o manifestare a grijii

partidului şi statului pentru tinerele vlăstare. Mai să-mi dea lacrimile de recunoştinţă! Apoi mi-am amintit că şi în închisori iubitul nostru partid asigura gratis hrana şi efectele. Grijuliu mai era tovarăşul Stalin!

Istoricii de la Kremlin sînt cuprinşi de nostalgia acelor vremuri glorioase: „O deosebită importanţă a avut-o forma mobilizatorie de atragere a tinerilor şi tinerelor la studii în sistemul «rezervelor de muncă», spre deosebire de principiul voluntariatului" (*Marele Război al Patriei. Enciclopedie*, p. 729). Ah, ce minunată este constrîngerea!

Cum va răspunde tînărul proletar grijii părinteşti a Patriei? Decretul a prevăzut şi acest lucru: după terminarea studiilor, muncitorul este obligat să lucreze patru ani în uzină fără a avea dreptul de alegere a locului, profesiunii şi condiţiilor de muncă.

Prima mobilizare la „rezervele de muncă" a cuprins un milion de persoane – iar în continuare se luau în calcul alte milioane.

Mobilizarea forţată a adolescenţilor în industrie a însemnat MOBILIZAREA INDUSTRIEI, trecerea acesteia în regim de război şi adaptarea la legile de război.

În octombrie 1940 planul „Barbarossa" nu fusese încă semnat.

Hitler nu se hotărîse încă în privinţa războiului împotriva lui Stalin. Dar Stalin se hotărîse.

4

Decretul privind introducerea plăţii de studiu în şcoli şi în instituţiile superioare de învăţămînt a avut drept scop să lase pe drumuri mare parte din tineri. Cele mai mari preţuri au fost stabilite în instituţiile de învăţămînt care pregăteau muzicieni, actori, pictori, inutili într-un război. Preţurile alungau pe elev şi pe student din clase, iar „rezervele de muncă" înghiţeau tinerii dincolo de porţile hulpave ale uzinelor de armament.

Introducerea sistemului „rezervelor de muncă" nu înseamnă pregătirea pentru un mare război. Este vorba de pregătirea unui mare război eliberator pe teritoriul inamicului.

„Rezervele de muncă" au fost folosite în industria aviatică, de artilerie, de tancuri şi în multe alte ramuri. Iată un exemplu de cum intenţiona conducerea sovietică, în caz de război, să dispună de tinerii mobilizaţi în transportul feroviar. Ştim deja că înainte de război trupele de feroviari sovietici nu se pregăteau de distrugerea propriilor linii ferate în cursul unor operaţiuni defensive, ci de refacerea liniilor ferate ale inamicului în spatele unităţilor în ofensivă ale Armatei Roşii şi de prefacere a acestora conform cu standardul sovietic, mai lat.

Mareşalul Uniunii Sovietice S.K. Kurkotkin spune pe şleau că, în urma calculului comandamentului sovietic (la ei totul era calculat!), refacerea simultană a 19 linii feroviare occidentale necesita munca intensă a 257 de mii de soldaţi-feroviari. Comandamentul sovietic a hotărît să repartizeze la aceste lucrări numai 170 de mii de soldaţi, iar restul de 87 de mii să fie completat de detaşamentele speciale ale „rezervelor de muncă", cu un efectiv de circa 100 de mii de persoane (*Spatele frontului Forţelor armate sovietice în Marele Război al Patriei*, p. 52).

Bună idee.

Pentru că a atacat, Hitler nu a mai dat posibilitatea mareşalilor sovietici să pună în aplicare aceste idei. Nu a mai fost nevoie să se refacă liniile ferate pe teritoriile „eliberate" în 1941.

Capitolul 20

DESPRE CUCERIRILE LUI OCTOMBRIE

O dată cu apropierea războiului ziua de lucru s-a mărit pînă la 10 ore, iar din primăvara lui 1941 – pînă la 12.

G. Ozerov, *Hangarul lui Tupolev*, p. 44

1

Comuniştii au venit la putere cu lozinci ademenitoare. Încă din octombrie 1905 au publicat – în ziarul *Novaia jizn'* – programul partidului lor. Printre multe alte puncte erau: reducerea zilei de muncă prin interzicerea orelor suplimentare, interzicerea schimbului de noapte, interzicerea muncii copiilor (pînă la 16 ani), interzicerea muncii femeilor în ramurile dăunătoare organismului feminin, introducerea a două zile libere pe săptămînă. Se înţelege că cele două zile luate separat nu erau socotite ca fiind odihnă deplină: trebuia ca acestea să fie împreună.

Şi multe alte lucruri mai erau notate acolo – dar esenţa programului (şi a tuturor celorlalte programe comuniste) se poate exprima printr-o singură lozincă: vom lucra tot mai puţin, dar vom primi tot mai mult. Lozinca este seducătoare. A plăcut la milioane de proşti. În octombrie 1917 comuniştii au luat puterea, fapt salutat cu strigăte de fericire de cei care voiau să lucreze mai puţin.

Puterea comunistă nu a renunţat la făgăduieli – dar buna putere comunistă trebuie să reziste, să se apere de duşmanii de dinăuntru şi din afară, iar pentru aceasta trebuie mult armament. Prin urmare, poporul trebuie să strîngă şurubul

şi mai mult ca înainte. Altfel capitaliştii se vor întoarce şi vor exploata iarăşi masele truditoare.

Pentru a apăra puterea cea bună, comuniştii au introdus legi draconice în uzine: fiecare muncitor este un soldat al armatei muncitoare – mori, dar îndeplineşte-ţi norma, altfel capitaliştii se vor întoarce...

„Este oare adevărat – s-a întrebat Lev Troţki la Congresul al III-lea unional al sindicatelor din aprilie 1920 – că munca forţată este întotdeauna productivă? Răspunsul meu: aceasta este cea mai jalnică şi mai vulgară prejudecată a liberalismului." Şi Troţki a început să formeze armate muncitoreşti după recomandările cele mai feroce, enunţate de Marx în *Manifestul Partidului Comunist*. Marx credea în munca de rob (să citim încă o dată *Manifestul*) – şi Troţki credea.

Munca de rob a dat rezultate atît timp cît ţara s-a aflat în război. Dar războiul civil s-a terminat, iar în condiţii de pace munca s-a dovedit nerentabilă. Ţara trecea printr-o criză de proporţii – se închideau uzinele, nu era de lucru... Comuniştii se luptau cu şomajul, cu reducerea zilei şi săptămînii de lucru, transformîndu-i pe toţi în semişomeri cu un salariu pe măsură. În locul săptămînii de şapte zile s-a introdus săptămîna de cinci zile: patru zile lucrăm, a cincea ne odihnim. Într-un an nu mai erau 52 de săptămîni, ci 73 – cu numărul corespunzător de zile libere.

S-au introdus multe noi sărbători, ca în zilele Comunei din Paris. Se puteau inventa ce sărbători doreai. Şi ziua de lucru s-a redus, spre uimirea întregii lumi. Faptul a fost prezentat ca o cucerire a clasei muncitoare, ca o cucerire a lui Octombrie.

Apoi ziua de muncă a început, încet-încet, să crească. Ţara era în plin avînt. Cincinalele – în toi. Se înălţau spre cer noile construcţii: Dneprogaz, Magnitka, Komsomolsk... Ce-i drept, salariul, mai exact puterea de cumpărare a acestuia, a rămas la nivelul alocaţiei de şomaj. Poporul lucra tot mai mult, dar nivelul de trai nu creştea deloc – deşi tovarăşul Stalin a declarat că se va trăi mai bine şi

tot într-o veselie. Cele făurite de popor mergeau în butoiul fără fund al complexului militaro-industrial şi erau înghiţite de Armata Roşie.

S-a ridicat, de pildă, Dneprogaz, iar alături un combinat de aluminiu. Cercetătorul american Anthony Sutton, care a adunat material despre transmiterea de tehnologie occidentală lui Stalin, aduce dovezi conform cărora combinatul de aluminiu din Zaporojie era cel mai mare şi mai modern din lume (A.S. Sutton, *National Suicide: Military Aid to the Soviet Union*, Arlington, NY, p. 174). Electricitatea Dneprogaz-ului trebuie pentru aluminiu, aluminiul trebuie pentru uzinele de avioane, iar uzinele de avioane se ştie ce produc.

La Magnitka la fel: înălţăm furnale, cuptoare Martin, facem oţel, producem cele mai multe tancuri din lume, dar nivelul de trai nu vrea să crească nicicum.

Sau Komsomolsk-ul. Comsomoliştii de dincolo de cercul polar, în taiga, depun eforturi eroice şi înalţă un oraş feeric. Pentru ce? Păi, pentru că aici, prin muncă gratuită şi cu ajutorul celor necesare trimise din America, se construieşte cea mai puternică uzină aviatică din lume.

Dar turaţia creşte. Trebuie lucrat tot mai mult şi mai mult. Deja săptămîna de lucru de cinci zile s-a transformat în una de şase zile, iar ziua de lucru a ajuns la nivelul standardului mondial, ba chiar şi mai sus. Şi numărul de sărbători a dat înapoi. Fireşte, se poate sărbători ziua morţii lui Lenin - dar în afara lucrului, în timpul liber.

Apoi a venit anul 1939, apoi 1940. Şi parcă a devenit inoportună amintirea „cuceririlor lui Octombrie", a promisiunilor partidului comunist şi a lozincilor acestuia.

2

În 1939 s-au introdus în colhozuri norme obligatorii de lucru. Colhozul e o chestiune de voluntariat - dar dacă nu-ţi faci norma, ajungi la „mititica".

La 27 mai 1940, SNK[1] a adoptat hotărîrea „Despre ridicarea rolului maistrului în uzinele de construcţii de maşini grele". Ca să ne exprimăm academic, hotărîrea era aspră. Maistrului de uzină i se dădeau aceleaşi drepturi ca şi unui comandant de companie. Citeşti hotărîrea şi, în locul lui nenea Vasea, maistrul, cu halatul plin de unsoare, cu jumătatea de votcă în buzunarul stîng, îţi imaginezi supraveghetorul cu biciul în mînă de la construcţiile piramidelor egiptene sau pe cel cu baston de bambus de la construcţia Marelui Zid.

La 26 iunie 1940 a căzut ca un fulger decretul „Despre trecerea la ziua de muncă de opt ore, la săptămîna de lucru de şapte zile şi despre interzicerea plecării din proprie voinţă a muncitorilor şi personalului din întreprinderi şi instituţii". Îţi place nu-ţi place maistrul cu baston de bambus, nu poţi să pleci din uzină. Rămîi la lucrul la care te-a prins decretul. Nu poţi să pleci. Muncitorii sînt consemnaţi în uzine ca şi vîslaşii la galere, încătuşaţi cu lanţuri de vîsle, ca şi ţăranii sovietici de colhoz, ca şi piloţii de avioane. A meritat să-l pui la zid pe ţarul Nikolai Alexandrovici şi pe moştenitorul tronului, ca să fii consemnat în uzină? Se pot spune multe despre păcatele autocraţiei - dar în timpul lui Nikolai Alexandrovici nu s-a întîmplat aşa ceva.

Decretul din 26 iunie 1940 contrazicea încă din titulatura sa principiile unanim acceptate în lume - chiar şi constituţia stalinistă din 1936, în mai multe puncte ale sale. Constituţia lui Stalin, de exemplu, garanta ziua de lucru de şapte ore.

Şi în aceeaşi zi apare hotărîrea SNK „Despre mărirea normelor de lucru şi despre scăderea tarifării".

La 10 iulie 1940 urmează un alt decret: „Despre responsabilitatea privind fabricarea de produse de proastă calitate şi nerespectarea standardelor obligatorii în întreprinderile industriale". Dacă maistrul cu baston de bambus nu se descurcă, tovarăşii de la NKVD îl vor ajuta. Apropo,

1. *Soviet Narodnih Komissarov* = Sovietul Comisarilor Poporului (n.t.).

decretul este şi împotriva maistrului: dacă acesta nu urmăreşte calitatea producţiei cum se cuvine, va ajunge şi el în nişte locuri bine păzite.

Şi decretele se ţin lanţ. La 10 august 1940: „Despre responsabilitatea penală privind micile furturi din producţie". Se ajunge în lagăr pentru o şurubelniţă sau o piuliţă dosită în buzunar.

La 19 octombrie 1940 încă un decret: „Despre reglementările transferării obligatorii a inginerilor, tehnicienilor, maiştrilor, a personalului muncitor calificat de la unele întreprinderi şi instituţii la altele". N-ai dreptul să te transferi tu însuţi, dar uzinele de proiectile, de tunuri, de tancuri, de avioane se înmulţesc şi trebuie completate cu forţă de muncă într-o ordine planificată centralizat: tu, tu, tu şi voi, faceţi-vă bagajele! mîine plecaţi, la ordin... Asta era deja troţkism. Troţki visa ca fiecare să fie „soldat al muncii, care nu poate dispune liber de sine; dacă se dă ordin de transferare a sa, trebuie să-l execute; dacă nu-l va executa, va fi socotit dezertor şi pedepsit" (*Cuvîntare la Congresul al IX-lea al partidului*).

3

Fiecare decret din 1940 a împărţit generos pedepse, îndeosebi pentru chiulangii. Conform decretului din 26 iunie, erai închis pentru absenţe nemotivate – iar absenţă nemotivată de la lucru era socotită şi întîrzierea mai mare de 20 de minute. Dacă tramvaiul sare de pe linie, întîrzii la lucru şi... ajungi în lagăr. Acolo nu mai poţi întîrzia.

Am ascultat de multe ori ce spuneau profesorii comunişti: n-o fi fost Stalin paranoic? Uite, cică dovezile privind ţăcăneala lui sînt clare ca lumina zilei: a băgat pe comunişti la închisoare şi i-a împuşcat pe călăi (de exemplu, Tuhacevski cu Iakir).

Nu, tovarăşi comunişti, Stalin n-a fost paranoic. Marile întemniţări au fost necesare pentru ca după aceea să vină decretele anului 1940 şi nimeni să nu mişte în front.

Decretele din 1940 certifică trecerea totală a economiei ţării în regim de război. Acest lucru însemna mobilizarea.

Legislaţia muncii din 1940 a fost atît de perfectă, încît în cursul războiului nu a mai fost nevoie să fie corectată sau completată.

4

Iar ziua de lucru s-a mărit şi s-a extins: nouă ore au devenit pe nesimţite zece ore, apoi unsprezece. Şi s-a luat decizia unor lucrări suplimentare: vrei să mai cîştigi ceva, rămîi seara. Guvernul face bani, îi plăteşte pe amatorii de ore suplimentare, iar apoi aceşti bani iau calea întoarsă, ca „împrumut de apărare" de la populaţie. Şi lumea rămîne iar fără bani. Atunci guvernul vine în întîmpinarea poporului: se poate lucra fără zile libere. Cine doreşte. Pe urmă hotărîrea a devenit generală: să se lucreze fără zile libere.

Pe atunci Leonid Brejnev era secretar al Comitetului regional al industriei de apărare Dnepropetrovsk: „Uzinele care produceau în regim strict de pace au trecut în regim de război... Nu ştiam ce-i aia zi liberă" (*Malaia zemlia*, p. 16). Dacă Brejnev nu ştia ce înseamnă zi liberă, credeţi că se dădeau libere celor pe care îi comanda?

Aşa se întîmpla nu numai la Dnepropetrovsk. După război, V.I. Kuzneţov a devenit academician, unul din cei mai renumiţi constructori de rachete, locţiitor al lui S.P Korolev. Înainte de război era tot constructor, dar cu un rang mai jos. I s-a dat o sarcină: să proiecteze un tablou de comandă pentru focul de artilerie. Lucrarea ar fi trebuit să dureze mai mulţi ani. I s-a ordonat: în trei luni. „Lucram pînă tîrziu, fără zile libere, fără concediu. Cînd ieşeam din incintă, dădeam permisul şi primeam în loc buletinul. O dată la intrare mi s-a spus:

– Uite, Kuzneţov, taloanele pentru masă, cheia de la cameră – ai acolo mese şi pat. Pînă termini rămîi în uzină...

Trei luni de «închisoare» au zburat ca o singură zi lungă, lungă... Aparatura a fost scoasă din uzină noaptea" (*Krasnaia zvezda*, 7 ianuarie 1989).

În articol, cuvîntul „închisoare" este pus în ghilimele. Se înţelege: nu este vorba de judecată, de cercetări, de acuzări, ci pur şi simplu s-a ordonat să se lucreze zi şi noapte timp de trei luni – şi el a lucrat. Iar viitorul şef al lui Kuznețov şi creatorul primului satelit, S.P. Korolev, era chiar la închisoare în acele timpuri glorioase. Şi mulţi alţii.

Începem din nou să pricepem rostul Marii epurări staliniste. Stalin avea nevoie de cele mai bune avioane, de cele mai bune tancuri, de cele mai bune tunuri în termene stahanoviste, dar în aşa fel încît cheltuielile de proiectare să fie mici. De aceea constructorii stau închişi în penitenciare, în hangare: proiectaţi cel mai bun bombardier în picaj din lume, cel mai bun tanc, cel mai bun tun, şi vă eliberăm. Constructorii nu se întrec pentru premiul „Stalin", pentru vile în Crimeea, pentru icre negre şi şampanie, ci pentru propriile lor capete: nu e gata avionul, ajungi direct la Kolîma.

Birourile de proiectare ale lui Tupolev, Petliakov şi ale altora lucrau cu avînt în spatele gratiilor închisorii: e mai sigur, mai ieftin, mai rapid, iar secretele nu „răsuflă". G. Ozerov, locţiitorul lui Tupolev, îşi aminteşte: „Liberele au devenit zile de lucru obligatorii de zece ore, în majoritatea duminicilor se lucra... În popor se întărea convingerea că războiul este iminent, oamenii înţelegeau acest lucru..." (*Hangarul lui Tupolev*, p. 99).

Apoi ziua de lucru a ajuns de 12 ore. În hangar, cu căldură şi hrană normală, se poate lucra şi mai mult. Dar în barăcile tăietorilor de lemne? Revista *Novoie vremia* informează: „Din data de 1 ianuarie 1941 raţiile de hrană ale deţinuţilor au fost micşorate. De ce? Poate că s-a resimţit în acest caz pregătirea pentru viitoarele lupte" (1991, nr. 32, p. 31). Exact aşa: pregătirea pentru viitoarele lupte.

Amiralul Flotei Uniunii Sovietice, N.G. Kuznețov, declară cu mîndrie: „Pentru nevoile apărării se distribuiau mijloace practic nelimitate" (*În ajun*, p. 270). Cuvîntul „apărare" trebuie luat în ghilimele în acest caz, dar în rest totul e corect. Iar ca să se distribuie pentru nevoile războiului mijloace fără restricţie, undeva trebuie introduse unele restricţii – trebuie să se economisească ceva, pe seama cuiva. S-a economisit pe seama deţinuţilor, a clasei muncitoare, a intelectualilor, a ţărănimii colhoznice.

5

Însă au zburat capete şi la vîrf. Aflăm în presa vremii ecouri ale unei mari bătălii. Revista *Problemî ekonomiki* scrie, în octombrie 1940: „Reprezentantul dictaturii clasei muncitoare, directorul sovietic de întreprindere, deţine puterea totală. Cuvîntul său e lege, puterea sa în producţie trebuie să fie dictatorială... Directorul sovietic nu are dreptul să se eschiveze de la folosirea celei mai tăioase arme – puterea, pe care partidul şi statul i-au încredinţat-o. Conducătorul economic care se sustrage de la aplicarea celor mai drastice măsuri faţă de cei care încalcă disciplina de stat se discreditează în ochii clasei muncitoare şi nu-şi justifică încrederea acordată".

Rezultatul: maistrul este un dictator asupra muncitorilor. Superiorul său este dictator asupra maistrului. Şi tot aşa, mai sus, pînă la director, care este dictator asupra uzinei. Iar deasupra acestuia există o mulţime de alţi dictatori. Există o corespondenţă între ceea ce se spune despre directorul-dictator şi regulamentul de disciplină din 1940: pentru a-l forţa pe subordonat să se supună, comandantul are dreptul şi este obligat să folosească toate mijloacele, inclusiv arma. Dacă foloseşte arma împotriva subordonatului, nu este răspunzător de consecinţe – iar dacă n-o foloseşte, el însuşi este pasibil de pedeapsă. În aceste condiţii, toţi directorii au avut de ales: ori dai cu ei de pămînt, ori te trîntesc alţii şi pun alt director.

Iar *Pravda* din 18 august 1940 „stimulează" spiritele: „În uzinele Leningradului au fost descoperiţi 148 de chiulangii, dar au fost trimise în judecată numai 78 de dosare". Unii directori manifestă slăbiciune. Avem convingerea că

după această demascare au fost închişi nu numai cei despre care a pomenit gazeta proletară, nu numai directorii ce au manifestat slăbiciune şi moliciune, dar şi cei care nu i-au închis pe directori înainte ca ştirea să apară în *Pravda*.

6

Hruşciov a declarat o dată că Stalin şi-a pus problemele globale ale războiului, nu detaliile. În afară de Hruşciov, nimeni n-a mai spus o asemenea prostie. Sute de oameni care l-au cunoscut bine pe Stalin spun altceva.

Stalin cunoştea mii (posibil zeci de mii) de nume. Stalin cunoştea tot comandamentul NKVD, îşi cunoştea toţi generalii. Stalin cunoştea personal pe inventatorii de arme, pe directorii marilor uzine, pe şefii lagărelor de concentrare, pe secretarii comitetelor regionale de partid, pe anchetatorii NKVD şi NKGB, sute şi mii de cekişti, diplomaţi, lideri de comsomol, sindicate şi pe mulţi alţii. În treizeci de ani Stalin nu a greşit niciodată numele de familie al vreunei persoane oficiale. Stalin cunoştea datele tehnice ale multor arme experimentale. Stalin cunoştea cantitatea de armament fabricată în ţară, pe tipuri de arme. Carneţelul de însemnări al lui Stalin a rămas celebru, ca şi calul lui Alexandru Macedon. În acest carneţel îşi nota totul despre armamentul din ţară.

Din noiembrie 1940, în fiecare zi, directorii uzinelor de avioane trebuiau să informeze personal la CC despre numărul de avioane fabricate. Din decembrie, această regulă s-a extins şi asupra directorilor de la uzinele de tancuri, artilerie şi de proiectile.

Iar Stalin verifica personal. Proceda în felul următor: scria cu mîna lui un angajament în numele directorilor şi comisarilor poporului, şi îl dădea acestora să-l semneze... Nu semnezi, eşti scos din funcţie cu toate consecinţele ce decurg de aici. Dacă semnezi şi nu îndeplineşti...

Pe atunci, general-colonel A. Şahurin era narkom al industriei de avioane. Predecesorul lui Şahurin –

M. Kaganovici – a fost destituit şi s-a împuşcat fără să mai aştepte consecinţele destituirii. Şahurin a ocupat postul lui Kaganovici. Şi iată-l că ia prînzul împreună cu Stalin. Ianuarie 1941. La Stalin prînzul este o cină foarte tîrzie. Servitorii pun masa, aşază toate felurile de mîncare pe masă şi nu mai intră în cameră. Urmează o discuţie pe probleme de lucru. Despre fabricarea avioanelor. Graficele fabricării avioanelor sînt stabilite. Şahurin ştie că industria de avioane produce un număr de avioane peste plan. De aceea este liniştit. Dar Stalin consideră că este prea puţin ceea ce s-a stabilit. Trebuie mai mult. Şi atunci:

„Stalin, luînd o coală de hîrtie, a început să scrie: «Angajament (a subliniat titlul). Noi, Şahurin, Dementiev, Voronin, Balandin, Kuznețov, Hrunicev (locţiitorii mei) ne angajăm prin prezenta ca în iunie 1941 să fabricăm 50 de avioane de luptă pe zi». «Puteţi – zice – să semnaţi un asemenea document?» «Nu aţi scris numai numele meu – răspund – şi e corect, noi alcătuim un colectiv mare. Permiteţi-ne să studiem problema şi mîine vă vom da răspunsul.» «Bine», a spus Stalin. Ne-am luat angajamentul şi l-am îndeplinit. Stalin se interesa zilnic de munca noastră şi nici o neîmplinire din grafic nu trecea pe lîngă el" (*Voprosî istorii*, 1974, nr. 2, p. 95).

Stalin a făcut butoniera, iar conducătorii industriei de avioane trebuiau să-şi adapteze mantalele la butoniera stalinistă.

Narkom-ul şi locţiitorii săi au semnat angajamentul – iar acum să ne închipuim cum se folosesc de puterile lor dictatoriale împotriva directorilor uzinelor de avioane. Iar directorii împotriva şefilor de secţie şi de producţie. Iar aceştia... Şi tot aşa, pînă la maistrul cu halatul pătat de ulei. Apropo, la începutul lui iunie 1941, unul de pe lista lui Stalin, Vasili Petrovici Balandin, locţiitor al narkom-ului pentru motoare, era închis. Tovarăşii săi au fost toţi împuşcaţi. Balandin a avut noroc: în iulie a fost eliberat. Constructorul de avioane Iakovlev descrie întoarcerea acestuia: „Vasili Petrovici Balandin, tras la faţă, tuns zero, şi-a luat locul

în cabinetul de la Narkomat şi a continuat să lucreze de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic cu el..." (*Scopul vieţii*, p. 227).

7

Ne rămîne să lămurim cînd a început accelerarea mobilizării în industrie şi cum putea să se încheie.

Se înţelege că deciziile se luau în umbra vilelor lui Stalin. Însă deciziile luate în secret erau anunţate, chiar dacă parţial şi aluziv. Deciziile luate erau înfăptuite de întreaga ţară, în ochii întregii lumi. Exact ca în armată: soldatul nu ştie ce şi cînd a hotărît comandamentul, dar sapă tranşeele. E lipsit de importanţă cine a luat hotărîrea – ea ajunge la soldat şi se verifică executarea ei. Iar dacă nu ştim în ce fel şi cînd a luat Stalin hotărîrile, putem să vedem executarea lor.

Cică hotărîrile nu proveneau de la Stalin, ci de la delegaţii congresului partidului, de la Sovietul suprem, de la reprezentanţii clasei muncitoare (decretul din 26 iunie 1940 a fost adoptat şi „din iniţiativa sindicatelor"). Iar comisarii poporului scriau angajamente în nume propriu: „Noi, Şahurin, Dementiev, Voronin, Balandin...". Într-adevăr, „scriau" cu scrisul lui Stalin, dar semnau ei înşişi.

Precursorul mobilizării industriei pentru necesităţile războiului a fost Congresul al XVIII-lea al partidului. Să nu credeţi că la Congres a luat cuvîntul Stalin şi a spus că trebuie să se lucreze 10-12 ore pe zi. Nu. Lui Stalin nu-i plăceau asemenea vorbe. Stilul lui, în luările de cuvînt în public, era altul: „A început să se trăiască mai bine, tovarăşi. A început să se trăiască mai cu veselie" (*Pravda*, 22 noiembrie 1935).

Iar la Congresul al XVIII-lea a luat cuvîntul necunosutul (pe atunci) Viaceslav Malîşev. Cuvîntarea sa din 19 martie 1939 trebuie citită. E o capodoperă. Conform tradiţiei de atunci, *Pravda* nu indică funcţiile vorbitorilor la congres şi nici măcar iniţialele numelui: „Cuvîntarea tovarăşului Malîşev" – şi atît. Nu oricine din sală ştia despre cine era vorba. Era însă o persoană în ascensiune. Un feroce tigru stalinist. Avea 36 de ani. Cu un an înainte devenise director de uzină, iar de o lună era narkom al construcţiilor de maşini grele. Peste un an va deveni locţiitor al lui Molotov, iar în mai 1941 – locţiitor al lui Stalin.

Nu e simplu să devii locţiitorul lui Stalin. Malîşev a reuşit acest lucru la vîrsta de 38 de ani. Mai mult, s-a menţinut în post pînă la moartea lui Stalin şi apoi a rămas locţiitor al şefului guvernului sovietic practic pînă ce a murit. În afară de postul de locţiitor al lui Stalin, Malîşev va fi – pe toată durata războiului – narkom al industriei de tancuri, va primi gradul militar de general-colonel şi titlurile neoficiale de „Comandant general al industriei de tancuri", „Kneaz al Oraşului tancurilor" ş.a.m.d. Malîşev este Jukov al industriei sovietice. Tancurile sovietice au încheiat războiul la Berlin. Meritele lui Malîşev în acest domeniu nu sînt deloc mai mici decît ale lui Jukov.

Astăzi, ştiind cum a evoluat cariera lui Malîşev în cursul războiului şi după aceea, trebuie să citim încă o dată „Cuvîntarea tovarăşului Malîşev" din 19 martie 1939, iar în această cuvîntare trebuie să căutăm cheia la problema începutului perioadei de premobilizare în industria sovietică. Malîşev a spus exact ceea ce se cerea să spună la începutul lui 1939. Nu numai că a spus, dar a şi făcut ceea ce voia Stalin. Altminteri tovarăşul Malîşev n-ar fi ajuns locţiitor al lui Stalin.

Iar apoi, ca un albatros al furtunii de decrete, la 24 august 1939 a apărut – în *Izvestia* – articolul aceluiaşi Malîşev: „Despre fluctuaţia cadrelor şi rezerva braţelor de muncă". În articolul lui Malîşev se află deja tot ceea ce peste un an va fi cizelat în decretele staliniste privind înrobirea forţei de muncă, „rezervele de muncă" şi transformarea industriei într-un mecanism unitar, care să funcţioneze pentru război.

Ce coincidenţă uimitoare! La 23 august 1939 *s-a semnat pactul cu Hitler, iar a doua zi apare articolul premonitoriu.* Se pare deci că la început, pe 23 august, s-a semnat pactul

cu Hitler, iar a doua zi a apărut articolul care îndemna la ascuţirea topoarelor. Însă evenimentele au evoluat în ordine inversă: la început s-a hotărît ascuţirea topoarelor, iar apoi s-a semnat pactul cu Hitler. Articolul a apărut la 24 august, dar a fost adus pe 23 – iar de scris, tovarăşul Malîşev l-a scris mai devreme, deci *înainte* de semnarea pactului.

Cînd la Kremlin s-a dat mîna cu Ribbentrop şi s-a băut şampanie în sănătatea lui Hitler, decretele draconice din 1940 fuseseră deja prevăzute. Nu este exclus ca Malîşev însuşi să fi fost iniţiatorul acestora – de aceea va fi fost ridicat în funcţia de locţiitor al şefului guvernului pe problemele industriei, întrecînd pe toţi colegii şi adversarii săi. Ideea de a opri fluctuaţia forţei de muncă pe calea înrobirii în uzine şi de a organiza „rezervele de muncă" i-a fost raportată lui Stalin încă din august 1939 şi s-a bucurat de sprijinul acestuia. În caz contrar, Malîşev n-ar mai fi publicat articolul.

Încă de atunci Malîşev ştia la ce va duce mobilizarea totală a industriei. Şi nu numai el: „Economia capătă o dezvoltare militară unilaterală care nu poate continua la infinit. Acest fapt duce ori la război, ori, ca urmare a unor cheltuieli neproductive pentru întreţinerea forţelor armate şi altor ţeluri militare, la bancrută falimentară". Aceste lucruri le spune Mareşalul Uniunii Sovietice V.D. Sokolovski după război (*Strategia militară*, p. 284).

Dar şi înainte de război se credea acelaşi lucru: „Trecerea aproape a întregii economii a ţării în regim de producţie de război însemna diminuarea inevitabilă a aprovizionării populaţiei cu produse de strictă necesitate şi depresiunea totală a industriei: vor trebui foarte repede să-şi înceteze activitatea ramuri industriale fără importanţă pentru apărare şi se vor dezvolta accelerat cele care lucrează pentru apărare". Aceste lucruri le scria, în 1929, renumitul teoretician militar sovietic V.K. Triandafillov (*Caracterul operaţiunilor armatelor contemporane*, p. 50).

Iată însă opinia generalului-colonel Boris Vannikov. Vannikov este acelaşi tip de comisar stalinist ca şi Malîşev.

Stalin însuşi l-a decorat cu „Steaua de aur de Erou al Muncii Socialiste clasa I". Boris Vannikov face parte dintre primii zece cavaleri ai „Stelei de aur". După război, Stalin i-a dat a doua „Stea de aur". Iar Vannikov a devenit primul dublu Erou al Muncii Socialiste. Pentru crearea armei nucleare. Curînd, Vannikov a devenit primul triplu Erou al Muncii Socialiste. Pentru crearea armei termonucleare. Înainte de război, Boris Vannikov a fost narkom de înarmare, iar în cursul războiului, narkom al muniţiilor. Opinia sa: „Nici un stat, orice putere economică ar avea, nu va rezista dacă industria de apărare va trece în regim de război încă din timp de pace" (*Voprosî istorii*, 1969, nr. 1, p. 130).

Aşadar, conducătorii ştiau ce făceau. Începînd trecerea industriei în regim de război, ştiau că acest lucru va duce la război.

Apropo, Vannikov însuşi a fost arestat la începutul lui iunie 1941. A fost supus la cazne şi pregătit pentru a fi împuşcat. Din cincisprezece acuzaţi în aceeaşi cauză, doi au fost eliberaţi, iar treisprezece au fost împuşcaţi. Motivele arestării sînt confuze. Nici nu e important motivul acuzării. Parcă e important să-l acuzi pe om de ceea ce este vinovat? Altceva este mai important: arestările masive în industrie, de la muncitorul care a întîrziat douăzeci de minute şi terminînd cu narkom-ul, care nu a întîrziat nicăieri şi care are drept scop, pe timp de pace, să creeze starea de război.

Cînd locţiitorii de comisari şi comisarii înşişi, traşi la faţă şi tunşi zero, ieşeau din celulele de tortură şi ajungeau deodată în fotoliile ministeriale, înţelegeau imediat că trebuie să lucreze mai bine: tovarăşului Stalin îi trebuie mai mult armament.

Capitolul 21

DESPRE ALBATROSUL STALINIST

Nu vrei să te predai ?
Să crăpi odat'
Fi-va-ne mai drag un rai
În luptă luat.

Demian Bednîi

1

Am văzut odată cum jucau volei olimpicii sovietici. Spectacolul era impresionant: niște flăcăi zdraveni, cu o musculatură teribilă, lovind mingea decisiv și având o știință uimitoare de a descoperi slăbiciunea adversarului. Imediat ce adversarii (și aceștia zdraveni) slăbeau o fracțiune de secundă apărarea unei porțiuni de teren, chiar pe acea porțiune se abătea „ghiuleaua" nimicitoare, căreia nu i se putea riposta. Ai noștri loveau mingea înșelător: se făceau că trag într-o parte, dar mingea cădea în cealaltă. Adversarii apelau și ei la tot felul de trucuri, dar ai noștri erau greu de înșelat. Modul cum acționau olimpicii sovietici avea ceva supraomenesc. N-aș spune că acționau ca niște lupi sau tigri, dar era ceva care depășea limita posibilului.

Între toți se distingea Iuri Cesnokov. Ceea ce făcea el pe teren era de necrezut. Adversarul se arcuia ca o vergea de oțel și se vedea că va lovi în colțul lung din dreapta. Toată echipa sovietică se arunca în colțul lung din dreapta, numai Cesnokov se arunca... în colțul scurt din stînga. După o fracțiune de secundă lovitura cădea exact acolo unde sărise Cesnokov. Totul se petrecea concomitent, dar eu aveam senzația că mai întîi Cesnokov sărea în partea în care trebuia, iar adversarul trimitea mingea după aceea.

Ca și cum Cesnokov ghicea cele mai viclene lovituri și de aceea reușea să le respingă.

După meci am întrebat pe admiratorii lui Cesnokov dacă este adevărat că el știe dinainte unde se va plasa lovitura. E adevărat, mi-au răspuns. Dar cum poate ști? Intuiția, mi-au spus unii. E genial, mi-au spus alții. Citește gîndurile adversarilor, au răspuns alții.

Era clar că Cesnokov era înzestrat cu o forță fizică ieșită din comun, cu o rezistență uimitoare, se vedea că era capabil să-și concentreze voința în clipa loviturii de atac și să se deconcentreze imediat, păstrîndu-și forțele și capacitatea pentru ca la următorul atac să lovească puternic și precis. Însă exista și un secret.

După ce a încheiat cariera sportivă, campionul olimpic Iuri Cesnokov a dezvăluit secretul său: citea cu adevărat gîndurile adversarilor. Ceilalți voleibaliști nu știau să citească pe fața adversarilor, dar Iuri știa. Adversarul putea apela la orice truc, dar în ultima clipă dinaintea loviturii nasul său se îndrepta spre partea în care va lovi. Cesnokov a surprins acest lucru, iar apoi a ajuns la concluzia că această regulă nu cunoaște excepții.

Așadar, el „citea" după nas planurile adversarilor săi americani, chinezi, japonezi și, cu o fracțiune de secundă înainte de lovitură, se arunca exact unde trebuia.

Și i-a învins pe toți...

Orice scamatorie este simplă cînd se cunoaște secretul.

Secretul lui Cesnokov mi-a amintit de istoria aviatorului Golovanov.

2

În februarie 1941, pilotul de aviație civilă Alexandr Golovanov a fost chemat în Armata Roșie, a primit primul său grad militar (colonel) și prima sa funcție (comandant al regimentului 212 bombardiere, regiment cu destinație specială – Spețnaz). Aviația sovietică de bombardiere de mare înălțime (DBA) avea pe atunci în componență:

- cinci corpuri de aviaţie, fiecare avînd două divizii;

- trei divizii de aviaţie autonome, care nu intrau în componenţa corpurilor;

- un regiment de aviaţie autonom, care nu intra nici în componenţa diviziilor, nici în componenţa corpurilor.

Golovanov a luat chiar comanda acestui regiment. În februarie 1941 regimentul de fapt nu exista, el urmînd să fie format. Golovanov s-a achitat de sarcină: i s-au dat avioane, i s-au dat piloţi, ingineri şi tehnicieni, i s-a dat un aerodrom în zona Smolensk-ului. A format regimentul şi a devenit primul său comandant. Colonelul Golovanov nu era subordonat nici unui comandant de divizie sau de corp de armată, ci direct comandantului DBA. Teoretic. Practic, regimentul lui Golovanov era subordonat lui Stalin.

În iunie 1941, regimentul 212 bombardiere de mare înălţime Speţnaz a început acţiunile de luptă. Regimentul lui Golovanov - ca şi întreaga aviaţie de mare înălţime - nu a fost folosit conform destinaţiei sale.

Bombardierele de mare înălţime sînt destinate acţiunilor pe timp de noapte, asupra ţintelor imobile *depărtate*: oraşe, uzine, poduri, staţii de cale ferată. Dar ele au fost folosite ziua, asupra ţintelor mobile din zona apropiată frontului. Cum spune şi numele, aceste bombardiere bombardează de la mare înălţime ţinte asupra cărora nu dai greş. Însă bombardierului i s-a dat o sarcină peste puterile sale, pentru care nu era destinat: să bombardeze coloanele de tancuri ale inamicului. Nu poţi să loveşti un tanc în mişcare de la mare înălţime - bombardierul de mare înălţime nu poate zbura în picaj, trebuie să piardă din înălţime.

Aceste atacuri trebuie îndeplinite de avioane de asalt, de bombardiere din apropiere şi în picaj, însă numai sub acoperirea avioanelor de vînătoare. Dar avioanele de asalt, bombardierele din apropiere şi în picaj au fost distruse pe aerodromurile de la graniţă în primele zile ale războiului, iar o dată cu ele au fost distruse şi avioanele de vînătoare. Aşadar, bombardierele de mare înălţime execută acţiuni

pentru care nu sînt destinate, pe care nu sînt capabile să le îndeplinească, în plus şi fără acoperire şi în condiţiile unei dominaţii totale a inamicului în aer. Toate regimentele, diviziile şi corpurile de armată ale aviaţiei de bombardiere de înălţime au suferit pierderi mari.

A păţit-o şi regimentul 212 - totuşi regimentul lui Golovanov s-a distins faţă de altele. Golovanov a rămas aici mai puţin de jumătate de an. În august 1941 colonelul Golovanov a devenit comandant al diviziei 81 bombardiere de mare înălţime Speţnaz[1]. Această divizie era subordonată direct Cartierului General al Comandamentului General (General-maior de aviaţie M.N. Kojevnikov, *Comandamentul şi statul-major al Forţelor Armate Aeriene ale Armatei Sovietice în Marele Război al Patriei*, p. 81). Cu alte cuvinte, Golovanov era iarăşi subordonat numai lui Stalin. Divizia 81 de sub comanda lui Golovanov a bombardat în 1941 Berlinul, Königsbergul, Danzigul, Ploieştiul.

Se înţelege că folosirea DBA în primele zile ale războiului fără ca avioanele să fie destinate pentru aşa ceva a dus la pierderi importante, care au scăzut considerabil puterea aviaţiei de mare înălţime. Oricum, divizia lui Golovanov s-a distins şi se putea aştepta desemnarea lui într-o funcţie de comandant de corp aviatic. Ceea ce nu s-a întîmplat, pentru că Golovanov a sărit această treaptă. Nu a fost nici locţiitor al comandantului DBA, ci a devenit dintr-o dată comandant al DBA.

În februarie 1942 DBA s-a transformat în Aviaţia operativă de înălţime (ADD), iar comandantul acesteia a fost numit general-maior de aviaţie Alexandr Golovanov. Următoarele grade - general-locotenent de aviaţie, general-colonel de aviaţie, mareşal de aviaţie - au urmat unul după altul. În august 1944 Golovanov a primit titlul de Mareşal general de aviaţie. În aceeaşi lună au primit acest titlu patruzeci de persoane. Sub comanda lui Golovanov, ADD a luat parte la toate operaţiunile importante ale Armatei Roşii.

---

1. *Speţial'noie naznacenie* = cu destinaţie specială (n.t.).

În 1953, imediat după moartea lui Stalin, Golovanov este eliberat din toate posturile şi trimis în rezervă.

În Uniunea Sovietică, mareşalii – şi chiar generalii de armată – nu erau trimişi în rezervă. Titlul lor este pe viaţă – îl poartă pînă la moarte, chiar dacă nu mai au funcţii în armată şi nu mai îndeplinesc nici un fel de obligaţii. Golovanov constituie o excepţie rară, probabil unică. Au fost în dizgraţie Jukov, Vasilevski, Konev, Rokossovski, dar nimeni nu i-a numit mareşali în rezervă – au rămas mareşali. În dizgraţie a căzut şi N.G. Kuzneţov, dar el a fost degradat de la Amiral al Flotei Uniunii Sovietice la vice-amiral – iar vice-amiralul poate fi trecut în rezervă (N.G. Kuzneţov a fost reabilitat post-mortem la gradul de Amiral al Flotei Uniunii Sovietice). Lui Golovanov nu i-au găsit pricini evidente de degradare şi atunci l-au făcut Mareşal general de aviaţie în rezervă.

Cariera lui Golovanov nu a fost întîmplător compromisă o dată cu moartea lui Stalin. Golovanov era prea apropiat de Stalin. Ca să-i înţelegem destinul, nu trebuie să începem cu februarie 1941, ci cu începutul.

3

Alexandr Golovanov s-a născut în 1904. De la 14 ani s-a aflat în Armata Roşie, pe front. A lucrat la serviciul de informaţii militare, apoi la NKVD. Însă nu e un cekist standard, ci o întruchipare a voinţei şi energiei în acţiune. Golovanov se dedică serviciului său mai mult decît oricare dintre colegii săi şi, în afara de aceasta, devine maestru de călărie, motociclist, pilot. Trebuie subliniat: nu un simplu călăreţ, motociclist, aviator, ci maestru de clasă în hipism, motociclist cu rezultate suficient de bune ca să participe la concursuri unionale, aviator căruia i s-a încredinţat viaţa conducătorilor sovietici. Portretul seamănă cu al unui superman, dar chiar aşa a şi fost. Golovanov a obţinut rezultate deosebite în orice domeniu de care s-a apucat.

Undeva, cîndva, cekistul Golovanov a întîlnit în calea sa pe Iosif Stalin. Şi drumurile lor nu s-au mai despărţit. Curînd Golovanov a ajuns în rîndul oamenilor neştiuţi în afară, dar apropiaţi lui Stalin, executanţi ai unor sarcini obscure. Golovanov formează garda de corp personală. Golovanov e anchetator personal. Golovanov e pilotul personal al lui Stalin. Pe atunci Stalin nu zbura cu avionul, dar avea pilot personal – şi, în semn de deosebită apreciere, îl oferea conducătorilor de partid ca pe propria-i şubă: te va duce pilotul meu personal!

De fapt, asemenea zboruri puteau să însemne nu numai consideraţie şi respect, ci şi opusul acestora. Golovanov pilota un avion auriu avînd pe bord inscripţia: „Itinerarul stalinist". Macheta acestui avion se afla pe masa lui Stalin. Pe aripile „Itinerarului stalinist" stătea adeseori cocoţată moartea. În anii Marii epurări cădeau capete, se eliberau fotolii. Decimarea comuniştilor de prim rang însemna ridicarea comuniştilor de rangul al doilea. Şi se întîmpla ca Stalin, în semn de deosebită apreciere, să trimită „Itinerarul..." departe, în provincie, după vreun „führer" local prea puţin cunoscut: sînteţi aşteptat la Moscova, vă face mare! Iar de fapt se întîmpla invers: eraţi aşteptat la Moscova şi vă... Zboară pasagerul în avionul lui Golovanov, e îmbuibat cu delicatese, vinuri caucaziene... Apoi, într-adevăr, este aşteptat la Moscova, dar... în celula condamnaţilor la moarte. Există mărturii – pe care n-am reuşit să le confirm – că Mareşalul Uniunii Sovietice V. Blücher a zburat în 1938 la Moscova cu „Itinerarul stalinist". După aceea Blücher n-a mai zburat: a fost trimis la camera de tortură, unde a şi murit.

În anii terorii, Alexandr Golovanov a fost ca un albatros[1] stalinist: furtuna! vine curînd furtuna! L-aş mai numi pe Golovanov vîrful nasului lui Stalin: în ce parte se răsuceşte el, acolo se abate şi mînia stalinistă.

1. În limba rusă la „albatros" se spune *burevestnik*, ceea ce ar însemna, *mot à mot*, „vestitorul furtunii" (n.t.).

4

Apoi epurarea s-a încheiat şi a început o nouă etapă a istoriei noastre: perioada de premobilizare, mobilizarea secretă, conflictele militare. N-am reuşit pînă acum să stabilesc numele pilotului care l-a dus pe Jukov la Halhin-Gol. Nu ştiu dacă a fost Stalin sau altcineva. Dar am convingerea că Golovanov a apărut la Halhin-Gol practic în acelaşi timp cu Jukov, poate chiar puţin mai devreme. Ceea ce însemna că Stalin urmărea personal evoluţia evenimentelor. Golovanov s-a aflat în Mongolia pînă la încheierea conflictului. N-avem cum să aflăm dacă Jukov a înţeles semnificaţia prezenţei lui Golovanov, dar nu există nici o îndoială: în caz de eşec Jukov ar fi venit la Moscova cu „Itinerarul stalinist".

Prezenţa lui Golovanov la Halhin-Gol nu s-a limitat la supravegherea lui Jukov. Golovanov a făcut multe zboruri. Despre activitatea sa se vorbeşte cu zgîrcenie: a îndeplinit misiuni speciale. Ocupîndu-mă cu istoria Spetnaz-ului, am găsit amintirea tulbure a unor acţiuni ale grupurilor de diversiune sovietice ce acţionau în spatele frontului trupelor japoneze. Lansarea grupurilor de diversiune Spetnaz se făcea de către avioanele Grupei aviatice speciale din care făcea parte şi Golovanov. În principiu, obligaţiile sale nu s-au schimbat: se ocupă tot de chestiuni obscure. Apariţia albatrosului stalinist înseamnă teroare.

După Mongolia urmează Finlanda. Aici Golovanov a primit ordinul „Lenin". Iarăşi amănuntele sînt acoperite de vălul misterului. Însă e ciudat: Golovanov nu e militar, nu face parte din armată şi nu poartă uniformă militară. Dar atunci ce face la război?

5

Apoi deodată, în 1941, Golovanov intră în armată. Trebuie menţionat că intră în armată la propria-i cerere. S-a păstrat şi a fost publicată scrisoarea lui Golovanov către

Stalin. După această scrisoare este înrolat, i se dă grad militar şi este numit comandant al unui regiment de aviaţie al Spetnaz-ului.

Golovanov a fost permanent alături de Stalin. Golovanov ştia multe. Golovanov îi întîlnea pe comandanţii de rang înalt ai Armatei Roşii şi avea imaginea a ceea ce se plănuia. Zbura mult şi vedea multe. El a înţeles că totul se îndreaptă spre un mare război şi s-a înrolat voluntar. Era în spiritul său.

Dacă nu s-ar fi plănuit un mare război, Golovanov ar fi rămas pe lîngă Stalin.

Dacă s-ar fi plănuit un conflict obişnuit de genul războiului de iarnă din Finlanda, Golovanov ar fi rămas pilot civil şi ar fi luat parte la conflict, fără să-şi schimbe uniforma.

Dacă s-ar fi pregătit un mare război defensiv, Golovanov s-ar fi familiarizat cu avionul de vînătoare. Acest om era capabil să strunească orice: de la un buiestraş arab pînă la orice tip de avion. Într-un război defensiv ambiţiosul Golovanov ar fi putut deveni primul triplu Erou al Uniunii Sovietice. Faptul corespundea firii sale, talentului său.

Dacă războiul s-ar fi pregătit pentru 1942, Golovanov n-ar fi făcut cererea să intre în armată la începutul lui 1941. Energia vulcanică a acestui om găsea altă portiţă, altă misiune importantă pentru timpul imediat următor. Dar războiul s-a plănuit pentru 1941 – marele război în care aviaţia de vînătoare avea un rol secundar. La modă era bombardierul. Aşa încît Golovanov a ales bombardierul. Dar nu orice fel de bombardier, ci pe acela care poate fi folosit pentru îndeplinirea sarcinilor speciale. Golovanov şi-a ales el însuşi noua activitate în viitorul război, iar această intenţie se vede în denumirea regimentului 212 bombardiere de mare înălţime: destinaţie specială.

6

Ar fi timpul să ne exprimăm îndoiala: Golovanov nu putea cunoaşte planurile staliniste, nu putea să ştie de pregătirile de război ale lui Stalin. Golovanov a făcut doar presupunerea că se intenţionează începerea războiului şi s-a înrolat voluntar. Dar Golovanov putea greşi: poate că Stalin nu plănuia nici un război.

Bine, să zicem.

Să admitem că Golovanov nu era la curent cu planurile staliniste. Să admitem că Golovanov a presupus numai: mi se pare că se apropie războiul – n-ar fi timpul, tovarăşe Stalin, să îmbrac uniforma militară? Fie, să spunem că scrisoarea lui Golovanov către Stalin se baza doar pe o presupunere. Dar a fost o presupunere corectă! Dacă premoniţia lui Golovanov privind un mare război eliberator era incorectă, Stalin i-ar fi răspuns: nu, Golovanov, nu plănuiesc nici un fel de război eliberator, dar am nevoie de tine pentru alte treburi. Dar Stalin nu a spus aşa ceva – dimpotrivă.

Stalin a aprobat avîntul albatrosului său: corect, Golovanov, înţelegi situaţia, sînt pe cale să înceapă evenimente importante, e timpul ca şi tu să îmbraci uniforma de militar. Bravo, nu aştepţi ordine, ai realizat singur că trebuie să te înrolezi.

Se poate ca Golovanov să nu fi ştiut termenele şi intenţiile lui Stalin, ci numai să le fi bănuit – dar Stalin le ştia! Iar dacă scrisoarea lui Golovanov reprezintă numai o bănuială, Stalin a confirmat-o.

Încă o situaţie. Stalin ar fi putut să-i spună lui Golovanov: mă tem că Hitler o să atace. Golovanov (te ştiu om energic şi năvalnic), ia pe cei mai buni aviatori ai noştri de pe avioanele de vînătoare şi pregăteşte o grupă de aşi care, întîmpinînd pe nemţi în luptă, să nu lase pe nici unul în viaţă, să poată obţine dominaţia în aer măcar parţială, în orice loc ales de mine. Lasă-i pe nemţi să aibă dominaţia pe tot frontul, dar într-o zonă hotărîtoare să nu le permitem

acest lucru. Dar Stalin nu a spus aceste vorbe nici lui Golovanov, nici altcuiva.

La iniţiativa lui Golovanov şi din ordinul lui Stalin s-a înfiinţat un regiment-model format din cei mai buni aviatori pentru executarea sarcinilor speciale ale lui Stalin *în adîncimea teritoriului inamicului* – dar nu s-a înfiinţat un asemenea regiment pentru apărarea cerului patriei şi nici măcar nu s-a pus problema. Încercarea de a crea un regiment-model de avioane de vînătoare *pentru apărarea cerului patriei* s-a făcut numai după 22 iunie 1941 (regimentul 401 avioane de vînătoare Osnaz).

Dar era tîrziu.

7

Să confruntăm faptele:

1. Grupul de aerodromuri şi zone interzise din raionul Smolensk constituie, dinainte de război, locul tradiţional de pregătire a celor mai bune subunităţi de diversiune Speţnaz.

2. Casele de odihnă ale NKVD din raionul staţiei Gnezdovo, regiunea Smolensk, se foloseau din 1939 ca tabere de vară pentru pregătirea tinerelor cadre ale Cominternului.

3. Din februarie 1941, în raionul Smolesnk este instalat regimentul de aviaţie 212 Speţnaz, capabil să bombardeze obiective de o deosebită importanţă la ordinul personal al lui Stalin, dar şi să lanseze grupe diversioniste Speţnaz în spatele inamicului.

4. Din februarie 1941, în raionul staţiei Gnezdovo a devenit operativ un punct de comandă de importanţă strategică, punctul de comandă pentru Stalin. Apropo, este aceeaşi staţie Gnezdovo unde au fost debarcaţi ofiţerii polonezi. Katinul este aproape.

Nu ştiu cum să leg aceste fapte laolaltă. Punctul de comandă al lui Stalin, din care intenţiona să conducă „eliberarea" Europei, detaşamentele de diversiune pentru lichidarea conducătorilor ţărilor vecine şi avioanele pentru lansarea acestor diversionişti peste graniţă, şcoala tinerilor conducători comunişti care urmau să conducă Europa stalinistă şi locul de lichidare a elitei din ţările deja „eliberate" – toate într-un singur loc. De ce? Coincidenţă sau logică diavolească? Nu pot desluşi. Eu doar arăt nodul enigmelor – să-l dezlege istoricii.

Dar de un lucru sînt convins: *în februarie 1941 nu existau încă „avertismentele" lui Churchill, Sorge, Roosevelt şi ale altora – însă vîrful nasului lui Stalin s-a răsucit deja împotriva Germaniei.*

Capitolul 22

UNDE A MERS HMELNIŢKI?

Istoria războiului şi a păcii poate fi şi trebuie studiată nu numai după documente, ci şi după destinele oamenilor.

***Krasnaia zvezda*, 1 iunie 1990**

1

La biografia Mareşalului general de aviaţie Golovanov se poate adăuga biografia generalului-locotenent Rafail Hmelniţki (1898-1964). Descrierea oficială a vieţii lui Hmelniţki apare în rubrica „Erou al războiului civil". Iată momentele principale: agitator la Harkov, secretar RVS[1] al armatei 1 cavalerie, a luat parte la suprimarea revoltei de la Kronstadt, a încheiat războiul civil avînd două ordine „Steagul Roşu", pe atunci unicul ordin superior.

Răsfoind listele participanţilor la războiul civil, aflăm decoraţiile acelor ani: „se decorează cu şalvari roşii revoluţionari" sau „se decorează cu un armăsar roib". Iar ordinele, cum arată mareşalul S.M. Budionîi, se dădeau „eroilor între eroi". De exemplu, pentru războiul civil Stalin avea un ordin. Cei care au primit cîte două ordine au intrat în analele istoriei. Iar Hmelniţki se află printre aceştia.

După războiul civil Hmelniţki a devenit *porucenţ*[2] pe lîngă comandantul Regiunii militare nord-caucaziene. Apoi a lucrat la statul-major al Regiunii militare Moscova. După care au urmat Academia militară şi funcţiile: comandant

1. Sovietul Militar Revoluţionar (n.t.).
2. Adică cel care îndeplinea *misiuni* (*porucenia* – n.t.) de o deosebită importanţă.

de regiment în divizia 1 infanterie proletară, *porucenet* al Comisarului poporului cu probleme militare şi maritime, întoarcerea la aceeaşi funcţie de comandant de regiment în divizia 1 proletară, apoi locţiitor al comandantului acestei divizii, peste cîtva timp – comandant al acestei divizii, cea mai bună divizie a Armatei Roşii. După aceea a urmat funcţia de *porucenet* al narkom-ului de apărare a Uniunii Sovietice.

În 1940, în Armata Roşie se introduc gradele militare. Rafail Hmelniţki primeşte gradul de general-locotenent, pe atunci – trei stele. În primăvara lui 1941, general-locotenent Hmelniţki este numit comandant al corpului 34 infanterie, cel mai puternic dintre toate corpurile de armată ale Armatei Roşii.

În timpul războiului s-a aflat la dispoziţia Sovietului militar al Fronturilor Leningrad şi de Nord-Vest. Din 1942 a fost şeful direcţiei de aprovizionare la Statul-Major Central al mişcării de partizani. Apoi urmează funcţia de general pentru misiuni speciale pe lîngă locţiitorul narkom-ului de apărare, iar la sfîrşitul războiului general-locotenent Rafail Hmelniţki a fost numit comandantul expoziţiei armamentului trofeu. În timpul celui de-al doilea război mondial Hmelniţki nu s-a distins prin nimic: l-a început ca general-locotenent şi l-a terminat tot aşa.

Biografia e alcătuită în aşa fel încît, citind-o, îţi vine să caşti şi să întorci repede pagina: general, erou, nimic altceva. Am o veche ură pentru aghiotanţi şi pentru cei însărcinaţi cu misiuni speciale. În tot serviciul său, general-locotenent Hmelniţki s-a întors mereu la funcţia de ofiţer (apoi de general) pentru misiuni de importanţă deosebită. Această permanenţă mi-a dat de gîndit. Apoi cariera sa de comandant este nefirească. Prima funcţie este cea de comandant de divizie: nici de pluton, nici de companie, nici de batalion – a sărit deodată la regiment. Şi nu la orice regiment. Divizia 1 infanterie proletară era divizia de paradă, de „curte" a capitalei: oaspeţi străini, onoruri, sărbători. Serviciul în diviziile de „curte" are specificul său.

Este o mare cinste pentru un ofiţer să ajungă aici – toată viaţa în carieră îi va străluci numărul acestei divizii. E şi uşor, şi greu să faci serviciul aici. Pe de o parte oamenii sînt aleşi, nu sînt pirpirii şi bolnăvicioşi sau nu înţeleg limba rusă, nu există armament vechi şi uzat, nu sînt probleme cu aprovizionarea şi încartiruirea trupelor. Pe de altă parte, nu există o adevărată pregătire de luptă. În loc de aceasta – doar inspecţii de front şi parade, urmate de altele la fel. Din cinci numiri ale lui Hmelniţki, patru au fost în divizia de „curte" din capitală. Dar nu a stat mult aici. A ocupat funcţia numai cîteva săptămîni, întorcîndu-se apoi pentru mulţi ani în funcţia de aghiotant-secretar „porucenet".

Mult timp nu mi-a dat pace biografia lui Hmelniţki – dar nu puteam înţelege de ce mă nelinişteşte. Apoi a apărut o geană de lumină: este umbra biografiei lui Voroşilov!

2

Să ne uităm la biografia lui Hmelniţki, însă acum pe fondul carierei Mareşalului Uniunii Sovietice K.E. Voroşilov.

Aşadar, membrul Sovietului militar al armatei 1 cavalerie Kliment Voroşilov întîlneşte undeva, în timpul războiului civil, un agitator de partid pe care şi-l face secretar. Secretarul s-a aclimatizat rapid. Pentru totdeauna. Nu vom face presupuneri privind felul în care a luptat secretarul Hmelniţki, dar primul ordin l-a primit după înfrîngerea trupelor sovietice din Polonia. În războiul civil erau trei decoraţii de masă, cînd ordinele se dădeau cu nemiluita.

Prima dată – în Polonia. Trebuia ca ruşinea înfrîngerii să fie cocoloşită cu fapte eroice. Trupelor care au fugit de pe front li s-au dat ordine la discreţie. În lista generală, prin ordinul RVS al armatei 1 cavalerie, Hmelniţki ajunge în rîndul eroilor. Şi aceasta nu că ar fi bătut fain la maşina de scris, nu că ar fi ascuţit creionul într-un mod eroic, nu că ar fi avut cine ştie ce merite. Conform uzanţelor existente atunci, în ordin trebuiau enunţate amănunţit circumstanţele

faptei eroice – dar în cazul dat circumstanţele n-au fost enunţate. În locul unei descrieri amănunţite se spune doar „secretarului RVS, pentru merite în luptă". Nu e frumos să-i bănuim pe eroi, dar nu cumva secretarul şi-a bătut singur la maşină caracterizarea de erou?

Voroşilov a semnat de două ori un ordin de decorare a lui Hmelniţki: în 1919 (încă înainte de ruşinea din Polonia) şi în 1920. A doua oară s-a reuşit să se înmîneze ordinul. Dar Moscova nu a confirmat hotărîrea. Timp de trei ani, Hmelniţki a purtat primul său ordin semilegal: Voroşilov a decorat, Moscova n-a confirmat. Hotărîrea a fost întărită abia pe 16 octombrie 1923.

A doua mare emisie de ordine a fost după înăbuşirea revoltei de la Kronstadt. Trădătorii au fost lichidaţi. Bestialitatea de la Kronstadt a fost prezentată drept operaţiune militară, iar recompensele pentru baia de sînge au fost la fel ca şi cele pentru acţiunile de luptă. Iar s-au dat ordine. Voroşilov şi secretarul său au participat la rebeliune. Voroşilov a primit al doilea ordin, secretarul – al doilea. Din nou lipseşte descrierea faptelor de arme. Se spune doar: „a îmbărbătat pe luptători". Astfel a devenit Hmelniţki erou pentru a doua oară. Există o fotografie: Lenin împreună cu participanţii la înăbuşirea revoltei. În dreapta lui Lenin apare figura eroului revoluţionar Rafail Hmelniţki. Iar în spatele lui Lenin e Voroşilov.

A mai fost o mare emisie de ordine cu ocazia exterminării ţăranilor din gubernia Tambov. Dar eroul nostru nu a fost acolo – altfel ar fi primit şi al treilea ordin.

După războiul civil Voroşilov a fost numit comandant al Regiunii militare nord-caucaziene. Hmelniţki, pe lîngă el, îndeplineşte misiunile de importanţă deosebită. Mi-a fost dat să cunosc asemenea aghiotanţi şi însărcinaţi cu misiuni speciale. Da, uneori execută şi ordine de importanţă deosebită. Însă în general e muncă de slugoi. Voroşilov era un slugoi şi plodea în jurul său tot slugoi. Trebuie să fii slugoi înnăscut ca să te poţi menţine pe lîngă Voroşilov. Şi Hmelniţki s-a menţinut. Dar a existat şi altceva în afară

de slugărnicie. Hmelniţki avea porecla Ruda şi nu se ruşina de ea. Dacă ar fi venit în revoluţie din ilegalitatea comunistă, porecla putea fi apreciată ca un pseudonim de partid, de genul „tovarăşul Eulampie". Dar stagiul în partid înainte de revoluţie al lui Ruda n-a fost cercetat. Nici Voroşilov, nici măcar Stalin n-au simţit vreo notă falsă în cognomenul lui Hmelniţki. Voroşilov e un golan zis şi Volodka, iar pseudonimul penal al lui Stalin, Koba, parcă e înrudit cu pseudonimul lui Hmelniţki. Koba şi Ruda.

Aşa încît Ruda se simţea ca peştele în apă în cercul său.

În 1924 Stalin îl aduce pe Voroşilov la Moscova şi îl numeşte comandant al Regiunii militare Moscova. E lesne de ghicit ce direcţie a luat destinul lui Hmelniţki. Corect. I s-a găsit loc la statul-major al Regiunii militare Moscova. Hmelniţki a absentat o vreme ca să obţină o diplomă de studii, apoi s-a întors la aceeaşi funcţie de *porucenţ* al lui Voroşilov. Apoi Ruda primeşte un regiment din divizia proletară de infanterie. Tuturor le era clar: a venit un nou comandant de regiment ca „să-şi facă numărul", să se remarce, iar în caracterizare să-i apară: „a comandat un regiment". Cîte săptămîni a comandat nu interesează pe nimeni. Ce este important s-a înregistrat: *a comandat*. Dacă pentru atestare s-ar fi cerut să comande un crucişător, Voroşilov putea pune la dispoziţia protejatului său şi aşa ceva. Ba încă nu un simplu crucişător, ci pe cel mai bun dintre crucişătoare. Iar Hmelniţki putea nici să nu apară pe puntea de comandă, ca să dea ordine. Mai bine ar fi fost să nu apară: subordonaţii săi s-ar fi descurcat şi fără el; nu i-ar mai fi încurcat nimeni la treabă. La fel a fost şi cu regimentul. Toţi au înţeles că Hmelniţki trebuie să se întoarcă neîntîrziat în cercurile sale.

Am văzut acest sistem la apogeu, în timpul lui Brejnev, cînd lucram la Geneva. Venea de la Moscova o delegaţie diplomatică. În delegaţie erau cîţiva diplomaţi „de dîrvală". Printre ei erau şi odraslele membrilor din Biroul Politic. Tot diplomaţi. Nu-i împovărau cu munca pe „copilaşi": măcar de nu i-ar încurca la treabă. Drept e, aceştia nu se

omorau cu munca. Însă li se făceau caracterizări dintre cele mai favorabile. Zoia Vasilievna Mironova, ambasadoarea, scria şi scria: plini de iniţiativă, multilateral pregătiţi etc. etc. Te uiţi în cartea de muncă a unui asemenea „diplomat" şi te cruceşti: a trecut pe la Paris, Washington, New York, Viena, Geneva... Dar cu ce treabă? L-a însoţit ba pe Brejnev, ba pe Gromîko, ba pe altul. Într-un cuvînt, e de perspectivă, o speranţă - a prins experienţă şi e timpul să fie avansat...

În timpul lui Brejnev acest fenomen a căpătat amploare. Dar, în anii '20-'30 sistemul abia prindea aripi. Însă şi atunci procedeele de propulsare în carieră erau bine definite. Hmelniţki a intrat în armată în funcţii de comandă fără să renunţe la apartamentul de la Moscova, fără să se depărteze de vilele guvernamentale. La regiment venea mai rar, semna condica de prezenţă, frecventa pe locţiitorul comandantului de divizie şi pe comandant. În 1940 s-au introdus gradele de general, iar Hmelniţki a devenit general-locotenent. E mult, fireşte, pentru un fost comandant de divizie - dar nu-i nimic, a trecut prin multe. Şi pentru un *porucenet* e mult. Pe atunci în Armata Roşie nu se dădeau gradele cu duiumul. La divizii erau colonei sau general-maiori. Comandanţii de corpuri de armată erau maiori. Se întîmpla ca la corpuri să fie şi colonei. Exemple: I.I. Fediuninski, K.N. Smirnov, V.A. Sudeţ, N.S. Skripko. General-locotenenţi erau sau comandanţii de regiune militară, sau comandanţii de armată. Însă nu totdeauna. Unii comandanţi de armată erau în vremea aceea general-maiori, ca M.I. Potapov.

În general, Voroşilov nu s-a zgîrcit la steluţele de general pentru slugoiul său, aşa încît eroul războiului civil a devenit comandant de regiment.

3

Interesîndu-mă de personalitatea lui Hmelniţki, am răsfoit iarăşi memoriile generalilor, amiralilor şi mareşalilor sovietici - şi m-am mirat: cum de nu l-am remarcat pe

Hmelniţki pînă acum? E prezent în amintirile multora. Povestirea primirii la Voroşilov începe de fiecare dată cu descrierea antecamerei în care se află Hmelniţki.

General-maior P.G. Grigorenko aminteşte cum înainte de război a cerut o întîlnire cu narkom-ul de apărare: „În ce problemă?" - se interesează Hmelniţki şi decide: „Nu merită să-l deranjaţi pe tovarăşul Voroşilov cu o asemenea problemă - treceţi pe la tovarăşul Tuhacevski".

Mareşalul general de artilerie N.N. Voronov îşi aminteşte cum în 1936 Mussolini i-a trimis pe fasciştii italieni să cucerească Abisinia. Mussolini a organizat o ceremonie fastuoasă de rămas bun, la care au participat delegaţii militare străine. Cea mai arătoasă, se înţelege, nu e din Germania fascistă, ci din Uniunea Sovietică. Voroşilov subliniază în mod special acest lucru. În afară de Voronov, Gorodovikov şi Lopatin, din delegaţie face parte şi eroul nostru, Hmelniţki (*În slujba militară*, pp. 76-77). Încă de pe atunci comuniştii făcuseră diviziunea muncii cu fasciştii: luptaţi în Abisinia, iar peste mai mulţi ani vom veni noi şi vom stabili o dreptate socială de se va cutremura lumea văzînd copiii-schelet. Refacerile sociale întreprinse de comunişti au cauzat Africii mai mult amar decît agresiunea fascistă...

Dar să ne întoarcem la eroul nostru. Amiralul Flotei Uniunii Sovietice N.G. Kuzneţov mărturiseşte că înainte de război a fost trimis în Spania. Totul începe cu întîlnirea lui Hmelniţki... Kuzneţov se întoarce din Spania şi iar are de-a face mai întîi cu Hmelniţki. Peste puţin timp Kuzneţov este numit locţiitor al comandantului Flotei din Oceanul Pacific. Iar se întîlneşte cu Hmelniţki. Kuzneţov a fost prieten cu Hmelniţki: „Pe mine m-a ajutat să răzbat Ruda, cum îl numeam în cercul nostru pe Hmelniţki" (*În ajun*, p. 175). Nu, nu l-a propulsat spre o funcţie - l-a propulsat spre o întîlnire cu Voroşilov. Şi toţi trebuiau să se afle în relaţii bune cu Ruda: el îi dirija spre aceste întîlniri...

Mareşalul Uniunii Sovietice K.A. Mereţkov aminteşte şi el cum s-a întors din Spania. A mers întîi la Hmelniţki.

Hmelniţki l-a invitat pe Mereţkov în sala mare. Îi aduna aici pe toţi cei pe care îi avea la mînă. Se judecau duşmanii poporului: Tuhacevski şi partenerii săi (*În slujba poporului*, p. 166). Mereţkov nu ne informează cum s-a purtat, dar după aceasta a urcat în ierarhie - curînd a ocupat posturile de şef al Marelui Stat-Major şi de locţiitor al narkom-ului de apărare, aceleaşi posturi pe care le ocupase înainte Tuhacevski... Era foarte important să se demonstreze trădarea nu numai în prezenţa lui Stalin sau Voroşilov, ci şi în prezenţa aghiotanţilor-secretari ai acestora.

Iată însă că Jukov ia avionul spre Halhin-Gol. Merge întîi la Voroşilov, dar în prealabil la Hmelniţki. Era o persoană importantă.

4

Apoi a atacat Hitler. Însă general-locotenent Hmelniţki nici sînge n-a vărsat, şi nici nu şi-a riscat viaţa în război. În perioada iniţială a războiului era nevoie stringentă de generali. Frontul de Vest (avînd patru armate) este comandat de general-locotenent A.I. Eremenko, Frontul de Nord-Vest (trei armate) este comandat de general-maior(!) P.P. Sobennikov. Iar general-locotenent Hmelniţki stă la dispoziţia comandantului Frontului leningrădean, adică nu răspunde de nimic. Dar de ce la Leningrad? Pentru că acolo a fost trimis Voroşilov - iar acesta l-a tras după sine pe Hmelniţki. El putea fi numit *porucenet* al narkom-ului de apărare, dar nu era normal să fie numit *porucenet* al comandantului de front. Să fii de alergătură, tu, general-locotenent, la comandantul frontului, cînd alţii mai mici în grad comandă fronturile! De aceea s-a găsit formula: la dispoziţia...

La Piter[1] Voroşilov s-a compromis. Nu a comandat Frontul leningrădean decît şapte zile încheiate, de la 5 la 12 septembrie 1941. Şi a trebuit să fie înlocuit de Jukov.

1. *Piter* - denumirea populară a oraşului Sankt-Petersburg (n.t.).

Dar Stalin nu putea să-l izgonească pe Voroşilov. Gloria lui Voroşilov din războiul civil e legată de gloria lui Stalin însuşi - aşa încît să-l declari cretin pe Voroşilov însemna să-ţi tai craca de sub picioare. De aceea pare că Voroşilov este la dispoziţia lui Stalin, adică nu răspunde de nimic - iar Hmelniţki este la dispoziţia lui Voroşilov.

Apoi Stalin a inventat un post pentru Voroşilov: Comandant general al mişcării de partizani. Nu e nevoie să-i dirijezi pe partizani, ştiu ei ce să facă. În biografia lui Voroşilov apare şi acest merit: „A instruit personal pe comandanţii detaşamentelor de partizani" (*Enciclopedia militară sovietică*, vol. 2, p. 364). Ah, ce treabă uşoară!

Generalul S.M. Ştemenko descrie în tuşe moi, fără dorinţa de a jigni, trenul personal al „proletarului" Voroşilov: vagoane confortabile, o bibliotecă alcătuită cu gust... Voroşilov l-a supus pe Ştemenko la un adevărat examen... nu, nu de strategie şi tactică, ci în privinţa repertoriului Teatrului Mare. Voroşilov era un mare amator de operă şi balet, şi imediat îi prindea cu mîţa-n sac pe inculţi.

E război, oamenii mor, populaţia e înfometată, Marele Stat-Major lucrează după un grafic stabilit de Stalin de douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru, generalii şi ofiţerii Marelui Stat-Major pică de somn. Ştemenko a ajuns întîmplător în trenul lui Voroşilov şi voia să aţipească puţin, dar nu, a trebuit să dea raportul unui mareşal cultivat... Mai mult, în acest vagon confortabil, un colonel-slugoi îl desfată pe Voroşilov cu citirea clasicilor literaturii: „Kitaev citea bine, iar pe faţa lui Voroşilov se vedea fericirea" (*Marele Stat-Major în anii războiului*, p. 207).

Acum să ne imaginăm comandantul murdar şi flămînd al unui detaşament de partizani, comandant care şi-a pierdut urmele mai multe zile prin păduri şi mlaştini, ferindu-şi detaşamentul de inamic. Şi iată că vine un ordin: să meargă la boierul Voroşilov. Urmează o întreagă operaţiune: un avion trece frontul, în poieni focuri semnalează locul de aterizare, apoi comandantul este dus în patrie. Şi iată-l în

vagonul-salon: covoare, oglinzi, statuete din bronz, iar dincolo de fereastră şuieră vîntul, ceaţă... Piroteşti din cînd în cînd, cu burtica plină, îmbibat de alcool, iar Voroşilov, departe de front şi de inamic, te instruieşte personal... Apoi comandantul de partizani urcă în avion: strîngeţi centurile, zburăm, trecem linia frontului, pregătiţi-vă... am ajuns!

În acest eşalon, alături de gloriosul şi cultul mareşal proletar era oploşit şi eroul nostru. Voroşilov e comandant peste toţi partizanii, Hmelniţki este şef al direcţiei de aprovizionare la statul-major al mişcării de partizani. Nu vreau să clevetesc, dar dintre toate serviciile de aprovizionare cel mai bine este să te ocupi de aprovizionarea partizanilor: nu vor fi lipsuri, valorile materiale merg cu miile de tone dincolo de linia frontului, sînt aruncate în noapte şi nu se cere chitanţă de primire...

La sfîrşitul războiului, cînd funcţia lui Voroşilov nu se mai justifica, i s-a dat o muncă în diplomaţie: să întîmpine delegaţiile străine, să le conducă, să le ospăteze, să se laude cu victoriile sale. Generalul de Gaulle mărturiseşte că în timpul războiului delegaţiile de la Moscova uimeau prin bogăţia indecentă şi luxul copleşitor. S-a găsit o muncă şi pentru Hmelniţki – şef al expoziţiei armamentului trofeu: stimaţi oaspeţi, priviţi la dreapta, priviţi la stînga... Şi un simplu ghid putea face acest lucru.

Principalul constă în faptul că Stalin a permis soldatului sovietic să jefuiască Europa. Acţiunea s-a numit „a lua trofee". Şi jaful a început. În poemul *Vasili Tiorkin*, Alexandr Tvardovski a dedicat un întreg capitol jafului din Germania şi a primit premiul „Stalin" clasa întîi. Jefuiau soldaţii, jefuiau sergenţii şi plutonierii, jefuiau ofiţerii, generalii şi mareşalii.

Dar cel mai mult a jefuit statul sovietic. Tîlhăria de stat a îmbrăcat haina serviciului de trofee. Puterea a justificat acest serviciu: nu iau pentru mine, ci pentru statul muncitorilor şi ţăranilor. Expoziţia de trofee era o parte a serviciului de trofee. N-am să-l vorbesc de rău pe Hmelniţki, dar şeful său, cultivatul Voroşilov, era hrăpăreţ la culme.

De aceea Hmelniţki colinda Europa exact ca un comandant de partizani prin păduri neumblate. Munca lui Hmelniţki era grea, dar producea satisfacţie. Fără să fie împovărat de sarcini de luptă, generalul-locotenent răscoleşte Europa cu batalionul de la „serviciul de trofee", avînd în buzunar documente şi recomandări de la Voroşilov... Undeva Hmelniţki a încălcat limita decenţei şi a fost îndepărtat de Voroşilov, apoi pensionat pe caz de boală.

5

În această biografie eroică există o excepţie pentru care a trebuit să povestesc toată istoria.

Din momentul întîlnirii lor, Voroşilov şi Hmelniţki nu s-au mai despărţit. Uneori Voroşilov îl trimitea pe Hmelniţki peste hotare să-i viziteze pe fascişti. Însă aceasta nu era o altă muncă, ci o vizită de lucru. Uneori Hmelniţki mergea pentru scurt timp să comande un regiment sau o divizie, dar şi regimentul şi divizia se aflau în Moscova. Iar la Academia militară, ca să ne exprimăm... academic, Hmelniţki a învăţat cu viteza a doua, dedicîndu-şi majoritatea timpului serviciului său de bază. Doar o dată s-a întîmplat o excepţie. În primăvara lui 1941, pentru prima şi singura dată Voroşilov şi Hmelniţki se despart. Voroşilov se află la Moscova, iar general-locotenent Hmelniţki primeşte comanda corpului 34 infanterie din armata 19.

Pe atunci în Armata Roşie erau:

29 corpuri mecanizate (fiecare a cîte 3 divizii);

62 corpuri de infanterie (cîte 2-3 divizii, foarte rar 4);

4 corpuri de cavalerie (cîte 2 divizii);

5 corpuri de desant aerian (în componenţa acestora nu erau divizii);

5 corpuri de aviaţie în componenţa VVS (cîte 3 divizii);

2 corpuri PVO[1].

1. Apărare antiaeriană (n.t.).

Dintre toate acestea, corpul 34 este o excepţie: are 5 divizii. Corpul trezeşte mirarea şi prin faptul că în fruntea sa se află un general-locotenent. Deocamdată am reuşit să adun informaţii despre 56 din cei 62 de comandanţi ai corpurilor de infanterie existente în vara lui 1941. Corpurile erau comandate de general-maiori şi de colonei. Cu două excepţii: general-locotenent P.I. Batov, din fruntea corpului 9 infanterie specială şi generalul Hmelniţki, din fruntea corpului 34.

În privinţa lui Batov lucrurile sînt clare. Corpul 9 infanterie specială se pregătea pentru executarea unor misiuni speciale – debarcarea de pe vase de luptă pe litoralul României. De aceea corpul se numea special şi de aceea avea în frunte un general-locotenent. Corpul 34 infanterie nu se numea *special*, dar era. Corpul 34 infanterie este neobişnuit şi ca mărime, şi în ceea ce priveşte componenţa. Pe lîngă infanterişti are o divizie de vînători de munte. Secretul deosebit de strict care împresoară corpul 34 infanterie şi întreaga armată 19 dă de gîndit.

În *Spărgătorul de gheaţă* am scris despre transferul în secret al trupelor pe teritoriul Regiunii Odessa – atît de secret, încît însuşi comandantul Regiunii Odessa, general-colonel I.T. Cerevicenko, nu ştia că pe teritoriul regiunii sale este transferată o armată întreagă. Este vorba chiar de acea armată în care intra şi corpul 34 al lui Hmelniţki.

Istoricii comunişti pot face o presupunere îndrăzneaţă: nu cumva armata 19 a generalului-locotenent I.S. Konev şi corpul 34 infanterie din componenţa acesteia au fost mutate pentru apărare? Sau poate se plănuiau contraatacuri?

Avem îndoieli. Nu, nu era vorba de apărare, iar în proiect nu existau. Ce să caute în apărare diviziile de vînători de munte? Munţi erau numai dincolo de graniţă – în România.

Dacă se punea la cale apărarea sau o contralovitură, cel mai puternic dintre toate corpurile de infanterie nu trebuia transferat pe direcţia românească, ci pe cea germană. Iar

dacă s-a plănuit apărarea sau contraatacul, general-locotenent Hmelniţki n-ar fi apărut în aceste zone – ar fi stat în spatele frontului. Apropo, imediat ce Hitler a atacat, iar pentru Uniunea Sovietică războiul s-a transformat în „măreţ", în „pentru apărarea patriei", încă înainte de a da piept cu inamicul, general-locotenent Hmelniţki a abandonat corpul 34 şi n-a mai apărut pe front. Era mai liniştit „la dispoziţia comandantului Frontului leningrădean" sau la conducerea activităţii de aprovizionare în adîncimea spatelui frontului.

6

Voroşilov şi-a încheiat cariera de comandant militar în timpul războiului de iarnă – dar cariera sa politică n-a suferit din această cauză. A fost scos din funcţia de narkom al apărării şi... ridicat. Secretul supravieţuirii este simplu. Stalin avea nevoie de lupi tineri, talentaţi, energici, impetuoşi, gata să muşte, aşa cum erau Jukov, Beria, Malenkov. Dar dîndu-le puterea Stalin se temea de avîntul lor, de talentul lor, de colţii lor. Stalin a instalat în jurul său bariera vechii gărzi.

Voroşilov îndeplinea rolul de scut mai bine decît toţi. Nu rîvnea locul lui Stalin, nu polemiza cu el şi îl susţinea în toate problemele.

Voroşilov era cunoscut în ţară şi în străinătate, iar Stalin (şi după el Hruşciov şi Brejnev) l-a acoperit de ordine, poleindu-l cu o glorie nemeritată. Drept mulţumire pentru supunerea slugarnică, Stalin i-a permis lui Voroşilov ceea ce nu a permis şi nu a iertat altora. La rîndul său, Voroşilov a copleşit cu daruri generoase pe proprii săi slugoii.

În 1941 se pregătea invazia în Europa. Stalin l-a ţinut pe Voroşilov pe lîngă sine: nu se aşteptau victorii de la el, dar slugoiului lui Voroşilov, Hmelniţki, i s-a permis să se distingă pe cîmpul de luptă. Voroşilov ştia unde se va hotărî soarta războiului şi l-a trimis exact acolo pe Hmelniţki: pe direcţia românească, cea mai profitabilă.

L-a trimis să lupte împotriva românilor, nu împotriva nemţilor. Curmarea aprovizionării cu petrol a Germaniei putea hotărî destinul Europei. Sarcina era fundamentală. Aşadar lui Hmelniţki nu i s-a găsit loc în primul eşalon strategic, unde se vărsa sînge şi erau victime omeneşti, ci în al doilea – care, trecînd peste cadavrele primului eşalon, ridică stindardul victorios deasupra sondelor petroliere. În acest scop Hmelniţki are cel mai puternic corp de armată. Tot în acest scop, Hmelniţki are în corpul de armată o divizie de vînători de munte.

E timpul să ne întrebăm: nu se teme Stalin să-l pună pe Hmelniţki într-o zonă de o asemenea răspundere? Cred că nu s-a temut. Nu l-a pus să comande un front, nici o armată – şi nici nu era şef de stat-major. Hmelniţki nu va lupta singur. Stalin l-a însărcinat pe Jukov personal să cucerească România. Pentru cucerirea României au fost concentrate 15 corpuri mecanizate, de infanterie, cavalerie şi desant. Corpul de armată al lui Hmelniţki, deşi cel mai puternic, este doar unul din 15.

În primul eşalon strategic sînt adunaţi comandanţi de frunte, inclusiv Malinovski şi Krîlov. Desantul maritim este comandat de Batov, iar brigada lui Rodimţev asigură desantul aerian. O debarcare maritimă era pregătită de forţele întregii Flote a Mării Negre, în care S.M. Gorşkov comanda o brigadă de crucişătoare. Numai după aceasta în România urma să intre armata 19 a lui I.S. Konev, în care intra şi corpul lui Hmelniţki. Nu trebuia ca Hmelniţki să fie un geniu – trebuia numai să transmită diviziei sale ordinele lui Konev.

A cîştiga războiul este una, a instala steagul victoriei pe înălţimea respectivă este altceva. Hmelniţki nu trebuia să cîştige războiul. Acest lucru îl fac Jukov, Konev, Malinovski, Krîlov, Batov, Rodimţev, Gorşkov. Hmelniţki trebuia numai să strălucească pe firmamentul victoriei: „Primele trupe care au intrat în Ploieşti au fost cele aflate sub comanda generalului-locotenent Hmelniţki". Era de ajuns. Numai pentru asta a mers Hmelniţki la război. Imediat ce a dispărut posibilitatea de a se distinge, a dispărut şi Hmelniţki din linia întîi.

***

Comuniştii nu mai pot nega că Stalin a pregătit cucerirea Europei. Dar în replică spun că Stalin a pregătit lovitura pentru 1942.

Nu sînt de acord cu comuniştii: dacă se pregătea lovitura pentru 1942, Hmelniţki ar fi petrecut vara şi toamna lui 1941 în staţiunile Caucazului şi Crimeei, iarna ar fi schiat cu mareşalul-erou la vila de lîngă Moscova, iar serile i-ar fi citit acestuia cărţi amuzante. *Numai în primăvara lui 1942 ar fi plecat să preia cel mai puternic corp de infanterie al Armatei Roşii.*

Capitolul 23

ECHIPA LUI JUKOV

După cum se ştie, G.K. Jukov nu venea degeaba, ci apărea numai în cazuri extraordinare, cînd trebuia să coordoneze acţiunile de luptă ale fronturilor într-o direcţie strategică sau alta.

General-locotenent N.A. Antinenko,
***Pe direcţia principală*, p. 146**

1

Jukov avea oamenii săi. Şi ei mergeau la război. E interesant să ne oprim asupra lor. Voroşilov îşi forma echipa din slugoi, linge-blide, aghiotanţi, secretari. Jukov avea un alt mod de abordare.

Jukov nu era un chiţibuşar. Nu-i plăceau pedepsele de tipul mustrărilor sau mustrării scrise cu avertisment. Pedeapsa lui Jukov era împuşcarea. Fără formalităţi. Avînd la dispoziţie puteri nelimitate la Halhin-Gol, le-a folosit pe deplin şi chiar le-a depăşit. A acţionat hotărît, repede, cu amploarea cuvenită. General-măior P.G. Grigorenko descrie unul din multele cazuri.

O dată cu Jukov a venit de la Moscova un grup de elevi de la academiile militare – rezerva de ofiţeri. Jukov îi dădea afară pe cei care, după părerea sa, nu corespundeau funcţiei ocupate – îi împuşca şi îi înlocuia cu ofiţeri din rezervă. Situaţia se prezenta în felul următor: este îndepărtat comandantul unui regiment de infanterie, Jukov cheamă un tînăr ofiţer din rezervă, îi ordonă să meargă la regiment şi să ia comanda. Seară. Sute de kilometri numai stepă. Din ordinul lui Jukov, toate staţiile radio tac. În stepă nu se aude nici un sunet, nu se vede nici un foc. Camuflare. Nu ai

puncte de reper. Se lasă noaptea. Toată noaptea ofiţerul caută regimentul în stepă. Dacă întîlneşti pe cineva în întuneric, nu-ţi răspunde la întrebare: nimeni nu ştie nimic în plus – iar dacă totuşi ştie, e foarte vigilent, scapi o vorbă şi te împuşcă. Pînă dimineaţa ofiţerul nu-şi găseşte regimentul. Dimineaţa Jukov numeşte comandant la regiment un alt candidat. Iar cel care nu a reuşit să găsească regimentul este împuşcat.

Cînd general-maior P.G. Grigorenko a scris aceste lucruri, experţii occidentali nu le-au crezut. Nu puteau pricepe realităţile sovietice. Şi au tras concluzia că generalul Grigorenko urăşte puterea comunistă şi de aceea exagerează.

Apoi au apărut şi alte mărturii. Spre deosebire de memoriile lui Grigorenko, autorii acestor mărturii aparţin categoriei oblăduite de puterea sovietică. Iată una dintre ele. Am ales-o pentru că este scrisă tot de un general-maior, care în acel moment lupta la Halhin-Gol – iar situaţia e legată şi ea de întuneric. Martorul este Arseni Vorojeikin, de două ori Erou al Uniunii Sovietice, general-maior de aviaţie. În timpul războiului a fost printre primii zece aşi sovietici. Dar atunci, în vara lui 1939, era un tînăr aviator.

Situaţia: se întorcea seara de la o misiune de luptă. Se lăsa întunericul. Benzina era pe sfîrşite. Jos se vede o coloană de trupe, dar nu se distinge în întuneric: ai tăi sau japonezii? Şi n-ai benzină să dai ocoluri coloanei. A ajuns la aerodrom. A aterizat. Putea să nu raporteze coloana observată: era singur în aer, putea să tacă – n-a văzut nimic şi gata. Dar el a raportat: a văzut o coloană, dar n-a distins cine erau, parcă japonezii.

Peste cîtva timp tînărul aviator este chemat direct la Jukov. Întrebare: a cui era coloana, a noastră sau a japonezilor? Aviatorul răspunde că a fost imposibil să observe. Iată ce s-a petrecut mai departe:

„Jukov a spus calm:

– Dacă se va dovedi că sînt ai noştri, mîine voi fi nevoit să vă împuşc. Sînteţi liber.

N-am receptat imediat sensul acestor cuvinte. Însă cînd am conştientizat ameninţarea, fierbeam de supărare. În poziţie de drepţi, am declarat ferm:

– Împuşcaţi-mă acum...

Jukov a pufnit. Întorcîndu-se spre noptiera care se afla în spatele său, a luat o sticlă de coniac şi un pahar, l-a umplut pînă la jumătate şi mi l-a întins:

– Beţi şi liniştiţi-vă.

– Nu beau niciodată singur.

El a pufnit din nou şi, pe gînduri, a luat un al doilea pahar, turnîndu-şi sieşi..." (*Krasnaia zvezda*, 5 august 1992).

Pe Vorojeikin l-a salvat tăria de caracter. I-a mers: a avut posibilitatea să-şi arate tăria în faţa lui Jukov. Cei care erau arestaţi de călăii de la batalionul Osnaz al NKVD şi împuşcaţi pe loc nu mai aveau această posibilitate.

Dorinţa lui Jukov de ordine (prin împuşcare) avea şi o altă latură. Cei pe care îi încerca în luptă şi în care credea erau puşi în orice post, li se acorda încredere necondiţionată. Trebuie spus că în majoritatea cazurilor Jukov a ales corect. Oamenii aleşi de el manifestau independenţă, putere de judecată, hotărîre şi forţă de caracter.

Ştim că Stalin l-a trimis în luptă pe pilotul său personal, Golovanov, iar Voroşilov – pe generalul său cu sarcini speciale, Hmelniţki. E bine să analizăm echipa lui Jukov la începutul lui iunie 1941. Şi pe Jukov însuşi.

2

Jukov înseamnă ofensivă. Pe front oricine ştia acest lucru. Apariţia lui Jukov nu însemna ofensivă pur şi simplu, ci ofensivă prin surprindere, hotărîtă şi nimicitoare. Iată de ce s-au luat măsuri de ascundere a prezenţei lui Jukov la un moment dat, într-o anumită zonă a frontului. Jukov a apărut pe nesimţite – era interzis să se vorbească de prezenţa sa, iar în telegramele cifrate nu apărea numele său, doar pseudonimul.

Această regulă s-a extins şi asupra altor mareşali şi generali, dar Jukov era ferit de către Stalin în mod deosebit.

Sau era scos în faţă în mod demonstrativ. În octombrie 1941 Uniunea Sovietică trecea printr-un moment critic. Trupele germane erau în apropierea Moscovei. Moscova era apărată de Frontul de Vest, care din 13 octombrie a început să fie condus de Jukov. Redactorul-şef al gazetei *Krasnaia zvezda*, D. Ortenberg (l-a însoţit pe Jukov şi la Halhin-Gol), a trimis la statul-major al Frontului de Vest un fotocorespondent cu ordinul de a face o fotografie: Jukov aplecat asupra hărţii operaţiunilor de luptă. Jukov l-a alungat pe fotocorespondent fără să-l lase să facă fotografii. Însă peste cîteva zile corespondentul s-a întors la statul-major al frontului cu acelaşi ordin – dar acum era dat personal de Stalin.

Poza a apărut în primele pagini ale gazetelor: întreaga armată, întreaga ţară, întreaga lume trebuie să ştie că Moscova nu se va preda – Jukov este însărcinat cu apărarea Moscovei. Desigur, Jukov nu numai că s-a apărat, dar a şi trecut la contraatac, absolut surprinzător pentru comandamentul german.

Alt exemplu. În primăvara lui 1945, Frontul 1 bielorus comandat de Jukov se pregătea de operaţiunea Berlin. Pe 13 aprilie, la Moscova, ca şi cum n-ar fi ştiut, Stalin îi comunică lui Harriman că nemţii, explicabil, aşteaptă lovitura asupra Berlinului – dar noi îi vom înşela: principala lovitură nu se va da asupra Berlinului, ci asupra Dresdei. Spre dezamăgirea lor, au fost informaţi şi soldaţii şi ofiţerii sovietici aflaţi chiar sub zidurile Berlinului că atacul se va desfăşura pe altă direcţie. Şi ca să se risipească orice îndoială, s-a informat că generalul de armată V.D. Sokolovski a preluat comanda frontului, iar Mareşalul Uniunii Sovietice G.K. Jukov a fost repartizat pe altă direcţie. Se înţelege că Jukov nu a plecat nicăieri şi nu a transmis lui Sokolovski comanda. Înainte de ofensivă e bine să-l laşi pe inamic să răsufle un pic şi să slăbească astfel vigilenţa.

Principiul e clar: cînd Stalin se teme în privinţa propriei apărări, îl scoate pe Jukov din mînecă; atunci cînd Stalin pregăteşte un atac prin surprindere, îl ascunde pe Jukov.

În iunie 1941, ca şef al Marelui Stat-Major, G.K. Jukov trebuia să rămînă la Moscova. Însă la 21 iunie, în şedinţa Biroului Politic s-a luat următoarea hotărîre: la graniţa românească să se desfăşoare în secret Frontul de Sud (sub comanda generalului de armată I.V. Tiulenev), iar Jukov să se deplaseze la Ternopol ca să coordoneze acţiunile Fronturilor de Sud şi de Sud-Vest.

Stalin nu a luat hotărîrea de a-l trimite pe Jukov la Ternopol din cauza ameninţării atacului german – Stalin nu se aştepta la o asemenea întorsătură a lucrurilor.

Dacă Stalin s-ar fi temut pentru propria-i apărare, n-ar fi trebuit să facă un secret din deplasarea lui Jukov la Ternopol. Putea chiar să apară o poză în pagina de gardă a ziarelor: Jukov mergînd la avion cu geamantanul în mînă.

Dar zborul lui Jukov a fost secret de stat. S-a întîmplat că Jukov a zburat la Ternopol la 22 iunie (decolarea la 13.40), adică *după* începutul invaziei germane. Dar hotărîrea a fost luată în ajun. Mai precis, a fost luată *în mai* şi a fost confirmată la *21 iunie*, în strict secret.

Despre gradul de stricteţe a secretului vorbeşte următorul fapt. La *19 iulie*, general-colonel F. Halder notează în jurnalul de front îndoielile sale privind existenţa Frontului de Sud: „Dacă într-adevăr aici ar fi fost înfiinţată o nouă mare instanţă de conducere, de bună seamă că ar fi fost bine cunoscut numele conducătorului acesteia...". De asemenea, Halder are îndoieli privind existenţa armatelor 9 şi 18, care intrau în componenţa Frontului de Sud. Halder nu are însă nici o îndoială în ceea ce priveşte prezenţa armatei a 2-a (care nici înainte, nici în timpul, nici după cel de-al doilea război mondial n-a apărut în partea europeană a Uniunii Sovietice: s-a aflat permanent în Extremul Orient).

Dacă în cursul războiului, la aproape o lună după începerea acestuia, spionajul german n-a putut să descopere

existenţa Frontului de Sud, atunci cu atît mai mult acesta nu putea să afle misiunea lui Jukov, care la 21 iunie a primit ca sarcină să coordoneze acţiunile Fronturilor de Sud şi de Sud-Vest. Stalin ştia să păstreze secretul.

În 1940 Hitler a înţeles că asupra cîmpurilor petroliere plana pericolul sovietic – dar n-a înţeles seriozitatea chestiunii, pentru că spionajul german n-a reuşit să descopere deplasarea secretă a celui de-al doilea eşalon strategic al Armatei Roşii la graniţă (eşalon avînd în componenţă, pe lîngă altele, armata 19 a lui Konev cu cel de-al 34-lea corp de armată al lui Hmelniţki), nici măcar existenţa celui de-al doilea eşalon strategic. Spionajul german nu ştia nimic despre cel de-al treilea eşalon strategic, nici măcar de existenţa întregului Front de Sud din componenţa primului eşalon strategic.

Iată de ce afirm: atacul Frontului de Sud în România prezenta un pericol mortal pentru Germania, pentru că factorul surpriză era total – în România nu existau forţe care să riposteze şi era imposibil să fie transferate acolo după ce trupele sovietice ar fi incendiat exploatările petrolifere.

3

Trebuie să înţelegem planul lui Jukov (aprobat de Stalin) – şi atunci numirile şi transferările de generali făcute de el capătă sens.

Pînă a veni Jukov la putere se plănuia ca invazia Germaniei să se facă în principal cu forţele Frontului de Vest, adică cu ajutorul trupelor aflate în Bielorusia. În spatele Frontului de Vest se planifica desfăşurarea a încă unui front din trupele şi statele-majore ale Regiunii militare Moscova, iar în Pribaltica şi în Ucraina se viza desfăşurarea corespunzătoare a Fronturilor de Nord-Vest şi Sud-Vest pentru atacuri suplimentare.

Pentru că Frontul de Vest era desemnat pentru lovitura principală, înainte de începerea celui de-al doilea război

mondial în Bielorusia au fost concentrate cele mai puternice unităţi active ale Armatei Roşii: cavalerie, tancuri, mecanizate, desant. Aici aflăm floarea Armatei Roşii: diviziile 100 infanterie şi 4 cavalerie, brigada 21 tancuri. Existau şi în alte regiuni divizii şi brigăzi remarcabile, dar în Bielorusia era o întreagă constelaţie. Aici se aflau cei mai de seamă comandanţi: Timoşenko, Rokossovski, Eremenko, Apanasenko, Cerevicenko, Kostenko, Potapov. Întreg serviciul lui Jukov dintre cele două războaie s-a desfăşurat tot în Bielorusia.

În 1940 Jukov a propus o altă schemă de invazie. Ca rezultat al împărţirii Poloniei în conformitate cu pactul Molotov-Ribbentrop, pe graniţa apuseană s-au format două intrînduri puternice înspre Germania în raioanele Belostok şi Lvov. S-a creat o situaţie care permitea desfăşurarea unei operaţiuni clasice de încercuire prin atacurile a două grupări mobile de învăluire. Desfăşurarea unor asemenea manevre a făcut nemuritoare numele unor mari conducători de oşti, de la Hannibal la Jukov (Jukov s-a înnemurit la Halhin-Gol şi încă o dată cu operaţiunea din noiembrie 1942 de la Stalingrad).

S-a nimerit că în 1941 a apărut posibilitatea de a se repeta Cannae[1] împotriva Germaniei. Graniţa germană avea şi ea două intrînduri incisive în partea sovietică (în raioanele Suvalok şi Lublin), iar armata germană pregătea aceeaşi operaţiune.

Pentru desfăşurarea invaziei, la ordinul lui Jukov, în intrîndurile de la Belostok şi Lvov au fost concentrate grupările de şoc, statele-majore, centrele de transmisiuni, aerodromurile, rezervele strategice, spitalele. (Nemţii au făcut acelaşi lucru în raioanele Lublin şi Suvalok.)

Din punct de vedere defensiv este un risc sinucigaş: cele mai bune armate, cu toate rezervele, sînt încercuite de inamic din trei părţi încă din timp de pace – totuşi Jukov

1. Localitatea în care Hannibal a obţinut o strălucită victorie împotriva romanilor (n.t.).

îl citea pe Bismark şi ştia că Germania nu poate lupta pe două fronturi. Jukov citea rapoartele informative ale GRU şi ştia că industria Germaniei lucrează în regim de pace, iar fără trecerea industriei la regim de război ofensiva se transformă într-o aventură. Jukov era un profesionist şi nu putea presupune că Hitler se va angaja într-o aventură.

Dacă examinăm situaţia din punctul de vedere al pregătirii unui atac prin surprindere, concentrarea forţelor principale pe flancuri în două intrînduri este cel mai bun lucru care se poate întreprinde. Chiar în timp de pace, trupele sovietice sînt deplasate mult în faţă, fiind ca şi în teritoriul Germaniei, ameninţă grupările inamicului în zona flancurilor şi în spatele frontului.

Din cele două grupări de şoc Jukov a acordat rolul principal celei de la Lvov, opţiune absolut corectă. Rîurile curg din munţii Europei centrale spre Marea Baltică şi cu cît e mai aproape marea, cu atît rîurile sînt mai largi. Dacă atacă din Pribaltica, în faţa trupelor sovietice se înalţă fortificaţiile Prusiei Orientale – în plus, forţarea rîurilor este îngreunată chiar pe litoralul Mării Baltice. Iată de ce trupele sovietice din Pribaltica (Frontul de Nord-Vest) au primit sarcini limitate. Lovitura dinspre intrîndul Belostok promitea mai mult: în faţă nu existau raioane fortificate, iar rîurile pe cursul de mijloc nu erau atît de largi. De aceea trupele Frontului de Vest aveau un rol fundamental.

Lovitura cea mai importantă se preconiza dinspre intrîndul de la Lvov: în faţă nu sînt fortificaţii, iar rîurile pe cursul superior sînt înguste – în plus, flancul drept al grupării ofensive sovietice este acoperit de munţi. Conform conceptelor militare, spaţiul de la Lvov la Berlin este un mic coridor strategic. Dacă pentru desfăşurarea sa se alocă forţe suficiente (şi s-au alocat), un atac dinspre intrîndul de la Lvov nu poate fi respins. Un asemenea atac ar fi dus trupele sovietice în raioanele industriale ale Sileziei şi ar fi rupt Germania de sursele de petrol şi de principalii aliaţi. Un atac dinspre intrîndul de la Lvov ar fi deschis dintr-o dată un evantai de posibilităţi.

S-a creat o situaţie la care pot visa strategii şi marii maeştri ai şahului: doar o mutare şi se frînge întreaga structură a apărării inamicului, se distrug toate comunicaţiile şi se ameninţă deodată mai multe obiective. Exact aşa putea fi atacul dinspre intrîndul de la Lvov: el dădea posibilitatea dezvoltării ofensivei asupra Berlinului sau Dresdei. Dacă inamicul va apăra Silezia, te poţi întoarce şi lovi pe direcţia litoralului baltic, folosind Vistula şi Oderul pentru acoperirea flancurilor proprii. O asemenea lovitură ar separa trupele germane de raioanele lor industriale şi de bazele de aprovizionare...

Jukov mai plănuia încă o lovitură irezistibilă şi mortală în România. Pentru aceasta a propus să nu se desfăşoare încă un front în spatele Frontului de Vest, ci acesta să se desfăşoare la graniţa României.

În plus, se mai preconizau atacuri ajutătoare dinspre Pribaltica asupra Königsbergului, atacuri a două armate de vînători de munte prin Carpaţi şi Alpii transilvani, lansarea a cinci corpuri de desant aerian. Totodată, în toate cele şapte regiuni militare din interior se înfiinţau în secret armatele celui de-al doilea eşalon strategic, care trebuiau chiar înainte de invazie să înceapă deplasarea spre frontiera occidentală, în aşa fel încît în momentul decisiv să intre în luptă, suplimentînd şi întărind primul eşalon strategic.

Jukov a luat asupra lui rolul coordonării acţiunilor Frontului de Sud-Vest, care trebuia să atace dinspre intrîndul de la Lvov şi Frontul de Sud, şi care s-a înfiinţat pentru invadarea României. În lumina acestui plan, să vedem ce fac cei care au onorat selecţia lui Jukov.

4

Generalul de armată I.V. Tiulenev este un vechi tovarăş al lui Jukov. Au lucrat împreună la inspecţia cavaleriei RKKA. În organizaţia de partid Jukov a fost secretar, Tiulenev – locţiitor. În vara lui 1940 amîndoi au fost avansaţi. Stalin a introdus gradele de general în Armata Roşie,

însă numai trei persoane dintr-o mie au primit cîte cinci stele, printre care Jukov şi Tiulenev. Pe atunci Jukov comanda Regiunea militară Kiev, cea mai puternică regiune, iar Tiulenev – cea mai importantă: Regiunea militară Moscova. În februarie 1941 Jukov a ajuns şi mai sus. A devenit şef al Marelui Stat-Major şi a propus ca talentul lui Tiulenev să fie folosit nu împotriva Germaniei, ci împotriva României. A propus ca direcţia şi statul-major ale Regiunii militare Moscova să se transforme în statul-major al Frontului de Sud şi să se transfere la graniţa românească, iar Tiulenev să fie numit comandant.

La şedinţa Biroului Politic din 21 iunie 1941 această propunere a fost confirmată. Ea însă fusese aprobată mai dinainte.

Generalul-colonel al trupelor de geniu A.F. Hrenov era – în 1941 – general-maior, şef al trupelor de geniu din Regiunea militară Moscova. Iată ce spune el: „La începutul lui iunie comandantul a adunat corpul de comandă al statului-major al Regiunii şi a informat că avem ordin să ne pregătim pentru o campanie de front. Ce fel de front? Întrebarea a apărut pe buzele tuturor.

– Nu am nimic de adăugat la ceea ce am spus, a răspuns Tiulenev.

Totuşi, cînd acesta a început să dea dispoziţii referitoare la caracterul şi conţinutul acţiunii, nu a fost greu de priceput că în caz de război vom acţiona spre Sud" (*Poduri spre victorie*, p. 73).

Kombrig A.Z. Ustinov a fost, la Halhin-Gol, comandantul de stat-major al tuturor unităţilor de aviaţie ale lui Jukov. Credo-ul lui Ustinov: nu lupte aeriene, ci o lovitură asupra aerodromurilor „adormite". În iunie 1941 Jukov îl recomandă pe generalul-maior de aviaţie A.Z. Ustinov pentru funcţia de comandant de aviaţie al Frontului de Sud. Stalin acceptă candidatura.

General-colonel I.T. Cerevicenko a lucrat cu Jukov în Bielorusia. Cînd Jukov a predat corpul 3 cavalerie, Cerevicenko l-a preluat. La 19 iunie 1941, pe graniţa

românească a fost desfăşurată cea mai puternică armată din istoria omenirii: armata 9. La 21 iunie, în momentul creării Frontului de Sud, armata 9 intră în componenţa acestuia (împreună cu armata 18, strămutată în secret din Regiunea militară Harkov). Comandantul armatei 9 este Cerevicenko.

General-maior P.A. Belov a fost subordonat lui Jukov în timpul serviciului de inspecţie a cavaleriei. Din aprilie 1941, corpul 2 cavalerie al lui Belov apare la graniţa românească. În momentul desfăşurării în secret a armatei 9, corpul lui Belov a intrat în componenţa acesteia. Să nu ne înşele denumirea „de cavalerie". Fiecare divizie sovietică de cavalerie avea în componenţa sa propriul regiment de tancuri. Cavaleristului Belov îi plăceau tancurile, ştia să le folosească cum trebuie. Va lupta sub comanda lui Jukov întreg războiul, de la Moscova pînă la Berlin, încheindu-l ca general-colonel.

General-locotenenţii I.N. Muzîcenko şi F.I. Kostenko au fost la vremea lor comandanţi ai regimentelor diviziei lui Jukov. La începutul lui iunie 1941 au comandat armatele 6, respectiv 12, ambele armate din intrîndul de la Lvov ocupînd o bună poziţie pentru ofensivă. Din punctul de vedere al apărării, poziţia acestor armate este catastrofală.

Colonelul I.H. Bagramian. La începutul anilor '20 a fost, ca şi Jukov, comandant al unui regiment de cavalerie, apoi în 1924-1925 a urmat împreună cu Jukov cursurile de cavalerie. Apoi serviciul lui Bagramian a luat o altă întorsătură: a desfăşurat o activitate pedagogică, iar la începutul războiului a rămas colonel. În 1940 Jukov îl numeşte pe Bagramian la statul-major al armatei 12 (vînători de munte), care avea drept sarcină anihilarea cîmpurilor petroliere româneşti în livrările către Germania. Hitler a prevenit acţiunile lui Jukov şi Bagramian, aşa încît cele planificate n-au avut sorţi de izbîndă. Dar Bagramian a avansat în continuare. În timpul războiului a cunoscut cariera cea mai plină de succese din întreaga Armată Roşie: intrînd în război cu grad de colonel, a terminat războiul ca general de armată cu funcţie de mareşal. Apoi va deveni Mareşal al Uniunii Sovietice.

La aceleaşi cursuri de cavalerie, în aceeaşi grupă a învăţat încă un prieten al lui Jukov: A.I. Eremenko. La 19 iunie 1941, general-locotenent Eremenko a predat funcţia de comandant al armatei 1 din Extremul Orient şi a răspuns imediat chemării lui Jukov la Moscova. Eremenko a sosit la Moscova după începerea agresiunii germane şi a fost trimis în Bielorusia. Însă nu a mai fost desemnat în funcţia pentru care fusese chemat. Ca şi Bagramian, Eremenko a terminat războiul ca general de armată, însă cu funcţia de mareşal – iar după război a devenit Mareşal al Uniunii Sovietice.

General-maior K.K. Rokossovski. A urmat împreună cu Jukov, Bagramian şi Eremenko aceleaşi cursuri de cavalerie, în aceeaşi grupă. Apoi Rokossovski a fost mult timp şeful lui Jukov. În timpul Marii epurări Rokossovski a fost închis, fiind eliberat în 1940. Jukov îl cheamă pe Rokossovski la el. Jukov a comandat personal Frontul de Sud, care în vara lui 1940 a desfăşurat campania „eliberatoare" în România. Rokossovski se afla în rezerva lui Jukov, gata să intervină într-o situaţie de criză. În vara lui 1941 Rokossovski comandă în Ucraina corpul 9 mecanizat, care se pregătea pentru operaţiuni prin surprindere. La începutul lui iunie întreaga artilerie a corpului a fost mutată în secret în zonele de graniţă, iar întregul corp de armată a primit ordinul de deplasare în secret la graniţă. Drept e că nu a ieşit totul aşa cum au plănuit Jukov şi Rokossovski. Le va fi dat să se întîlnească la parada Victoriei – Mareşalul Uniunii Sovietice K.K. Rokossovski va comanda parada, iar Mareşalul Uniunii Sovietice G.K. Jukov va primi parada.

General-maior al trupelor de tancuri, M.I. Potapov este „geniul atacului prin surprindere". A făcut serviciul cu Jukov la începutul anilor '30. În vara lui 1939, la Halhin-Gol, Potapov a comandat brigada 21 tancuri. În cursul luptelor Jukov a apreciat capacitatea lui Potapov, făcîndu-şi-l locţiitor. Pentru lovirea pe neaşteptate a armatei 6 japoneze Jukov a creat trei grupări. „Atacul principal a fost dat de gruparea de sud a colonelului M.I. Potapov, care

avea două divizii, o brigadă de tancuri, una motoblindată şi cîteva batalioane de tancuri" (*Istoria celui de-al doilea război mondial*, vol. 2, p. 217). În 1940 Jukov devine comandant al Regiunii militare Kiev. L-a cerut pe Potapov sub comanda sa şi i-a ordonat să formeze corpul 4 mecanizat la intrîndul de la Lvov.

Corpurile mecanizate sovietice erau cele mai puternice unităţi de tancuri din lume. Erau destinate acţiunilor agresive şi puteau fi folosite numai în operaţiuni ofensive. În 1941 Hitler a aruncat împotriva Uniunii Sovietice 10 corpuri mecanizate, fiecare avînd în medie 340 de tancuri uşoare şi medii. La cererea lui Jukov, Stalin a format 29 de corpuri mecanizate a cîte 1.031 tancuri fiecare, incluzînd tancuri uşoare, medii şi grele. La 22 iunie 1941 nu toate corpurile mecanizate sovietice erau complete. Corpul 4 mecanizat, de exemplu, avea 892 de tancuri. Chiar şi un corp sovietic incomplet era mai puternic decît două corpuri germane luate la un loc. Dintre tancurile din componenţa corpului 4 mecanizat făceau parte 413 tancuri T-34 şi KV. Puţin, spun comuniştii. Într-adevăr era puţin, dacă nu le comparăm cu armata germană. În toate cele zece corpuri mecanizate germane, de fapt în întreaga lume nu exista vreun tanc care să se poată compara cît de cît cu T-34 sau KV.

Corpul 4 mecanizat al lui Potapov, precum şi corpul 8 învecinat cu acesta (969 de tancuri), sau 15, tot învecinat (733 de tancuri), ca de altfel toate corpurile mecanizate, erau instruite numai pentru operaţiuni ofensive. În februarie 1941 Jukov a fost avansat, iar împreună cu el şi general-maior Potapov, care a devenit comandant al armatei 5, aflată în partea de nord a intrîndului de la Lvov.

Maiorul I.I. Fediuninski a comandat la Halhin-Gol regimentul 24 infanterie motorizată din divizia 36 infanterie motorizată. În aprilie 1941 colonelul Fediuninski a venit la graniţa germană şi a primit comanda corpului 15 infanterie din armata 5 a lui Potapov. Corpul 15 infanterie, ca de altfel întreaga armată a 5-a, a fost deplasat la graniţă. Fediuninski este colonel, dar are în subordine locţiitori ai

comandantului corpului cu grad de general, de exemplu şeful statului-major, general-maior Z.Z. Rogoznii; iar comandanţii de divizie ai corpului 15 sînt general-maior G.I. Şestiuk şi F.F. Aliabuşev. Nu era o sarcină uşoară pentru colonelul Fediuninski să comande generali. Jukov ştie că Fediuninski este irezistibil în atacurile prin surprindere. Acesta era lucrul cel mai important şi de aceea lui Fediuninski i s-a încredinţat corpul de armată, cei cu stele rămînînd de o parte. Fediuninski îi va ajunge din urmă şi-i va depăşi. Va deveni general de armată.

Comisarul de regiment M.S. Nikişev era, la Halhin-Gol, comisarul politic al lui Jukov. În iunie 1941 este în armata 5 a lui Potapov. Oamenii lui Jukov (şi au mai fost şi alţii) au fost adunaţi laolaltă. Dar atacul lui Hitler nu le-a permis să atace prin surprindere.

Generalul de armată Fediuninski îşi aminteşte cum în primele zile ale războiului s-au adunat veteranii de la Halhin-Gol: Potapov, Nikişev şi el însuşi. Potapov este mîhnit că au trebuit să schimbe rolurile cu inamicul: nu noi, ci ei au atacat prin surprindere. „Atunci am fi lovit cu succes pe flancuri", a remarcat generalul Potapov – şi, oftînd, a adăugat: „Acum nu ne mai folosea la nimic" (I.I. Fediuninski, *Ridicaţi la alarmă*, Moscova, Voenizdat, 1964, p. 38).

5

Se poate replica faptul că fiecare general, ajungînd sus, tinde să-şi facă o echipă, să-i pună pe ai săi în posturi-cheie şi să-şi consolideze puterea prin oameni care să-i fie îndatoraţi personal. Aşa este.

Dar Jukov este şeful Marelui Stat-Major. El nu ridică în posturi înalte nişte lingăi, ci *oameni care s-au distins în atacul prin surprindere şi care ştiu cum să pregătească şi să înfăptuiască operaţiuni prin surprindere*. Iar Jukov nu-i împrăştie pe aceştia în cabinetele de la Moscova sau în întreaga ţară, ci îi trimite în intrîndul de la Lvov sau la graniţa românească.

Echipa lui Jukov este formată în marea majoritate din cavalerişti. Jukov însuşi era cavalerist. Acţiunile unui cavalerist se caracterizează prin surprindere, hotărîre, iureş ofensiv, încercuire şi învăluire. Războiul nu e poziţional, ci de manevră.

Comandanţii sovietici din 1941 sînt criticaţi. Dar puţini îşi amintesc că pînă în 1941 şi după aceea aceşti oameni au fost cutezători, inteligenţi, prevăzători, hotărîţi şi cruzi. Dar în 1941 toţi au avut o eclipsă...

Trebuie spus că în direcţia frontierei româneşti nu s-au deplasat în secret numai prietenii lui Jukov. După cum ştim, general-locotenent I.S. Konev a deplasat tot aici armata 19. Iar general-maior R.I. Malinovski - corpul 48 infanterie...

După părerea mea, dacă Jukov, Rokossovski, Konev, Krîlov, Potapov, Malinovski s-au adunat laolaltă împotriva României, atunci e treabă serioasă.

6

General-locotenent A.A. Vlasov, căzut prizonier în 1942, a arătat la interogatoriu: „Concentrarea trupelor în raionul Lvov indică faptul că atacul împotriva României se profila în direcţia surselor petroliere".

Vlasov insista că Stalin a pregătit atacarea Germaniei şi a României, că pregătirea Armatei Roşii a fost orientată exclusiv înspre ofensivă, nepregătindu-se (nici măcar nu s-au prevăzut) operaţiuni defensive (*Protocolul interogatoriului din 8 august 1942*).

Krasnaia zvezda (27 octombrie 1992) declara că Vlasov a vrut să intre în graţiile lui Hitler şi de aceea a repetat născocirile propagandei lui Goebbels. Prin asemenea afirmaţii, cică Vlasov şi-ar fi dat arama pe faţă.

Iar acum să vedem ce scria cu un an mai înainte, tot în *Krasnaia zvezda* (27 iulie 1991), locţiitorul şefului Marelui Stat-Major al Forţelor Aeriene ale URSS, generalul de armată M.A. Gareev: „Direcţia concentrării forţelor principale a fost aleasă de comandamentul sovietic nu în

interesul apărării strategice (o asemenea operaţiune pur şi simplu nu a fost prevăzută şi nici planificată), ci pe baza altor interese... Atacul principal pe direcţia Sud-Vest trecea prin zona cea mai favorabilă, rupînd Germania de principalii săi aliaţi, de petrol, deplasa trupele noastre în flancul şi în spatele grupării principale a inamicului...".

Comparăm opiniile a doi generali care vorbesc despre acelaşi lucru: *nu a fost nici un fel de pregătire de apărare, numai de atac* - iar atacul se prevedea pe direcţia Sud-Vest, adică dinspre intrîndul de la Lvov, cu scopul de a rupe legăturile Germaniei cu petrolul şi aliaţii săi de bază.

Dacă Andrei Andreevici Vlasov voia ca prin asemenea mărturii să facă sluj în faţa lui Hitler, atunci în faţa cui voia să facă sluj generalul de armată Gareev? Dacă admitem că Vlasov repetă pur şi simplu născocirile lui Goebbels, atunci şi revista *Krasnaia zvezda* trebuie declarată oficină a propagandei fasciste.

Afirmaţiile lui Gareev au fost publicate în Uniunea Sovietică în organul central al Ministerului Apărării şi n-au stîrnit protestele istoricilor militari, ale şefului Marelui Stat-Major, Ministerului Apărării sau Preşedintelui.

Nu a protestat nimeni pentru că generalul de armată Gareev a spus adevărul, la fel ca şi general-locotenent Vlasov. Şi dacă cineva dispune pe hartă armatele sovietice de invazie, corpurile mecanizate şi desant, aerodromurile, statele-majore, generalii lui Jukov, atunci este silit să recunoască (chiar şi fără mărturiile lui Vlasov sau Gareev): s-a pregătit o operaţiune *ofensivă* de mai mare dragul.

Capitolul 24

DESPRE AL TREILEA EŞALON STRATEGIC

Violenţa este necesară şi folositoare.
V.I. Lenin

Fiţi convinşi că nu ne va tremura mîna.
I.V. Stalin

1

Primul eşalon strategic al Armatei Roşii are 16 armate active de invazie şi cîteva zeci de corpuri de armată şi divizii autonome. Sarcina acestora: să dea simultan cîteva lovituri.

Al doilea eşalon strategic are 7 armate recent formate, completate cu rezervişti - inclusiv cu deţinuţi. Sarcina: să extindă succesul primului eşalon strategic.

Iar în spatele celui de-al doilea eşalon strategic avea loc desfăşurarea celui de-al treilea eşalon strategic. Iniţial, în componenţa sa erau trei armate: 29, 30, 31. La prima vedere sînt armate obişnuite de invazie. Dar la o privire mai atentă sînt foarte neobişnuite.

Oficial, cel de-al treilea eşalon strategic a apărut în ultimele zile ale lui iunie 1941, ca reacţie la atacul german - totuşi el a apărut suspect de repede. Ca să formezi trei armate nu e un lucru simplu nici pe timp de pace: ai nevoie de mult timp, de mult armament, de mulţi soldaţi şi ofiţeri, de multe maşini şi muniţii, alimente, combustibil, multe cizme... Iar aceste armate au apărut în cîteva zile la sfîrşitul lui iunie 1941, în contextul panicii şi degringoladei generale. Însă panica şi degringolada au ocolit aceste armate.

Secretul constă în faptul că cele trei armate ale celui de-al treilea eşalon strategic au fost înfiinţate conform planurilor din timp de pace. Mecanismul a fost pregătit înainte de invazia germană - şi funcţiona impecabil, în ciuda haosului sau absenţei lui Stalin de la cîrma statului.

Ce fel de armate erau în cel de-al treilea eşalon strategic? Dacă *în al doilea eşalon strategic divizii întregi şi chiar corpuri de armată erau formate din deţinuţi*, să încercăm să ghicim cine se găseau în cel de-al treilea eşalon strategic din spatele deţinuţilor.

2

Corect.

Al treilea eşalon strategic este format din cekişti. Toate cele trei armate.

Armata 29 era condusă de locţiitorul Narkom-ului afacerilor interne, general-locotenent NKVD I.I. Maslennikov, armata 30 - de fostul şef al trupelor grănicereşti din Regiunea militară ucraineană, general-maior NKVD V.A. Homenko, armata 31 - de fostul şef al Regiunii militare Pribaltica, general-maior NKVD K.I. Rakutin, apoi de fostul şef al Regiunii karelo-finlandeze, general-maior NKVD V.N. Dolmatov. Trei armate înseamnă un întreg front. Coordonarea celor trei armate era asigurată de fostul şef al trupelor de frontieră din Regiunea militară bielorusă, general-locotenent NKVD I.A. Bogdanov, iar comisarul politic de pe lîngă acesta era locţiitorul narkom-ului securităţii statului (NKGB), comisarul de securitate de rangul trei S.N. Kruglov.

De mulţi ani, ca într-un mozaic, adun mărturii despre trupele sovietice şi comandanţii din '41. Bineînţeles, şi despre cele trei armate cekiste. Şi tot ce am reuşit să adun îmi confirmă: *în cel de-al treilea eşalon strategic nu numai toţi comandanţii de armate, de divizii, regimente şi batalioane erau cekişti de la NKVD şi NKGB, ci şi toţi comandanţii de companii şi detaşamente*. Nu am reuşit să găsesc vreo excepţie.

Statul-major al Regiunii militare bieloruse se afla într-un loc extrem de nefavorabil pentru evacuare: la Belostok. Acolo toţi au căzut în încercuire: generalul cekist Bogdanov, statul-major şi mii de grăniceri de la soldaţi la generali au scăpat din „găleată" şi erau în spatele frontului, conducînd întregul front cekist. Să admitem că Bogdanov putea să iasă din încercuire cu avionul - dar cum să scoţi trei armate de cekişti? La 22 iunie nu se puteau trimite avioane pentru toţi grănicerii de la frontiera occidentală. Or, grănicerii de la frontiera occidentală formau baza celor trei armate cekiste şi întregul comandament. Extraordinar!

Istoricii comunişti au scris mii de cărţi despre eroii cekişti, despre faptele lor din primele zile ale războiului - dar cărţile tac cînd este vorba de apariţia frontului cekist. La această problemă istoricii nu dau răspuns - nici măcar nu consideră necesar să pună problema.

3

Ca să răspundem la întrebarea privind apariţia celui de-al treilea eşalon strategic trebuie să ne întoarcem la primul eşalon strategic şi - e de preferat - la graniţa românească. S-au scris multe cărţi despre această perioadă. Să deschidem una din ele. De exemplu, cartea Eroului Uniunii Sovietice, general-maior A.A. Sviridov. Cartea se numeşte *Batalioanele intră în luptă* şi a apărut la editura Voenizdat în 1967.

În iunie 1941 autorul era căpitan, comandant al batalionului autonom 144 de recunoaştere, divizia 164 infanterie, corpul 17 infanterie, armata 12 din întrîndul de la Lvov. Corpul 17 e doar cu numele „de infanterie" - în fapt e de vînători de munte. Corpul este comandat de unul din oamenii lui Jukov, general-maior I.V. Galanin. După cum ştim, întreaga armată 12 este de fapt de vînători de munte, deşi după denumire este una obişnuită. Din ordinul lui Jukov, cu această armată I.H. Bagramian a desfăşurat manevre de cucerire rapidă a trecătorilor montane.

Cartea lui Sviridov este interesantă prin faptul că descrie această armată de jos, nu de sus. Aşadar, să coborîm de la înălţimea corpului şi armatei în batalionul 144 de recunoaştere, comandat de căpitanul A.A. Sviridov. Povestea începe *din 19 iunie 1941*. Deschid la prima pagină şi citez chiar din primul rînd: „Pe rîul Prut divizia noastră i-a înlocuit pe grăniceri. Părăsind frontiera de stat, ei ne-au predat malul fortificat şi ne-au lăsat suvenirurile obişnuite: cîteva undiţe din nuiele de alun, o mitralieră defectă şi un bătrîn cîine ciobănesc...". „Grănicerii, predîndu-ne frontiera de stat..." „Pădurea în care ne-am aşezat..." Din partea românească „se auzea plînsetul satului românesc: ţăranii erau strămutaţi mai departe de graniţă...". „Noi toţi, ostaşii sovietici, ne pregăteam să lovim duşmanul numai pe pămîntul său..." „Comandantul escadronului, locotenentul major Korobko, a cerut permisiunea, după raport, să trimită o grupă de recunoaştere de cealaltă parte a rîului.

- Aşteaptă, nu te grăbi. Va veni şi vremea ta. Deocamdată ţine totul sub observaţie."

Să judecăm situaţia. Divizia 164 infanterie a luat în primire de la grăniceri malul fortificat, dar nu s-a grăbit să se folosească de fortificaţii. Divizia se ascunde în pădurea de lîngă frontieră. În zona de frontieră procedau la fel toate diviziile sovietice. Au fost deplasate la graniţă, dar nu pentru apărare. Pe celălalt mal diviziile germane acţionează după acelaşi scenariu - se ascund şi ele în păduri, nu pentru a se apăra.

Este interesant ce aude căpitanul: plînsetul ţăranilor români expulzaţi - dar în partea sovietică nu a auzit nici un plînset. De fapt, *între 13 şi 20 iunie* trupele grănicereşti sovietice au desfăşurat operaţiunea de expulzare forţată a cetăţenilor din zona de frontieră, de la Marea Albă la Marea Neagră. Nemţii au expulzat zona pe o lăţime de 20 km, sovieticii - pe o lăţime de 100 de km. Nemţii au strămutat populaţia. Sovieticii au strămutat-o şi au nimicit-o. La momentul respectiv operaţiunea NKVD-ului de epurare a zonei de frontieră era la apogeul ei sîngeros. Dar „eroul"

nostru n-are ştiinţă de aceasta. N-aude plînsetul populaţiei sovietice şi nu vrea să-l asculte. El se crede eliberatorul Europei şi de aceea aude numai plînsetul de pe celălalt mal. Spre deosebire de fascişti, care au expulzat populaţia la cîţiva kilometri în interiorul propriului teritoriu, „iluştrii" noştri cekişti au deportat zeci de mii de oameni în tundra polară, puţini dintre aceştia reuşind să-şi mai vadă vreodată ţinutul natal.

Este absolut clar din aceste mărturii că *pe porţiuni de zeci, uneori sute de kilometri (acolo unde se pregăteau atacurile sovietice) graniţa era deschisă - adică grănicerii plecaseră, punînd graniţa la dispoziţia Armatei Roşii.*

Aici trebuie să căutăm răspunsul la întrebarea: cum de grănicerii se aflau în spatele frontului în primele zile ale războiului? Toate cele necesare pentru formarea a trei armate cekiste erau pregătite din vreme, iar personalul de la generali la soldaţi, pichetele de grăniceri, comenduirile, statele-majore ale regiunilor de frontieră plecaseră în spatele frontului ÎNAINTE de invazia germană.

4

În viaţa mea am văzut o singură dată o situaţie cînd grănicerii au deschis graniţa: în vara lui 1968, în Carpaţi, soldaţii noştri au primit cizme din piele, iar pichetele de grăniceri şi-au ridicat santinelele, lăsînd graniţa în mîna diviziilor noastre.

În 1941 totul s-a desfăşurat după acelaşi scenariu.

Plecînd pe 18-19 iunie de la graniţă, cekiştii ştiau că acest lucru înseamnă război.

Fiecărui cetăţean sovietic i s-a băgat în cap, ca un piron, încă din copilărie, că graniţa e închisă ca un lacăt! Fiecare grănicer trăia acest adevăr. Plecînd la 19 iunie 1941 de pe graniţă, orice comandant de pichet şi orice soldat a înţeles semnificaţia retragerii.

Să ne amintim de un rînd din prima pagină a amintirilor generalului Sviridov: grănicerii, cedînd frontiera de stat,

au abandonat o mitralieră defectă. Oricine a făcut serviciul în Armata Roşie, în Armata sovietică, în trupele de grăniceri, în NKVD, KGB ştie: pe timp de pace nu se poate abandona o mitralieră chiar dacă este defectă. În orice situaţie, un bun defect, cu atît mai mult o armă, trebuie predat, alcătuindu-se în acest scop un act de predare. Un obiect defect (fie acesta o hartă secretă sau o manta soldăţească ruptă) trebuie prezentat: iată-l, actul de predare, semnaţi-l.

Însă la război nu mai ai nevoie de obiecte de prisos.

5

Este uimitoare starea de spirit din unităţile de luptă ale Armatei Roşii, unităţi care se ascund în pădurile din preajma graniţei - de exemplu, în batalionul autonom 144 de recunoaştere al căpitanului Sviridov.

Apropo, trebuie să descriem batalionul. Organizarea sa e standard: conducere şi stat-major, o companie de tancuri, o companie de maşini blindate cu tunuri grele, o companie de infanterie motorizată, un escadron de cavalerie şi subunităţi de asigurare. Armamentul de bază al batalionului: 16 tancuri amfibii şi 13 maşini blindate dotate cu tunuri. În componenţa diviziilor de infanterie Stalin avea 207 de asemenea batalioane dotate complet şi alte cîteva zeci dotate parţial.

Să examinăm numai batalionul 144 de recunoaştere. În componenţa sa sînt 16 tancuri, iar în toate diviziile germane luate la un loc - nici unul. Stalin însă are în fiecare divizie de infanterie un batalion de recunoaştere cu tancuri. Numai în componenţa batalioanelor de recunoaştere ale diviziilor de infanterie Stalin are mai multe tancuri decît în tot Wehrmacht-ul de pe Frontul de Răsărit. Însă nu erau simple tancuri, ci tancuri amfibii. Stalin avea 4 mii de asemenea tancuri. Wehrmacht-ul nu avea nici unul. Nici în restul lumii nu exista pe atunci vreun tanc amfibiu.

Rezultă că Sviridov are la graniţa românească 16 tancuri amfibii, în vreme ce nici un general sau feldmareşal german nu deţine vreunul. Nici generalii şi feldmareşalii altor ţări nu deţin vreunul. Aşadar, comandantul unui asemenea batalion, subordonat comandantului escadronului, cere permisiunea de a trimite o grupă de recunoaştere pe celălalt mal al rîului... Să ne imaginăm aceeaşi situaţie cîndva, în 1970: un tînăr ofiţer de recunoaştere cere comandantului batalionului să trimită o grupă pe celălalt mal... să spunem, în Germania de Vest. Ar fi legat imediat. Dar atunci se putea să i se aprobe. În multe alte cazuri s-a aprobat. Să nu uităm nici avioanele sovietice care survolau spaţiul german, nici grupele de recunoaştere care treceau adesea graniţa germană.

Citind aceste rînduri, îmi amintesc de cartea lui B.M. Şaposnikov, *Creierul armatei*. Cu mulţi ani înainte de 1941 Şaposnikov atenţiona că „trecerea armatei în stare de război creează un anume potenţial eroic, ridică nivelul moral al armatei". Şaposnikov atenţiona că *armata care a trecut în stare de război şi s-a deplasat la frontieră este într-o tensiune nervoasă deosebită, fiind imposibil să-i înfrînezi avîntul. Şaposnikov atenţiona că armata nu trebuie ţinută mult timp la graniţă, ci trebuie trimisă în acţiune.*

Stalin a citit cu atenţie cartea lui Şaposnikov – o cunoştea şi o cita des. Stalin l-a ocrotit pe Şaposnikov. Anul 1940 este anul avansării lui Şaposnikov – în mai i s-a înmînat titlul de Mareşal al Uniunii Sovietice. Oficial este locţiitor al narkom-ului de apărare – practic este principalul consilier militar al lui Stalin. La mijlocul lui iunie 1941 armatele sovietice de invazie sînt mutate la graniţă. Conducerea militară sovietică ştie că şi comandanţii, şi soldaţii nu pot fi ţinuţi pe loc – elanul lor e greu de stăpînit. Însă mai trebuiau stăpîniţi încă două săptămîni pînă la războiul nimicitor... Armata Roşie era separată de inamic doar printr-un lanţ subţire de grăniceri NKVD. Însă nici Jukov, nici Timoşenko, nici Şaposnikov nu deţineau o asemenea putere ca să ordone grănicerilor să părăsească graniţa. Grănicerii

nu ţin de activitatea lor. Grănicerii ţineau de Beria. Iar Beria nu deţinea o asemenea putere, ca să ordone diviziilor armatei să-i înlocuiască oamenii pe graniţă. Doar un singur om putea ordona narkom-ului afacerilor interne să mute grănicerii de la frontieră şi narkom-ului de apărare să aducă diviziile militare la graniţă: Preşedintele Comisariatului Poporului Sovietic, tovarăşul Stalin.

Stalin a ordonat cekiştilor să se retragă în spatele frontului şi *unităţilor Armatei Roşii să iasă la graniţă* – ştia că după aceasta Armata Roşie trebuia dezlănţuită...

Altfel totul s-ar fi năruit.

6

Apoi s-a întîmplat ceea ce nimeni nu se aştepta. Armata germană a atacat.

Să ne întoarcem la povestirea lui Sviridov. El se uită la podul de graniţă de peste Prut, pe care trece o coloană nesfîrşită de trupe germane: „Podul! L-am păstrat pentru *ofensivă*, iar acum nu puteam să-l distrugem nicicum...". „Problema era că toate studiile mele militare s-au desfăşurat în principal sub deviza: numai ofensiva! Retragerea era socotită o ruşine şi nu învăţasem aşa ceva. Acum trebuia să dăm înapoi şi nu aveam deloc experienţă – o experienţă dobîndită sub loviturile crunte ale inamicului."

În acest exemplu se dezvăluie cauzele înfrîngerii: pregătirea unui război defensiv şi pregătirea unui război ofensiv sînt lucruri diferite. Divizia 164 s-a pregătit de ofensivă, de aici rezultînd totul...

După apariţia *Spărgătorului de gheaţă* s-au adunat istorici cu renume şi au conchis că versiunea mea nu e nouă. Este pur şi simplu o repetare a ceea ce au spus fasciştii. Îl iau drept martor pe cititorul meu: m-a pasionat oare să-i citez pe fascişti? Cărţile mele sînt pline cu citate din Marx, Engels, Lenin, Troţki, Stalin, Frunze, Hruşciov, Brejnev, Şaposnikov, Jukov, Rokossovski, Konev, Vasilevski, Eremenko, Biriuzov, Moskalenko, Meretkov, Kuznetov şi

mulţi alţii. Cine dintre aceştia este fascist? Marx este fascist? Sau Lenin? Sau poate Troţki? Acest capitol este bazat aproape în întregime pe citate din cărţile generalului-maior A.A. Sviridov, Erou al Uniunii Sovietice. Şi s-ar putea baza pe citate din Kaliadin, Kuprianov, Şepelev şi alţii.

Dacă versiunea este fascistă, *nu trebuie să-mi reproşaţi mie, ci mareşalilor şi generalilor sovietici - eu doar le repet cuvintele*. Nu prea înţeleg mînia criticilor mei. De ce s-au repezit la mine? De ce aţi tăcut cînd au apărut cărţile lui Jukov şi Rokossovski, Eremenko şi Sviridov. Asupra lor trebuie să vă aruncaţi mînia. Eu sînt un umil adunător de citate...

Unii istorici au declarat că este imposibil să se polemizeze cu versiunea mea - dar nici nu se poate să fiu crezut, pentru că nu se găsesc documente strict secrete despre pregătirea agresiunii sovietice.

Tovarăşi istorici, se vor găsi documente strict secrete. Neapărat. Însă nu fără ordin. Istoricii noştri găsesc numai ce le este permis să găsească.

Dar chiar dacă se vor găsi planurile staliniste, va fi oare suficient istoricilor noştri o hîrtie secretă din arhivă? Cartea generalului Sviridov a fost editată acum 25 de ani într-un tiraj de 65 de mii de exemplare. Cartea poate fi găsită pe rafturile oricărei biblioteci serioase din Moscova, Londra, Paris, Roma şi Katmandu. În cartea lui Sviridov totul e scris clar - generalul explică cinstit şi pe înţeles intenţiile comandamentului sovietic, planurile şi cauzele dezastrului. Faptele demonstrate sînt incontestabile.

Am hotărît să verific faptele menţionate de general şi pe baza altor surse. *Am găsit 28 de confirmări independente*, inclusiv informaţii ale serviciilor de recunoaştere germane. Toate m-au condus spre o singură concluzie: divizia 164 infanterie se afla în intervalul dintre rîurile Nistru şi Prut, în afară de ea aflîndu-se acolo un excedent de alte divizii. Există o singură explicaţie pentru faptul că s-au adunat atîtea divizii într-o zonă atît de nefavorabilă apărării:

ofensiva. Aşadar, ce fel de documente strict secrete aşteaptă istoricii noştri? Şi ce speră să găsească în ele?

Repet afirmaţia: cînd se vor găsi documente strict secrete, ele vor conţine aceeaşi informaţie - divizia 164 infanterie se afla între Prut şi Nistru... Şi orice documente strict secrete despre orice divizii, corpuri de armată şi armate se vor găsi, vor scoate la iveală că acestea nu se pregăteau de apărare, ci de atac. Dacă generalul Sviridov şi mii de alţi participanţi la război s-au îndepărtat de adevărul istoric, atunci ei trebuiau demascaţi cu 25 de ani în urmă - trebuia ca versiunea lor să fie declarată fascistă, publicîndu-se apoi materiale care s-o respingă. Dar nimeni nu a făcut şi nu face aşa ceva.

Colecţia mea de cărţi militare era cunoscută în mare măsură la GRU, avînd în vedere că după 20 de ani, şeful GRU, general-colonel Evgheni Leonidovici Timohin, o aminteşte în *Krasnaia zvezda* din 29 aprilie 1992. Păcat că a trebuit să o abandonez la Moscova.

Aici, în Occident, după 15 ani am adunat o bibliotecă nouă, spre invidia multor instituţii ştiinţifice. Şi afirm: a ajunge la arhive secrete e visul fiecărui istoric - însă şi în publicaţiile pe care le avem la dispoziţie sînt destule mărturii pentru analiza acţiunilor Armatei Roşii, a planurilor şi intenţiilor comandamentului acesteia. Numai citarea ziarului *Pravda* e pe deplin suficientă pentru ca partidul comunist să fie declarat organizaţie criminală. La fel şi lucrările publicate de Lenin sînt pe deplin suficiente pentru a-l declara duşman al umanităţii.

Numai în biblioteca mea am 4.130 de cărţi (sau fotocopii) în sensul şi spiritul cărţii generalului Sviridov. Aş putea să dezvolt *Spărgătorul de gheaţă* într-o sută de volume şi tot n-aş reuşi să povestesc tot. În memoriile generalilor sovietici orice divizie este descrisă de mulţi autori. Fostul comandant al unei divizii scrie memorii - şi fostul şef de stat-major al aceleiaşi divizii scrie şi el. Scriu şi comandanţii de regimente, şi comandanţii de batalioane, scriu şi comandanţii diviziilor învecinate, şi comandantul corpului

de armată din care făcea parte divizia, şi comandantul de armată, de front, şi soldatul de rînd îşi aminteşte. Şi toate intră în joncţiune!

Planul lui Stalin era genial, dar simplu. Este suficient să aşezi diviziile pe hartă ca figurile pe tabla de şah şi planul iese imediat la lumină. Cine i-a împiedicat pe istorici să adune aceste mărturii nepreţuite cu trimiteri la arhive, iar acum, cînd uşile arhivelor au început să se întredeschisă, să verifice corectitudinea lor?

Istoricii noştri caută mereu să citească printre rînduri. Însă mie mi-a trecut prin cap să citesc rîndurile aşa cum sînt ele, textul curat. Istoricii aşteaptă de 50 de ani să se deschidă uşile arhivelor. Îi vor ajuta oare arhivele, dacă ei nu sînt în stare să citească ceea ce se află pe rafturile bibliotecilor?

7

Sper că problema originii celui de-al treilea eşalon strategic este clară: ÎNAINTE DE INVAZIA GERMANĂ GRANIŢA A FOST DESCHISĂ ÎN MULTE LOCURI - şi multe mii de grăniceri s-au deplasat în spatele frontului, unde au fost organizaţi în trei armate de pedeapsă.

Rămîne problema destinaţiei unui întreg front de cekişti. Să ochească în ceafa soldaţilor în ofensivă, ca să dea aripi celor îngălaţi? Se poate. Însă pentru aşa ceva existau detaşamentele de baraj înfiinţate ÎNAINTE de ofensiva germană în toate armatele şi corpurile de armată sovietice. Detaşamentele de baraj NKVD intrau organic în componenţa trupelor din primul şi al doilea eşalon strategic. Ca să înţelegem puterea detaşamentelor de baraj, să urmărim o statistică.

Este o informare strict secretă adresată „Comisarului poporului afacerilor interne ale URSS, Comisarului general al securităţii statului, tovarăşului Beria". Sînt trei pagini dactilografiate, în care există date privind condamnările la moarte în Armata Roşie pentru o perioadă de patru luni

de război. Nu este vorba de toate condamnările, ci numai de cele ale militarilor reţinuţi de flancgărzile operative şi detaşamentele de baraj.

Informarea începe în felul următor: „De la începutul războiului pînă la 10 octombrie a.c. secţiile speciale NKVD şi detaşamentele de baraj ale trupelor NKVD pentru paza spatelui frontului au reţinut 657.364 militari care au rămas în urma unităţilor lor şi care au fugit de pe front. Dintre aceştia, flancgărzile operative ale Secţiilor speciale au reţinut 249.969 persoane, iar detaşamentele de baraj ale trupelor NKVD pentru paza spatelui frontului - 407.395. Secţiile speciale au arestat 25.878 persoane, restul fiind reformate în unităţi de luptă şi trimise pe front. Prin hotărîrile Secţiilor speciale şi pe baza condamnărilor tribunalelor militare au fost împuşcate 10.201 persoane, dintre care 3.321 în faţa trupei".

Mai departe urmează statistica pe fronturi a arestărilor, totalul persoanelor împuşcate în faţa trupei. Din statistică rezultă că cei mai mulţi au fost arestaţi pe Frontul de Vest: cîte o mie de oameni pe lună, 4.013 în 4 luni. Pe acest front au fost şi cei mai mulţi împuşcaţi: 2.136 persoane. Procentajul de supravieţuire după arestare: sub 50%. Pe Frontul de Nord-Vest au fost cei mai mulţi împuşcaţi în faţa trupei: 730 de persoane în primele patru luni de război.

Informarea este semnată de locţiitorul şefului Secţiei speciale NKVD, comisarul securităţii statului de rangul 3 Milştein. Acest document a fost prezentat la Curtea constituţională a Rusiei ca unul din documentele acuzatoare ale activităţii criminale a partidului comunist.

Din document rezultă că *în fiecare din primele III zile de război pe front au fost împuşcaţi cîte 92 de militari, dintre care în fiecare zi erau împuşcaţi 30 în faţa unităţilor şi subunităţilor*. În această statistică se află numai cei reţinuţi de Secţiile speciale şi detaşamentele de baraj.

Statistica nu-i ia în considerare pe cei arestaţi în posturile de luptă. Iată, de pildă, la 22 iunie, în zona oraşului Grodno a fost doborît un avion din regimentul 207

bombardiere. Echipajul a pierit, în viaţă rămînînd numai radiotelegrafistul-trăgător, sergentul A.M. Şceglov. El s-a întors la regiment pe 28 iunie, „a fost arestat de organele NKVD şi împuşcat pentru trădare de Patrie" (*Krasnaia zvezda*, 26 iunie 1991).

Deci este vorba de un alt fel de crimă, de care se ocupă o altă statistică, fără legătură cu detaşamentele de baraj şi flancgărzile operative ale Secţiilor speciale. Acest caz (şi au fost mii asemănătoare) nu face parte din categoria „rămaşi în urma unităţilor lor şi fugiţi de pe front" – aici e invers: tînărul sergent a ajuns la regimentul său.

Pe baza acestei statistici consider că *al treilea eşalon strategic – avînd în componenţă trei armate NKVD – nu s-a format în scopul împuşcării soldaţilor sovietici din primul şi al doilea eşalon strategic.*

Poate că frontul cekist s-a format pentru suprimarea rezistenţei din teritoriile „eliberate"? Nu este exclus. Însă în acest scop, în componenţa celui de-al doilea eşalon strategic se aflau zeci de divizii de infanterie motorizată ale NKVD-ului cu tancuri, artilerie obuzieră şi toate cele necesare pentru instaurarea dreptăţii sociale.

Principala sarcină a celui de-al treilea eşalon strategic era alta. Înainte de fiecare „eliberare" din anii 1939-1940 grănicerii s-au împărţit în două grupe inegale: unii au rămas la graniţă şi au fost folosiţi în primul eşalon de atac în calitate de detaşamente şi grupe de elită pentru diversiune, iar alţii s-au retras în spatele frontului şi au fost introduşi în luptă chiar în ultima etapă a campaniei „eliberatoare", au consolidat succesul formaţiunilor militare şi au preluat paza noii graniţe. Exact în acest fel au fost împărţite trupele grănicereşti sovietice la mijlocul lui iunie 1941...

Amiralul I.A. Panteleev îşi aminteşte cum cu cîteva zile înainte de 22 iunie i s-a raportat situaţia din Finlanda: „Grănicerii finlandezi şi întreaga populaţie locală au plecat în interiorul ţării... Graniţa e deschisă... Asta înseamnă război!" (*Flota maritimă*, p. 27).

Analiza situaţiei este absolut corectă. Dar daţi-mi voie: de partea sovietică oare nu s-a întîmplat acelaşi lucru? Diferenţa constă doar în faptul că populaţia Finlandei a părăsit voluntar zonele de graniţă.

Deportarea forţată a sute de mii de oameni din zonele de frontieră, distrugerea propriilor baraje de frontieră, retragerea trupelor de grăniceri şi formarea a trei armate cekiste în spatele celor două eşaloane strategice ale Armatei Roşii *nu sînt semne ale războiului, ci războiul însuşi*, inevitabil, cu primele zeci de mii de victime dintre locuitorii paşnici din zona de frontieră.

Mobilizarea secretă a ajuns prea departe. Curînd după retragerea grănicerilor de la frontiera de stat *trebuia să vină Ziua „M"*.

Capitolul 25

L-A CREZUT STALIN PE HITLER?

Nu cred în nimeni. Nici pe mine însumi nu mă cred.

Mărturie a lui N. Hruşciov, *Ogoniok*, 1989, nr. 36, p. 17

1

La 22 iunie 1941, la răsăritul soarelui, peste podul de graniţă de la Brest, dinspre partea sovietică spre cea germană păcănea paşnic un eşalon de tren încărcat cu cereale – iar peste cîteva minute, dinspre malul german au început să tragă bateriile de artilerie şi tancurile lui Guderian au pornit la drum.

Ni se spune: s-a întîmplat aşa pentru că Stalin a avut încredere în Hitler. Şi ni se tot repetă de zeci de ani: Stalin l-a crezut pe Hitler. Şi se aduc fapte. Noi credem. Credinţa noastră e greu de schimbat – se bazează pe ceea ce s-a întîmplat la 22 iunie. În lumina cunoştinţelor noastre, acţiunile lui Stalin par a fi prosteşti, iar acţiunile lui Hitler – perfide.

Dar haideţi să fim obiectivi. Pentru aceasta trebuie să ne eliberăm un minut de cunoştinţele noastre privind evenimentele ce au urmat. Să ne imaginăm în 1939, în 1940, în prima jumătate a lui 1941 şi să privim evenimentele cu ochii oamenilor de atunci. Pe atunci, fapte cunoscute de noi erau receptate în cu totul alt fel, fiindcă nimeni nu putea şti la ce va duce acordul sovieto-fascist, cum se va sfîrşi acesta.

Este interesant să vedem caricaturile politice din acele zile. Stalin şi Hitler sărutîndu-se. Hitler, îmbrăţişîndu-l pe

Stalin, îi înfige un cuţit în spate – sau Stalin, îmbrăţişîndu-l pe Hitler, face acelaşi lucru. Sau Stalin şi Hitler îşi strîng mîna, iar fiecare partener scoate un pistol cu cealaltă mînă.

Apoi situaţia s-a schimbat. Hitler intrînd în război împotriva Occidentului, s-au schimbat şi caricaturile politice. Hitler are ambele mîini ocupate, iar Stalin – ambele mîini libere şi încearcă tăişul unui topor... Sau: vulturul german se luptă cu leul britanic, în spate stă un urs mare avînd mustăţile lui Stalin, care priveşte cercetător la luptă.

Dacă ne transpunem în vremea aceea, acţiunile lui Stalin nu sînt atît de prosteşti. Stalin îl aproviziona pe Hitler cu pîine. Aşa e. Însă nici noi nu ne zgîrcim la brînză pentru capcanele de şoareci. Generozitatea noastră nu e dictată de grija pentru viitorul fericit al şoarecelui, ci de alte considerente. Stalin îi trimite lui Hitler colete amicale menite să-l liniştească... La fel şi casapul mîngîie liniştitor taurul pe greabăn înainte de a înfige cuţitul. Taurul e scărpinat între coarne de casap, dar asta nu înseamnă că scărpinatul e dictat de inocenţă şi bunătate. Taurul german, ce-i drept, a prevăzut cu o clipă înainte mişcarea casapului.

2

Putem examina prietenia sovieto-germană şi din alt punct de vedere. Să ne amintim că Hitler dezaproba mereu şi profund pe Stalin, puterea Armatei Roşii şi a Uniunii Sovietice în întregime. Hitler a înţeles că Stalin pregăteşte invazia, dar nu a apreciat corect anvergura stalinistă. În plus, spionajul sovietic a reuşit să dezorienteze spionajul german în privinţa datelor atacului sovietic. Majoritatea experţilor germani considerau atunci (şi istoricii contemporani acum) că ofensiva sovietică se pregăteşte pentru 1942.

Hitler nu şi-a imaginat cît de mare şi de apropiată este primejdia, amînînd de cîteva ori termenul de începere a războiului împotriva Uniunii Sovietice. Haideţi să presupunem că Hitler ar fi amînat încă o dată războiul împotriva

lui Stalin, iar la 6 iulie 1941 Stalin ar fi atacat şi, concomitent, ar fi declarat mobilizarea generală - Ziua „M". Să apreciem acţiunile lui Stalin din acest punct de vedere - şi dintr-o dată totul va înceta să mai pară prostesc.

Să luăm acelaşi exemplu cu livrările de grîne.

În afară de grîne, Uniunea Sovietică aproviziona Germania cu petrol, lemn, alte categorii de produse strategice. Începînd din martie 1941 Uniunea Sovietică se plîngea chiar că partea germană nu trimite suficiente vagoane pentru grîul sovietic... Prostie curată, ce mai!

Am observat un mic amănunt: în martie, aprilie, mai, iunie Stalin nu putea livra Germaniei grîu din recolta lui 1941. Era grîul din 1940. Păstrarea a milioane de tone de cereale este o treabă complicată şi costisitoare. Este de neînţeles de ce, adunînd recolta din 1940, grîul n-a fost trimis direct în Germania, ci a fost vînturat în elevatoarele sovietice şi păstrat pînă în primăvară. A ieşit la iveală faptul că *în toamna lui 1940* Germania a cerut, iar partea sovietică a găsit motive să trimită grîu în cantităţi minime.

Iar apoi, dintr-o dată, *începînd cu primăvara lui 1941*, grîul şi multe alte produse şi materii prime au început să curgă spre Germania în cantităţi tot mai mari, solicitîndu-se mereu vagoane. Subiectul mi s-a părut interesant. Am cercetat statisticile germane şi m-am dumirit. Principala direcţie strategică a războiului sovieto-german se afla - în orice situaţie - pe axa Moscova-Smolensk-Brest-Varşovia--Frankfurt (pe Oder)-Berlin (sau invers).

Aşadar, la începutul lui iunie 1941 magistrala feroviară strategică în raionul Frankfurt era aproape în totalitate blocată de eşaloanele cu lemn şi minereu sovietic. E vorba de acea îmbrăţişare prietenească de pe urma căreia prietenul de ieri îşi dă duhul. Pe de o parte facem dovada unei naivităţi înduioşătoare, iar ca rezultat capacitatea de trafic a magistralei germane a scăzut alarmant.

În cazul unui atac sovietic comandamentul german nu se putea folosi pe deplin de magistrală pentru evacuare, deplasarea întăriturilor şi manevrarea rezervelor. Aşadar nu

au fost chiar atît de proşti cei de la Moscova, care au plănuit livrările în Germania.

3

Uniunea Sovietică a livrat Germaniei cărbune, cocs, mangan şi multe altele. Se pomeneşte de acest lucru, se rîde pe seama sa... Dar de ce nu se pomeneşte că livrările nu se făceau pe gratis?

Întreg războiul şi mulţi ani după aceea în Urali a funcţionat o presă germană unică a firmei „Schleman", cu o forţă de 15 mii de tone. Lingouri încinse de oţel cu o greutate de 160 de tone erau transportate la presă cu o macara (germană) la care numai cîrligele şi lanţurile cîntăreau 100 de tone. Lingoul era presat, după care monolitul de oţel arzînd era trimis la laminor (tot german). Fără o asemenea presă producţia de tancuri în Uniunea Sovietică ar fi fost mult mai mică, iar fără un număr suficient de tancuri n-ar fi putut exista victoriile de la Moscova, Stalingrad şi Kursk. Presa firmei „Schleman" a fost adusă din Germania în momentul în care Uniunea Sovietică era „neutră", iar Germania lupta deja împotriva întregii Europe.

Dacă Stalin l-ar fi atacat pe Hitler, acum am fi rîs de naivul şi prea încrezătorul Hitler. Dar chiar şi fără atacul lui Stalin, vînzarea unui agregat unic mi se pare un pas nu prea inteligent.

Hitler n-a reuşit să cucerească Leningradul. Sînt mai multe cauze. Printre acestea: puterea fortificaţiilor de pe ţărm ridicate în jurul oraşului din timpul lui Petru pînă în timpul lui Stalin inclusiv. În 1940, bateriile de coastă de la Marea Baltică (turele de cîteva sute de tone fiecare) au fost ridicate cu ajutorul macaralelor plutitoare germane ale firmei „Demag".

Pot să scriu o întreagă carte despre ceea ce a primit Stalin de la Hitler în perioada alianţei. Toate acestea se pot exprima pe scurt: din prima zi de război, soldaţii şi ofiţerii

germani au întîlnit pe cîmpurile de luptă modele de armament sovietic ale căror caracteristici tehnice depăşeau standardele mondiale. Se pot da multe exemple, începînd cu tancul T-34.

Iar în 1941 Armata Roşie n-a întîmpinat nici o surpriză tehnică. Toate modelele de armament pe care le-a implementat Wehrmacht-ul în 1941 fuseseră vîndute lui Stalin cu cîteva luni sau cu cîţiva ani înainte de invazie. Prin acţiunile sale, partea germană i-a mai făcut un serviciu lui Stalin: avînd prototipurile armamentului german şi toată documentaţia tehnică, spionajul militar sovietic a verificat informaţiile agenţilor săi secreţi şi a determinat care dintre ei aveau informaţii corecte, stabilindu-se astfel pe care dintre aceştia se poate pune bază.

4

Comisarul poporului pentru metalurgia feroasă I.F. Tevosian a vizitat uzinele de tancuri germane în mai 1941 şi i s-a arătat TOT. (Iar el a scuipat dispreţuitor aflînd că în Germania nu sînt tancuri cu blindaj antiobuzier, nu sînt tancuri cu motoare Diesel, cu şenile late şi tunuri puternice.) Dacă Stalin l-ar fi atacat pe Hitler în iunie, cum am fi apreciat noi acum vizita ministrului sovietic la uzinele de tancuri secrete, unde nu i s-a ascuns nimic?

În ceea ce priveşte avioanele: Hitler a vîndut nu numai ceea ce se afla în dotarea Luftwaffe, dar şi ceea ce se afla doar pe planşete. Partea sovietică a avut un an la dispoziţie ca să le studieze. Pentru studierea şi cumpărarea tehnicii aviatice germane Stalin trimitea în nenumărate deplasări lungi pe cei mai buni piloţi de încercare şi creatori de avioane, inclusiv pe consilierul său în probleme de aviaţie, A.S. Iakovlev.

Iată ce spune acesta: „Recunosc: şi pe mine m-a tulburat sinceritatea în privinţa dezvăluirii celor mai secrete noutăţi în domeniul armamentului" (*Scopul vieţii*, p. 220). „Ca şi înainte, pe Stalin îl interesa foarte mult dacă nemţii

nu ne înşală vînzîndu-ne tehnică aviatică. Eu am raportat că acum, ca rezultat al celei de-a treia călătorii, aveam ferma convingere că nemţii ne-au arătat nivelul real al tehnicii lor aviatice" (*Idem*, p. 247). Urmează reacţia lui Stalin: „Organizaţi studierea de către oamenii noştri a avioanelor germane. Comparaţi-le cu cele noi ale noastre. Învăţaţi să le bateţi" (*Idem*).

Stalin avea cîte ceva în domeniul aviaţiei. Bombardierele sovietice Er-2 şi Pe-2 depăşeau la toate caracteristicile avioanele similare germane. Dar Stalin nu numai că nu le-a vîndut, dar nici nu le-a arătat lui Hitler.

Aşadar, cine pe cine a crezut mai mult?

Vîndut de Germania, crucişătorul greu „Lützow" nu a fost terminat. Din această cauză circulă zvonuri că partea germană a tratat cu rea-voinţă executarea comenzii. Aşa am crezut şi eu. Apoi am găsit mărturii că aproape totul a fost executat la termenele stabilite prin contract. Nu au reuşit să-l termine din motive subiective. Dar din cele opt arme de mare calibru au fost trimise şi montate patru. În cursul războiului crucişătorul a fost folosit ca baterie plutitoare imobilă. Însă la fel s-au folosit şi toate celelalte nave ale Flotei Mării Baltice, blocate în Golful Finic.

Krasnaia zvezda din 7 ianuarie 1989 aduce mărturii privind buna intenţie a firmelor germane în executarea comenzilor. Nemţii au trimis tot ce au putut, chiar şi seturile de veselă pentru cei o mie de oameni ai echipajului. Totul a fost făcut cu acurateţe şi precizie germană. Numai că farfuriile aveau zvastica pe ele.

5

Putem să repetăm că Stalin l-a crezut pe Hitler – dar cei care s-au aflat în apropierea lui în acei ani nu confirmă această legendă. Nici amiralul N.G. Kuzneţov, nici Mareşalul G.K. Jukov. Iar Nikita Hruşciov mărturiseşte că Stalin, după semnarea pactului de neagresiune încheiat cu Germania, a strigat bucuros că l-a înşelat pe Hitler. *Pactul*

a fost o capcană pentru Hitler. Închipuiţi-vă că un infractor a falsificat toată noaptea o poliţă, dimineaţa urmînd să o înmîneze. Este posibil ca însuşi infractorul să creadă că poliţa este autentică?

Pactul Molotov-Ribbentrop a fost născocit de Stalin pentru a începe al doilea război mondial cu mîinile lui Hitler, pentru a ruina şi slăbi Europa, inclusiv Germania.

Putea Stalin să creadă în acest pact, dacă scopul iniţial al acestuia era să-l înşele pe Hitler?

Dacă nu sînteţi convinşi, să ne adresăm statisticii.

La 21 iunie 1939 Stalin avea 94 divizii de infanterie şi vînători de munte. Exact peste doi ani, la 21 iunie 1941, avea 198 divizii de infanterie şi vînători de munte. În afară de acestea, se făcuseră pregătirile şi se dăduse ordinul de formare a încă 60 de divizii de infanterie, care trebuiau să apară *după* atacurile prin surprindere şi *declararea Zilei „M"*.

În aceşti doi ani numărul diviziilor motorizate şi de infanterie motorizată a crescut de la 1 la 31.

Numărul diviziilor de tancuri a crescut de la 0 la 61. Încă o serie de zeci de divizii de tancuri se afla în stadiul de formare, care trebuia să se încheie *după declararea Zilei „M"*.

Numărul diviziilor de aviaţie s-a mărit în doi ani de la 0 la 79, al corpurilor de infanterie de la 25 la 62, al regimentelor de artilerie (fără a lua în calcul pe cele antiaeriene) de la 144 la 900. Mai erau încă vreo cîteva sute de regimente care se pregăteau de desfăşurare după primele atacuri ale Armatei Roşii.

Numărul corpurilor mecanizate (de tancuri) a crescut de la 4 la 29, al brigăzilor de desant aerian de la 6 la 16, al corpurilor de desant aerian de la 0 la 5, iar alte 5 urmau să fie rapid desfăşurate în *Ziua „M"* şi în următoarele zile.

Numărul armatelor din partea europeană a Uniunii Sovietice s-a mărit în doi ani de la 0 la 26.

Vreme de cincizeci de ani comuniştii au încercat să ne convingă că Stalin a avut încredere în Hitler. Statistica nu confirmă acest lucru.

Lucrurile stau invers. Hitler l-a crezut pe Stalin şi a semnat pactul care a dus Germania într-o situaţie dificilă, de război împotriva întregii Europe şi a întregii lumi. Pactul a pus Germania în situaţia de vinovat unic al războiului.

La 19 august 1939 Stalin a început mobilizarea secretă a Armatei Roşii, după care al doilea război mondial a devenit inevitabil.

Însă Hitler nu a dat atenţie evenimentelor ce se petreceau în Uniunea Sovietică. Mai înainte Stalin a început mobilizarea industriei, transportului, aparatului de stat, a resurselor umane. Hitler nu a luat asemenea măsuri în Germania.

Hitler l-a crezut prea mult pe Stalin. Avîndu-l pe Stalin în spate, Hitler lupta fără grijă împotriva Franţei şi Angliei, aruncînd împotriva acestora toate tancurile, întreaga aviaţie de luptă, cei mai buni generali şi cea mai mare parte a artileriei. În vara lui 1940 Germania a lăsat la frontiera estică numai 10 divizii, fără nici un tanc şi fără acoperire din partea aviaţiei. Era un risc mortal, dar Hitler nu conştientiza acest lucru.

În vremea aceasta Stalin pregătea toporul.

Hitler a intuit prea tîrziu.

Lovitura lui Hitler n-a mai putut salva Germania. Stalin nu numai că avea mai multe tancuri, tunuri şi avioane, mai mulţi soldaţi şi ofiţeri, dar îşi trecuse deja industria în regim de război şi putea produce armament în orice cantitate.

Stalin era un infractor de drept comun. La începutul secolului, sub conducerea lui Stalin şi cu participarea lui personală a fost jefuită banca din Tiflis, jaf care a uimit întreaga Europă. Pregătirea atacării Germaniei a fost lucrată de Stalin la fel de minuţios ca şi vestitul jaf.

Dar Stalin n-a reuşit să încheie mobilizarea în secret. Hitler a atacat în momentul în care Armata Roşie şi întreaga Uniune Sovietică se aflau în situaţia cea mai nefavorabilă respingerii unui atac: ele însele pregăteau unul.

S-a petrecut ceea ce se putea petrece în piaţa din faţa băncii: dacă unul din paznici şi-ar fi dat seama ce se petrece, trăgea el primul...

Hitler a atacat primul, şi de aceea pregătirea stalinistă de război a fost dată peste cap, transformîndu-se într-o catastrofă. Ca rezultat al războiului Stalin a obţinut *numai:*

Polonia, Germania de Est, Ungaria, Iugoslavia, România, Bulgaria, Cehoslovacia, China, jumătate din Coreea, jumătate din Vietnam.

Oare Stalin socotea să obţină un rezultat atît de modest?

***

Să tragem concluziile.

Începerea mobilizării secrete însemna practic intrarea în cel de-al doilea război mondial.

Stalin a înţeles acest lucru şi a dat conştient ordinul de începere a mobilizării secrete din 19 august 1939. Din această zi, oricum ar fi evoluat evenimentele, războiul nu mai putea fi oprit.

De aceea, 19 AUGUST 1939 ESTE ZIUA CÎND STALIN A ÎNCEPUT AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL.

Mobilizarea secretă trebuia să se încheie prin atacarea Germaniei şi României, la *6 iulie 1941*. Concomitent, în Uniunea Sovietică trebuia decretată Ziua „M", ziua cînd mobilizarea se transforma din secretă în deschisă şi totală.

Mobilizarea secretă a fost orientată în sensul pregătirii agresiunii. Pentru apărarea ţării nu s-a făcut nimic. Mobilizarea secretă a fost atît de colosală, încît nu s-a izbutit ascunderea existenţei sale. Lui Hitler i-a rămas o singură şansă: să se salveze printr-o lovitură preventivă.

Hitler l-a preîntîmpinat pe Stalin cu două săptămîni. Iată de ce Ziua „M" n-a mai venit.

1968-1993

BIBLIOGRAFIE

ANFILOV V.A., *Bessmertnîi podvig* (Faptă nemuritoare) - Moscova: Nauka, 1971.

ANFILOV V.A., *Proval „bliţkriga"* (Eşecul „blitzkrieg"-ului) - Moscova: Nauka, 1974.

ANTINENKO N.A., *Na glavnom napravlenii* (Pe direcţia principală) - Moscova: Nauka, 1967.

ANTONOV-OVSEENKO A., *Portret tirana* (Portretul tiranului) - New York: Hronika, 1980.

AVTORHANOV A., *Zagadka smerti Stalina* (Misterul morţii lui Stalin) - Frankfurt am Main: Posev, 1976.

AVTORHANOV A., *Proishojdenie partokratii* (Originea partocraţiei) - Frankfurt am Main: Posev, 1973.

AZAROV I.I., *Osajdennaia Odessa* (Odessa încercuită) - Moscova: Voenizdat, 1962.

BAGRAMIAN I.H., *Tak nacinalas' voina* (Aşa a început războiul) - Moscova: Voenizdat, 1971.

BAGRAMIAN I.H., *Tak şli mî k Pobede* (Aşa am păşit spre Victorie) - Moscova: Voenizdat, 1977.

BASOV A.V., *Flot v Velikoi Otecestvennoi voine. 1941-1945* (Flota în Marele Război al Patriei. 1941-1944) - Moscova: Nauka, 1980.

BIRIUZOV S.S., *Kogda gremeli puşki* (Cînd detunau tunurile) - Moscova: Voenizdat, 1962.

Bitva za Leningrad. 1941-1944 (Bătălia pentru Leningrad. 1941-1944) (red. S.P. Platonov) - Moscova: Voenizdat, 1964.

BOJANOV B., *Vospominania bîvşego sekretaria Stalina* (Amintirile fostului secretar al lui Stalin) - Paris: Tretia volna, 1980.

BOLDIN I.V., *Straniţî jizni* (Pagini de viaţă) - Moscova: Voenizdat, 1961.

Borba za Sovietskuiu Pribaltiku (Lupta pentru Bribaltica sovietică) - Tallin: Eesti raamat, 1980.

BREJNEV L.I., *Malaia zmelia* - Moscova: Politizdat, 1978.

Ciasovîe sovietskih graniţ (Santinelele graniţelor sovietice) - Moscova: Politizdat, 1983.

Dazornîie zapadnîh rubejei (Patrulele hotarelor din Vest) (colectiv de autori) - Kiev: Politizdat Ukrainî, 1972.

DEMIN M., *Blatnoi* - New York: Rusika, 1981.

EREMENKO A.I., *V naciale voinî* (La începutul războiului) - Moscova: Nauka, 1964.

Estonskii narod v Velikoi Otecestvennoi voine Sovietskogo Soiuza. 1941-1945 (Poporul estonian în Marele Război al Uniunii Sovietice. 1941-1945) - Tallin: Eesti raamat, 1973.

FEDIUNINSKI I.I., *Podniatîe po trevoghe* (Ridicaţi la alarmă) - Moscova: Voenizdat, 1964.

FRUNZE M.V, *Izbrannîe proizvedenia* (Opere alese) (2 vol.) - Moscova: Voenizdat, 1957.

GALIŢKI K.N., *Godî surovîh ispîtanii* (Ani de aspre încercări) - Moscova: Nauka, 1973.

GALLAI M.L., *Tretie izmerenie* (A treia dimensiune) - Moscova: Sovietskii pisatel', 1979.

GORBATOV A.V., *Godî i voinî* (Ani şi războaie) - Moscova: Voenizdat, 1965.

GRIGORENKO P., *V podpolie mojno vstretit' tol'ko krîs* (În subterană poţi întîlni doar şobolani) - New York: Detineţ, 1981.

HALDER F., *Voennîi dnevnik. 1939-1942* (Jurnal de război. 1939-1942), trad. din lb. germană - Moscova: Voenizdat, 1968-1971.

HIZENKO I.A., *Ojivşie straniţî* (Pagini reînviate) - Moscova: Voenizdat, 1963.

HRENOV A.F., *Mostî k pobede* (Poduri spre victorie) - Moscova: Voenizdat, 1982.

IAKOVLEV A.S., *Ţel' jizni. Zapiski aviakonstructora* (Scopul vieţii. Însemnările unui constructor de avioane) - Moscova: Politizdat, 1968.

IAZOV D.T., *Vernî Otcizne* (Credincioşi Patriei) - Moscova: Voenizdat, 1988.

ISSERSON G.S., *Novîe formî borbî* (Noi forme de luptă) - Moscova: Voenizdat, 1940.

ISSERSON G.S., *Evoliuţia operativnogo iskusstva* (Evoluţia artei operaţionale) - Moscova: Voenizdat, 1937.

Itoghi vtoroi mirovoi voinî (Bilanţul celui de-al doilea război mondial), trad. din lb. germană - Moscova: Inostrannaia literatura, 1957.

JOLUDEV L.V., *Stal'naia escadrilia* (Escadrila de oţel) - Moscova: Voenizdat, 1972.

JUKOV G.K., *Vospominania i razmîşlenia* (Amintiri şi cugetări) - Moscova: APN, 1969.

KALININ S.A., *Razmîşlenia o minuvşem* (Cugetări despre trecut) - Moscova: Voenizdat, 1963.

KAZAKOV M.I., *Nad kartoi bîlîh srajenii* (Deasupra hărţii vechilor bătălii) - Moscova: Voenizdat, 1971.

KERBER L.L., *Tu – celovek i samoliot* (Tu – omul şi avionul) – Moscova: Sovietskaia Rossia, 1973.

Kievskii Krasnoznamennîi. 1919-1972 (Regiunea kieveană „Steagul Roşu") – Moscova: Voenizdat, 1974.

KOCETKOV D.I., *S zakrîtîmi liukami* (Cu luminatoarele închise) – Moscova: Voenizdat, 1962.

KOJEVNIKOV M.N., *Komandovanie i ştab VVS Sovietskoi Armii v Velikoi Otecestvennoi voine 1941-1945* (Comandamentul şi statul-major al Forţelor Armate Aeriene ale Armatei Sovietice în Marele Război al Patriei 1941-1945) – Moscova: Nauka, 1977.

KONEV I.S., *Sorok piatîi* (Patruzeci şi cinci) – Moscova: Voenizdat, 1966.

KOVALEV I.V., *Transport v Velikoi Otecestvennoi voine 1941-1945* (Transportul în Marele Război al Patriei) – Moscova: Nauka, 1981.

KPSS o Voorujennîh Silah Sovietskogo Soiuza. Dokumentî 1917-1968 (PCUS despre Forţele Armate ale Uniunii Sovietice. Documente 1917-1968) – Moscova: Voenizdat, 1968.

Krasnoznamennîi Belorusskii voennîi okrug (Regiunea militară bielorusă „Steagul Roşu") – Minsk: Belarus, 1973.

Krasnoznamennîi Uralskii (Regiunea Ural „Steagul Roşu") – Moscova: Voenizdat, 1968.

KRASOVSKI S.A., *Jizn' v aviaţii* (Viaţa în aviaţie) – Moscova: Voenizdat, 1968.

KRIVOŞEIN S.M., *Ratnaia bîli* (Trecutul vitejesc) – Moscova: Molodaia gvardia, 1962.

KUMANEV G.A., *Sovietskie jeleznodorojniki v godî Velikoi Otecestvennoi voinî (1941-1945)* (Feroviarii sovietici în anii Marelui Război al Patriei 1941-1945) – AN SSSR, 1963.

KUROCIKIN P.M., *Pozîvnîe fronta* (Indicative de front) – Moscova: Voenizdat, 1969.

Kuzmina L.M., *Gheneralnîi konstructor Pavel Suhoi* (Constructor principal Pavel Suhoi) – Moscova: Molodaia gvardia, 1983.

KUZNEŢOV N.G., *Nakanune* (În ajun) – Moscova: Voenizdat, 1966.

KUZNEŢOV V.A., *Serebrianîe krîlia* (Aripi de argint) – Moscova: Voenizdat, 1972.

LAPCINSKI A.N., *Vozduşnaia armia* (Armata aeriană) – Moscova: Voenizdat, 1939.

LIUDNIKOV I.I., *Doroga dlinoiu v jizn'* (Drumul lung cît o viaţă) – Moscova: Voenizdat, 1969.

LIUDNIKOV I.I., *Skvoz' grozî* (Prin vijelie) – Doneţk: Donbass, 1973.

LOBACEV A.A., *Trudnîmi dorogami* (Pe drumuri grele) – Moscova: Voenizdat, 1960.

MAISKI I.M., *Kto pomogal Ghitleru* (Cine l-a ajutat pe Hitler) – Moscova: IMO, 1962.

MELIKOV V.A., *Strateghiceskoe razvertîvanie* (Desfăşurarea strategică) – Moscova: Voenizdat, 1939.

MEREŢKOV K.A., *Na slujbe narodu* (În slujba poporului) – Moscova: Politizdat, 1968.

MIDDELDORF E., *Taktika v russkoi kampanii* (Tactica în campania rusă), trad. din lb. germană – Moscova: Voenizdat, 1958.

MOSKALENKO K.S., *Na iugo-zapadnom napravlenii* (Pe direcţia Sud-Vest) – Moscova: Nauka, 1969.

Nacealnîi period voinî (Perioada inițială a războiului) (red. S.P. Ivanov) - Moscova: Voenizdat, 1974.

Na Severo-Zapadnom fronte (1941-1943) (Pe Frontul Nord-Vest) (red. P.A. Jilin) - Moscova: Nauka, 1969.

NOVIKOV A.A., *V nebe Leningrada* (Pe cerul Leningradului) - Moscova: Nauka, 1970.

Ordena Lenina Zabaikalskii (Regiunea Zabaikalie „Ordinul Lenin") - Moscova: Voenizdat, 1980.

Ordena Lenina Moskovskii voennîi okrug (Regiunea militară Moscova „Ordinul Lenin") - Moscova: Moskovskii rabocii, 1985.

ORTENBERG D.I., *Jun'-decabr' soroc pervogo* (Iunie-decembrie '41) - Moscova: Sovietskii pisateli, 1984.

OZEROV G., *Tupolevskaia şaraga* (Hangarul lui Tupolev) - Frankfurt am Main, 1971.

PANTELEEV I.A., *Morskoi flot* (Flota maritimă) - Moscova: Voenizdat, 1965.

Partia i Armia (Partidul şi armata) (red. A.A. Epişev) - Moscova: Politizdat, 1980.

PERESÎPKIN I.T., *Sviazistî v godî Velikoi Otecestvennoi* (Transmisioniştii în anii Marelui Război) - Moscova: Sviazi, 1972.

PLASKOV G.D., *Pod grohot kanonadî* (Sub bubuitul canonadei) - Moscova: Voenizdat, 1969.

Pogranicinîe voiska SSSR. 1939-iun' 1941 (Trupele de grăniceri ale URSS. 1939-iunie 1941) - Moscova: Nauka, 1970.

POKRÎŞKIN A.I., *Nebo voinî* (Cerul războiului) - Moscova: Voenizdat, 1968.

PONOMAREV A.P., *Pokoriteli neba* (Ocrotitorii cerului) - Moscova: Voenizdat, 1980.

Po prikazu Rodinî. Boevoi puti 6-i gvardeiskoi armii v Velikoi Otecestvennoi voine 1941-1945 (La ordinul Patriei. Calea de luptă a armatei 6 de gardă în Marele Război al Patriei 1941-1945) - Moscova: Voenizdat, 1971.

Razvitie tîla Sovietskih Voorujionnîh Sil. 1918-1988 (Desfăşurarea spatelui frontului Forţelor Armate Sovietice. 1918-1988) - Moscova: Voenizdat, 1989.

REŞIN E.G., *Gheneral Karbîşev* (Generalul Karbîşev) - Moscova: DOSAAF, 1971.

RIABCIKOV E.I., MAGHID A.S., *Stanovlenie* (Formarea) - Moscova: Znanie, 1978.

ROKOSSOVSKI K.K., *Soldatskii dolg* (Datorie soldăţească) - Moscova: Voenizdat, 1968.

ROSLÎI I.P., *Poslednii prival v Berline* (Ultima haltă la Berlin) - Moscova: Voenizdat, 1983.

SANDALOV L.M., *Na Moskovskom napravleni* (Pe direcţia Moscova) - Moscova: Nauka, 1970.

SANDALOV L.M., *Perejitoe* (Încercări ale vieţii) - Moscova: Voenizdat, 1966.

SEVASTIANOV P.V., *Neman-Volga-Dunai* (Neman-Volga--Dunăre) - Moscova: Voenizdat, 1961.

SIKORSKI V., *Buduşciaia voina. Eio vozmojnosti, harakter i sviazannîie s nimi problemî oboronî stranî* (Războiul viitor. Posibilităţile sale, caracterul şi problemele conexe ale apărării ţării), trad. din lb. polonă - Moscova: Voenizdat, 1936.

SIVKOV G.F., *Gotovnost' nomer odin* (Lecţia numărul unu) - Moscova: Sovietskaia Rossia, 1973.

Skvozi ognennîie vihri. Boevoi puti 11-i gvardeiskoi armii v Velikoi Otecestvennoi voine 1941-1945 (Prin viforul de foc. Calea de luptă a armatei 11 de gardă în Marele Război al Patriei 1941-1945) - Moscova: Voenizdat, 1987.

Sled v nebe (Urmă în cer) - Moscova: Politizdat, 1971.

SOKOLOVSKI V.D., *Voennaia strateghia* (Strategia militară) - Moscova: Voenizdat, 1963.

Sovietskie tankovîie voiska (Trupele sovietice de tancuri) - Moscova: Voenizdat, 1973.

Sovietskie Voorujionnîie Silî (Forţele Armate Sovietice) - Moscova: Voenizdat, 1978.

STARINOV I.G., *Minî jdut svoego ciasa* (Minele aşteaptă ora lor) - Moscova: Voenizdat, 1964.

STEFANOVSKI P.M., *Trista neizvestnîh* (Trei sute de necunoscuţi) - Moscova: Voenizdat, 1968.

SVIRIDOV A.A., *Batalionî vstupaiut v boi* (Batalioanele intră în luptă) - Moscova: Voenizdat, 1967.

ŞAPOŞNIKOV B.M., *Mozg armii* (Creierul armatei) (3 vol.) - Moscova-Leningrad: Gosizdat, 1927-1929.

ŞAVROV V.B, *Istoria konstrukţii samoliotov v SSSR. 1938-1950* (Istoria construcţiei de avioane în URSS) - Moscova: Maşinostroienie, 1988.

ŞEBUNIN A.I., *Skol'ko nami proideno...* (Cîţi dintre noi au trecut...) - Moscova: Voenizdat, 1971.

ŞTEMENKO S.M., *Gheneralnîi ştab v godî voinî* (Marele Stat-Major în anii războiului) - Moscova: Voenizdat, 1968.

ŞUMIHIN V.S., *Sovietskaia voennaia aviaţia, 1917-1941* (Aviaţia militară sovietică) - Moscova: Nauka, 1986.

TIULENEV I.V., *Cerez tri voinî* (Prin trei războaie) - Moscova: Voenizdat, 1960.

Tîl Sovietskih Voorujionnîh Sil v Velikoi Otecestveṇnoi voine 1941-1945 (Spatele frontului Forţelor armate sovietice în Marele Război al Patriei 1941-1945) (red. S.K. Kurkotkin) - Moscova: Voenizdat, 1977.

TRIANDAFILLOV V.K., *Razmah operaţii sovremennîh armii* (Avangarda operaţiunilor armatelor contemporane) - Moscova: Voenizdat, 1932.

TRIANDAFILLOV V.K., *Harakter operaţii sovremennîh armii* (Caracterul operaţiunilor armatelor contemporane) - Moscova-Leningrad: Gosizdat, 1929.

TUHACEVSKI M.N., *Izbrannîe proizvedenia* (Opere alese) - Moscova: Voenizdat, 1964.

UMANSKI R.G., *Na boevîh rubejah* (La hotarele de luptă) - Moscova: Voenizdat, 1960.

USTINOV D.F., *Vo imia pobedî* (În numele victoriei) - Moscova: Voenizdat, 1988.

VASILEVSKI A.M., *Delo vsei jizni* (Cauza întregii vieţi) - Moscova: Politizdat, 1973.

VAUPŞASOV S.A., *Na trevojnîh perekrestah* (La răscrucile periculoase) - Moscova: Politizdat, 1971.

Velikaia Otecestvennaia voina (1941-1945) (Marele Război al Patriei 1941-1945) (red. P.A. Jilin) - Moscova: Politizdat, 1973.

Velikaia Otecestvennaia voina 1941-1945. Enţiklopedia (Marele Război al Patriei 1941-1945. Enciclopedie) - Moscova: Sovietskaia enţiklopedia, 1985.

Voennaia strateghia (Strategia militară) (red. V.D. Sokolovski) - Moscova: Voenizdat, 1962.

Voprosî strateghii operativnogo iskusstva v sovietskih voennîh trudah 1917-1940 (Probleme de strategie a artei operaţionale în lucrările militare sovietice) – Moscova: Voenizdat, 1965.

VORONOV N.N., *Na slujbe voennoi* (În slujba militară) – Moscova: Voenizdat, 1963.

Vosemnadţataia v srajeniah za Rodinu. Voennîi put' 18-i armii (Armata 18 în luptele pentru Patrie. Calea militară a armatei 18) – Moscova: Voenizdat, 1982.

VOZNESENSKI N.A., *Voennaia ekonomia SSSR v period Otecestvennoi voinî* (Economia de război a URSS în perioada Marelui Război pentru Apărarea Patriei), Moscova: Gospolitizdat, 1947.

Zabaikalskii voennîi okrug (Regiunea militară Zabaikalie) – Irkutsk: Vost.- Sib. knij. izdatelstvo, 1972.

ZAHAROV G.N., *Povest' ob istrebiteliah* (Povestire despre avioane de vînătoare) – Moscova: DOSAAF, 1977.

Zdravstvui nebo. Sbornik (Salut, cerule. Culegere) – Moscova: Voenizdat, 1966.

ZVEREV A.G., *Zapiski ministra* (Însemnările unui ministru) – Moscova: Politizdat, 1973.

***

Istoria Velikoi Otecestvennoi voinî Sovietskogo Soiuza. 1941-1945 (Istoria Marelui Război al Patriei. Calea militară a armatei 18) (6 vol.) – Moscova: Voenizdat, 1960-1965.

Istoria vtoroi mirovoi voinî (1939-1945) (Istoria celui de-al doilea război mondial) (12 vol.) – Moscova: Voenizdat, 1973-1982.

Sobranie socinenii V.I. Lenina (Opere complete – V.I. Lenin).

Sobranie socinenii I.V. Stalina (Opere complete – I.V. Stalin).

Sobranie socinenii K. Marksa i F. Enghelsa (Opere complete – K. Marx şi Fr. Engels).

Sovietskaia voennaia enţiklopedia (Enciclopedia militară sovietică) (8 vol.) – Moscova: Voenizdat, 1976-1980.

***

Ziare: *Izvestia, Komsomolskaia pravda, Krasnaia zvezda, Na straje, Pravda.*

Reviste: *Biulleten' oppoziţii, Voennîi vestnik, Voprosî istorii, Voenno-istoriceskii jurnal, Voina i revoliuţia, Kommunist, Mejdunarodnaia jizn', Mobilizaţionnîi sbornik, Novoie vremia, Ogoniok, Problemî ekonomiki.*

***

Combat Aircraft of the World – London: Ed. and comp. by John W.R. Taylor, 1969.

GORALSKI R., *World War II Almanac: 1931-1945* – London: Hamish Hamilton.

GREGORY B., BATCHELOR D., *Airborne Warfare 1918-1941* – Leeds: Petty Sons, 1978.

HITLER A., *Mein Kampf* – München: Zentralverlag der NSDAP, Eher, 1940.

KESSELRING A., *Gedanken zum Zweiten Weltkrieg* – Bonn, 1955.

LE BON G., *Psychologies des foules* – Paris, 1985.

LIDDEL HART B., *History of the Second World War* – London: PAN, 1978.

MALLORY K. and OTTAR A., *Architecture of Aggression* – Architectural Press: Wallop G.B., 1973.

MÜLLER-HILLEBRAND B., *Das Heer, 1933-1945* – Frankfurt am Main, 1954-1956.

NEMECEK V., *The History of Soviet Aircraft from 1918* – London: Willow Books, 1986.

PRICE A., *World War II Fighter Conflict* – London: Macdonald and Jane's, 1975.

SUTTON A., *National Suicide: Military Aid to the Soviet Union* – New Rochelle (NY): Arington House, 1973.

WOODWARD D., *British Foreign Policy in the Second World War.*

Cuprins

Către cititor 5

Capitolul 1
Cu scîrţ 13

Capitolul 2
De ce şi-a distrus Stalin aviaţia strategică 20

Capitolul 3
Despre Ivanov 39

Capitolul 4
Despre Molotov cel rău şi Litvinov cel bun 50

Capitolul 5
Prolog la Halhin-Gol 59

Capitolul 6
Despre ministerul muniţiilor 72

Capitolul 7
Partidul în cizme 83

Capitolul 8
Pînă la sfîrşit 95

Capitolul 9
Varianta cea mai avantajoasă 100

Capitolul 10
Unde să construieşti depozitele de muniţii? 105

Capitolul 11
Un Genghis-Han înaripat 114

Capitolul 12
Incubatorul 128
Capitolul 13
Despre divizia 186 infanterie 141
Capitolul 14
Cînd s-a format divizia 112 tancuri? 153
Capitolul 15
Despre regimentele de artilerie 162
Capitolul 16
Despre înţeleptul soviet suprem 173
Capitolul 17
Despre mobilizarea permanentă 178
Capitolul 18
Sclavii aerului 191
Capitolul 19
Despre Paşa Anghelina şi rezervele de muncă 200
Capitolul 20
Despre cuceririle lui Octombrie 206
Capitolul 21
Despre albatrosul stalinist 220
Capitolul 22
Unde a mers Hmelniţki? 231
Capitolul 23
Echipa lui Jukov 246
Capitolul 24
Despre al treilea eşalon strategic 262
Capitolul 25
L-a crezut Stalin pe Hitler? 276
Bibliografie 285

Colecţia HEXAGON

ISTORIE CONTEMPORANĂ

Victor Suvorov – *Spărgătorul de gheaţă*
Cine a declanşat al doilea război mondial?
Victor Suvorov – *Ultima Republică*
De ce a pierdut Uniunea Sovietică al doilea război mondial?
Victor Stoica – *Soldaţii de plumb*
Jacques de Launay – *Marea Prăbuşire (1944-1945)*
Victor Suvorov – *Ziua „M"*

LA LIMITA CUNOAŞTERII

Florin Gheorghiţă – *Lumi invizibile*
Florin Gheorghiţă – *OZN eterice*
Raymond Drake – *Astralii în Antichitate. Roma şi Grecia*
Raymond Drake – *Astralii din Atlantida*
Florin Iorga – *Cronica „Dosarelor X"*
Florin Gheorghiţă – *Fenomenul Valentina*

DIVERTISMENT

Edgar Rice Burroughs – *Tarzan în Valea Mormîntului*
Robert van Gulik – *Ucigaşii din Han-Yuan*
Adrian Neculau (coordonator) – *29 de teste pentru a te cunoaşte*
Adrian Neculau (coordonator) – *26 de teste pentru cunoaşterea celuilalt*